

ב"ה

ספר זיכרון שמע ישראל

ובו

הוראות בענייני שליחות הקודש,
הלכות, עיונים הלכתיים,
סיפורים ומשלים עם הוראות בעבודת ה'
מאת

הרב ישראל ע"ה הלפרין
שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח
להרצליה והגלילות
ורב קהילת חב"ד הרצליה

נכתב ונערך על ידי
הרב מנחם מענדל הרא-ל

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מדברי כ"ק אד"ש מלך המשיח

בשייכות להדפסת קובץ מסוג זה

כ"ק אדמו"ר שליט"א שאל את האדמו"ר מנאוואמינסק שליט"א: האם יש ספרים של חידושי תורה מאביו? והשיב שיש רק בכתב יד. אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: כדאי ונכון ביותר שישתדלו להדפיס את הדברים, שעי"ז נמשכים ומתגלים דברי תורתו בעולם. שכן, בשעתם נאמרו הדברים רק לאותם יהודים שהיו נוכחים בבית המדרש שלו, ועכ"פ ליהודים ששייכים לד' אמות של תורה ותפלה. ואילו ע"י ההדפסה, נמשכים ומתגלים הדברים בכללות העולם.

ולהעיר גם ממאד"ל "בשעת המכניסין פזר, בשעת המפזרים כנס". שבעבר היו זמנים שבהם היתה נתינת מקום להנהגה ד'כנס', לאחוז במדת הענוה. משא"כ בימינו אלה, צריכה להיות ההנהגה באופן ד'פזר' דוקא. ויש להוסיף, שבכגון דא, הרי גם אפילו אם ישנו ציווי שלא להדפיס יש סברא שלא לקיים הציווי ולהדפיס הדברים.

ואין לחשוש מזה שישתמשו וילמדו רק בחלק מהספרים הנדפסים, שכן כדאי להדפיס אפילו אלף ספרים, כדי שישתמשו וילמדו בעשרה מהם בלבד (ע"ד שכותבים כמה מהמחברים בהקדמתם לספריהם).

(תורת מנחם – מנחם ציון ח"ב עמ' 346)

“תנועת צדיק, ומכל שכן ראייה או שמיעת קול, צריך לפעול שלא
ישכח לעד”

היום יום י"ד טבת

כבוד קדושת אדמו"ר מליובאוויטש מלך המשיח בעידוד שירת
‘יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד’
במשך למעלה משנה וחצי, במסירות נפש ממש

מילים אחדות בפתח הקובץ

"למדני לעשות רצונך, כי את אלקי רוחך טובה, תנחני בארץ מישור", פסוק זה (תהלים קמג), יש בו בכדי ללמדנו על דרכו של הגה"ח הרה"ת הרב ישראל הלפרין ע"ה. יחד עם היותו תלמיד חכם גדול, חסיד ומקושר לאילנא דחיי הוד כ"ק אדמו"ר מלך המשיח, רב ושליח מצליח ופורץ דרך, מורה דרך, ואב למאות ואלפים, עם כל זה לא החזיק מעצמו אלא תלמיד המבקש דרך תמה וישרה ללכת בה, כדי לעבוד את קונו ולקיים את רצון משלחו, בדרך תמה וישרה, בחיות ובדייקנות מופלאה, להשלמת מטרת שליחותו להכנת העולם לקבלת פני משיח צדקנו – הרבי מלך המשיח, בפועל ממ"ש.

זכינו במשך השנים – אני וביתי, להיות עמו בקשר טוב, בכל מישורי החיים, כבקרבה משפחתית ממש. למדנו ממנו, הודרכנו ושוחחנו בעניינים פרטיים, בנושאי הנהגה, חינוך, שליחות הוראה ועוד.

עם הסתלקותו נוצר חלל עצום, ועלה בדעתי רעיון שהתגבש עם הזמן, לערוך לקט מסודר מדבריו, שישמשו בעה"ת כנר מאיר וזכרון הכתוב בספר, ויביאו תועלת לרבים "לדורות עולם".

הדברים נערכו מתוך ליקוטים שהרב ע"ה ליקט וכתב בעצמו, וכן מתוך שיחות שקיימנו במהלך השנים, ומשיעורים שמסר ברבים.

חילקתי את הנושאים לפי 'שערים':

שער דבר מלכות, בתוספת סיכום תמציתי: כפי הנכתב במבוא הדברים במקומו.

שער הוראות המלך: ליקוט משיחות, מכתבים ומענות קודש של כ"ק אד"ש מלך המשיח, בענייני שלימות הארץ, שליחות הנהגה ציבורית ועוד, שהרב ע"ה ליקט, בתוספת כותרות קצרות להבנת תוכן העניין.

שער הלכות למעשה: הדרכות הלכתיות כפי שכתבם הרב ע"ה, במהלך השנים. חלקם פורסמו, וחלקם מסיכומים שכתב וטרם פורסמו.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שער סיפורים ומשלים, עם הוראות בעבודת ה' : אחד הדברים הנפלאים בדרכו של הרב, באה לידי ביטוי במסירת שיעורים בעל תוכן עמוק ביותר, מלאים מתובלים היטב במשלים וסיפורים המחדדים את ההוראות לעבודת ה' ומילוי השליחות היומיומית. מדור זה נערך מתוך שיעורים שנמסרו בשנות ה'ס'.

שער עיונים בהלכה : משא הלכתי בכמה נושאים ששוחחנו עליהם במהלך השנים, מתוך מגוון נושאים הלכתיים הרשומים לפני, בהם הבאתי את העיון ופרישת הצדדים של הדין ההלכתי בנושאים אלו.

עם נעילת שער, אבקש להודות בראש ובראשונה להשם יתברך על כל הטוב שעושה עמדי ועם ביתי ובני ביתי, ששם חלקנו במקום האור והפצתו, בשליחות משה שבדור – הרבי מלך המשיח, לגלות את אורו יתברך בעולם ולהביא לגאולה שלימה במהרה בימינו ממש. לנוות בית תחלק שלל רעייתי תחי'. לילדינו היקרים השותפים לכל ענייני השליחות ועריכת ספר זכרון זה, הת' אליהו שי' שטרח רבות בכתיבה, בעריכה ובעימוד. חי' מושקא, יעקב ברוך, משה, ולאה מסעודה שיחיו. להורינו היקרים למשפחות הראל ואמיתי, התומכים בנו בכל מאדם וליבם.

אחתום בברכה לאשת חבר הרבנית מרת אסתר' תחי' הלפרין, שתזכה לרוות נחת ממפעל השליחות הכביר אותו הקימה יחד עם בעלה הרב ע"ה.

ונזכה כולנו יחד, לקבל את פני משיח צדקנו בפועל ממש בקרוב ממש.

יום היציאה לשליחות ויום היארציית של הרב הלפרין ע"ה

ה' אלול ה'תשפ"ד

הרב מנחם מענדל הראל

נ.ב.

נעשה מאמץ להגיש ולערוך את הנושאים בשפה ברורה, שגיאות מי יבין, אודה למי שיתקני, וזכות הרבים תלויה בו¹.

¹ כתובת מייל HARELMM@GMAIL.COM פל' 052.770.2498

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

תוכן ומפתח

- 3.....מדברי כ"ק אד"ש מלך המשיח.....
- 7.....מילים אחדות בפתח הקובץ.....
- 13.....שער דבר מלכות בתוספת סיכום תמציתי.....
- לְקוּטֵי שִׁיחוֹת חֶלֶק ל"ח שִׁיחָה ב' לַפְרֶשֶׁת בַּהֲעֻלָּתָךְ / מֵאֲמָרֵי חַג הַשְּׁבוּעוֹת ה'תשנ"ב
- 47.....שער הוראות המלך.....
- 48.....שלימות הארץ.....
- אֵין לְהֵאֱמִין כָּלֵל, לְהִסָּכֵם עִם מַחְבְּלִים / הִתְרַפְּסוֹת וּוִיתוּרִים גּוֹרְמִים לְאִבִּידוֹת וּלְחֻצִים נּוֹסְפִים / פְּרִסוּם דַּעַת הַרוֹצִים לְוֹתֵר הַגּוֹרֵם לְחֻצֻפָּת וְהִשְׁתַּלּוּלֹת הָעֶרְבִים / עֶצֶם הַדִּיּוּרִים עַל אוֹטוֹנוֹמִיָּה, יִבְיָאוּ עַד לְמִסִּירַת יְרוּשָׁלַם, וְזוֹהוּ פִּיקוּחַ-נֶפֶשׁ / דּוּקָא הָעֲמִידָה הַתְּקִיפָה תְּבִיאָ לְשָׁלוֹם אֲמִיתִי / אֵין לִכְבֵּד הַסְכָּמִים שֶׁנִּחְתְּמוּ
- 52.....ענייני שליחות.....
- הַשְׁתַּלּוּבוֹת בְּשִׁלְיחוֹת, בְּרִצּוֹנוֹ הַטוֹב שֶׁל הַשְּׁלִיחַ הַנִּמְצָא שֶׁם / מִנְהַג לְיֻבָּאוּיִטֵשׁ - הַכֵּל שִׁיךְ וּבִרְאשׁוֹת מִי שֶׁנִּשְׁלַח רִאשׁוֹן לְמִקּוֹם / שִׁלְיחוֹת בְּרִשְׁוֹת הַשְּׁלִיחַ, וְלֹא 'הַשְּׁגַת גְּבוּל' / מְדַבְּרֵי הָרֵב יְרוּסְלַבְסְקִי, אֹדוֹת הוֹרָאָה הָרֵב אֵלָיו בְּנוֹגַע לְעִנְיַיִן הַשְּׁלִיחוֹת / הַכּוּחוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לְשִׁלְיָה, הֵם לְתוֹעֵלַת הַשְּׁלִיחוֹת, וְלֹא בְּכַדִּי לְדִרוֹךְ עַל אַחֲרִים / שְׁאֵלוֹת הַלִּכְתִּיּוֹת בְּשִׁלְיחוֹת, בְּהִתְאֵם לְהוֹרָאָה רַבִּנִּי אֲנִ"שׁ שֶׁבְּמִקּוֹם / סִיעֵתָא דְשִׁמְיָא נִיתְּנַת לְרַב, וְלֹא לְבַעֲהָ"ב אֲפִ" שִׁישׁ לוֹ 'סְמִיכָה' / לֹא לְפִסּוֹק דִּין לְעֻצְמוֹ / עִנְיַיִן כָּל עִיר לְפִי פְּסִיקַת הַמֹּד"א דְקַהִילַתָּם / בַּעַל הַבֵּית אֵל כּוֹל לּוֹמֵר לְרַב כִּיִּצֵּד לְהַתְנַהֵּג / הַפּוֹסֵק בְּכָל עִנְיַיִן קַהִילָה - הוּא הָרֵב מֹד"א דְקַהִילָה / אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל כְּטַעֲמָהּ מִהַגְאֻלָּה - נְקוּדַת הָאֲחֻדוֹת שֶׁלְמַעֲלָה מֵהַתְּחַלְקוֹת / לְהַעֲבִיר עַל מִדּוֹתֶיךָ, לְטוֹבוֹת חֲבִירֶיךָ וּלְהַצְלַחַת שְׁלִיחוֹתוֹ / הַפִּירוּד, מִזִּיק! / קִיּוֹם הַמוֹסֵד, תְּלוּי בְּמִשְׁמַעַת לְהַנְהִיל הַמוֹסֵד / קִבְּלַת מִרוֹת וּמִשְׁמַעַת לְמִנְהַל הַמוֹסֵד / הַכְּרַחֲתִית הַמִּשְׁמַעַת שֶׁל הַמּוֹרִים עוֹד יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁל הַתְּלִמִּידִים / הַתְּבוֹנָנוֹת וְהַכְּרָה בְּמַעֲלַת הַמִּקּוֹם בּוֹ נִמְצָאִים / גִּיּוֹס כְּסָפִים, לֹא עַל חֶשְׁבוֹן יִרְאַת שָׁמַיִם / חֲצִי לְמַתֵּרִים!?
- 63.....שער הלכות למעשה.....
- 64.....שיעורי תורה.....
- הַפְּרֶשֶׁת חֹלָה / שִׁיעוֹר רְבִיעִית / שִׁיעוֹר כְּבִיצָה / שִׁיעוֹר כְּכוֹתֶבֶת הַגִּסָּה / שִׁיעוֹר כְּמִלּוֹא לּוֹגְמִין / שִׁיעוֹר כּוֹזֵית / שִׁיעוֹר (זִמָּן) אֲכִילַת פֶּרֶס / פֶּת כֶּסֶּגֶן / שִׁיעוֹר גְּרִיס / שִׁיעוֹר תּוֹרֵמוֹס / שִׁיעוֹר אֲתֵרוֹג / עֵרֻבֵי חֲצֵרוֹת / עֵרֻבֵי תַּחְמוּמִין / שִׁיעוֹר טַפַּח, אִמּוֹ וְכו' / שִׁיעוֹר מִקּוֹה / ג' לּוֹגִין שְׁאוּבִין / ט' קִבִּין מִים / ד' קִבִּין / נִקְבַּ שְׁכַּפּוֹרַת הַנּוֹד / שִׁיעוֹר טְלִית קֹטָן / רְצוּעַת תְּפִלִּין / שִׁיעוֹר 'בֵּית' לְמִזְוָה / מַחֲצִיחָה / שִׁיעוֹר מַעֲקָה / שִׁיעוֹר סוּכָה / שִׁיעוֹר לֹלֶב וּמִינִיּוֹ / שִׁיעוֹר הִילּוֹךְ מִיֵּל / עֻלּוֹת הַשַּׁחַר / זִמָּן בֵּין הַשְּׁמֹשׁוֹת / זִמָּן מוֹצָאֵי שַׁבַּת / שִׁיעוֹר פְּרוּטָה
- 72.....הלכות יחוד.....
- הַקְּדָמָה כְּלָלִית בְּדִינֵי הַיִּיחוּד / הַדַּעוֹת בְּשׁוֹלְחָן עֵרוֹךְ / גְּדֵרִים בִּיחּוּד / טַבֵּלַת סִיכּוּם דִּינֵי יִחּוּד

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הלכות והליכות פסח.....78

י"א ניסן / הכנה רבה לחג הפסח, קמחא דפסחא – חלוקת מצרכים / מוצרי חד פעמי / מאכלים / סוכר / מצה / תרופות / פירות וירקות / מזון תינוקות / חומרי ניקיון, רחצה, איפור ומשחות / טבעות וצמידים / שיניים / פלאפון / המטבח / תענית בכורות / בדיקת חמץ / מכירת חמץ / שבת הגדול / ערב פסח / הכנת מאכלי ליל / הסדר / חינוך ילדינו היקרים / סדר קורבן פסח / ליל חג הפסח /

הלכות והליכות תשעה באב.....90

לימוד תורה מוחצות היום ואילך / סעודה לפני מנחה / סעודה מפסקת / ספר קינות / הדברים האסורים בתשעה באב / חליצת המנועלים / ישיבה על כסא נמוך / תפילת ערבית / קריאת מגילת איכה / אמירת הקינות / סיום תפילת ערבית / קריאת שמע על המיטה / אופן השכיבה במיטה / נטילת ידיים בקימה מהשינה / שטיפת פנים ורחיצת הפה / טבילה במקווה / ברכות השחר / תפילת שחרית / קינות ביום תשעה באב / סיום תפילת שחרית / קריאת מגילת איכה ביום תשעה באב / הכנת המאכלים לצאת הצום, או לילדים וחולים / היתר אכילה ושתיה לחולה / נטילת ידיים לאכילת פת / הבדלה לצורך אכילת חולה (בתשעה באב שאחר השבת) / לימוד תורה אחר חצות היום בתשעה באב, ובתשעה באב נדחה / מבצע תפילין / תפילת מנחה / אמירת שיעור התהילים היומי / שיעורי החת"ת / סדר תפילת מנחה, עם תפילין דרש"י / העולים לתורה / הפטרה והחזרת הס"ת לארון קודש / הוספות בתפילת שמונה עשרה / חזרת הש"ץ / אמירת נוסח ברכת כהנים – כנכלל תענית ציבור / סיום תפילת מנחה, והנחת תפילין דר"ת / סיום מסכת / צאת התענית / סדר תפילת ערבית במוצאי התענית / אכילה ושתיה / קידוש לבנה / אכילת בשר ושתיית יין, תספורת וכביסה / עריכת סיומי מסכת / אבלות בדברים שבצנעה / התוועדות לאחר התפילה / תפילת מנחה / סעודת שבת קודש / לימוד התורה ביום השבת קודש, אחר חצות / סעודה מפסקת / שטיפת הפה אחר הסעודה / אמירת ברוך המבדיל / החלפת מלוכוש שבת / חליצת המנועלים / ישיבה על כסא נמוך / הבדלה על הכוס / תפילת ערבית במוצאי שבת קודש – ליל תשעה באב / ברכת בורא מאורי האש / הדחת כלי האוכל וכו' משבת / הבדלה קודם האכילה במוצאי התענית

שער סיפורים ומשלים עם הוראות בעבודת ה'.....155

משל מכונת הכביסה / אדם דואג על דמיו ואינו דואג על ימיו / לקבל מהקבצן / התאוה והדמיונות, האדם צריך לשים להם סוף / לחדד את כושר הספיגה – אל יבוש מפני המלעיגים / הרגע בשבילו נשלחת כדי לפעול, ולגלות את האמונה בשטח / נוסעים לרבי שליט"א מלך המשיח! / ברכת הרבי מלך המשיח, הסירה את המחלה / חודש תשרי, המעבר ממנו, במשל המתנות לחתונה / מוכרחים לשדרג את הראש ואת החשיבה / לשדרג את הראש, מעשה בפקס הראשון של בית חב"ד / שודדי רכבת הזהב – לימד דבר בשם אומרו / הדג הולך אחר הפתיון / גם לשליחת התועדות לעזאזל, לא חסרו מתנדבים / לא לשרוף, לתקן ולהפוך לטוב! / לגמול השני יש גיבנת. / טוב עין הוא יבורך / העיקר, המאמץ! / נווט שטח / נסיון העושר ונסיון העוני, לדעת להתמודד כמו יהודי / בסוס מצלפים! ללא ניהול דיונים / קראת את כל הספר, או רק שמעת פרורים!? רגע איכות, שמשפיע על היום כולו!

שער עיונים בהלכה.....155

לבישת מעיל חורף מעל החליפה בעת התפילה.....157

הרחת בשמים במוצש"ק של פסח.....164

לסמוך על שומר לעניין קביעת סעודה בימי הספירה.....176

ריקודים ומחולות בבר מצוה בימי הספירה לדעת אדה"ז.....190

לימוד בקורסים משותפים לגברים ונשים.....197

אכילה בשיעורים לכתחילה, בחולה שאב"ס בד' תעניות.....209

נסיעת הילדים לרבי באופן הנכון והמועיל.....223

שער
פּוֹתֶחֱן
בדבר מלכות
עם סיכום תמציתי

דבר מלכות בתוספת סיכום תמציתי

הענווה המיוחדת של נשיא הדור – הרבי מלך המשיח

בשיחת הטלפון האחרונה ששוחחתי עם הרב ע"ה, היה זה בסמיכות לחג השבועות ה'תשפ"ב, החל לדבר עימי על מעלתו העצמית של הרבי מלך המשיח כפי העולה מביאורי המאמרים והשיחות של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח במועד זה (חג השבועות) ארבעים שנה קודם ליהי בארבעים שנה'.

[בכלל, הרב הי' 'קאך' מיוחד במאמרים והשיחות בסימן של ארבעים שנה לאמירתם, על יסוד הנאמר בחז"ל: בארבעים שנה קאי איניש אדעתיה דרבי'ה (בארבעים שנה מגיע האדם לעומק חדש בהבנת דברי רבו, בכמות ובאיכות), ובפרט כפי שהאיר זאת הרבי בשיחותיו הקדושות, שבארבעים שנה "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע", והיה מדייק ומבאר בשיחות אלו ('ארבעים שנה') מתוך חיות מיוחדת].

מחביבות הדבר, ראיתי לנכון לפתוח את הקובץ בשיחות ומאמרים אלו, ובהמשך לכך, דבריו של הרב ע"ה בתמצית החידוש והנקודה העולה משיחות ומאמרים אלו.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

לקוטי שיחות חלק ל"ח שיחה ב' לפרשת בהעלותך*

משה גו' פה אל פה אדבר בו גו'
ותמונת ה' יביט".

ודייקו במפרשים⁵, דמזה שהכתוב
מפרש ענותנותו של משה
בהסיפור ע"ד גודל מעלת נבואתו,
מובן, שמכח מדת הענוה שלו זכה
משה למעלת נבואתו (שהיתה
אצלו בקביעות)⁶.

והנה בגמ'⁷ איתא "אין הקב"ה
משרה שכינתו אלא על גבור
ועשיר וחכם ועניו וכולן ממשה",
ומזה שכייל "עניו" ביחד עם
"גבור עשיר וחכם" משמע

א. בפרשתנו מסופר אודות מדת
הענוה של משה רבינו - "והאיש²
משה עניו מאוד מכל האדם אשר
על פני האדמה".

והנה פסוק זה בא בהמשך לדברי
מרים ואהרן (בפסוק הקודם)
"הרק אך במשה דבר ה', הלא גם
בנו דבר"; ואח"כ ממשיך בכתוב
"ויאמר³ ה' פתאום גו' (ופרש"י
"להודיעם שיפה עשה משה
שפירש מן האשה מאחר שנגלה
עליו שכינה תדיר") ויאמר⁴ גו' אם
יהי' נביאכם ה' במראה אליו
אתודע בחלום גו' לא כן עבדי

* וסיום מס' סוטה דירושלמי

² פרשתנו יב, ג.

³ שם, ד.

⁴ שם, ו ואילך.

⁵ ראה עיון יעקב לע"י נדרים לח, א.

⁶ ראה רא"ש נדרים שם. ובחדא"ג מהרש"א (ב"ב קלד, א ד"ה שמונים) מפרש
דמצד מדת הענוה שלו "אצילות נבואתו הי' מאתו יתעלה ב"ה בזולת
אמצעי".

⁷ נדרים שם.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

לכאורה, שהוא שווה להם
בנחיצותם בענין הנבואה;
אבל לאידך, מזה שהכתוב כאן
(בענין גודל מעלת נבואת משה)
מבאר רק מעלת הענוה שלו (אף
ש"כולן ממשה", שאצלו היו כל
המעלות המנויות בברייטא),
משמע, שהשייכות דמדת הענוה
לענין הנבואה גדולה יותר משאר

המעלות⁸ וכן הוא לפי הדיעה⁹
ד"ענוה גדולה מכולן"¹⁰ ו"מביאה
לידי רוה"ק"¹¹ דלפ"ז ענוה אינה
כשאר המעלות דגבור עשיר וחכם
(שלא נזכרו בברייטא דרפב"¹²)
אלא שרק היא המביאה לרוה"ק.
ועוד יש לומר, שהענוה אינה תנאי
והקדמה צדדית, אלא היא
"מביאה לרוה"ק" (וע"ד שאר

⁸ בחדא"ג נדרים שם מפרש בגמ'
"ולפי שאלו המעלות גבור חכם
עשיר הם המעלות הגדולות בעיני
הבריות. ראוי שלא יחסר מהם
נביא שליח השם והוסיף לו במדות
שלא יתגאה בכל אלו ג' מעלות
אבל שיהי' ג"כ עניו אצל אלו
המעלות". ולפ"ז עיקר הצורך הוא
בג' מעלות אלו. אבל בהמשך
הכתובים בפרשתנו, ולפמ"ש
בחדא"ג ב"ב (כנ"ל הערה 5) משמע
דענוה היא העיקר בשייכות
לנבואה. וראה גם עיון יעקב שם.
וראה מכילתא יתרו כ, יח. לכללות
מרז"ל הנ"ל (השקו"ט בתנאי
הנבואה, ובדברי הרמב"ם הל'
יסוה"ת פ"ז) — ראה בארוכה
לקו"ש חכ"ג ע' 82 ואילך. וש"נ
(ושם באו"א קצת מהמבואר לקמן
בפנים).

⁹ דעת ריב"ל ע"ז כ, ב.

¹⁰ ובתוד"ה ענוה ע"ז שם,
דבירושלמי שקלים* גריס (בדברי
רפב"י) איפכא "וקא סבר כריב"ל
דבסמוך דאמר ענוה גדולה
מכולם".

* ספ"ג. ובירושלמי שקלים לפנינו
(וכן בירושלמי שבת פ"א ה"ג) הוא
כלפנינו שם "ענוה מביאה לידי
יר"ח"

¹¹ ל' חדא"ג מהרש"א סנהדרין יא,
א — לדעת ריב"ל דענוה גדולה
מכולן (הובא לקמן בפנים סעיף ב).

¹² אבל לפי פירוש הרמב"ם בריש
פ"ז מהל' יסוה"ת בגבור וכו' דקאי
בעיקר על מעלות המדות, אפ"ל
שכן נכללים בדברי הברייטא שם

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

חסיד הי עניו תלמידו של עזרא. ושוב פעם אחרת היו מסובין בעלי' ביבנה נתנה להן בת קול מן השמים ואמרה להן יש בכם אדם א' שראוי שתשרה שכינה עליו אלא שאין דורו זכאין לכך, נתנו עיניהם בשמואל הקטן וכשמת הספידוהו הי עניו הי חסיד תלמידו של הלל.

והיינו שנקטו בפשטות, דזה שנאמר בבת קול שיש כאן אחד שראוי שתשרה שכינה עליו ה"ז קשור עם מדת הענוה שלו (ולא נזכרה אחת משאר המעלות דגיבור עשיר וחכם¹⁶).

ועכצ"ל שיש ב' ענינים (ואופנים) בענוה — ענין א' שבו היא שווה לשאר התנאים הנצרכים לענין הנבואה, ועוד ענין שמחמתו רק

המעלות שבברייתא שם: תורה מביאה לידי זהירות זהירות מביאה לידי זריזות כו', שאין מעלה הקודמת רק מאפשרת את המעלה שלאחרי', אלא היא מקרבת ומביאה אותה)].

והקשר דענין הענוה עם רוח"ק והשראת השכינה מצינו (כמעט) מפורש בגמ' סוף סוטה¹³, דאיתא שם¹⁴: משמתו חגי זכרי' ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל ואע"פ כן היו משתמשים בבת קול שפעם אחת היו מסובין בעליית בית גוריא ביריחו נתנה עליהן בת קול מן השמים ואמרה יש בכם אדם אחד שראוי שתשרה שכינה עליו (כמשה רבינו¹⁵) אלא שאין דורו ראוי לכך, נתנו עיניהם בהלל הזקן וכשמת הספידוהו הי

¹³ מח, ב

¹⁴ ועד"ז בסנהדרין שם (בשינויים קלים — ראה לקמן) ובכ"מ בירושלמי כדלקמן בפנים (ס"ו).

¹⁵ כ"ה בסנהדרין שם. וליתא בסוטה. וראה עה"ג בש"ס בסנהדרין שם. וש"נ.

¹⁶ אף ש"ל שגיבור ועשיר ברוחניות נכללים בל' "חסיד" שמורה על השלימות במעלות המדות.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ועפ"ז י"ל, דאלו שהספידו את הלל ס"ל (כריב"ל) דענוה גדולה מכולן ולכן התחילו בחסידות וסיימו בענוה, מן הקל אל הכבד, ואלו שהספידו את שמואל הקטן ס"ל דחסידות גדולה מכולם (כב-ברייתא דרפב"י), ולכן התחילו בענוה וסיימו בחסידות²⁰.

אבל קשה לפרש כן, שהרי בירושלמי סוטה²¹ הובאו ב' סיפורים אלה, ושם איתא גבי שניהם "וכשמת היו אומרים עליו הוי עניו חסיד", עניו לפני חסיד²². ולכן נ"ל להיפך, דהחילוק הוא לא במספיד הלל הזקן ושמואל הקטן אלא בדרגתם עצמה. וכמובן בפשטות דדרגת דורו של התלמיד היא למטה מדרגת דורו של הרב, וא"כ דרגת הענוה של

מדת הענוה נחשבת לדבר הגורם ומביא לרוה"ק כו'.

ב. ויובן זה בהקדם שינוי לשון ב-סיפור הנ"ל דסוף מס' סוטה¹⁷: בהספד על הלל נאמר תחלה "הי חסיד" ואח"כ "הי עניו", ובהספד על שמואל הקטן נאמר תחילה "הי עניו" ואח"כ "הי חסיד".

והנה בחדא"ג¹⁸ שם כ', דמה שתפסו ב' מדות אלו הוא לפי ש"אלו ב' מדות מביאין לידי רוה"ק כדאמרינן בפ"ק דע"ז¹⁹ בפלוגתא דרפב"י וריב"ל איכא למ"ד דחסידות גדולה מכולן ומביאה לידי רוה"ק, ואיכא למאן דאמר דענוה גדולה מכולן ומביאה לידי רוה"ק".

²⁰ וכ"ה בתורת הקנאות (להרא"ב אב"ד סייני — ווארשא, תרנ"ט) לסוטה שם.

²¹ פ"ט הי"ג

²² להעיר מתוס' ע"ז שם (הנ"ל הערה 9) מה שהביא מגירסת הירושלמי.

¹⁷ משא"כ בסנהדרין שם נאמר בשניהם "הי חסיד" לפני "הי עניו", ובר"ח שם בשניהם "הי עניו" לפני "הי חסיד". וכ"ה בתוספתא סוטה פ"ג, דה.

¹⁸ סנהדרין שם.

¹⁹ כ, ב.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

לפני חסיד, יש לומר, כי בירושלמי מדובר בדרגא אחרת בעונה, שלמעלה מב' האופנים הנ"ל שבבבלי.

ויש לומר, שהוא בהתאם לעוד שינוי בין הירושלמי והבבלי, דבירושלמי איתא "יש ביניכם אחד ראוי לרוח הקודש", משא"כ בבבלי "שתשרה שכינה עליו", כדלקמן.

ג. והביאור בכל זה: בגדר עונה יש כמה דרגות — ובכללות יש לחלקם לשלש²⁵:

א) שאינו מחזיק טובה לעצמו, ובמילא אינו מרגיש עצמו למעלה משאר בנ"א, והיינו דאף שיודע מעלות שלו שבגללן הוא למעלה משאר בני אדם, ויודע ומכיר את ערכו²⁶, מ"מ אינו מתגאה בזה

שמואל הקטן התלמיד אינה שווה לדרגת העונה של הלל הזקן רבו, דבנוגע להלל מפורש²³ "לעולם יהא אדם ענוותן כהלל", והש"ס²² מאריך שם בתיאור ענותנותו של הלל, משא"כ בנוגע לשמואל הקטן איתא בירושלמי שם²⁴ "ולמה נק' שמו קטן לפי שהוא מקטין עצמו", שמזה משמע, שדרגת העונה דשמואל הקטן אינה דומה לענותנותו של הלל, שהי' מפורסם (יותר) בגודל מדת הענוה שלו. ולכן בנוגע להלל כשמת הספידוהו "הי חסיד הי עניו", עניו לבסוף, ובשמואל הקטן "הי עניו הי חסיד, תלמידו של הלל", כי דרגת הענוה שלו לא היתה גדולה כ"כ כהלל.

והא דבירושלמי איתא בנוגע לשניהם "הוי עניו חסיד", עניו

²³ שבת ל, סע"ב ואילך.

²⁴ סוטה שם.

²⁵ בהבא לקמן ראה תו"ח שמות קכ, ב ואילך. ביאורו"ז פקודי לאדמו"ר האמצעי (נט, ב) ולהצ"צ (ע' שט). סה"מ תרס"ה ע' ריט.

סה"מ עטר"ת ע' צא. סה"מ תש"י ע' 236. ועוד. לקר"ש חי"ג ע' 30 ואילך.

²⁶ וכמבואר בארוכה (בהנסמן בהערה שלפנ"ז) לגבי ענוה דמשה, והחילוק בין עניו לשפל, דשפלות

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

לו להשני מדות ותכונות אלו שהקב"ה נתנם לו הי' בודאי למעלה יותר ממנו.

ג) למעלה מכל זה ישנה ענוה הגו-רמת שישפיל את עצמו ולירד ולהתעסק גם עם זה שברור אצלו שהוא הירוד והשפל ביותר²⁷, ולהעיר ממרז"ל²⁸ במקום גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנות, דענותנותו היא בזה שמשפיל עצמו ויורד²⁹ להיות נקרא הגדול, "גדול ה' ומהולל

כלל וכלל, כי יודע אשר כל מעלותיו ניתנו לו מהקב"ה, ועושה חשבון בנפשו, שאילו היו הכוחות הללו ניתנים לאחר הי' ג"כ במדריגה ומעלה זו, ואפשר שאם היו לו להשני מעלות אלו בטבע תולדתו, הי' מגיע ע"י עבו-דתו למדריגה עליונה יותר.

ב) לא רק שאינו מחזיק טובה לעצמו, אלא משפיל א"ע ומרגיש א"ע למטה מכל אדם, כי הוא עניו ובטל באמת²⁵, עד שפשוט בשכל אצלו (ולא רק "אפשר") שאם היו

כלל". ו"חשבון" הנ"ל (שפשוט אצלו שהשני הי' בודאי למעלה ממנו) הוא רק תוצאה מה"ביטול עצמי שלו" (כמבואר בהדרושים שם).

²⁷ וי"ל שהוא ע"ד הנאמר בהקב"ה "מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח" (ישעי' נז, טו).

²⁸ מגילה לא, א (ראה דק"ס שם. סה"מ ה'ש"ת ע' 40 בהערה). וראה תניא פ"ד

²⁹ ראה ר"ח שער הענוה פ"א. אוה"ת וירא צד, א ואילך (מת"א ולק"ת). ועוד.

היא מה שיודע ומכיר ערכו ושפלותו שהוא שפל אנשים שאין בו מעלות או שאינן ידועות לו, משא"כ העניו הוא איש מעלות ויודע מהן.

²⁵ ובסגנון אחר קצת (ע"פ הדרושים שבהערה 24): א) ענוה ע"פ חשבון וטעם, שכיון שיסודה הוא טעם ושכל (שחושב שאם היו לזולתו כחות וחושם שלו הי' מגיע למעלה יותר), הרי היא במדה וגבול. ב) ענוה שאינה מצד חשבון וטעם אלא יסודה "ביטול עצמי שלו", שהוא "אין" לגבי הקב"ה, ואופן ענוה זו "אינו לפי המדה

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שיושב ועוסק בתורה שכינה שריו³³ שבכל זה אמרינן ש"אין הקב"ה שורה אלא על דבר שבטל אצלו ית'³⁴.

וי"ל שזוהי הדרגה הא' הנ"ל שב-ענוה, שהיא תנאי והקדמה מוכרחת להשראת השכינה, ובלי זה אי אפשר להיות השראת השכינה על האדם כלל

[ובענין זה הענוה היא כמו שאר התנאים דגבור עשיר וחכם, שכולם הם רק תנאים והקדמה שבלי זה אי אפשר שתהי' השראת השכינה].

למעלה מזה הוא מה ש"ענוה מביאה לרוה"ק" (ולא רק תנאי צדדי), שהדיוק בזה הוא "רוח הקודש" דוקא, שהיא דרגה נעלית יותר מהשראת השכינה (סתם)³⁵.

³⁴ ל' התניא שם.

³⁵ לכללות הדרגות בנבואה, רוח"ק וכו' — ראה מ"נ ח"ב פמ"ה. עבודת הקודש ח"ד פכ"ב ואילך. ועוד.

³⁴*ראה הערה 26

מאד בעיר אלקינו³⁰, להוות עולמות ונבראים, שהוא השפלה וירידה עצומה כלפי הקב"ה, שיורד להוות עולמות (כדאיתא בזהר³¹ לאו אורחא דמלכא לאישתעי במילי דהדיוטא).

וכן בעניננו הוא מילי דהדיוטא לגבי אדם סתם, והוא בכלל.

ד. והנה כיון שענוה גורמת להש-ראת השכינה ורוה"ק (כנ"ל), מובן, שבהתאם לג' האופנים הנ"ל בענוה, חלוקים גם בשייכותם להשראת השכינה.

והביאור בזה: הצורך בביטול וענוה הוא לא רק בשייכות לנבואה ורוה"ק, אלא בשביל כל מדריגה של "השראת השכינה", ע"ד מרז"ל אכל בי עשרה שכינתא שריא³², ואפילו אחד

³⁰ תהלים מח, ב.

³¹ זח"ג קמט, ב. וראה לקו"ת ר"פ אחרי (כה, ד). ובכ"מ.

³² סנהדרין לט, א. ואף שאינם מדברים בד"ת (תניא אגה"ק סכ"ג).

³³ אבות פ"ג מ"ו. תניא פ"ו.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שאישי מורס מעס וגבוה גבוה
כיותר יורד (גס) לאנשים דמטה
מטה ביותר, אין זה מצד כח
הנברא כ"א מכח הבורא, דמרום
וקדוש אשכון ואת דכא ושפל
רוח³⁴,

ונמצא דהוא הוא ענין השראת
השכינה ואור ה' השורה על האדם
(כי "ענין השראת השכינה היא
גילוי אלקותו ית' כו' באיזה דבר
והיינו לומר שאותו דבר נכלל
באור ה' ובטל לו במציאותו לגמ-
רי"³⁶).

ה. ועפ"ז יש לומר שזהו החילוק
בין גירסת הבבלי והירושלמי:

בבבלי, שהגירסא "ראוי שתשרה
עליו שכינה", אין המדובר בדרגא
נעלית ברוה"ק³⁷, ובמילא מובן

וע"ז נאמר "ענוה מביאה ל-
רוה"ק", דכאשר הוא עניו ובטל
באמת (כמדריגה הב' שבענוה),
ה"ז מביא לרוה"ק, ודרגא זו היא
באדם שיש אצלו כל הדרגות
דזריזות פרישות יראת חטא
וקדושה כו' (המנויות בברייתא
שם).

אבל גם זו היא דרגת ענוה של ה-
אדם, אבל דרגא הג' הנ"ל של
ענוה וביטול, היא לא רק זה שאינו
מרגיש גבהות בעצמו, ויתירה
מזה שהוא שפל רוח בפני כל
אדם, אלא שיוורד ומשפיל א"ע
להתעסק גם עם אנשים פחותי
הערך,

ובזה אין הענוה והשראת השכינה
ב' דברים, אלא היינו הך, כי זה

והרי בנדו"ד גם בבבלי איתא בנוגע
לשמואל הקטן "ואף הוא אמר כו"
ופרש"י בסנהדרין שם (יא, א)
"שרתה עליו שכינה שנתנבא כו"[
וא"כ מובן שבלשון "שתשרה
שכינה" בבבלי בנוגע להלל הכוונה
לרוה"ק, שהיא דרגא נעלית יותר
מדרגת "תשרה שכינה" שבשמואל

³⁶ ל' התניא פל"ה (מד, ב).

³⁷ מובן, שלשון "השראת השכינה"
וכיו"ב לפעמים כולל כל הדרגות*
— נבואה רוח"ק השראת השכינה
סתם וכו' [וראה לשון הרמב"ם
בהל' יסודי התורה (פ"ז ה"א) "ואין
הנבואה כו' מיד רוח"ק כו",
ובהלכה ה' שם "שתשרה שכינה",

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

משא"כ בירושלמי שמדובר בדרגא נעלית יותר, "רוה"ק", הרי גם דרגת הענוה היא מהות וחפצא אחרת דענוה כנ"ל,

ודבר זה מצינו בהלל שלא רק שהי' מחזיק עצמו כקטן לגבי בני אדם אחרים אלא שסבל, השפיל והוריד את עצמו כלפי אנשים פחותי הערך, ועד גם לגבי נכרים שבאו להתגייר באופן ששמאי³⁸ לא רצה לקבלם³⁹, ומ"מ קבלם הלל⁴⁰ בגודל ענוותנותו (כפי שאמרו אח"כ⁴¹ "ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה"), שלא היתה בה שום הגבלה, ומשום כך התעסק גם עם הירוד

דקאי בבחי' ענוה וביטול סתם, שבזה ב' מדריגות בכללות: דרגא הא' שהוא קטן בעיני עצמו, ודרגא שלמעלה מזו, שמרגיש א"ע פחות וירוד מכל אדם,

ובכללות זהו החילוק בין שמואל הקטן שהוא תלמידו של הלל הזקן, ודרגת הענוה של הלל הזקן שידוע כענוותן, ולכן הרי בהלל נאמר בדרך לא זו אף זו "הי חסיד הי עניו", דאצלו היתה דרגא נעלית יותר בענוה, משא"כ בשמואל הקטן שמתחיל ב"עניו" כי אצלו היתה הענוה בדרגא פחותה מזו;

³⁹ כפרש"י שבת שם (לא, א) "גר הבא להתגייר וקבל עליו דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו".

⁴⁰ ראה פרש"י שבת שם (ד"ה גיירי), שהלל "סמך על חכמתו שסופו שירגילנו לקבל עליו. הובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו". וראה הערה 41.

⁴¹ שבת שם

הקטן (כנ"ל ס"ד), אבל עיקר בחי' רוה"ק היא המבוארת בירושלמי (כדלקמן בפנים), שלכן דוקא שם מפורש "רוה"ק".

* אף שבפרט משך זמן בטלה נבואה ונשארה בתקפה רוה"ק.

³⁸ שגם הוא הי' עניו. וראה אבות פ"א מט"ו מאמר שמאי "והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות".

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

המתחסד עם קונו⁴³, עושה לפנים משורת הדין, וכן הוא בעונה דהלל שהי' עניו חסיד, עונה באופן של חסידות, שהשפיל את עצמו לפני כל אחד, גם לגבי שפל אנשים.

ועפ"ז יש לומר עוד, שגם בירושלמי בשייכות לשמואל

והשפל ביותר, אפילו עם נכר⁴². ועונה מסוג זה קשור עם רוח"ק.

ולפי זה יש לומר, שהלשון בירושלמי "הוי עניו חסיד" אין הכוונה בו לב' מעלות נפרדות, כמו בבבלי, אלא הן מעלה אחת, עניו חסיד, שהעונה היא באופן של חסידות, שפירוש חסיד הוא

וכיון שהרגיש שיש בהם ניצוץ קדושה, לכן "הובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו" (כנ"ל הערה 39). וראה תוד"ה לא (יבמות כד, ב) "בטוח הי' הלל דסופו לעשות לש"ש", ובתוד"ה רעה (שם קט, ב) "יודע הי' הלל בהן שסופם להיות גרים גמורים" — נסמנו בגליון הש"ס שבת שם. ועצ"ע.

* החיד"א (מדבר קדמות מערכת ג' אות ג) בפירוש ל' רז"ל "גר שנתגייר", ולא "גוי שנתגייר" (ע"ד "עבד שנשתחרר", "קטן שנתגדל"). וראה ס' תשובות בעלי התוס' מכת"י (נ"י. תשי"ד — ע' רפו, סי"ט) ממנה"ם מרוטונבורג (בשם הר"י חסיד): משים נשמה שראוי להיות יהודי במעי גוי' ואותו נעשה גר.

⁴³ ראה תניא ספ"י. לקו"ת פרשתנו ל, א

⁴² ראה סה"מ תקס"ב ע' נא. תר"ח שבעה ערה 24 — בפ' עניוות דמשה דהי' "עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה" — אפילו לגבי גוי. ולהוסיף, שאף שידוע* שגר גם קודם שנתגייר יש בו ניצוץ נשמה קדושה — הרי בנד"ד, כיון שבאו להתגייר באופן שע"פ דין אין מקבלים אותם (כנ"ל הערה 38), מובן, שניצוץ הנשמה הי' בתכלית ההעלם אצלם (שלכן גם שמאי לא הרגיש אותו). וע"פ המבואר לעיל סוס"ד, שדרגא זו (בענוותנותו של הלל) היא ע"ד הענין ד' מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח", יש לומר, שזהו הטעם שרק הלל הרגיש הניצוץ קדושה שבהם שהי' בתכלית ההעלם [ע"ד הידוע שביורו ניצוץ קדושה הנמצא למטה מטה ביותר, הוא ע"י גבוה גבוה ביותר — אור גדול ביותר].

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הקטן הכוונה לענוה בדרגא נעלית כזו⁴⁴, ע"ד הסוג⁴⁵ הנאמר בהלל, ולכן לא הסתפק הירושלמי ל- הביא "ולמה נקרא שמו קטן לפי שהוא מקטין עצמו", אלא מוסיף "ויש אומרים לפי שמעט הי' קטן משמואל הרמתי", דשמואל הי' נביא ממש, ומסירותו לכל ישראל היתה באופן נפלא, שהלך מעיר לעיר לשפוט אותם על עסקי צרכיהם כו⁴⁶, שזה מורה על גודל הביטול והענוה שלו⁴⁷.

[ואף שבבבלי מסופר אותו מאורע ושם נאמרה (לפי הנ"ל) הן בנוגע להלל והן בנוגע לשמואל דרגא פחותה יותר במדת הענוה, י"ל בפשטות שהיו אצלם כמה זמנים ודרגות, ופשיטא דהלל וכן שמואל נתעלו מזמן לזמן במדריגתן וכן במדת הענוה והביטול שלהם,

ולכן בבבלי שהמדובר בדרגא נמוכה יותר, השראת השכינה, מדגיש דרגא קטנה בענוה, משא"כ בתלמוד ירושלמי שמ- דובר בדרגא נעלית יותר, כנ"ל⁴⁸].

⁴⁴ להעיר דשמואל הקטן הי' רגיל לומר (אבות פ"ד מ"ט) "בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך" (משלי כד, יז). וראה לקו"ש ח"ט שנסמן לקמן), שמורה על ביטולו גם כלפי אויביו כו' — ראה מדרש שמואל שם ד"ה ואפשר. וראה לקו"ש ח"ט (ע' 44 ואילך) בענין מלחמתה של תורה.

⁴⁵ אלא שבסוג זה גופא למטה יותר. ולהעיר דשמואל הקטן תיקן ברכת ולמלשינים (ברכות כח, סע"ב).

⁴⁶ ראה פרש"י ש"א יב, ג.

⁴⁷ וראה ר"ח שער הענוה פ"ז (רלח, ד ד"ה גדולה ענוה שבה נתגדל שמואל).

⁴⁸ והוא בהתאם לזמנם, דתלמוד בבלי נתחבר כמו מאה שנה אחרי שחיבר ר"י הגמרא הירושלמית (הקדמת הרמב"ם לס' היד), ולכן בכל אחד מדגיש מה שיש לתלמוד המקומו וזמנו: בירושלמי מדגיש הלימוד מהלל ושמואל להיות עניו בתכלית, בהתאם למקומו (א"י) וזמנו, ואילו בבבלי ד"ב מחשכים

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

וכבר שקו"ט במפרשים אם ההיא פליגא אדלעיל⁵⁰ דשם לא נתפרש אלא אחד בכל פעם, או דתרי עובדי הווי⁵¹, ובכל אופן צ"ע מה שכאן נאמר יש ביניכם שנים ראויין לרוח הקודש והלל הזקן אחד מהם והשני לא נתפרש (ועד"ז בנוגע לשמואל הקטן)⁵².

ומהמשך הלשון משתמע דתרי עובדי הוי ועובדא דבסוף ירושלמי אירע בזמן קודם כשהלל ותלמידו שמואל הקטן היו ביחד, ובאותו הזמן עדיין לא הגיע שמואל הקטן לדרגת הענוה של

ו. עפ"ז יש לבאר גם הא דמסופר בסוף המס' בירושלמי⁴⁹ "מעשה שנכנסו זקנים לעליי' בית גדיא ביריחו ויצאת בת קול ואמרה להן יש ביניכם שנים ראויין לרוח הקודש והלל הזקן אחד מהן ונתנו עיניהן בשמואל הקטן, ושוב נכנסו זקנים לעלי' ביבנה ויצאת בת קול ואמרה להן יש ביניכם שנים ראויין לרוח הקודש ושמואל הקטן אחד מהן ונתנו עיניהן בר' אליעזר בן הורקנוס והיו שמחין שהסכימה דעתן לדעת המקום".

על החילוק באופן הענוה והביטול שלהם. וראה שם דגסות הרוח ירדה לבבל.

⁴⁹ סוטה שם בסוף הפרק. וכ"ה בירושלמי ע"ז פ"ג ה"א. ובירושלמי סוף הוריות.

⁵⁰ ראה יפה מראה הובא בפני משה.

⁵¹ פני משה

⁵² ראה קרבן העדה ופני משה שהוא מפני שלא לבייש (ולכן בכל פעם הי' א' שלא גילו עליו). ומזה ראי' שבכאו"א (גם באנשים ששייכים לרוה"ק) יש לחשוש לזה.

הושיבני" (סנהדרין כד, א)* ומחמת ירידת הדורות, ס"ל שדי שתהי' עכ"פ דרגת ענוה כמו שהי' להלל ולשמואל בתחלת זמנם. וי"ל שסיום מס' סוטה בבבלי — דאיתא התם דר' יוסף אמר "לא תיתני ענוה דאיכא אנא", היא דרגא פחותה יותר בענוה, שלכן הוצרך ר"י להודיע זה, ולא כהלל ושמואל הקטן. ואכ"מ.

* ראה סנהדרין שם החילוק בין ת"ח שבארץ ישראל שמנעימין זה לזה בהלכה, לת"ח שבבבל שמרורין זה לזה בהלכה. שזה מורה

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הלל הזקן רבו (שהי' גדול הרבה ממנו), וזהו שהבת קול בא לומר, דאף ששנים ראויים לרוח הקודש, לא נתפרש שמו של שמואל אלא רק דהלל, להדגיש מעלתו של הלל,

ואילו סיפור הירושלמי שלפנ"ז "יש ביניכם אחד ראוי לרוח ה-קודש" בנוגע להלל הי' לפני המאורע הנ"ל דהלל ושמואל, והסיפור בנוגע לשמואל הוא מאורע אחר שהי' לאח"ז, לאחר מיתת הלל, שאז נתעלה שמואל בדרגת הענוה שלו, עד שהי' ראוי לרוה"ק בדוגמת הלל.

ויש לומר דגם במאורע הב' (בסיום הירושלמי) מה ש"נתנו עיניהן בר' אליעזר בן הורקנוס" הוא מצד מדת הענוה שהיתה בו, כנראה שכאשר באו ושאלו אותו כמה שאלות, היסב את נושא הדי-בור לענין אחר והשתמט מנתינת

מענה על שאלתם ו"לא מפני שהפליגן בדברים ("הפרישן לדברים אחרים כאדם המתכוין לדחות כשאינו יודע להשיב אלא יודע הי'") אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם"⁵³.

והיינו אף שהי' יודע מה להשיב, הרי תמיד הי' נרגש אצלו ביטולו לרבו, ולכן לא הי' יכול לומר דבר חדש שהוציא

מסברתו מהכלל ששמע מרבו (ע"ד איידי דטריד למבלע לא פליט). אלא שענוה זו דר"א היא רק ענוה כלפי רבו, או יתירה מזו גם כלפי תלמידו והשואלים אותו, ואינה דומה להענוה דשמואל הקטן בכלל, ועאכו"כ כאשר נתעלה לדרגת ענוה דהלל, שלכן במאורע הב' נתפרש רק שמו של שמואל הקטן ולא דר"א בן הורקנוס⁵⁴.

⁵³ יומא סו, ב. ובפרש"י שם.

⁵⁴ (משיחות ערב חגה"ש, יום ב' דחגה"ש וש"פ נשא תשמ"ב)

מאמרי חג השבועות ה'תשמ"ב

מאמר ד"ה "ועבדי דוד (א)" ה'תשמ"ב

(המאמר הראשון בהמשך שבועות ה'תשמ"ב)

בס"ד. ליל ערב חג השבועות, ה'תשמ"ב. בלתי מוגה

ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהי' לכולם גוי' ודוד עבדי נשיא להם לעולם, ומדייק בזה כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו על פסוק זה שהוציא על מנת ללמוד בחג השבועות [והקשר דפסוק זה לחגה"ש בפשטות, יש לומר, ע"פ המבואר בטעם המנהג שקורין מגילת רות בעצרת (דנוסף על הטעם שבמתן תורה היתה הגירות של כל עם ישראל, וענינה של מגילת רות הוא ע"ד הגירות של רות, הרי נוסף לזה יש עוד טעם דהוא) משום שהמגילה מסיימת וישי הוליד את דוד ובעצרת מת דוד. וזהו גם הקשר לפסוק ועבדי דוד גוי'.

ויומתק ע"פ המבואר באגה"ק סי' ז"ך וסי' כח, שביום ההסתלקות עומדת בגלוי כל עבודתו אשר עבד, עד שעולה לשרשה ומקורה ומשם יורדת למטה בגלוי לפעול ישועות בקרב הארץ. ובזה יובן יותר הקשר דפסוק זה עם חג השבועות, שבו נסתלק דוד, כי פסוק זה קאי בדוד מלכא משיחא, שענינו הוא לפעול ישועות בקרב הארץ], מדוע נקרא משיח בפסוק זה בשם דוד, והרי משיח הוא רק מזרע דוד ואינו דוד עצמו, ובפרט ע"פ מה שמאריך הרמב"ם בפרק יא מהל' מלכים, שמשיח ודוד הם שני

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

משיחים, ומביא שם הפסוקים שבהם מפורט ענין ב' הגאולות, הגאולה בימי דוד והגאולה דלעתיד לבוא על ידי משיח צדקנו.

והנה לפנ"ז כתיב קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה גר' ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף גר' והיו לאחדים בידך, היינו שלעתיד לבוא יהי' יחוד יהודה ויוסף להיות לאחדים ממש, ובהמשך לזה כתיב ועבדי דוד מלך עליהם, היינו שיהודה יהי' הנשיא ואפרים (יוסף) יהי' באופן של טפל, ולכאורה אינו מובן (כמו שמדייק בהמאמר שם) כי במקום אחר משמע שיוסף הוא גדול במעלה מיהודה, כמ"ש ויגש אליו יהודה, שיהודה ניגש אל יוסף דהיינו שיוסף גדולה מעלתו לגבי יהודה.

ומבאר בהמאמר, דב' השבטים יהודה ואפרים בעבודת האדם ענינם תלמוד ומעשה, דיוסף ענינו תלמוד ויהודה ענינו מעשה. ובזה מצינו פלוגתא בגמרא אי תלמוד גדול או מעשה גדול, דר"ט ס"ל של תלמוד גדול ור"ע ס"ל שמעשה גדול, ולבסוף נמנו וגמרו שתלמוד גדול שמביא לידי מעשה. דגם במסקנא זו (דתלמוד גדול משום שמביא לידי מעשה) אנו רואים ב' ענינים, דמצד אחד רואים כאן את גדלות התלמוד, שהרי המסקנא בפשטות היא שתלמוד גדול, אבל לאידך גיסא, מודגשת בזה גם מעלת המעשה שהרי הטעם לזה שהתלמוד גדול הוא משום שמביא לידי מעשה.

וזהו ההפרש בין יוסף ליהודה, דיוסף ענינו תורה משא"כ יהודה הוא ענין המעשה. כי יהודה הוא מלשון הודאה וביטול, שזהו קשור עם כפי', והרי מעשה הוא גם מלשון כפי' כמו מעשין על הצדקה. ויש להוסיף בזה, דכללות ירידת הנשמה למטה בגוף, והתלבשותה בכח הכי תחתון שבכחות הנפש הוא כח העשי' הוא עניין של כפי' [ויש לומר, דזהו גם מה שמביאים דוגמא על מעשה לשון כפי' מהלשון מעשין על הצדקה, משום שהכפי' הנ"ל שהנשמה כופה את עצמה לרדת ממדריגתה, הוא ענין של צדקה שעושה הנשמה עם הגוף והנה"ב].

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

והנה כשהנשמה יורדת למטה ומתלבשת בתוך גוף ונה"ב, הרי הנפש האלקית והנפש הבהמית הם בדוגמת תורה ומצוות, תלמוד ומעשה. כי הרי גם הנה"א וגם הנה"ב שניהם נבראו לשמש את קוני, אלא שההפרש ביניהם הוא דהנה"א עיקרה הוא בלימוד התורה ועיקר ענין הגוף והנה"ב הוא בקיום המצוות.

וכמובן בפשטות, דלימוד התורה הוא ע"י השכל שבראש, ולבוש המחשבה, השייכים בעיקר לנשמה. משא"כ המצוות עיקרן הוא המעשה, כמבואר בארוכה בתניא דגם אם כיוון כל הכוונות ולא עשה את המצוה במעשה לא קיים את המצוה, משא"כ אם לא כיוון ורק עשה את מעשה המצוה קיים המצוה בשלימותה (לבד מצות ק"ש וכו' הצריכות כוונה, כמובא בתניא שם).

וזהו מה שבכללות ההפרש בין יהודה ליוסף הוא בין לימוד התורה לקיום המצוות, ובפרטיות יותר הוא בין העבודה עם הנה"א והעבודה עם הנה"ב.

וזהו גם כללות החילוק בין יששכר וזבולון, בין מארי תורה למארי עובדין טבין, ויש בזה מה שאין בזה, ולפיכך יש פלוגתא מי מהם גדול. אמנם המסקנא היא שתלמוד גדול משום שמביא לידי מעשה, היינו שהמעשה פועל גדלות בהלימוד משום שממנו הוא בא. וכפשטות הענין, שגם בתחלת העבודה, הרי כדי לידע את המעשה אשר יעשון צריך להיות בתחלה לימוד התורה.

וזהו הטעם על מה שבתחלת העבודה צ"ל ויגש אליו יהודה, גישת יהודה אל יוסף, משום שיוסף שהוא תלמוד הוא גדול במעלה. אמנם כשבאים לתכלית שלימות העבודה, הרי אז ניכר ששלימות הלימוד הוא מחמת המעשה, משום שבעצם מעשה גדול.

וזהו מה שאומרים דמה שנמנו וגמרו תלמוד גדול הוא דוקא בזמן הזה, אבל לע"ל יהי' מעשה גדול, משום שאז תהי' תכלית השלימות בעבודת

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

האדם, ולפיכך יהי' ניכר שמעשה גדול. וזהו מה שלע"ל יהי' משיח צדקנו משבט יהודה דוקא, שהוא ענין ההודאה והמעשה, משום שאז יהי' מעשה גדול. דאף שבתחלה צ"ל משיח בן יוסף, הרי שלימות הגאולה באופן שאין אחרי' גלות תהי' דוקא ע"י משיח בן דוד.

ובזה יובן גם מה שנקרא משיח כאן בשם דוד דוקא, כי מעלת המעשה היא (כנ"ל) משום שאז כופה את עצמו היפך טבעו ורגילותו, היינו שלימות הביטול, וענין זה מצינו אצל דוד המלך, כמו שאמר על עצמו כי עני ואביון אני, אם לא שויתי ודוממתי גו', שהי' בתכלית השפלות והעניות, עד שלא הי' כלל מציאות לעצמו. ובספירות הוא ספירת המלכות דלית לה מגרמה כלום.

וזהו מה שנאמר במשיח (בנבואת הגאולה של נביא הגאולה והישועה, ישעיהו) שיהי' בתכלית הענוה. דאף שיהי' בתכלית הגדולה, כמ"ש שם והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו גו' עד שנאמר בו הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, שהן ה' דרגות, וכמבואר שירום אפילו מאדם הראשון, וזהו מאד אותיות אדם אבל בצירוף אחר משום שיהי' למעלה ממדידה והגבלה דציור אדם, ואעפ"כ תהי' בו תכלית העניות כמ"ש ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי ארץ גו'.

והנה מטעם זה יהי' משיח נשיא על כולם, גם על יהודה וגם על אפרים, ובאופן שיהי' לאחדים בידך גו', בתכלית השלימות דאחדות, משום שזה בא ע"י עניות אמיתית, דכאשר האדם הוא עניו אזי הוא רואה את מעלותיו של חבריו, ומבין כיצד הוא צריך לחבירו (בגלל מעלותיו) וכו' ולפיכך הוא מתאחד עם כולם, עד לאחדים ממש (כמבואר בלקו"ת ר"פ נצבים ובארוכה באוה"ת שם).

וזהו גם הטעם על מה שלעתיד יהי' קיום המצוות בתכלית השלימות כמ"ש ושם נעשה לפניך כמצות רצונך, כמבואר בארוכה בתו"ח פ' ויחי,

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שזהו משום שדוקא לע"ל יהי' המקריב, מין האדם, בתכלית השלימות, והמינים שמהם מקריבים את הקרבנות יהיו בתכלית השלימות, וגם ביהמ"ק יהי' בתכלית השלימות, כמ"ש מקדש אד' כוננו ידיך, משא"כ שאר המקדשות שהיו מעשה ידי אדם (כמבואר בזהר).

והנה מכיון שהגילויים דלעתיד יהיו בתכלית השלימות, לפיכך יהי' באופן שלמעלה לגמרי מגדר הזמן אבל יומשך לתוך זמן ומקום, ולכן תהי' הגאולה באופן דמיד הן נגאלין, בזמן, וגם במקום בהר שהוא גבוה מכל ההרים, וכמ"ש במ"א שלע"ל תהי' ירושלים רמה ונישאת לעילא ולעילא, וגם בחי' ירושלים של מעלה תומשך בירושלים של מטה. והענין שלמעלה ממקום וזמן נמשך בתוך מקום גשמי וזמן גשמי ומתאחד עמם, כמו הארון שהי' בו מקום מדוד ומוגבל ויחד עם זה אינו מן המדה, שיומשך בביהמ"ק גשמי ובירושלים עיר הקודש גשמית ובארץ ישראל הגשמית, ויראו שם את כח הפועל בנפעל, דעבדי דוד מלך עליהם, והי' ה' למלך על כל הארץ, ועד שאז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד, והיתה לה' המלוכה, בגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהי' נשא את ראש גו', נשיאת ראש כ"א מישראל וכל ישראל, ויהי' המשכן דאקרי מקדש, בביהמ"ק הנצחי, כביאת משיח צדקנו, ועבדי דוד נשיא להם לעולם, באופן נצחי, במהרה בימינו ממש.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

מאמר ד"ה "ועבדי דוד (ב') "ה'תשמ"ב

(המאמר השני בהמשך שבועות ה'תשמ"ב)

בס"ד. יום ב' דחג השבועות, ה'תשמ"ב. בלתי מוגה

ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהי לכולם גוי' ודוד עבדי נשיא להם לעולם וכרתי להם ברית שלום גוי', ומציין ע"ז כ"ק אדמו"ר הצ"צ באוה"ת על הפסוק לגמרא סנהדרין (צח, ב) בסוגיא דביאת משיח צדקנו, דאיתא בגמרא שם אר"י אמר רב עתיד הקב"ה להעמיד להם דוד אחר שנאמר ועבדו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם, הקים לא נאמר אלא אקים (ל' עתיד) כו' והכתיב ודוד עבדי נשיא להם לעולם כגון קיסר ופלגי קיסר, ומובן מזה, דלעתיד לבוא יהיו ב' ענינים, הא' הוא מה שאקים להם את דוד מלכם שהוא בבחי' קיסר והב' מה שדוד עבדי נשיא להם לעולם שהוא בחי' פלגי קיסר בלבד, כדפרש"י שם דכתיב נשיא להם ולא כתיב מלך.

ויש לומר, דהענין הא' נרמז ג"כ בפסוקים אלו, במ"ש בתחלת הענין ועבדי דוד מלך עליהם, בחי' מלך, ואח"כ כתיב נשיא להם לעולם, בחי' נשיא בלבד. וזהו גם הטעם למה שהתחלת המאמר (דשנת תרצ"ט) היא בפסוק ועבדי דוד מלך גוי', משום שבו מדובר על הענין הנעלה יותר, בחי' קיסר.

ומבאר באוה"ת שם, דיש לומר, שבחי' מלך (אשר אקים להם) זהו מלכות דא"ס ששם שורש דוד כמ"ש בעמק המלך, דבחי' זו שבמלכות היא בבחי' א"ס ובל"ג, ודוד שיהי' פלגי קיסר היינו מלכות דאצילות, שזהו דוד עצמו (ולא שרשו), דמלכות דאצילות היא כבר בבחי' הגבלה, כמאמר עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר. וממשיך שם, כי דוד יש בו ב' דלית'ין ווא"ו

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

המחבר, דב' הדל"ת"ן הם בינה ומלכות, והוא"ו באמצע הוא המחבר בחי' בינה ובחי' מלכות.

יש לומר, דבפנימיות הענינים אין הכוונה שיהיו ב' בני אדם, אלא שב' ענינים אלו הם ב' דרגות בהשפעה דמשיח צדקנו. דבחי' קיסר שבו היא המשפעת את הענינים הרוחניים והפנימיים, ובחי' פלגי קיסר היעייא המשפעת את הבחי' החיצוניות. והענין הוא, דהנה בד"ה זה דשנת תרצ"ט מדייק מדוע נק' כאן משיח בשם דוד, והרי ידוע שמלך המשיח נק' גואל צדק, דמשה הוא גואל ראשון ומשיח הוא גואל אחרון. ומבאר הענין דמשיח הוא משבט יהודה דוקא, וכדלקמן. ולכאורה יש להבין, איך מתאים זה עם מה דאיתא במדרש שמשה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון.

אך הענין הוא, משום שאף שמשיח צדקנו יהי' דוקא משבט יהודה, מ"מ תתלבש בו גם נשמת משה, ואדרבה עיקר נשמת משה, ולפיכך אמרו הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון. ועד"ז יש לומר בענין קיסר ופלגי קיסר, דאף שמשמעות הגמרא הוא שהם ב' בנ"א, מ"מ, מכיון שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, ומשמעות הכתובים כאן היא שאותו דוד שהוא מלך עליהם הוא הוא יהי' נשיא עליהם, יש לומר, דשני הענינים (דקיסר ופלגי קיסר, משיח ודוד) יהיו באותו גוף, וכן מפרשים כל פשטני הכתובים, שהפסוק ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהי' לכולם גו' והפסוק ודוד עבדי נשיא להם גו' קאי באדם אחד, בגוף אחד. וכן מובן גם ממ"ש הרמב"ם (ספי"א מהל' מלכים) שיקום איש מבית דוד (ובמ"א כתב שהוא מזרע דוד ושלמה) עוסק בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו כו' אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח ודאי, ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד (וכמ"ש והיתה לה')

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

המלוכה), שהם אותם הענינים המבוא יים בפסוקים הנ"ל בנבואת יחזקאל.

והנה נת"ל (בד"ה ועבדי דוד דליל ערב חגה"ש) הביאור למה נקרא שמו דוד, ונת' שם שענינו של משיח הוא משבט יהודה דוקא, שהוא יהי' גואל ומלך. וצריך להבין, הרי בכללות נחלקו ישראל לב' בחי' יוסף ויהודה, וממ"ש ויגש אליו יהודה, שיהודה ניגש אל יוסף, משמע, שיוף הוא למעלה מיהודה וכאן משמע שמשין, שהוא משבט יהודה יהי' נשיא על יהודה ויוסף. א. הענין הוא, דהנה ב' שבטים אלו בעבודת האדם הם תורה ומצוות, תלמוד ומעשה. דיוסף ענינו תלמוד ויהודה ענינו מעשה. ובזה יש ב' דיעות (בתורה) אם תלמוד גדול או מעשה גדול, ואח"כ נמנו וגמרו שתלמוד גדול שמביא לידי מעשה.

והנה גם מהמסקנא (מה שנמנו וגמרו) אינו ברור עדיין אם יש למעשה מציע מעלה על תלמוד, ואדרבה, לדעת כמה מפרשים מוכח שגם לכל אחד בפני עצמו יש בו מעלה. דיחנו המעלה בתורה דזהו מעלתו של יוסף, שהוא שבט בפ"ע והנהגה בפ"ע של לימוד תורה, וכן ישנה המעלה של מעשה. ומה שאמרו גדול תלמוד שמביא לידי מעשה הוא כי בתלמוד לבד מה שיש בו מעלת תלמוד הנה עוד זאת הוא שמביא לידי מעשה.

אמנם מזה שלעת"ל יהי' מעשה גדול, הרי סופו מוכיח על תחלתו דזה שאמרו גדול תלמוד שמביא לידי מעשה הוא מצד המעלה שבמעשה יותר על תלמוד. אמנם עכשיו הרי מעלה זו גופא דמעשה מגלה התלמוד, גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, משא"כ לע"ל תתגלה המעלה דמעשה גדול, שלא ע"י התלמוד, דזהו מה שלע"ל נאמר ומלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים וכתיב ולא ילמדו עוד איש את רעהו כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, דלע"ל תהי' הידיעה כיצד לשמש את קונם מצ"ע ולא יצטרכו לענין הלימוד, היינו שתתגלה המעלה דמעשה גדול שלא ע"י התורה (אינו ברור).

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

והנה הגילויים דלע"ל תלויים בהעבודה עתה בזמן הגלות, בזמן דעקבתא דמשיחא כאשר החושך יכסה ארץ וערפל לאומים גו'. ומזה מובן, דמעלת המעשה שתתגלה לע"ל היא ע"י הכנה מתאימה בהעבודה עתה, והוא מה שצ"ל העבודה בבחי' מעשה מלשון כפי', דגם לימוד התורה צריך להיות מתוך כפי' דוקא, וכמעשה הידוע (מכ"ק אדמו"ר הצ"צ).

ועד"ז בפרטיות בלימוד עצמו, הרי אינו דומה שונה פרקו ק' פעמים שונה פרקו ק"א פעמים, כמבואר בתניא דמה ששונה פרקו ק' פעמים נקרא יעבדו הוא משום שזוהי הרגילות שלו ואינו כופה עצמו לצאת מרגילותו, ודוקא כשלומד קיא פעמים, עי"ז יש בו גם מעלת הכפי' והעבדות, כמבואר בתניא שם מעלת העבודה דאתכפיא.

וזהו גם הדיוק בלשון התניא דהגילויים דלע"ל תלויים במעשינו ועבודתינו כל משך זמן הגלות, היינו שגם לימוד התורה באופן של עבד (עבודתינו) הוא בהקדמת ומתוך כפי' (מעשינו), כי התנאי לקבלת התורה הוא הקדמת נעשה לנשמע דוקא. וכשם ש(כבר) הי' לעולמים בשעת מ"ת, שאז נתגלתה מעלת המעשה (הקדמת נעשה לנשמע) כך יהי' לע"ל הגילוי דמעשה גדול, במהרה בימינו ממש ע"י משיח צדקנו.

וכשם שבמ"ת הי' הקול יוצא מד' רוחות העולם, אנכי הוי' אלקיך גו' וכל עשה"ד, כך לע"ל יהי' הגילוי בכל העולם כולו, כמ"ש אז אהפוך אל עמים גו' לעבדו שכם אחד, והיתה לה' המלוכה, במהרה בימינו ממש, בגאולה האמיתית והשלימה, ע"י ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהי' לכולם גו', במהרה בימינו ממש.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

מאמר ד"ה "וידבר אלקים" ה'תשמ"ב

(המאמר השלישי בהמשך שבועות ה'תשמ"ב)

בס"ד. אור ליום ה' פ' נשא, י"ב סיון ה'תשמ"ב. בלתי מוגה

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, ומדייק בזה כ"ק מו"ח אדמו"ר [בד"ה זה (דשנת תרצ"ט) שבא בהמשך למאמרי ד"ה ועבדי דוד מלך עליהם, בלה"ק ובאידיט], מדוע נאמר כאן שם אלקים שהוא מדת הדין והצמצום, ובפרט שבמתן תורה נכללו כל הענינים שבתורה וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ויתר על כן, דבמ"ת ניתנה גם תורתו של משיח שעלי' נאמר ישקני מנשיקות פיהו כפרש"י סוד טעמי' ומסתר צפונותי', דאף שנאמר בה כי תורה חדשה מאתי תצא ואי' במדרש תורה חדשה מאתי תצא חידוש תורה מאתי תצא, מ"מ, הרי ידוע פתגם רבותינו נשיאינו שמ"ת לא יהי' עוד פעם, וכל הענינים שבתורה ניתנו במ"ת, דמכ"ז מובן גודל העילוי שבגילויים דמ"ת, ולפי זה צריך ביאור ביותר מדוע נאמר כאן שם אלקים, מדת הדין והצמצום.

ועוד זאת, דע"פ מאמר רז"ל אסתכל באורייתא וברא עלמא, היינו, שעניני העולם נשתלשלו מעניני התורה, שכל עניני העולם היו בתכלית ההתרחבות והשלימות הכי גדולה, ומדוע נאמר כאן שם אלקים שמורה על ענין הצמצום.

גם ידוע הדיוק בפסוק זה בלקו"ת לרבינו הזקן (ובדרושי רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו) מדוע נאמרה כאן תיבת לאמר, דבכל מקום פירוש תיבת לאמר הוא לאמר לאחרים, היינו, שהדבר נאמר לאחד על מנת שיאמר לזולתו, משא"כ כאן בשעת מ"ת הרי היו כאן כל ישראל, וגם כל הנשמות העתידות לבוא ושהיו לפני' כולם עמדו במעמד הר סיני ושמעו מפי הקב"ה את הדברים האלה, וא"כ מדוע כתיב לאמר.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

גם צריך להבין מה שנאמר כאן הדברים האלה, דאלה מורה על גילוי הדבר, ולכאורה מאי קמ"ל שהם הדברים האלה, ולפי פשוטו של מקרא, גם אם לא הי' נאמר, לכאורה, תיבת האלה, גם אז הי' מובן לאיזה דברים הכוונה, וא"כ הי' לו לומר וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי ה' אלקיך גו' עד וכל אשר לרעך. והנה מתן תורה הרי הי' בקולות וברקים גו' והר סיני עשן וגו', ומדייקים בזה רבותינו נשיאינו, מהו כל הרעש הגדול (שהי' צ"ל קולות וברקים כו'), והרי לכאורה הענינים שבעשה"ד הם ענינים פשוטים, וא"כ מדוע הי' צ"ל בקולות וברקים ובאימה וביראה וברתת ובזיע כדי שהדברים יתקבלו ויתקיימו בישראל. והגם שנת"ל שבעשה"ד נכללו כל הענינים שבתורה עד מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ועד לתורתו של משיח ואפ"ל שמשום זה היו קולות וברקים כו', מ"מ, הרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ובפשוטו של מקרא היו הקולות והלפידים וכו' קשורים עם הדברים שנאמרו בפשוטם, שהם עשה"ד לפירוש הפשוט, דברים פשוטים לכאורה (כנ"ל).

והנה לכאורה אפשר להסביר זה באופן אחר, דמכיון שבעשה"ד נכללו כל הענינים שבתורה עד מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, הרי כדי שלימוד התורה בדורות הבאים יהי' באימה וביראה וברתת ובזיע (קולות וברקים כו'), הוצרך להיות גם אז ענינים שלמעלה מן הטבע לגמרי, ושיומשכו בטבע, כדי לנטוע (איינפלאנצן) בישראל את ענין האימה והיראה כו'. אמנם מפשוטם של כתובים משמע, שטעם הקולות והברקים כו' לא הי' בשביל העתיד, אלא בשביל הזמן ההוא והמצב ההוא, היינו דנוסף על פעולתם לתת עוז ותוקף ואור וחיות לדורות הבאים, הרי לכל לראש עיקרם הי' בשביל הזמן ההוא, וא"כ אי"מ, הרי הענינים שבעשה"ד היו דברים פשוטים לכאורה, כנ"ל.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אך נקודת הביאור בכל זה, דהנה, מתן תורה הי' אחרי העבודה דספירת העומר, ולפנ"ז, אחרי היציאה ממצרים, ולפנ"ז אחרי הגלות במצרים שהי' בעבודה קשה בחומר ובלבנים גו'. וכשם שהי' בזמן, שמ"ת הי' אחרי הקדמת עבודת פרך דגלות מצרים, כן הוא גם בפעולת התורה, דבכדי שדברי התורה יתקבלו ויפעלו פעולתם כדרוש, צ"ל הקדמת העבודה דאתכפיא ואתהפכא. דעבודה זו קשורה עם מדת הגבורה והצמצום, כי צריך לצמצם טבעו ורגילותו ולהתגבר על טבעו ורגילותו וכו', עד שבא לאתכפיא ויתירה מזו לאתהפכא.

וזהו הטעם על מ"ש בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, לפי שקבלת התורה היא דוקא ע"י הקדמת יציאת מצרים, היינו, היציאה ממצרים וגבולים בפשטות, וגם היציאה ממצרי נפשו הבהמית, וגם ממצרי נפשו האלקית, וגם ממצרי נפשו האלקית כפי שהיא בשרשה ומקורה, ודוקא אז אפ"ל תעבדון את האלקים על ההר הזה בתכלית השלימות.

והנה מכיון שכן הי' ביוצאי מצרים כפשוטו, שקבלת התורה שלהם היתה אחרי הקדמת גלות מצרים והיציאה ממצרים, כן הי' צריך לפעול אצלם שיהי' ענין האימה ויראה כו' במשך כל ימי חייהם.

ומטעם זה הי' מתן התורה ע"י שם אלקים דוקא, כדי שבנ"י בעבודתם יהיו בבחי' עובד אלקים, להפך את הצמצומים וגבולים, עד שמזה גופא נעשה וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, שמדת הגבורה נעשה בבחי' גילוי כו'. וכמ"ש לע"ל ולילה כיום יאיר, שהלילה עצמו מאיר, שזהו נוסף על ענין יתרון האור מן החושך ויתרון החכמה מן הסכלות, הרי נוסף לזה ישנו ענין נעלה יותר שהלילה עצמו מאיר, ע"ד מה שזדונות עצמם נעשים זכיות ממש.

וזהו ענין וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, דאף שהוא ע"י שם אלקים ובאופן של דיבור שהוא לשון קשה, הרי אח"כ נעשה לאמר,

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אמירה לשון רכה, עד שהוא גילוי שלם ובתכלית השלימות, ובאופן דוירד הוי' על הר סיני, בכבודו ובעצמו (עם כל הדרגות המכוונים בתוארים אלו) עד לעצמותו ומהותו ממש. וכמו שאומרים בשיעור תהלים של יום י"ב בסיון, במזמור הידוע המדבר על מתן תורה וקבלת התורה (מזמור סח), רכב אלקים רבותים אלפי שנאן אד' במ סיני בקודש, ואיתא בגמרא שבמ"ת ירד הקב"ה בעצמו (עצומ"ה) עם פמליא של מעלה (אלפי שנאן). וכן הוא בלימוד התורה של כל אחד מישראל, שהקב"ה קורא ושונה כנגדו, ומה להלן כו' אף כאן כו'.

והנה מהנ"ל מובן, שכוונת הירידה למצרים לכתחילה היתה בשביל העלי' שעל ידה, כדי שבהוציאך את העם גו' תעבדון את האלקים על ההר הזה, וזהו מה שירוד ירדנו כדי שיהי' ואנכי אעלך גם עלה, עד להגילוי דאנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. ומזה מובן גם בעבודת האדם, שהעבודה צ"ל באופן שיורד ממדריגתו ודוקא על ידי זה הוא עולה מעלה מעלה.

וזהו הטעם על מה שעשה"ד היו דברים פשוטים דוקא, היינו הירידה בדברים פשוטים, דהמקיים דברים פשוטים אלה (עשה"ד) הוא משום שכך נצטווה ע"י עצמותו ומהותו ית' שהי' בגילו בשעת מ"ת (כפי ששייך ענין הגילוי בעצומ"ה), ועד שאנא נפשי כתבית יהבית, שהכניס עצמותו ומהותו בתורה לכל ישראל בכל מקום ובכל זמן, דכל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, ולא רק הקב"ה שהם דרגות ושמות, קדוש ובורך, אלא עצומה ממש קורא ושונה כנגדו, ולפיכך מה להלן (בשעת מ"ת) באימה וביראה כו' אף כאן כו'.

והנה מטעם זה נאמרה כאן תיבת לאמר, לומר לך, שניתנה לכל אחד מישראל הרשות והיכולת וכל המצטרך שיהי' אצלו תען לשוני אמרתך, שילמד את כל דברי התורה שנאמרו מסיני. דכשם שבפעם הראשונה הי' וידבר אלקים את כל הדברים האלה, כך יש בכחו של כל אחד מישראל,

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שיומשך בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו, ואדרבה, דוקא בעולם זה כי לא בשמים היא וניתנה דוקא במקום שלמצרים ירדתם כו', הרי שם פועל שיהי' הוצאתיך מארץ מצרים. ועי"ז נמשך בחי' אנכי ובאופן דהוי', ועד שנמשך באופן דאלקין, כחך וחיותך, היינו שהוא בעל כל הכחות כולם (כדפי' בשו"ע), כולל הכח הכי תחתון, כח המעשה. ואדרבה, המעשה הוא העיקר, כמבואר בהדרושים שלפנ"ז (ד"ה ועבדי דוד דאור לערב חגה"ש ודיום ב' דחגה"ש).

ומטעם זה היו עשה"ד דברים פשוטים דוקא, ואעפ"כ הי' ברעש גדול עד ששור לא געה וכו', ביטול בתכלית השלימות, ומכל ד' הרוחות הי' הקול יוצא אנכי ולא יהי' לך. וענין זה נמשך, כנ"ל, בעבודת כל אחד, שמשום זה נאמר לאמר, ועד שזהו בגילוי אצלו, ומשום זה נאמר כאן הדברים האלה, דאף שלע"ע אינו רואה זה בעיני בשר, מ"מ כבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מ"ת, ויהי' לע"ל שאז יהי' עיקר השכר (תניא פל"ו) ובפרט לאח"ז כשיהי' תורה חדשה מאתי תצא, חידוש תורה, דאף שכל התורה כולה כבר ניתנה, מ"מ יהיו פירושים וגילויים ואורות והמשכות חדשות בתורה.

וזהו מ"ש לע"ל ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהי' לכולם גו', דמשיח ילמד דרכים חדשות בעבודת ה' ובלימוד התורה. והחידוש הוא משום שעד אז הי' זה בהעלם והסתר.

ועי' מעשינו ועבודתינו בדוגמת העבודת פרך דגלות מצרים, בחומר דא ק"ו ובלבנים דא ליבון הלכתא (כמבואר בתו"א בתחלת ספר ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה), ה"ז הכנה קרובה ללימוד התורה עי' משיח צדקנו שילמד תורה את העם כולו.

ומדייק בזה (בד"ה זה תרצ"ט) איך יהי' יכול ללמד רבוי גדול כזה שהרי אז יהיו אלפי אלפים ורבוא רבבות והיאך יוכל ללמוד עמהם. ומבאר בזה, שהוא משום שהלימוד יהי' בבחי' ראי', דכח הראי' ענינו שתופס את כל

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הפרטים בבת אחת, ועוד זאת שתופס את עצם הדבר. ועוד מעלה בראי' שאפשר לתפוס על ידה דבר גשמי הכי תחתון ולא ענין הקול (אף דכתיב רואין את הקולות, מ"מ עיקר ענין הראי' הוא בדבר גשמי), וכן הוא כללות ענין עשה"ד שהם דברים פשוטים דוקא, וקשורים עם קולות וברקים וההר עשן וכו', שהם דברים כפשוטם (דאין מקרא יוצא מידי פשוטו), דברים גשמיים.

וזהו מה שלע"ל יהי' לילה כיום יאיר, שהחושך עצמו יאיר. ועד שיהיו אז ב' הענינים שבמשיח, מה שהוא מלך עליהם ומה שהוא רועה לכולם, דענין הרועה הוא שהוא זן ומפרנס צאן מרעיתו, וב' ענינים אלו יהיו במשיח, ענין המלך שהכל בטלים אליו, ולימוד התורה שלו שהו"ע הרועה שבו, דהרי התורה היא מזון כמ"ש ותורתך בתוך מעי. וכל הענינים האלה יהיו לכולם, משום שבמשיח יהי' גילוי עצמותו ומהותו ית' שנמשך ע"י נשמת היחידה הכללית, נשמתו של משיח המלוכשת בגופו דוקא, דזהו ענין הגאולה האמיתית והשלימה שיהיו נשמות בגופים דוקא, ובהם יומשכו כל הגילויים והענינים שלמעלה מכל גילוי לגמרי, עד שצריך ביאור כיצד שייך בהם ענין הגילוי ובמה ענינו. אבל הענין הוא כך (איז דאך אזוי) משום שכן נאמר בתורת אמת בדיוק ובפירוש ובגילוי.

וכן תהי' לנו ע"י מעשינו ועבודתינו במשך שיתא אלפי שנים דהוי עלמא, ובמיוחד בעקבתא דמשיחא, שאז צריכים להפוך את החושך הכפול והמכופל, הרי אז לכל בני' יהי' אור במושבותם, ותורה אור, וגדול לימוד שמביא לידי מעשה, נר מצוה, ע"י המאור שבתורה שהיא פנימיות התורה, ובפרט שבמעשינו ועבודתינו ישנה הנקודה הפנימית דהפצת המעיינות חוצה, הרי עי"ז קאתי מר דא מלכא משיחא, בגאולה האמיתית והשלימה באופן דאחישנה, וארו עם ענני שמיא, בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו, קהל גדול, יחד עם ההכנה לחידוש תורה מאתי תצא ע"י שלימות התורה בימי הגלות האחרונים, לארץ טובה ורחבה, ארץ ישראל

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

בשלימותה, וגם רחבה, כי ירחיב ה' את גבולך, גם ארץ קיני קניזי וקדמוני.

וזה קשור עם עבודת האדם, כביאור כ"ק אדמו"ר האמצעי דנוסף על כיבוש ז' המדות ברוחניות יחד עם כיבוש ארץ ז' האומות כפשוטה, ישנו גם ענין ג' המוחין, ארץ קיני קניזי וקדמוני, ואז הוא מספר שלם של עשר אומות, שהוא הכנה קרובה למנין העשירי שיהי' לע"ל ע"י משיח צדקנו, עם השיר העשירי, דאז יהי' שירו לה' שיר חדש, שעז"נ אז ישיר גו' שר לא נאמר אלא ישיר, ומשה עמהם, במהרה בימינו ממש, ע"י משיח צדקנו.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ביאור הרב ע"ה

ה'בכ' והתמצית העולה משיחות ומאמרים אלו

במאמרים של שבועות "ארבעים שנה" – שבועות מ"ב – יש שם מאמרים של המשך מיוחד המיוסדים על המשך מיוחד משנת תרצ"ט, יש שני מאמרים "ועבדי דוד" אחד "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" מאמר זה מהווה המשך ל'ועבדי דוד' - המאמרים האלה הם פלאי פלאים.

בשלשלת היחס, בהקדמה לספר 'היום יום' הרבי כותב אודות שנת ה'תשמ"ב "בכמה ספרים, שנת תשמ"ב היא שנת ה'קץ'. ותא חזי עמא דבר אומר, שהוא ראש תיבות תהא שנת ביאת משיח."

לכאורה, היכן היתה אז שנת הקץ? ! על זה הרבי אומר (פעמים רבות), בארבעים שנים קאי איניש על דעת וכו'. אמנם לא ראינו את זה אז, אבל כעת בלימוד מאמרים ושיחות אלו, רואים כאן דבר פלא (גילוי ה'קץ' ממש).

בשיחות ומאמרים אלו, הרבי מדבר בדרך פלאית. הרבי מדבר בערב חג השבועות, ובחג השבועות עצמו, על נקודה אחת - על דוד המלך - דוד מלכא משיחא - עליו בעצמו (את ענייני מתן תורה, הרבי מזכיר במאמרים אלו כביכול באופן שולי, ה'נקודה' המרכזית היא 'דוד מלכא משיחא').

במאמר הראשון הרבי מדבר על כך שדוד המלך - שעל שמו נקרא על מלך המשיח 'דוד מלכא משיחא'. ומבאר שהנקודה היא: ביטול במציאות – מאחר ודוד המלך היא בתכלית הביטול, ומלך המשיח הוא בתכלית הביטול, לכן השם של דוד - מוענק למלך המשיח הנקרא על שמו כנ"ל. כלומר, דוד המלך נותן את שמו למלך המשיח - הרבי מלך המשיח, (וה'שם' הוא שורש הדבר ומהותו וכו').

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

במאמר "ועבדי דוד" השני (יום ב' של חג השבועות), מבאר את עניין 'קיסר' ו'פלגי קיסר', ומוסיף שם, שבעניין זה דוד המלך נותן למלך המשיח לא רק את 'שמו'. אלא גם את עצמותו ומהותו ממש, הוא נותן למלך המשיח.

בדוגמת העניין שמשה רבינו נכלל ב'בגואל ראשון הוא גואל אחרון', שנותן את עצמו למלך המשיח, כך גם דוד המלך נותן את עצמו למלך המשיח – הוא (דוד המלך) ושורשו, כפי שהוא מושרש במלכות אין-סוף ב"ה.

כחלק מעניין זה, מבאר בלקוטי שיחות חלק ל"ח שיחה שניה לפרשת בהעלותך (שמקורה במאמרים ושיחות אלו של שנת ה'תשמ"ב), את עניין ומהות מידת ה'ענוה'. מתחיל מהענוה של משה רבינו "מדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה", "עניו מכל האדם אשר על פני האדמה". וממשיך בביאור תוכן ה'סיום' של מסכת סוטה בבלי ובירושלמי, היי עניו, היי חסיד – לגבי הלל.

ב'אותיות' ג' ד' בשיחה זו, מגיע ל'גדיכטע' של העניין. הרבי מבאר שם, שישנן שלש דרגות בענוה, והדרגה השלישית, היא לא רק שאילו הי'ה לאחר את הכוחות שלי, הי'ה בדרגה נעלית יותר (- זו הדרגה השניה שמביאה ידי רוח הקודש). אלא, עניינה של ענווה זו (הדרגה השלישית והנעלית ביותר) שהוא יורד ומתעסק אפילו עם אנשים פחותי הערך, שלא מערכו כלל - וזו שיא הענווה.

ואז הרבי אומר ככה:

[הרבי בעצם מדבר על עצמו, על החלוקות דולרים וכו']

אדם מורם מעם, נעלה מעלה מאנשי הדור, שהוא מתעסק (גם) עם אנשים שהם 'מטה מטה', זה דבר שלא בכח הנכבד, אלא בכח הבורא.

ספר זיכרון – 'שמע ישראל'

ולכן ענוה זו היא לא רק 'מביאה' לידי רוח הקודש, אלא היא עצמה 'רוח הקודש' – זה מופלא !

ה'גם' שהרבי כותב ב'סוגריים', משמעותו – שלא רק ההתעסקות עם האנשים ש'מטה מטה' זה בכח הבורא, אלא התעסקותו עם כל האנשים שבעולם, זה בא בכח הבורא ולא בכח הנברא. כי אין בכח הנברא יכולת לצמצם את הפער שבין הרבי מלך המשיח לביננו, זהו דבר שנעשה רק בכח הבורא.

לאחר מכן, במאמר 'וידבר אליקים את כל הדברים האלה לאמר', מוסיף הרבי ואומר ש'עצמות ומהות' ממש, הוא זה שמתלבש בנשמתו של המשיח, כפי שהיא בגוף גשמי דוקא (בנוסף לכל ההפלאות שדיבר עליהם לפני זה).

מכל הנקודות האלו מובן, עומדים ב'ארבעים שנין' ל'קץ' של ה'תשמ"ב ומבינים שעכשיו זה ה'קץ', כעת ממילא כל המגע של הרבי עם אנשי הדור, זה בכח הבורא, כי בכח הנברא אי אפשר לגשר על הפער, וכל זה בא מענוה, אז כל ההנהגה עם כולנו, היא בכח הבורא. ואם אנחנו רוצים לראות את זה, להבין מה העבודה שלנו פה, אם רוצים לחפש ולראות בעיני בשר את הרבי מלך המשיח, צריך לעשות את זה דרך ה'ענוה'⁵⁵ ! להיות 'שפל רוח בפני כל אדם', להתעסק עם כל אדם – הכל בשליחות הרבי מלך המשיח, וזהו !

⁵⁵ דברי הכותב: בעניין זה 'הוא העיד על עצמו', בפרט בזמן האחרון שסבל 'ייסורים נוראים', כל ההתעסקות שלו בכל ענייני השליחות, עם הכלל והפרט, היה אצלו בהתמסרות מוחלטת מתוך ביטול גמור לרבי מלך המשיח, למעלה מטעם ודעת, ובכח הבורא ממש, מתוך השתוקקות מוחלטת להביא ולראות את קבלת פני משיח צדקנו בפועל ממש.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

נקודה נפלאה בעניין זה: המאמרים הללו (של תשמ"ב), מיוסדים על ההמשך של כ"ק אדמו"ר הריי"צ מ'תרצ"ט'.

בדרך אפשר נראה לומר: חג השבועות תרצ"ט, היה זה ממש בסמוך, לפני שהחלו איימי מלחמת העולם השניה (שהרי השבועות ה'ש"ת, שנה לאחר מכן, הרבי הריי"צ היה כבר בחצי כדור התחתון (ארצות הברית)).

בהקריאה והקדושה של ה'תש"ג הרבי הריי"צ אומר שזה ה'שופר גדול'. והרבי מלך המשיח מבאר את ההבדל בין שופר סתם לשופר גדול: שופר סתם, הוא מעורר את אלו הקרובים והשייכים, ולפחות קרובים קצת. אבל שופר גדול, עיינו הוא שבא לעורר את ה'אובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים', לעורר גם את אלה הרחוקים בתכלית 'מטה מטה'.

וכעת זה 'ארבעים שנין' אחרי ה'קץ', עכשיו זה עומד להתגלות וחייב להתגלות, אם כן זהו ה'שופר גדול' (ומיוסד על ההמשך של תרצ"ט, שגם הוא 'שופר גדול'. ואם כן זה) ה'תמצית' של דברי הרבי בליקוט הנ"ל: מה שהוא מתעסק ומעורר את האנשים שהם בבחינת 'מטה מטה' – זה בעצם הגילוי של ה'שופר גדול'! וזו כנ"ל השליחות שלנו כעת, בכוחו של הרבי מלך המשיח, להיות בבחינת ענוה וביטול, ולהתעסק עם אלו הנמצאים בחינת מטה מטה, לעוררם ולהביא את הגילוי של הרבי מלך המשיח בפועל ממש.

שער
הזראות
המלך

שלימות הארץ

להלן כמה קטעי נבואה ברורים על המצב באה"ק ת"ו,

שנאמרו זה מכבר ע"י כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש מה"מ שליט"א

אין להאמין כלל, להסכם עם מחבלים

"רודפים אחרי רוצחים ומחבלים (ולא מתביישים לעשות זאת בפירסום), ומתחננים אליהם שיואילו בטובם לקבל בחזרה חלקים מיהודה ושמרון. מדובר כאן על רוצחים ומחבלים, שאי אפשר להאמין לאף מילה שלהם, והחתימה שלהם אינה שווה יותר מ"פיסת הנייר". גם כאשר הרוצח יושב עמו ליד "שולחן עגול", הוא לא הניח מידיו את הסכין, וממשיך לדקור אותו האם אפשר לסמוך על כך?"
(משיחת ש"פ חיי-שרה ה'תשמ"ו)

התרפסות וויתורים גורמים לאבידות וללחצים נוספים

"כשרודפים אחרי הגויים ומתרפסים בפניהם זה גורם לפגיעות ביהודים היל"ת".

(משיחת ל"ג בעומר ה'תש"מ)

"רואים במוחש, שכל ויתור גורר אחריו לחץ נוסף, הם תובעים עוד ועוד, וכבר אמרו שלא יוותרו עד שיקבלו גם את ירושלים העתיקה!..

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הערבים מקבלים כל מה שנותנים להם, וממשיכים ללחוץ לקבל עוד ועוד שהרי הם רואים שנכנעים ללחץ..".

(משיחות י"ט כסלו ה'תשל"ט)

פרסום דעת הרוצים לוותר הגורם לחוצפת והשתוללות הערבים

"אי אפשר לרמות את הגוי, הגוי יודע היטב את העובדה, שישנם יהודים הלוחצים למסור לגויים אפילו יותר ממה שהובטח להם.. וזה גורם לו (לגוי), ליותר אומץ וליותר חוצפה, הוא משתולל. מכה ושורף וכו', למרות הצבא והמשטרה היהודיים, שאמורים לשלוט במקום.

לא ייתכן 'שלום', אם הקב"ה לא יתן שלום בארץ. וזאת, כאשר ינהגו כפי רצונו של הקב"ה, ובפרט שגם השכל הפשוט מבין שרק העמידה בתוקף היא הדרך לשלום".

(משיחות י"ט כסלו ה'תשל"ט)

עצם הדיבורים על אוטונומיה, יביאו עד למסירת ירושלים, וזהו פיקוח-נפש

"דיבורים אלו אודות תכנית האוטונומיה, הם צעד ראשון למסירת חלקים מארץ – ישראל. ולא רק חלקים קטנים, אלא חלקים גדולים כמו יהודה, שומרון, עזה, חברון וירושלים, והרי זה ענין של פיקוח-נפשות ממש!"

(משיחה עם השר קצב שבט ה'תשנ"ב)

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

דווקא העמידה התקיפה תביא לשלום אמיתי

"דוקא ע"י העמידה בתוקף על "שלימות הארץ", מביאים את השלום האמיתי . . אין להתחשב בשום לחץ, ויש ללכת בתוקף שהתנהגות כזו (לא זו בלבד שלא תביא לתוצאות בלתי רצויות ח"ו, אלא אדרבה: היא) תגדיל את חשיבות היהודים בעיני העמים. כל סימן של פחד והיסוס - מגדיל את הלחץ. כשעומדים בתוקף – ישנה הבטחה שהלחץ יתבטל.

(משיחת חיי-שרה ה'תשמ"ו)

אין לכבד הסכמים שנחתמו

לאילו שטוענים, שמכיוון שכבר חתמו על ה"חוזה" אסור להתחרט. יש לענות: החתימה אינה מחייבת את אף אחד, שכן חתמו על שקר, על דבר שלא שייך להם.

מאז שנתן הקב"ה לישראל את הארץ בברית בין הבתרים, ארץ - ישראל שייכת לכלל היהודים, עד סוף כל הדורות, ואין שום סמכות ובעלות לאף אחד (גם אם יש לו את כל המעלות), למכור ולתת נכסים שאינם שייכים לו! ..

(משיחת אור ל-י' כסלו ה'תש"מ)

ענייני שליחות

העניין העיקרי שעמד בראש מעייניו של הרב ע"ה היה, שהשליחות בכל אופניה, תתבצע בהתאם להוראות הקודש של כ"ק אד"ש מלך המשיח, ללא נטיה מהן, ימין או שמאל. במשך השנים ליקט ואסף מכתבים ומענות קודש, וחלקם מוגש כאן לפניכם⁵⁶.

סדר בשליחות

השתלבות בשליחות, ברצונו הטוב של השליח הנמצא שם
מענה כ"ק אד"ש מלך המשיח, לאחד מאנ"ש שכתב שברצונו לצאת לשליחות במקום מסויים:
כל הנ"ל הוא באם: (1) בהסכמה מלאה, וברצונו הטוב של השליח דשם.
(2) שלילת השגת גבול בתכלית.

מנהג ליובאוויטש בעניין סדרי השליחות

(1) כמדומה נאמר לו ברור בהיותו כאן - שעניינו במיאמי הוא בית הספר [אוהלי תורה DAY SCHOOL] וכל ההתפתחויות דביה"ס: ישיבה גדולה, גן ילדים, P.T.A.
הפצת היהדות והפצת המעינות הם בראשותו של הרה"ח כו' קארף שי', ואלו שהוא (קארף) יבחר - שנשלח לשם בשמי לעבודה זו (ובודאי זו

⁵⁶ מתוך ספרים או קבצים שפורסמו במהלך השנים.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שקארף הביאו למיאמי, ולא יהי' כפוי טובה). וענינו במיאמי - כמו דהרב גראנער שי' במעלבורן. ובטוחני שכן ינהג בדיוק.

ובאם יש צורך - יבאר למי שנצרך, שכן הוא מנהג ליובאוויטש בכל מקום - שהנשלח ראשונה כו' ואין לשנות.

(2) כל זה שייך ובראשותו של הרב קארף - והוא לא יתערב בזה גם לא בחשאי, (כי אם, באם יבקשהו קארף, יסייעו)⁵⁷.

שליחות ברשות השליח, וללא 'השגת גבול'

"הרה"ח וכו' ר' . . שי'

בהמשך לשיחתנו הטלפונית, באתי גם בכתובים, על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א מקדמת דנא, בקשר לסדר העניינים בנוגע לשלוחים ושלוחות. מכיוון שהרה"ח וכו' ר' שי' . . אינו מסכים להתכנית שלך. המענה שנמסרה בטלה ומבוטלת, כאילו לא נמסרה. בברכת שבתא טבא וחודש טוב י.ל. גראנער."

מדברי הרב ירוסלבסקי, אודות הוראת הרבי אליו בנוגע לענייני השליחות

בשנת ה'תשל"ט לאחר יו"ד שבט, ובהמשך לזה בשנת ה'תשמ"א לאחר יו"ד שבט, בהיותי ביחידות לה זכיתי, אמר לי כ"ק רבנו בתביעה, אשר תובע ממני, כמזכיר וכחבר הבי"ד, לדאוג לכך שאף אחד לא יכנס לתחום בו עוסק השני, שזהו עניין של השגת גבול וכו', והדברים נאמרו מתוך כאב ובחריפות גדולה⁵⁸.

⁵⁷ אגרת י'תתי - י"ח סיון, ה'תשל"ג

⁵⁸ קטע ממכתב הרב ירוסלבסקי חשון תשס"ז.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הכוחות שניתנו לשליח, הם לתועלת השליחות, ולא בכדי לדרוך על אחרים

שמחתו של השליח, ובפרט ביודעו את הכוחות וההבטחות שניתנו לו בנוגע למילוי שליחותו - הרי זה עניין שנוגע אליו (כדי למלא את שליחותו במילואה ובשלמותה).

אבל בנוגע לסביבתו, האנשים שנמצאים מסביבו כו' - צריך להיות בהעלם (באופן של גימטריא), כלומר, שאין לו להראות לכל שמכיוון שהוא שלוחו כמותו של נשיא דורנו שהנשיא הוא הכל, ביכולתו חס ושלום "לדרוך" על אחרים ועל כל העולם.

ובבואו למקום מסוים בתור שליח, וביודעו - לעצמו עכ"פ - שהוא שליח של נשיא דורנו, ביכולתו ח"ו להצר ולזרוק אחרים, ולפעמים - גם כאלו שהיו שם לפניו, לעורר מחלוקת וכו'.

הנהגה כזו מהווה שינוי בהחלט מ(רצון) המשלח, והתוצאה כנ"ל. וד"ל. הוא מוכרח וצריך להתנהג דווקא בדרכי נועם ובדרכי שלום, מצות עשה מן התורה, וכל התורה ניתנה לזה - רצונו של נותן התורה, המשלח את המשלח⁵⁹ !

⁵⁹ שיחת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו ה'תשד"מ

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ציות להוראת רב הקהילה

שאלות הלכתיות בשליחות, בהתאם להוראת רבני אנ"ש שבמקום

במכתב של המזכירות להנהלת צעירי אגודת חב"ד - כפר חב"ד, נקבע כלל ברור, שבכל שאלה הלכתית, יש לשמוע להוראת רבני אנ"ש שבאותו מקום.

"בשים לב לזה, אשר בסדר עבודתכם בקירוב הרחוקים עדיין וכו' עלול אשר נפגשים בשאלות שונות אשר פתרון תלויה בפסק דין. הננו לעורר אתכם, אשר בכל מקרה כזה, עליכם לפנות:

באם זה בשייכות לכפר חב"ד - להרב המרא דאתרא דהתם. ובאם זה בערים אחרות - לרבני אנ"ש שיחיו דמקומות ההם.

(ובאין שם רב מאנ"ש - לרבני אנ"ש מערים אחרות)

ולא לזוז מהפסק דין שיקבלו מהם בכל הענינים כנ"ל⁶⁰.

סייעתא דשמיא ניתנת לרב, ולא לבעה"ב אפי' שיש לו 'סמיכה'

בנוגע לדברי הסמ"ע ש"דעת בעל הבית היפך דעת תורה". . יש צורך בסייעתא דשמיא, שיוכל לכוון לאמיתתה של הלכה בהתאם לרצון העליון ב"ה, ומובן ש"סייעתא דשמיא" כזו ניתנת ל"רב", דמכיוון שתפקידו להורות את "המעשה אשר יעשו" - עוזרים לו מלמעלה שיכוון אל האמת.

⁶⁰ ממכתב המזכירות לצא"ח המרכזי כפ"ח, ט"ז מ"ח ה'תשכ"ז (צעירי אגודת חב"ד עמ' 119)

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

משא"כ בעה"ב - אף שיש לו סמיכה לרבנות, הרי מכיוון שאין עניינו לפסוק הלכות, אין לו סייעתא דשמיא לכוון אל האמת, ואילו על שכלו הוא - אין לסמוך⁶¹.

לא לפסוק דין לעצמו

כל הצרות-צרות באים כתוצאה מזה שפוסק דין לעצמו, במקום לברר ולעשות ע"פ פס"ד של רבנים. וכמדובר פעם בקשר להוראה ד"עשה לך רב" - שדוקא אלו הזקוקים ביותר ל"רב" (יותר מאשר ע"ד הרגיל), משתמטים מקיום הוראה זו, ופוסקים לעצמם בכל דבר⁶².

ענייני כל עיר לפי פסיקת המד"א דקהילתם

ב"ה ב' ניסן תנש"א, להרה"ג הרה"ח וכו' הרי"י שי' ירוסלבסקי:
בליל ש"ק פ' ויקרא אמר לי כ"ק אדמו"ר שליט"א: למסור לועד רבני אנ"ש שבאה"ק - כפי שאמרתי מכבר וכו"כ פעמים שכל ענייני חב"ד שבאה"ק שייכים להחלטת והוראת ועד רבני אנ"ש שבאה"ק ועליהם להחליט ולהורות בזה ??עניינים פנימיים של עיר מסויים, קהילה מסוימת - שייכים להמרא דאתרא שלהם, כמבואר בשו"ע⁶³.

בעל הבית לא יכול לומר לרב כיצד להתנהג

... גם כשיש טענה שהרב צריך לחזור בתשובה - הרי זה עניינו של הרב. ואין מקום שבעה"ב יאמר לרב כיצד להתנהג.

⁶¹ עיין בשו"י ש"פ נשא ה'תשמ"ו, עמ' 2-581. ועיין בשיחת מוצש"ק פ' תרומה ב' אדר ה'תשמ"ח

⁶² שיחת ש"פ וארא תשמ"ז

⁶³ מפתק כת"י המזכיר, הרי"ל גרונר

ספר זיכרון – 'שמע ישראל'

זוהי חוצפה גדולא, מהסימנים הבלתי רצויים דעקבתא דמשיחא"64.

הפוסק בכל ענייני הקהילה – הוא הרב מד"א דהקהילה
..מובן ופשוט שבקהילה הראויה לשם קהילה בישראל - קהילה קדישא
- הפוסק האחרון בכל ענייני הקהילה הוא הרב מרא דאתרא, על אחת כמה
וכמה בשטח החנוך...65.
פשוט ומנהג ישראל - שבכל ענייני עיר מתחילים בפני' להרב מרא
דאתרא66.

שליחות במיוחד בזמן זה, מתוך אהבת ואחדות ישראל

אהבת ישראל כטעימה מהגאולה – נקודת האחדות שלמעלה
מהתחלקות
בעמדנו על סף הגאולה, בוודאי שכבר נתתקנה סיבת הגלות, ולכן,
ההדגשה דאהבת ישראל היא – בתור טעימה ועד להתחלה דהגאולה
האמיתית והשלימה הקשורה עם נקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות67.

להעביר על מדותיו, לטובת חבריו ולהצלחת שליחותו
ואפילו בהתבוננות שעה קלה בעניינים אלו, הרי צריך לאחוז חיל
ורעדה, אשר כל העניינים הנוראים האמורים בדברי רז"ל בעניינים

64 משיחת ש"פ חיי שרה, כ"ז מרחשון תש"נ. בלתי מוגה

65 אגרת קודש, ספר "היכל מנחם" ח"ב דף קל"ח

66 מענה הרבי, חודש תמוז ה'תשמ"ח

67 ש"פ מסות ומסעי ה'תנש"א

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

דמשיח והגילויים דאז, ובפרט כפי המבואר בדא"ח, הנה כל זה תלוי בעבודתנו אנו.

ואחרי כל זה - שפילט מען זיך און מען פראוועט פאליטיק, און יעדער טראכט זיך וועגן זיינע ענינים. ואם יש דבר שלא לפי רוחו, הנה ראשית - שולח שטר גירושין ופירושו שמוסר הודעה, שעד עתה היה חפצו לעשות טובה נפשית על ידי עבודתו, ומאחר שעתה הוא שלא לפי רוחו ולפי מציאותו, ופלוני בן פלוני אמר לו א שטארקען ווארט, איז א גוטען טאג, און לאמיר זען איך יהיה בלעדי.

. . ובהנוגע אל הפועל, יגשו אל העבודה בפועל ממש, ואם אין ברירה אחרת - הרי יחליטו בעצמם שהם הם הצודקים בכל המאה אחוז, אבל כיוון שנתחנכו באווירה של חסידות הרי חננם השם יתברך בחוש של מסירות נפש בפועל ממש כל אחד ואחד לטובת חברו, ובמילא מעבירים מהם על מידותיהם ועושים הכל לטובת רעיהם⁶⁸.

הפירוד, מזיק!

. . ומובן עד כמה מזיק פירוד הלכבות בתוככי אנ"ש בכלל, בתוככי התמימים בפרט, וצעירי אגודת חב"ד בייחוד.

ועד מתי יהיה זה למוקש ולמניעה בקבלת ברכת השם יתברך והצלחתו, שמשפיע מלמעלה בעניינים הכלליים של חב"ד, ובמילא גם בעניינים הפרטיים של כל אלו מהמשתדלים והעובדים בזה.

⁶⁸ מתוך העתקה של קטע מאיגרת קודש

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ועד כמה גדול החושך דעקבתא דמשיחא, שאין רואים כל זה, ואין משימים לב לזה שמאבדים בכל יום ויום - על ידי העדר הקירוב, ועל אחת כמה וכמה על ידי הפירוד⁶⁹.

סדר ומשמעת

קיום המוסד, תלוי במשמעת להנהלת המוסד

מובן וגם פשוט שכל עניני הישיבה יש לעשותם כהוראת ההנהלה שהרי בכל מוסד קיומו תלוי בהמשמעת להנהלת המוסד, אלא שבהנ"ל עליו לבאר להנהלה את הטעמים שלו, ובטח כבר עשה זה, וכן יכול לבקש את אלו שהתייעץ עמהם שידברו ג"כ עם ההנהלה, אבל כל זה הוא בדרך הצעת דברים, ובהנוגע לפועל מוכרחת המשמעת וכנ"ל ענין עיקרי הוא⁷⁰.

קבלת מרות ומשמעת למנהל המוסד

נצטערת להשמועה שהגיעה לכאן, אשר נתעורר ענין של העדר קבלת מרות ע"י כ' בבית הספר...

והנה בהנ"ל אין נוגע ואין נכנסים כלל בהערכות או בהשוואות זה שעליו לקבל המשמעת והמנהל, כי אין בזה השואה בין האישים, אלא בין המשרות, ומעין דוגמא להנ"ל, אף כי בדקות דדקות, סיפור הידוע ע"ד רבי יהושע ור"ג, ואדרבה בנדון דידן ההכרח גם עוד יותר, כיון שהעדר קבלת עול ומשמעת, פועל היפך הכוונה בהחלט על התלמידים-ות שי⁷¹.

⁶⁹ קטע מאגרת קודש - י"ג שבט ה'תשט"ז. מצילום המכתב

⁷⁰ אגרת ה'תקעו

⁷¹ אגרת ו'תקט

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הכרחית המשמעת של המורים עוד יותר מזו של התלמידים

ותשואות חן ובעיקר על הבשורות טובות, אשר ניכרת הטבה במשמעת התלמידים וכן במשמעת המורים, כי שניהם מוכרחות. ואפשר שמשמעת המורים מוכרחת עוד יותר ממשמעת התלמידים, וק"ל. ומזה מובן שאין להתרשם ממה שהוכרחו לפטר אחד המורים, כיון שתועלת הרבים דוחה תועלת היחיד⁷².

התבוננות והכרה במעלת המקום בו נמצאים

⁷³גורם לי צער במאד מאד העדר המשמעת ובמילא הבל-סדרים השורר בהכפר.

איני יודע ברור העצה לזה, ולכאורה אין צריך עצה נוספת על ההכרה, וכמבואר שהכרה ענינה ג"כ הבנה בפנימיות, והרגשה, אשר הכפר נושא ע"ע השם כפר חב"ד, וכשנתייסד קבל ע"ז ברכת כ"ק מו"ח אדמו"ר.

⁷² אגרת ה'תרסז

⁷³ אגרת קודש א'תשסז

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

גיוס כספים

גיוס כספים, לא על חשבון יראת שמים

מענה כ"ק אדמו"ר מלך המשיח להנהלת מוסד, ששאלו, האם מותר לערוך את המסיבה השנתית 'דינר' בישיבה מעורבת [מאחר שישביה בהפרדה, עלולה להרתיע מספר תורמים שיימנעו מלבוא לערב זה ? ! ענה הרבי:

למה ידחו חס-ושלום, ודאי דיראת שמים – (ודכל הנוכחים שי') – מפני ספק דממון (ודאחדים שי') ? !

חצי למתרים !!

מענה הרבי בעניין ה'משולחים' (מתרימים), על דבר כמות האחוזים שיכולים לקבל מכספי הצדקה שאספו, החצי לפרטי: היינו, חצי ההכנסה (מכספי הצדקה) לאדם פרטי (המתרים):

תינוק מבין שכשלוקחין לצדקה ואחר כך לוקחים החצי לפרטי, הרי זה היפך היושר, ומשקרין לכל אחד ואחד שלוקחין ממנו הפרוטה⁷⁴.

⁷⁴ מקדש מלך, עמ' 227

שער
הלכות
למעשה

שיעורי תורה

מידות ושיעורי משקל הלכתיים,

כפי שסיכמם הרב ע"ה כהוראת הלכה למעשה

הפרשת חלה

מקמח 1,666 ק"ג, עם ברכה. בלא ברכה מ-1,250 ק"ג. אין צריך שיעור לחלה המופרשת, ונוהגין להפריש כזית.

שיעור רביעית

נפח 86 סמ"ק

שיעור כביצה

ביצה בקליפתה: משקל פת ומים – 57.6 ג'. ביצה בלא קליפתה: פת ומים משקל 54.75 ג'.

שיעור ככותבת הגסה

מעט פחות מכביצה בלא קליפתה, ולחולה מסוכן ביום הכיפורים פחות ממנה, ששיעורו משקל 30 גרם מכל מיני מאכל.

שיעור כמלוא לוגמיו

כל אחד לפי מה שהוא, מלא פיו מים, חצי מזה אינו יותר ממלוא לוגמיו, וקצת פחות מזה, מותר לתת לחולה ביום הכיפורים בבת אחת⁷⁵.

⁷⁵ וכתב שם עוד: באדם בינוני, 42 גרם (סמ"ק) מים הוא פחות ממלוא לוגמיו, ואין אנו בקיאין מיהו אדם בינוני.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שיעור כזית

מצה, ופת בסוכה, וברכה אחרונה - משקלו 27 גרם.
בפירות, בשר ודגים הכבדים מן המים, שיעור הכזית הוא 30 גרם.

בגדר ספק כזית, נכנס מ-15 עד 27 גרם לחם, וכנ"ל.
כזית מרור, יש לחשוב משקל 19 גרם.

שיעור (זמן) אכילת פרס

לכזית מצה וכל המצות 4 דקות, ואם שהה באכילתו. יותר מזה לא יצא.
לחולה ביום הכיפורים, צריך להפסיק 9 דקות בין אכילה לאכילה.

פת כסנין

לדעת אדה"ז: פחות מ-230 גרם והוא שבע ממנו הוי ספק. יותר מזה עד 336 גרם, ולא עד בכלל, אם שבע ממנו צריך נטילת ידיים, המוציא וברכת המזון. ואם לאו, בורא מיני מזונות ועל המחיה. יותר מזה, צריך תמיד נטילת ידים, המוציא וברהמ"ז.

שיעור גריס

שטח עיגול שקוטרו 14 מילימטר (ועיין בהערה)⁷⁶.

⁷⁶ להעיר, ששיעור זה נכתב על יסוד דברי הגר"ח נאה. בשנים מאוחרות יותר, הגר"י פרקש שליט"א בדק ומצא את המטבע בה שיער אדה"ז את שיעור הגריס (כמובא בספרו, טהרה כהלכה ח"א עמ' לד ואילך), וקוטרו 17 מ"מ.

הרב סמך וקיבל את דעתו של הרב פרקש שליט"א, וכפי שאמר לי עליו: "הרב פרקש הוא הפוסק המוסמך בכל ענייני טהרה ופו"ר".

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שיעור תורמוס

שטח עיגול שקוטרו 15 מ"מ, וע"פ שיעור הצמח צדק במטבע הריוניק
— 19 מ"מ.

שיעור אתרוג

משקלו 60 גרם

ערובי חצרות

פת כגורגרת לכ"א מהשכנים 20 גרם, וח"י שכנים ויותר, סגי
בשש ביצים — משקל 346 גרם.

ערובי תחומין

שש ביצים פת כנ"ל, ואפשר גם בשאר מיני מאכל (עיין סי' שפו).

שיעור טפח, אמה וכו'

אמה - 48 ס"מ. טפח - 8 ס"מ. אגודל - 2 ס"מ. אמה רווחת - 49 ס"מ.
אמה דחוקה - 47 ס"מ, ושתייהן לחומרא. ולפי ערך זה בטפחים ואגודלין.

שיעור מקוה

אמתו לכתחילה 68.5 ס"מ, ולא פחות מ-53.3 ס"מ, ונתפשט המנהג
לחשוב אמת מקוה 61 ס"מ ואין לבטל המנהג (בספר המנהגים: הרש"ב
נ"ע חשב 62.3, ולפי זה ארבעים סאה הוא כמעט 726 ליטר).

ג' לוגין שאובין

1.008 ליטר, ויש להחמיר לחשוב 0.945 ליטר.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ט' קבין מים

12.422 ליטר.

ד' קבין

6.504 ליטר.

נקב כשפופרת הנוד

עיגול שקטרו 46 מ"מ, ולא פחות מ-38 מ"מ.

שיעור טלית קטן

בניכוי 20 ס"מ לחלל בית הצואר, צריך להיות רחבו 49 ס"מ וארכו 118 ס"מ.

נקב לתליית הציצית, לא למעלה מ-59 מ"מ, ולא למטה מ-35 מ"מ. ולכתחילה ירחיק 4 ס"מ (מודדים באורך גפרור) ויעשה הנקב בס"מ החמישי משני צדי הטלית, ובטלית קטן צריך להיות שני הנקבים בתוך השיעור.

אורך הציצית: לאחר גמר עשייתה, צריך להיות כל אחד ואחד מח' החוטין, לא פחות מי"ב גודלין – 24 ס"מ מתחילת הקשר העליון של הציצית.

שיעור כדי עניבה בחוט אחד - 4 ס"מ.

רצועת תפילין

רוחב 10 מ"מ, ובשעת הדחק 9 מ"מ. וכן צריך להיות הרוחב גם בהיו"ד מכל צד, וכן רגל היו"ד. ויחתכנה באלכסון שתהא דקה בסופה, כרגל יו"ד של ספר תורה.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שיעור 'בית' למזוזה

ריבוע של 196 ס"מ על 196 ס"מ – בברכה. ריבוע של 192 ס"מ על 192 ס"מ – בלא ברכה. וכן אם אינו רחב כשיעור, ויש בו 3.6864 מטר רבוע. ואם אין ברחבו 56 ס"מ, פטור. אבל, בית קטן בתוך בית גדול, חייב במזוזה.

גובה הפתח: 81.66 ס"מ לפחות, ואם גבהו 80 ס"מ, יקבענה בלא ברכה.

מחיצה

היא עשרה טפחים, כדין גובה הפתח הנ"ל.

שיעור מעקה

לכתחילה 114.2 ס"מ, ולפחות 89 ס"מ, אף שהוא ג"כ עשרה טפחים.

שיעור סוכה

גובהה: 81.66 ס"מ, ולא יותר מ- 9.40 מטר. רוחבה: לא פחות מ- 57.2 ס"מ.

שיעור לולב ומינוי

לולב, גבהו: השדרה לבד העלין שמעליו 7.32 ס"מ, ולפחות 32 ס"מ. ובשעת הדחק יש להקל יותר 26.66 ס"מ.

הדס וערבה: 24.5 ס"מ. ולכל הפחות 24 ס"מ (בשעת הדחק 20 ס"מ, ולאדה"ז בסי' תרמ"ו, סגי ברוב קיני ההדס משולשין ואין צריך רוב אורך ההדס, (שיעור"ת ע' רעו).

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שיעור הילוך מיל

יש בו דעות, דיעות: 24 דקות, 22.5 דקות, 18 דקות. העיקר 24 דקות, ולכתחילה יש להחמיר ככולן.

עלות השחר

בארץ ישראל, 72 דקות לפני הנץ החמה. וי"א 90 דקות, בימים השוין דניסן ותשרי. וי"א שעתיים וכן עיקר, ולכתחילה יש להחמיר ככל הדיעות⁷⁷.

סוף זמן ק"ש לאדה"ז: נע בין 8:06 ב-9 ביוני, ובין 9:16 ב-15 בינואר⁷⁸.

זמן בין השמשות

מתחיל עם השקיעה, ובארץ ישראל בימים השווים, נמשך 13.5 דקות אחרי השקיעה, וי"א 16 דקות, וי"א 18 דקות. והעיקר 18 דקות, ועוד 2 דקות לדעת רבי יוסי ודאי לילה⁷⁹.

זמן מוצאי שבת

בארץ ישראל איסור מלאכה בקיץ, עד 30 דקות אחר השקיעה. ובכל החורף 24 דקות. והמנהג 30 דקות תמיד, עד תפילת ערבית.

⁷⁷ עלות השחר שלו, נע בין 2:03 ב-14 ביוני ובין 4:37 ב-7 בינואר. ושל 72 דקות נע בין 3:10 ב-10 ביוני ובין 5:26 ב-4 בינואר.

⁷⁸ סוף זמן ק"ש הכי מוקדם: בינואר - 9:12, בפברואר - 9:02, במרץ - 8:38, באפריל - 8:17, במאי - 8:06, ביוני - 8:05, ביולי - 8:10, באוגוסט - 8:21, בספטמבר - 8:28, באוקטובר - 8:31, בנובמבר - 8:40, בדצמבר - 8:56.

⁷⁹ זמן השקיעה הכי מוקדם (לפי זמן שעון חורף): בינואר - 4:48, בפברואר - 5:15, במרץ - 5:38, באפריל - 6:00, במאי - 6:20, ביוני - 6:41, ביולי - 6:40, באוגוסט - 6:08, בספטמבר - 5:29, באוקטובר - 4:53, בנובמבר - 4:38, בדצמבר - 4:38.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ואין עושין מלאכה עד אחר תפילת שמונה עשרה, ואין לשנות כי אם לצורך דחוף.

שיעור פרוטה⁸⁰

0.025 גרם כסף צרוף.

פדיון הבן צריך להיות 96.15 גרם כסף צרוף, ולמהדריין 101 גרם כסף צרוף.

⁸⁰ השווי בשקלים חדשים, משתנה בהתאם לשער שווי הכסף, כידוע.

הלכות יחוד

סיכום כללי בדיני והלכות ייחוד בצירוף טבלת סיכום כפי שכתבם
הרב ע"ה

הקדמה כללית בדיני הייחוד

האיסור: יחוד עם ערוה מהעריות, שדבר זה גורם לגלות ערוה. בשעה שארע מעשה אמנון ותמר, גזר דוד ובית דינו על ייחוד עם הפנויה, שמאי וההל גזרו על ייחוד עם הכותית. ועל כן אסור ייחוד עם כל אשה זרה, שאינה אשתו.

המותרים בייחוד: אם עם בנה, אב עם ביתו, בעל עם אשתו נדה, וכן סבא ונכדתו, וסבתא ונכדה (ולא חתן עם כלה קודם החתונה⁸¹), וכן אם נישאו ולא בא עליה – אלו אסורים בייחוד).

אח עם אחותו, מותר הייחוד רק באופן ארעי (ובקביעות אסור. והמחמיר גם באופן ארעי, תבוא עליו ברכה).

הדעות בשולחן ערוך

לדעת הבית יוסף: אשה אחת, אסורה בייחוד אפילו עם הרבה גברים, וכן אסור לאיש אחד להתייחד עם נשים רבות.

⁸¹ דבר זה צריך להדגיש לחתן ולכלה: שיש בהם את כל האיסורים של דיני ייחוד ומגע לפני החתונה, וכן בפגישות של השידוכים - עד לחתונה עליהם להיזהר בכל דינים אלו ביותר וביותר.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

לדעת הרמ"א: בתוך העיר, ביום: מותר לאשה להתייחד עם שני אנשים כשרים. מחוץ לעיר (בשדה), או בלילה (אפילו בעיר) – עם שלושה אנשים כשרים. יש מתירים: איש אחד עם שלוש נשים, בתנאי שאין עסקן (בדרך כלל), עם הנשים⁸². נשים עם שלושה גברים (כשרים).

אנשים ש'פרוצים' בענייני צניעות – אסורה להתייחד עמם, אפילו שישנם הרבה אנשים.

היתר אשתו עמו: כאשר אשתו עמו, מותר הייחוד. אבל בגוי, לא מועיל ההיתר שאשתו עמו.

היתר בעלה בעיר: אשה שבעלה בעיר, מותרת להתייחד, בתנאי שאין ליבה גס בו (כלומר, שאינה בהרגשה 'משוחררת' כלפי אותו אדם. ואינה רגילה עם אותו אדם), וכן שלא גדלה עמו. וכן שאינה קרובתו⁸³.

היתר בית שפתחו פתוח לרשות הרבים: מותר להתייחד, בתנאי שאכן יכולים לראות מרשות הרבים את המתרחש בבית, או יכולים להיכנס לתוכו, ללא קבלת רשות.

המתירים בייחוד: מותר להתייחד עם - שתי יבמות, שתי צרות, אשה וחמותה, אשה ובת בעלה, אשה ובת חמותה (גיסתה), מפני ששונאות זו את זו, ואינן מחפות זו על זו (הגדר של 'שונאות', הוא רק בכאלו שמוגדרות כך בגדר הלכתי שהן שונאות). אשה עם ילדה קטנה, היודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה - מגיל 5 עד גיל 9, שמא היא תגלה את הדבר. או בן מגיל חמש עד גיל שתים עשרה.

⁸² גם יותר משלוש נשים, אם הוא באופן בו ממונה עליהן (כלומר, שהן כפופות למרותו) - אסור.

⁸³ וכן, שבעלה יכול להגיע בכל רגע נתון, ולא שכלוא במקומו, או שאין לו יכולת גישה למקום שמתייחדת.

ספר זיכרון – 'שמע ישראל'

לשמש כשומר במקום של נשים: לשמש כשומר על חצר של נשים (בקביעות, בדוגמת פנימיה וכדומה), אסור (ולא דמי ליחוד בעלמא).

זהירות מהחשד: אסור לתלמיד חכם לשכון בחצר שיש בו (כלומר, להתגורר אצל) אלמנה, אפילו אינו מתייחד עמה, מפני החשד, אלא אם כן אשתו עמו.

מלמד תינוקות: מלמד, צריך (ויכול) להיות (רק אדם) נשוי, מפני האמהות שבאות לקחת את הילדים. אשה לא תהיה מלמדת לקטנים, מפני אבותיהם הבאים לקחתם⁸⁴.

[קרובות משפחה: אסור להתייחד עם קרובותיו, כגון אשת אביו (שאינה אמו), אשת בנו (כלתו), גיסתו, דודתו, חמותו, וכדומה – ובאלו האיסור חמור יותר משאר נשים זרות].

גדרים בייחוד

המקום הנחשב לייחוד: מקום מבודד שאין מצויים אנשים עוברים ושבים שם (הן מקום סגור, והן מקום פתוח רק שהתנאים הם כנ"ל).

משך זמן הנחשב לייחוד: ייחוד לזמן (שיכול להמשך) מ-35 שניות עד 2 דקות (מבלי שייכנס מישוהו, נחשב כבר לייחוד האסור). באם לא יוכלו להתייחד, מותר (כמו מעלית).

על מי חלים דיני הייחוד: על כל איש ואשה מעם ישראל, גם אם בטוחים שלא יכשלו חלילה בעבירה, עצם הייחוד אסור. ואפילו הם צדיקים, האיסור עומד במקומו.

⁸⁴ יש לדעת, איסור ייחוד ודיני האיסור בקרבה מצד צניעות ודיני ערוה, ישנו גם במורה המלמד תלמידות, ומורה המלמדת תלמידים, ויש להיזהר בזה מאד מאד (ולהוסיף, שאין לאשה ללמד בנים מעל גיל 9 ויש אומרים מגיל 6).

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

סיכום דיני ייחוד המצויים

לאשה

המקרה	אסור	מותר
עם איש אחד	אסור	בבית פתוח לרשות הרבים
		יש עמה בת בין גיל 3 ל-9. או בן מגיל 5-12
		בעלה בעיר, בדיעבד
	בעלה בעיר, אך ליכס 'גס' זה בזה. גדלה עם אותו אדם. כשהיא קרבתו	
עם איש אחד, ואשה נוספת נמצאת אמו	בגוי, לא מועיל היתר אשתו עמו	רק אם אשתו עמו
		בכל האופנים שהתירו את הייחוד באיש אחד, לעיל
		יש עמה בת בין גיל 3 ל-9. או בן מגיל 5-12
עם שני אנשים	בלילה ובשדה (כלומר במקום הרחוק מקרבת אנשים נוספים)	יש מתירים, כשהם בעיר וביום ובאנשים כשרים
		בכל האופנים שהתירו את הייחוד באיש אחד, לעיל
עם 3 אנשים		יש מתירים גם בלילה או בשדה (כלומר במקום הרחוק מקרבת אנשים נוספים)

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

לאיש

המקרה	אסור	מותר
עם אשה אחת	אסור	כשהיא לפני גיל 3 (מגיל 3, חלים על הילדה כל דיני יחוד).
		אמו, הסבתא שלו, אחותו (שלא בקביעות), ביתו, נכדתו.
		בעלה של האשה בעיר, מותר בדיעבד
		הבית פתוח לרשות הרבים
עם אשה אחת ואשתו עמו		מותר (ביהודי) 'אשתו עמו'.
עם שתי נשים	אסור	אם הן שונאות זו את זו
		אשה ותינוקת מגיל חמש עד גיל תשע. או בן מגיל חמש עד גיל שתים עשרה
		אותם התנאים הנוספים שהותרו לעיל באשה אחת
עם 3 נשים	גם יותר משלוש נשים, אם הוא באופן בו ממונה עליהן (כלומר, שהן כפופות למרותו)	יש מתירין, אם אין עסקו עם הנשים

הלכות והליכות פסח

כפי שכתבם הרב ע"ה

י"א ניסן

מתחילים לומר את המזמור החדש של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בתהלים. יום שבתון, הולכים בבגדי שבת ויום טוב.

הכנה רבה לחג הפסח, קמחא דפסחא – חלוקת מצרכים:
חלוקת מצרכים המונית כמתנה לרבי מה"מ שיל"ו. בחוצות העיר.

הקפדה במצרכים, מוצרים וכלים

מוצרי חד פעמי:

מוצרי נייר (גליונות, מגבות, מפיות וכו') גם נייר אפי"ה, רק אלו עם הכשר מהודר (הרב לנדא, בד"צ ירושלים). מומלץ שלא להשתמש בנייר טואלט בשום שימוש אחר פרט לשימוש הרגיל (בשירותים).

מוצרי ניילון: כפפות רק מניילון שקוף, האטומות רק בהכשר (הרב לנדא, בד"צ ירושלים). כמו כן, מפות ניילון לשולחן (רק אלו שבהכשר הרב לנדא, בד"צ ירושלים).

תבניות אלומיניום חד פעמי לאפייה, רק עם הכשר מהודר לפסח.

מאכלים

משתדלים להמעיט עד כמה שניתן בשימוש במוצרי המזון המיוצרים בבתי-חרושת, גם אם יש עליהם הכשר מהודר.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

סוכר

למשתמשים בסוכר בפסח, יש לקנות סוכר בהכשר מהודר לפסח, לייחד סיר, כף ומסננת של פסח, שישמשו אך ורק לסינון הסוכר. לפני פסח לערוך את הסוכר בתוספת מים לסיר, להרתיח עד שמתקבלת תמיסה נוזלית. תמיסה זו מסננים דרך מסננת שעליה מניחים בד סינון (כמו חיתול חדש ונקי, שהורתחה גם הוא מקודם), לתוך מיכלים (קנקן או בקבוק) של פסח, בתוכם ישהה הסוכר לשימוש בפסח.

את הסיר, הכף והמסנן מצניעים (לא בחמץ), עד לערב פסח הבא. כל זאת למנוע חשש חמץ (וידוע בזה הסיפור עם הרבי מוהרש"ב).

מצה

אוכלים אך ורק מצה שמורה, עגולה, עבודת יד וממאפ"ה השייכת לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א. אין להקל בשום פנים ואופן מאכילת מצה שמורה עבודת יד (מהמאפיה השייכת לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח). ומצות מכונה – אין כלל בבית.

נשמרים ביותר ממצה שרויה (= מגע של המצה עם מים ותערובתן. כפסק דין אדמו"ר הזקן). לכן, נזהרים לבל תבוא המצה ופרורי'ה במגע עם שאר מאכלים ומשקים.

כלומר: אוכלים את המצה כמנה בפני עצמה (בתוך שקית ניילון וכדומה). לאחר מכן, מנקים את הפה וכן את סביבת השולחן, ורק אז מגישים את שאר המאכלים.

לילדים רכים, ניתן להקל בשרויה (אך לא על השולחן, ובכלים מיוחדים שלהם – חד פעמי. מצות מכונה אין להקל כלל).

לא לשכוח לבדוק את המצות מ'מצה נפוחה' ו'כפולה' לפני פסח. וכן כל מי שזכה לקבל מצות מן הקבוצה, להפריש חלה (לפני החג).

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

תרופות

יש להיעזר ברשימת התרופות המאושרות לפסח מטעם הבר"ץ. תרופות הומאופטיות, ברבות מהן יש מרכיב כהל מחיטה – חשש חמץ.

פירות וירקות

משתדלים לאכול רק אלו בעלי קליפה, לאחר הסרת הקליפה (תפוזים עם מדבקות, להסיר ולנקות באם משתמשים לסחיטת מיץ).

שום, צנון, וכך וודקה – מקפידים שלא לאכול בפסח.

ביצים: יש לרכוש את הביצים שעליהם חותמת המאושרת לפסח (בדרך כלל עם ארבע כוכביות), למנהג חב"ד אין רוחצים אותן. אך בודקים שנקיות מלכלוך. מומלץ להעבירן למיכל של פסח ולא להשהות את התבניות (אא"כ בודקים אותן שהן ללא רבב).

מזון תינוקות

מזון תינוקות של כל השנה, עלול להכיל חשש תערובת חמץ! לכן יש הכשרים מיוחדים לפסח:

א. ללא תערובת קטניות. מומלץ ביותר: בהכשר בד"ץ בייבילק גם פרוה וגם חלבי. מטרנה מהדרין – חלבי. מטרנה צמחית – פרווה.

ב. לתינוקות שבשום אופן, אין הנ"ל מתאים, יש השגחה מיוחדת של מזון עם קטניות ואורז, אך ללא חשש חמץ ח"ו וניתן להשתמש (בהכשר בד"ץ ירושלים או הרב לנדא).

הנ"ל (סעיף ב'), הוא רק לתינוקות הזקוקים לכך, ויש להשתמש להכנתם ולשימוש בהם בכלים מיוחדים, הן באיחסון והן בשטיפה ושימוש – ללא מגע עם המטבח והכלים של פסח של כל הבית!

ג. מחית פרי ללא חשש קטניות בהשגחת בד"צ ירושלים, ניתן להשתמש.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

בכל המוצרים הנ"ל, ובכלל, יש לוודא את חותמת ההשגחה עם התוספת "כשר לפסח" !

חומרי ניקיון, רחצה, איפור ומשחות

חומרי ניקוי רחצה איפור וקרמים, יש להשתמש רק בכאלו עם הכשר מהודר. תמרוקים שאינם כשרים לפסח ראוי להכליל במכירת חמץ.

שפתונים: יש חשש חמץ וכן שומן, לכן ואם צריכות להשתמש רק בהשגחה מהודרת לפסח.

סקוצ' ברייט לכלים: נתגלו בעיות, לכן יש להשתמש רק בכזה שיש לו השגחה מהודרת לפסח. כמו כן, גם סמרטוטי הניקוי לשיש, וכמובן גם סבון נוזלי לכלים.

טבעות וצמידים

יש לנקות היטב. לאחר הניקוי, להימנע משימוש בהם עד לאחר זמן ביעור חמץ. אין לעונדם בעת הטיפול בדברי אוכל (בעיקר חם) של פסח (אלא אם כן יגעילום כהלכה, לפני פסח!).

(בשנה שהקביעות היא שערב פסח חל בשבת בעת סעודות השבת יש להסיר את הטבעות לפני המגע עם מאכלי החמץ).

שיניים

לאחר סעודת החמץ האחרונה יש לנקות את השיניים היטב! בעלי סתימות בשיניים, יש להימנע מלאכול או לשתות דברים חמים מאוד (גם אם אינם חמץ) 24 שעות לפני סוף זמן ביעור חמץ. **שיניים תותבות** (נשלפות), יש להגעיל בנוסף לניקוי היסודי.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

בערב פסח סמוך לסוף זמן אכילת חמץ, יש לנקות היטב את השיניים בכל החורים והסדקים, גם מי שאין לו סתימות (בשנה שהקביעות היא שערב פסח חל בשבת, יש לנקותם כראוי בשבת, אך בזהירות המירבית שלא יצא דם).

פלאפון

יש לנקות בניקוי יסודי (כמובן באופן ובחומר המתאים שלא לקלקל את המכשיר. הניקוי, בעיקר בחורים ובסדקים שבמכשיר, ובפרט בפומית).

המטבח

הלכותיו דורשות פירוט שאין כאן מקומם (הדברים הוסברו על ידי פעמים רבות), בכל ספק ישאל אצל הבקיאים, או יתקשר לרב.

הברז: יש לעוטפו בבד, להחליף מסנן וכו', לפתוח מידי פעם במהלך הפסח, כאשר הכיור ריק, על מנת לבדוק שלא יצטברו גרגירים וכדומה. לנקות ולהחליף אם יש צורך (נראה כי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א הורה לטבחת הישיבה ב770 לערוך בדיקה כל שלושה ימים).

תענית בכורות

החויב - על כל בכור (זכר), וכן כל אב לבן בכור (קטן). נפטרים מהתענית על ידי שמיעת סיום מסכת. מי שבכל זאת התענה, יכול לטעום קודם בדיקת חמץ.

בדיקת חמץ

בכל מקום שיש חשש שנכנס שם פעם חמץ, יש לבדוק מחמץ. גם ברכב, בארונות חשמל, בחדר המדרגות ובמקלט. הפילטר של מכונת הכביסה

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

והמייבש יש לבודקם. יש למכור את שואב האבק (אלא אם כן יעבור ריקון, וניקוי יסודי ביותר).

סדר הבדיקה: כפי המפורט בסידור אדמו"ר הזקן, ובהגדה של פסח.

מכירת חמץ

יש למלא את שטר ההרשאה למכירת חמץ בזמן, לא לחכות לרגע האחרון.

סימון המקומות המכורים: רצוי לסגור ולסמן בפתק "נמכר בחמץ" בכל מקום שמוכרים לגוי. כל דבר שאין בו שימוש בפסח, ויש בו בעיית חמץ (כגון: תנור, כלי החמץ, טוסטר וכל כיוצא בזה) עדיף לכסות היטב או להניח במקום סגור ולכלול במכירת חמץ. אם לא עושים כן, יש חובת ניקיון ובדיקת חמץ בנזכרים לעיל.

יש לערוך בבית (על דף רגיל), רשימה מפורטת של כל המקומות הנמכרים בחמץ - ולהביאו למכירה. הדף יוצמד לשטר המכירה.

רצוי לכתחילה להביא את טופס מכירת החמץ עד ללילה של בדיקת חמץ. רק בשעת הדחק להביא עד לסוף זמן מכירת חמץ, בבוקר של ערב פסח.

שבת הגדול

אחר מנחה אומרים את חלק ההגדה מ"עבדים היינו", עד "לכפר על כל עוונותינו".

ערב פסח

תפילת שחרית: יש להתפלל בהשכמה, כדי שלא לאחר עם הזמנים של היום.

סוף זמן אכילת חמץ: בהתאם למופיע בלוח.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

סוף זמן ביעור חמץ: בהתאם למופיע בלוח. בעת ביעור חמץ, אומרים "כל חמירא" ואת ה"יהי רצון" כפי שנדפס בסידור. יש לבער ולהוציא את כל מיני החמץ מהבית, לפני סוף זמן ביעור חמץ.

הכנת מאכלי ליל הסדר

יש להכין את המאכלים לפני כניסת החג, כדי שיוכלו להתחיל את ה'סדר' בזמן כראוי, (וכן להימנע משאלות סבוכות של דיני הכנת מאכלים מסויימים, ואופן הכנתם ביום טוב).

הזורע – חלק גרון מבושל ואחר כך צלוי וכמעט ללא בשר.

ביצים קשות: יש לבשל ביצים קשות לצורך ליל הסדר (לא מקלפים את הביצים לפני הסדר).

מרור: עלי חסה – יש להשרותם במי סבון (כשר לפסח), למשך 3-4 דקות. לאחר מכן לשטפם היטב (עלה עלה תחת הברז), יש לייבשם היטב מחשש שרויה (בכורך. יש לשמור את החסה במקרר).

חזרת: לטחון במטחנה של פסח, וכל הכלים שעוסקים בזה יהיו יבשים לגמרי, מחשש שרויה כנ"ל, יש לשמור את החזרת בכלי סגור.

חרוסת: מכינים אותה מתפוחים, אגסים ואגוזים (מספיק להכין כמות קטנה יחסית, כי אין לחרוסת שיעור). לא מערבים בחרוסת יין (רק לפני אכילת המרור, מערבים מעט מהחרוסת ביין).

בדיקת המצות: לבדוק שאין כפלות או נפוחות, ואם יש, יש להניחם בצד. לבחור את שלוש המצות לקערה. להכין בשקיות את המצות לכל המשתתפים בסדר.

מי מלח: לכתחילה יש להכין לפני החג.

בצל לכרפס: עדיף בצל מתוצרת חוץ (כדי שלא יצטרך לבדוק את הבצל מחרקים, שזו בדיקה מורכבת).

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הכנת שולחן ליל הסדר: מומלץ להכין את השולחן לליל הסדר מבעוד יום. לפרוס מעליו מפת ניילון חד פעמי כדי להגן ולשמור מכל חשש, עד לליל הסדר.

הכנה כללית לחג הפסח: יש להקדיש זמן לעבור על ההגדה ועל מנהגי ליל הסדר וחג הפסח.

חינוך ילדינו היקרים

חשוב להסביר לילדים מבעוד מועד, את מהלך העניינים של ליל הסדר וחג הפסח, והטעמים לכך. לבאר בפרט את השוני והזהירות היתרה המתבקשת בחג הפסח, באופן מיוחד. כך יהפכו הילדים ממפריעים חס ושלום ל'שותפים'. דבר זה יעזור רבות הן בהצלחה המשימות, והן בחינוכם החסידי.

סדר קורבן פסח

לאחר תפילת המנחה, לפני השקיעה, אומרים את סדר קורבן הפסח, כפי המופיע בסידור.

ליל חג הפסח

תפילת ערבית: מתפללים תפילת ערבית של יום טוב, עמידה לשלוש רגלים. זה הלילה היחיד בשנה בו אומרים הלל (שלם).

אכילת מצה: כזית - כחצי מצה (מעט פחות), יש לסיים תוך ארבע דקות (המהדרים אוכלים בזמן הנ"ל שני כזיתים - במוציא מצה ובאפיקומן, וכזית אחד בכורך כמו כולם).

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

סיום אכילת אפיקומן: (לכתחילה) עד חצות הלילה. לאחר אכילת האפיקומן אין לאכול ולשתות (רק מים, וכמובן את הכוס הרביעית של הסדר) !

עוף או בשר צלוי: אין אוכלים בשר או עוף צלוי, בליל הסדר ! (שולחן ערוך).

קריאת שמע שעל המיטה: ליל שימורים, לכן אומרים רק פרשה ראשונה של קריאת שמע וברכת המפיל.

מוריד הטל: בתפילת מוסף של יום חג הפסח (ט"ו בניסן): מתחילים לומר 'מוריד הטל'. אם איחר להתפלל את תפילת השחרית, עד לאחר שהחלו הציבור תפילת מוסף, יאמר גם בתפילת שחרית מוריד הטל (ולכן לא לאחר) !

סעודת משיח: כפי המנהג, עורכים את סעודת משיח בשביעי של פסח בבית חב"ד, ולאחר מכן יוצאים בתהלוכה לבתי הכנסת בשאר המקומות.

ערב פסח שחל בשבת

תענית בכורות: מקדימים ליום חמישי י"ב בניסן.

מוציאים את כל החמץ ומבערים, עד לזמן שריפתו כבכל שנה (לכתחילה), בזמן המופיע בלוחות.

משאירים רק את החמץ שאוכלים בשבת (בדרך כלל פיתות), לצורך לחם משנה בסעודות שבת (יש להניחם במקום שמור עד לסעודות שבת, כדי שלא יתפזרו בבית).

יש להכין לפני השבת את כל מאכלי ליל הסדר. אין להכין משבת לליל הסדר שום דבר שכן הכנה משבת ליום טוב, אסורה !

את סעודות השבת מכינים במטבח של פסח (כמובן, יש לשמור את הבית, ובפרט את המטבח, שלא יכנס לשם חלילה חמץ או כלי חמץ).

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

יש להשאיר נר גדול ("נר נשמה"), שידלק מערב שבת עד ליל הסדר, על מנת להעביר ממנו אש להדלקת נרות יום טוב.

יש להכין בערב שבת, גם את הנרות של יום טוב (אסור להתיך את הנרות ביום טוב).

איסור אכילת מצה: במשך יום השבת (ולמנהגינו גם ביום שישי) אין אוכלים לא מצה ולא ממיני המרור והחרוסת (חסה, חזרת, תפוחים, אגסים ואגוזים).

סעודת ליל שבת: רצוי לאוכלה על שולחן לחד, מומלץ לפרוס מפה חד פעמית מניילון על הכיסאות (בפרט בבית עם ילדים).

קידוש: כבכל שבת. בשעת הקידוש מומלץ להניח על השולחן רק את היין והפיתות, כשהם בתוך שקית ניילון מכוסה כמובן - כמו בכל שבת. לאחר הקידוש ונטילת ידיים, אוכלים את הכזית המוציא (כחצי פיתה). מותר גם לאכול יותר מכך), יש לאכול בתוך שקית.

לאחר שגומרים את אכילת החמץ, מנערים את הפירורים, אוספים את הניילונים שבהם אכלו את החמץ, ורק אז מגישים את המאכלים מכלי הפסח שבמטבח לתוך כלים חד פעמיים, ובכלים חד פעמיים אל השולחן.

יש לסדר שמהשולחן שבו אוכלים יראו את הנרות.

את הטבעות וכו', יש להסיר לפני ההתעסקות עם החמץ. רצוי מאוד לא לאכול חם מאוד מ-24 שעות לפני זמן הביעור כנ"ל.

תפילת שחרית יום השבת קודש: מתפללים מוקדם (בשעה 7:00 בבוקר), כדי להותיר מספיק זמן לצורך סעודת השבת קודש, לפני זמן איסור אכילת חמץ, ולביעור החמץ בזמנו.

סעודת יום השבת קודש: סדר הקידוש בדומה לליל שבת. יש לסיים את אכילת החמץ לפני סוף זמן אכילת החמץ, לפי המופיע בלוח. יש לנקות

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

היטב את השיניים, לנער את הבגדים, כיסי הבגדים, הזקן וכל מקום שיכול להיות שהגיע בו חמץ בעת האכילה.

באם נשאר חמץ בסעודה (פיתות וכל כיוצא בזה) יש לפורר ולהשליך באסלה.

אמירת כל חמירא: לאחר הניקיון כנ"ל, קודם סוף זמן ביעור חמץ יש לומר את נוסח כל חמירא כפי שמופיע בסידור ובהגדה (ב'ביעור חמץ'). אומרים שוב את ה'יהי רצון' (כפי שנאמר אמש, בזמן ביעור חמץ).

במשך היום (מסוף זמן אכילת חמץ): מותר לאכול אך ורק מאכלים הכשרים לפסח, חוץ ממצה, ומיני המרור והחרוסת, שלא אוכלים מהם בערב פסח, כנ"ל.

הכנה משבת ליום טוב, אסורה. לכן אין להכין משבת שום דבר לצורך ליל הסדר.

תפילת מוצאי שבת שהוא ליל חג הפסח: מתפללים רק לאחר צאת השבת, בתפילת העמידה לשלוש רגלים מוסיפים 'ותודיענו' (שהיא הבדלה משבת קודש ליום טוב. שכח ולא אמר 'ותודיענו', אינו חוזר).

הדלקת נרות יום טוב במוצאי שבת קודש: מדליקים את הנרות, רק לאחר צאת השבת, על ידי הבערה מאש לאש. לפני ההדלקה יש לומר 'ברוך מבדיל בין קודש לקודש'.

מברכים שתי ברכות: א' - להדליק נר של יום טוב. וב' - שהחיינו (רצוי לברך מתוך סידור על מנת שלא להתבלבל ורק לאחר מכן יש להתחיל בהכנות לליל הסדר).

הלכות והליכות תשעה באב

כפי שכתבם הרב ע"ה ⁸⁵

ערב תשעה באב

לימוד תורה מחצות היום ואילך

מאחר חצות היום אין ללמוד, אלא בדברים המותרים בלימוד בט' באב.

סעודה לפני מנחה

לפני תפילת מנחה, אוכלים סעודה, ומותר לאכול בה כמה מיני תבשילים.

סעודה מפסקת

בסעודה המפסקת אוכלים, מאכל מבושל אחד, המנהג לאכול ביצה קשה, וליטול ידיים לאכילת פת. מותר לאכול סלט ירקת וכיוצא בזה, אבל אין אוכלים בסעודה זו תבשיל נוסף.

יושבים על הרצפה בהפסק דבר מה בין האדם לרצפה. אין חולצים את המנעלים בסעודה מפסקת.

⁸⁵ ט' באב שחל בשבת, וצום ט' באב נדחה.

במענה לשאלות רבים: מס' נקודות הבהרה לאופן ההנהגה בט' באב שחל בשבת ובצום ט' באב נדחה.

הערה: כל הבא לקמן הוא אך ורק אם עדיין לא נגאל ח"ו - דבר המופרך מיסודו.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אין אוכלים יחד, ואין עושים זימון גם אם אכלו כמה ביחד.
יש לסיים את הסעודה לפני השקיעה, כמצויין בלוח השנה.

ספר קינות

מן הראוי שלכל אברך ונער יהיה ספר קינות (כ"ק אד"ש מה"מ אינו גונז את ספר הקינות, אלא שומרו משנה לשנה).

הדברים האסורים בתשעה באב

תשעה באב אסור בחמשה דברים, כביום הכיפורים: איסור אכילה, איסור שתיה, איסור רחיצה וסיכה, איסור נעילת הסנדל – מנעלי עור, איסור תשמיש המטה (והמנהג, כביום חשש ווסת, ולהחמיר אפילו בנגיעה זב"ז בלילה).

חליצת המנעלים

יש לחלוץ את המנעלים לפני שקיעת החמה, ונועלים נעלי בד או גומי.

ישיבה על כסא נמוך

מכניסת התענית ועד חצות היום למחרת, הישיבה על מושב נמוך שגובהו 24-30 ס"מ מהרצפה, אך לא על הרצפה עצמה! זאת עד חצות היום למחרת.

תפילת ערבית

מתפללים ערבית בבית הכנסת, יש להביא את ספרי הקינות.
סדר התפילה: מסירים הפרוכת של ארון הקודש, (מסיטים לצד ארון הקודש) עד למחרת אחר חצות היום.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

תפילת שמונה עשרה, כבכל ערב.

לאחר שמונה עשרה : אמירת קדיש תתקבל ע"י הש"ץ.

קריאת מגילת איכה

אמירת מגילת איכה, בישיבה נמוכה כנ"ל ע"י הש"ץ. הקהל עוקב (ניתן בקריאה חרישית אישית). אין אנו מקפידים להחזיק נר ו/או לכבות האור בביהכנ"ס בשעה קריאת איכה.

אמירת הקינות

אמירת קינות לערב תשעה באב כמפורט בספר הקינות.

סיום תפילת ערבית

אחר סיום אמירת הקינות, אומרים ו"אתה קדוש", הש"ץ אומר קדיש שלם (ללא תתקבל), עלינו, קדיש יתום, אל תירא - אך צדיקים, בכל תפילות ט' באב ללא שירה.

מי שהוא 'חיוב', אומר את המשנה אחרונה של מסכת מועד קטן, ללא משנת רבי חנניה בן עקשיה לאחריה (וכן בכל ג' התפילות). קדיש דרבנן. הכרזת "יחיי" ג"פ, הרבה יותר מהרגיל ! כאיש אחד ב"קול גדול ולא יסף". לנצל היום לגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש !

קריאת שמע על המיטה

אופן אמירת קריאת שמע שעל המיטה, כביום שאין אומרים בו תחנון.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אופן השכיבה במיטה

למנהגינו ללא שום שינוי מכל יום אחר⁸⁶.

נטילת ידיים בקימה מהשינה

נטילת ידיים רק עד פרקי האצבעות (מקום חיבורן לכף היד).

שטיפת פנים ורחיצת הפה

אין שוטפים את הפנים, ולא רוחצים את הפה, אך מותר לנגב עם מגבת לחה מעט את הפנים. בדרך כלל (בתשעה באב) נוהגים לעשות זאת, עם המגבת בה ניגבו את הידיים לאחר נטילתן.

טבילה במקווה

אין טובלים במקוה בתשעה באב.

ברכות השחר

מדלגים בברכות השחר על ברכת "ברוך ... שעשה לי כל צרכי".

תפילת שחרית

טלית ותפילין: מתפללים שחרית ללא טלית ותפילין, ואין אומרים 'תחנון'.

אחיזת ציציות ונשיקתם: אין אוחזין הציציות ב"ברוך שאמר" ובקריאת שמע.

תפילת שמו"ע: בתפילת שמונה עשרה אין שינוי.

⁸⁶ ראה ס' המנהגים

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ברכת 'עננו' בחזרת הש"ץ : בחזרת הש"ץ אומר הש"ץ "עננו" ברכה בפני עצמה בין "גואל ישראל" ל-"רפאנו" (ככל תענית ציבור).

נוסח ברכת כהנים בחזרת הש"ץ : אין אומרים ברכת כהנים.

אחר שמונה עשרה : אין אומרים תחנון, הש"ץ אומר חצי קדיש.

סדר קריאת התורה והפטרה : קריאת התורה "כי תוליד בנים" בפרשת ואתחנן, השלישי מפטיר 'אסוף אסיפם' (סדר קריאת התורה והפטרה, מודפסים בספר הקינות).

חצי קדיש על הס"ת (לפני ההגבהה ככל שני וחמישי).

המגביה יושב עם הספר תורה על כסא כרגיל.

לאחר קריאת התורה והפטרה, "יהללו" והכנסת הס"ת להיכל.

קינות ביום תשעה באב

אומרים קינות, בנוסח המסודר בספרים.

לקראת סיום הקינות, המנהג לומר את קינת "אלי ציון", בעמידה בניגון הידוע.

סיום תפילת שחרית

אחר אמירת הקינות, אומרים אשרי ובא לציון (בדילוג על הפסוק "ואני זאת בריתי").

הש"ץ אומר קדיש שלם (בלא תתקבל).

עלינו לשבח, קדיש-יתום. "אך צדיקים", ג"פ יחי.

קריאת מגילת איכה ביום תשעה באב

כל אחד ואחד קורא לעצמו את מגילת איכה, בישיבה על כסא נמוך (גם אם אומרה לאחר חצות היום).

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הכנת המאכלים לצאת הצום, או לילדים וחולים.

הכנת המאכלים עבור צאת הצום, לאחר חצות היום (כמופיע בלוחות). אם יש צורך לשם כך להרטיב את כל כף היד וכו' במים - מותר. הכנת המאכלים לצורך ילדים קטנים, או חולה שהותר לו לאכול בתשעה באב, ניתן להכין בדרך הרגילה, בכל מהלך התענית (יש להימנע מלתת לילדים מיני מתיקה).

היתר אכילה ושתייה לחולה

אדם שקבל היתר מרב לשתות או לאכול ב- ט' באב: לכתחילה⁸⁷ רצוי שישמור על ה"שיעורים" דיוהכ"פ (כ- 30 ג' מיני-מאכל וכ- 30 סמ"ק מים בתוך כל שבע דקות) באם אפשר בקל⁸⁸! באם זה לא מספיק, ניתן לאכול או לשתות כל כמות הכרחית ובלי התייחסות לזמן, רק מאכל ומשקה הנדרש לצורך הזנת הגוף, ולא לתענוג.

נטילת ידיים לאכילת פת

חולה שצריך לאכול לחם, יש ליטול ידיים על כל כף היד (כרגיל בכל יום, עד הפרק). לאחר סיום האכילה, באם מתחייב בברכת המזון (היינו, אכילת 27 ג' לחם תוך 6 דקות), מברך ברכת המזון, ומוסיף בה יש להוסיף לאחר סיום אמירת "הרחמן" את נוסח "נחם" (הנמצא בסידור בתפילת מנחה, בהוספה לברכת "ולירושלים עירך").

⁸⁷ עיין מה שכתב בביאור נושא זה, בקובץ 'יצא בשליחות'.

⁸⁸ עי' דעת כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א, מביא משו"ת הצ"צ בספר המנהגים מנהגי ט' באב.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הבדלה לצורך אכילת חולה (בתשעה באב שאחר השבת)

חולה שהותר לו לאכול ולשתות בתשעה באב, אינו צריך להבדיל על הכוס לפני האכילה⁸⁹.

לימוד תורה אחר חצות היום בתשעה באב, ובתשעה באב נדחה

אחר חצות היום: ניתן ללמוד השעורים הקבועים (חת"ת), אך את השיעור היומי ברמב"ם רק במוצאי התענית⁹⁰.

מבצע תפילין

יש לעסוק במבצע תפילין במהלך היום (אחר חצות) בלי-גבול.

תפילת מנחה

החזרת הפרוכת: מחזירים הפרוכת על ארון הקודש למקומה.

ישיבה על גבי כסא: הישיבה על גבי כסא כרגיל, כבר מאחר חצות היום. עיטוף בטלית ותפילין: מתעטפים בטלית בברכה, ומניחים תפילין דרש"י בברכה.

סדר התפילה: כל אחד קורא את קריאת שמע (עם נשיקת הציציות), בסיום אמירת קריאת שמע כופל באמירת "ה' אלקיכם אמת". שליח הציבור מתחיל מ'שיר של יום', קדיש יתום, "אין כאלקינו" עד "ה' יברך את עמו בשלום", קדיש דרבנן.

⁸⁹ שו"ת צפנת פענח ועוד. ראה פסק"ת סי' תקנו ס"ג ובהערות שם.

⁹⁰ עי' ספר "שערי הלכה ומנהג" ענייני ט' באב ומורה שעור הרמב"ם שהוגה ע"י כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אמירת שיעור התהילים היומי

תהילים (פרקים: כ', פרק של הרבי מלך המשיח, הפרקים האישיים, והשיעור היומי). קדיש יתום, משניות (מועד קטן כנ"ל), קדיש דרבנן, ג"פ יחי.

שיעורי החת"ת

אומרים את שיעורי החומש, תניא, היום יום.

סדר תפילת מנחה, עם תפילין דרש"י

מתפללים מנחה עם תפילין דרש"י⁹¹.

אומרים קרבנות לפני מנחה, אשרי ולאחר מכן חצי קדיש. הוצאת ספר תורה, קריאת התורה והפטרה כבכל תענית ציבור.

העולים לתורה

מעלים לתורה רק את מי שמתענה. מי שאינו מתענה, אפילו שקיבל היתר הלכתי לכך, אינו עולה לתורה⁹².

הפטרה והחזרת הס"ת לארון קודש

העולה שלישי מפטיר ב'דרשו ה' בהמצאו'. לאחר ברכות ההפטרה, מחזירים את הס"ת לארון הקודש. חצי קדיש לאחר החזרת הס"ת לארון קודש⁹³.

⁹¹ מהרה"ח ר"ל גרונר

⁹² וגם לא ייגש שלח ציבור, אפילו אם הוא 'חיוב'.

⁹³ שער הכולל

ספר זיכרון – 'שמע ישראל'

הוספות בתפילת שמונה עשרה

בתפילת שמונה עשרה מוסיפים שתי הוספות: בברכת "ולירושלים עירך" מוסיפים הוספה מיוחדת ליום זה – "נחם". בברכת "שמע קולנו" מוסיפים "עננו" כבכל תענית ציבור.

באם שכח וכבר הזכיר שם ה' בחתימת הברכה 'בונה ירושלים', אינו חוזר להשלים את ההוספה ששכח, אך יכול להשלים ולאמרה בברכת "שמע קולנו", לאחר אמירת "עננו". אבל לא יסיים 'ברוך מנחם וכו', אלא "כי אתה שומע כו".

אם גם בברכת "שמע קולנו" לא זכר לומר את ההוספה, וכבר אמר ברוך אתה ה', יסיים את ברכת שומע תפילה, וימשיך כסדר, ואינו חוזר להשלים את מה ששכח.

חזרת הש"ץ

בחזרת התפילה הש"ץ אומר "עננו" בברכה בפני עצמה, כבשחרית. ו"נחם" כמו שאמרו בתפילת לחש.

אמירת נוסח ברכת כהנים – כבכל תענית ציבור

כבכל תענית ציבור, אומר הש"ץ ברכת כהנים לפני "שים שלום".

סיום תפילת מנחה, והנחת תפילין דר"ת

לאחר חזרת הש"ץ, קדיש תתקבל (איך אומרים תחנון), עלינו, קדיש יתום "אל תירא" – אך צדיקים. 'חיוב' אומר משניות (מועד קטן, כנ"ל). ג"פ יחי.

הנחת תפילין דר"ת: סדר הנחת תפילין דר"ת, אחר תפילת מנחה, כבכל יום חול. (יש להקפיד להניחם ולסיים לפני השקיעה).

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

סיום מסכת

סיום מסכת (מועד קטן), כהוראת כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א.

צאת התענית

התענית מסתיימת בצאת הכוכבים (כמופיע בלוחות).

הנהגת כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א: לפני תפילת ערבית - נטילת ידיים ללא ברכה (עד הפרק) כמו בבוקר (לסירוגין וכו'), רצוי עם מגבת כבשחרית. הנהגה זו, בשונה ממוצאי יום הכיפורים שנוטל ידיו הק' לאחר תפילת ערבית).

סדר תפילת ערבית במוצאי התענית

תפילת ערבית כבכל יום חול.

סיום מסכת (פעם שנייה) כהוראת כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א.

אכילה ושתייה

יש לרחוץ את הפה לפני שאוכלים ושותים⁹⁴.

קידוש לבנה

לאחר הטעימה וכו', מקיימים את מעמד קידוש לבנה ברוב עם (כפי שיפורסם), יש להיות נעול בנעליים רגילות, ולבוש בבגדים נאים.

אכילת בשר ושתיית יין, תספורת וכביסה

⁹⁴ לוח כולל חב"ד (ושם: במוצאי התענית נוטלין הידים ג' פעמים בסירוגין כנטילת ידים שחרית ובלא ברכה)

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

במוצאי הצום לא אוכלים בשר ולא שותים יין. (רק למחרת מחצות היום מותר).

כמו כן, אין מכבסים, ואין מסתפרים עד למחרת בחצות היום⁹⁵.

עריכת סיומי מסכת

עד ט"ו באב - בהוראת כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א ובחמשה עשר באב עריכת "התוועדות גדולה בשמחה גדולה, לקבל יהודים, אנשים נשים וטף, ולדבר דברי תורה, ומה טוב - לעשות סיום מסכת, ולתת נתינה לצדקה, ולקבל החלטות טובות להוסיף בכל ענייני תורה ומצוות ובכל עניינים טובים. בהתאם לכך ש"לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב" עד לשמחה הכי גדולה, בדוגמת שמחת נישואין⁹⁶.

"ויהי הרצון, שעוד קודם חמשה עשר באב, ועוד לפני הימים שלפניו, עד תיכף ומיד ממש - תבוא הגאולה, ואזי נחגוג את השמחה הכי גדולה, שמחה למעלה ממדידה והגבלה - שמחה על זה שבאה הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו".

"הדבר היחידי שעליו מחכים הוא - שיהודי יצעק עוד צעקה, ועוד בקשה ותביעה ועוד תזכורת: "עד מתי?! " יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד.

⁹⁵ לוח כולל חב"ד (ושם: אין אוכלין בשר, ואין שותין יין, וכל הדברים הנוהגים בין המצרים, אסורים עד חצות היום עשירי).

⁹⁶ שיחת שבת חזון ה'תשנ"א

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שבת (שחל בה) תשעה באב

המנהג בלבוש ובמאכל בשבת זו, בכל בגדי, מאכלי ומנהגי השבת, כבכל השבתות ועוד ביתר שאת וביתר שמחה ועוד⁹⁷ !
אין להראות כל סימן אבל או עצבות ח"ו ! ואדרבה ההנהגה בשמחה מדגישה את גילוי הגאולה.

אבלות בדברים שבצנעה

בדברים שבצנעה נוהגים איסור, גם בשבת זו (שחל בה תשעה באב)⁹⁸.

התוועדות לאחר התפילה

בש"ק חזון ט', התוועדות לאחר התפילה כפי המנהג מידי שבת.

תפילת מנחה

מתפללים תפילת מנחה, בזמן מנחה גדולה, אין אומרים צדקתך צדק (אין להתחיל באמירת הקרבנות לפני זמן מנחה גדולה).

סעודת שבת קודש

סעודת שבת קודש כל אחד בביתו.

לימוד התורה ביום השבת קודש, אחר חצות

בש"ק אחר חצות היום - כללי: דעת כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א אשר ניתן ללמוד כבכל שבת קודש ללא הגבלה. (ולא כבערב ט')

⁹⁷ ראה לקו"ש ח"ד ועוד.

⁹⁸ ובל"ט ינהגו כרגיל. ובמצב מיוחד בעניינים שבין איש לאשתו, ישאלו רב.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

באב ביום חול אשר מאחר חצות היום אין ללמוד אלא דברים המותרים
(בט' באב).

בכל זאת, העולה מהתיחסות מאוחרת יותר של הרבי מה"מ שליט"א, כי
יש להשתדל שלא ללמוד עניינים בתורה שאינם מותרים בט' באב לאחר
חצות היום, פרט לחסידות.

לכן רצוי לגמור שנים מקרא ואחד תרגום, חת"ת ורמב"ם קודם חצות
היום, אך באם לא מספיקים, ניתן להשלים עד השקיעה.

פרקי אבות: למרות האמור לעיל, כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א אינו לומד
בשבת זו פרקי אבות ברבים.

סעודה מפסקת

אוכלים סעודה נוספת לפני השקיעה, ככל סעודות השבת ובלשון השלחן
ערוך "כסעודת שלמה בעת מלכותו", ואין נוהגים בה כל מנהגי או סימני
אבלות ח"ו.

יש להפסיק האכילה והשתייה כמה דקות לפני השקיעה (כמצוין
בלוחות).

שטיפת הפה אחר הסעודה

יש לשטוף את הפה היטב לאחר הסעודה, לפני תחילת התענית.

אמירת ברוך המבדיל

אומרים ברוך המבדיל לאחר צאת השבת, בנוסח "ברוך המבדיל בין
קודש לחול".

החלפת מלבושי שבת

יש להישאר בבגדי ונעלי השבת עד צאת השבת.

ספר זיכרון – 'שמע ישראל'

את מלבושי השבת מחליפים לאחר החזרה מבית הכנסת (לאחר תפילת ערבית והקינות, כך נוהג כ"ק אד"ש מה"מ).

חליצת המנעלים

את המנעלים חולצים ומחליפים, מייד לאחר צאת השבת ואמירת 'ברוך המבדיל'.

ישיבה על כסא נמוך

מכניסת התענית ועד חצות היום למחרת, הישיבה על מושב נמוך.

הבדלה על הכוס

אין מבדילים על הכוס עד צאת הצום, ואין אומרים "ויתן לך" כלל. (רק לאחר ההבדלה מותרת האכילה והשתייה).

תפילת ערבית במוצאי שבת קודש – ליל תשעה באב

מתפללים ערבית בבית הכנסת, יש להביא את ספרי הקינות בצאת השבת. (אין צורך להביא הקינות ולהבדיל הנעליים לביהכנ"ס לפני שבת). לאחר אמירת "ברכו", מסירים הפרוכת של ארון הקודש, (מסיטים לצד ארון הקודש) עד למחרת אחר חצות היום. תפילת שמונה עשרה, כבכל מוצש"ק (כולל "אתה חוננתנו"). לאחר שמונה עשרה: קדיש תתקבל ע"י הש"ץ.

ברכת בורא מאורי האש

אחר הקדיש לפני קריאת מגילת איכה, מברכים על הנר ברכת "מאורי האש" בשם ובמלכות.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הנהגת כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א לברך על שני נרות מחוברים. (אין מברכים על הבשמים כלל).

אמירת קינות לליל תשעה באב ומוצאי שבת קודש, כמפורט בספר הקינות.

אין אומרים "ויהי נועם" ולא "יושב בסתר". אומרים ו"אתה קדוש", הש"ץ אומר קדיש שלם (ללא תתקבל), עלינו, קדיש יתום, אל תירא - אך צדיקים, בכל תפילות ט' באב ללא שירה.

מי שהוא 'חייב', אומר את המשנה אחרונה של מסכת מועד קטן, ללא משנת רבי חנניה בן עקשיה לאחריה (וכן בכל ג' התפילות). קדיש דרבנן. הכרזת "יחיי" ג"פ, הרבה יותר מהרגיל! כאיש אחד ב"קול גדול ולא יסף". לנצל היום לגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש! אין אומרים "ויתן לך" (גם לא למחרת).

קריאת שמע על המיטה כבכל מוצאי שבת (גם לאחר חצות הלילה, הקריאה היא כביום שאין אומרים בו תחנון). המשך ההנהגה, כבכל תשעה באב.

הדחת כלי האוכל וכו' משבת

אין להדיח את כלי השבת, במוצאי שבת. באם יש צורך ממשי מותר רק ביום ראשון לאחר חצות היום.

הבדלה קודם האכילה במוצאי התענית

אין לטעום לפני ההבדלה. יש להזדרז להגיע לבית להבדיל, שכן הנשים עדיין בצום.

נוסח ההבדלה כרגיל, אך ללא בשמים וללא נר.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

באם יש ילד המבין את עניין הברכה, ועדיין אינו יודע להתענות על ירושלים (בגיל של בין 1/2 ל-2), יש לכוון להוציאו ידי חובה בברכת הגפן, וישתה הוא את היין. באם אין ילד בגיל זה, ישתה המבדיל את היין בעצמו.

שער
סיפורים
ומשלים

עם הוראות בעבודת ה'

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

מדברי כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, אודות גודל מעלת, סיפורי חסידים ומעשיות עם הוראות בעבודת ה'

" . מפורש אמרו שלפעמים גדולה שימושה יותר מלימודה, והטעם הוא: מפני ששמושה של תורה, זוהי קיומה.

ואמיתית שמושה של תורה הוא, התועדות חסידותי – א'חסידישער פארבריינגען. כי בהתועדות זו כשהיא כמו שנהגו זקני החסידים בכל דור, הנה מספרים ספורי צדיקים וחסידים עם המוסר השכל שבהם ומבארים ומסבירים מה שצריכים להתלמד מהם ומתעוררים בהתעוררות המתאמת לפי תכן הספורים ובמדה ידועה בא אל הפועל בסור מרע ועשה טוב

ומהאי טעמא, הנה חבבו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' נשיאי חב"ד והצדיקים המפורסמים נשיאי החסידות הכללית זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, את התועדות החסידים וספורי מעשיות⁹⁹.

משל מכונת הכביסה

אדם מביא לביתו מכונת כביסה, ומעוניין להפעיל אותה. דבר ראשון מחפש הוא את ה'פרוספקט' ובו הוראות השימוש. מבין הוא בשכלו שיש את מי שייצר את מכונת הכביסה, הוא נתן את ההגדרה המדוייקת למכשיר שייצר ומטרתו, וכן את ההוראות המדוייקות לשימוש הנכון בו.

⁹⁹ אג"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ו עמ' יה

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אדם שמנסה להיות חכמולוג, וחושב שהוא יודע יותר טוב מהיצרן איך ניתן לתפעל את המכשיר, לרוב יצטרך להזמין טכנאי בזמן קרוב, ואז יסתבר שבמקרה היותר גרוע המכשיר התקלקל. ולפעמים רק חלק מסויים 'הלך' והטכנאי הצליח לתקנו.

לעיתים המשתמש במכשיר מצליח להתחכם יותר מהיצרן, מאחר וסוף סוף היצרן הוא רק בן אדם, והמשתמש הינו אדם בערכו ולכן יכול להתחכם יותר ממנו.

כשהיצרן הוא הקב"ה, אז הוראות השימוש הם מדויקות ומושלמות, ואין יכולת להתחכם כנגדם.

ובנמשל, אנחנו הנבראים 'מכונת הכביסה', הוראות השימוש הן התורה ומצוותיה, ומה קורה? יש חכמולוגים שאומרים "עזוב, תן לי להשתמש במוצר באופן אחר!".

צריך לדעת באופן ברור: זה לא הולך! אי אפשר להשתמש במוצר באופן אחר מההוראות! כי ברגע שאדם מחליט לעשות שימוש חורג עם ה"מוצר", אז הוא הופך באותו רגע להיות 'עובד אלילים'! מאחר והא מחשיב את עצמו באותו רגע ל'ממציא' - הוא בעצמו ממציא בשביל מה הוא נברא ועבור מה הוא חי.

או לחילופין כשהאדם מחליט לסמוך על המצאות של אנשים אחרים, שהמציאו מהי מטרת החיים ואופן ההנהגה בהם. והולך שולל אחריהם ובהתאם לכך מתנהג בחייו, מחשיב הוא בזה את אותם בני אנוש לממציאי הבריאה, וזו 'עבודת אלילים'!

אדם דואג על דמיו ואינו דואג על ימיו

ישנו פתגם השגור בפי העם 'יש רפואה לעשירים ויש רפואה לעניים', ראיתי במשך הזמן שזה לא אבסולוטי. אדם אחד עשיר גדול שהכרתי

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אותו, היה בעל אחד המלונות היוקרתיים בהרצליה, והיינו בידידות איתנה. היה לו מטוס פרטי עם טייס פרטי, והוא היה משייט בעולם סביב כל העסקים שלו, ולעיתים היה גם חוזר חזרה לארץ. .

פעם אחת כשהוא הגיע לארץ, התגלה אצלו ר"ל גידול ממאיר. פתחו בביתו בית רפואה פרטי עם כל הצידוד הרפואי הנדרש, הטיסו אליו את כל טובי הרופאים מז'נבה, עשו עבור רפואתו כל דבר שניתן לעשותו עם הכסף הרב שעמד לרשותו. אבל לצערי הגדול, דבר לא הועיל ותוך פחות מחודשיים מרגע שהגידול התגלה, הוא נפטר.

מיטב האינפורמציה האנושית בתחום הוחשה אליו, וזה לא הועיל. לעומת זאת [בהשגחה פרטית, בגלל כל העזרה באוכל חם וכו'] לנזקקים, זה מפגיש אותנו עם אנשים קשי-יום ומעוטי יכולת, ו[ממש באותה תקופה באחת השכונות פה, בשכונת מצוקה מסוימת, היה אדם שלא שילם את הביטוח המינימאלי לקופת חולים של ההסתדרות, ולפי מה שהוא הראה לי כדי שאעזור לו עם התרופות, הוא היה פחות או יותר במצב די מקביל ודומה לאותו עשיר.

לא היה לו כסף לתרופות המינימאליות, שום רופא לא הסתכל עליו בכלל, ממש תת טיפול, אבל העני ההוא, מחוסר הפרוטה - חי עד היום, ועד היום הוא צריך עוד כסף אבל עברו מאז כ 15 שנים והוא חי.

ראיתי במעשים אלו מול עיני, את הצטיירותו של המאמר "אדם דואג על איבוד דמיו (מלשון כסף-דמי שכירות) ואינו דואג על איבוד ימיו" כלומר אנחנו עושים מאמצים גדולים על עניין הכסף, אבל אנחנו לא דואגים על איבוד זמן.

אומר על כך אחיו של המהר"ל מפראג: "דמיו אינם עוזרים..." האדם אגר ואגר כסף, אבל בסוף "ימיו אינם חוזרים, ודמיו אינם עוזרים" האדם

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

העשיר בעד מיליון דולר לא היה מסוגל לקנות עוד שנייה אחת של חיים, ואותו עני שלא היה לו כסף לשלם עבור התרופות הכי מינימאליות חי.

לקבל מהקבצן

פעם בא אלי איזה קבצן הביתה לבקש מתת יד וסיוע. ראיתי שהוא לא עצוב, שאלתי אותו: איך החיים?! והוא ענה לי: ב"ה, טובים מאוד! ואיך המצב רוח? ענה: מצוין! אבל יש בעיות, לא?! ענה: כן... אבל מתגברים!

קלטתי לפתע, שב'מוראל', וב'לחיות את החיים', אני יכול להושיט את היד והוא יכול לתת לי קצת. . נכנס אלי הביתה בן אדם שעצם זה שהוא פושט יד ברור מה מצבו, והוא בא לקבל, אבל בעצם אני קיבלתי ממנו! יכול להיות אדם שיש לו ארמון, אבל אין לו שלוות נפש, והחיים שלו בטרופ אחד גדול. ויכול להיות אדם שיש לו הרבה פחות אבל הוא שליו ושבע רצון ממעשיו ומחיו, למרות שאובייקטיבית הרכוש שלו, המעמד שלו, הכבוד והעיסוקים שלו. הם לא משהו, אבל טוב לו! אז למי יותר טוב?! למי שטוב לו!

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

התאוה והדמיונות, האדם צריך לשים להם סוף

עברתי טירונות קשה מאוד בסיירת מטכ"ל, אחד הטרטורים שנתנו לנו המפקדים היה מאוד מעניין [הבעש"ט הק' אומר, שמכל מה שיהודי רואה או שומע הוא לומד מזה בעבודת ה', אז אצלי זה נכנס גם דרך הרגליים]. היינו בין הרים, ומפקד הכיתה הראה לנו את אחד ההרים, ואמר לנו שאנחנו צריכים לרוץ, לגעת באופק ולחזור. ראינו את ההר שمولנו אז רצנו ורצנו, מגיעים מיוזעים והמ"כ היה כבר למעלה עם הג'יפ.

איך שהגענו להר ואנחנו רוצים לחזור כבר, צועק לנו המ"כ – "מה אני אמרתי"? ! השבנו לו – "המפקד, ביקשת לגעת באופק ולחזור" "ומה עשיתם" הוא שאל. "אנחנו נגענו באופק..." ענינו. "איפה האופק"? ! שאל המ"כ ? כשהיינו למטה . . אז ראינו את האופק . איפה שההר", ענינו. המ"כ אמר "זה לא מעניין אותי... עכשיו אני פה איתכם, איפה האופק"? !

בקיצור תארו לכם כמה הרים וגבעות עברנו ככה. בסוף שאל אותנו המ"כ "מה זה אופק"? ! אמרנו לו ש"האופק זה מקום בו השמיים והארץ נפגשים..." אז הוא שאל אותנו – "יש כזה מקום"? ! ואז אמר לנו המ"כ "תראו מה אומר ה'מילון' א.ש. "אופק זה קו דמיוני המחבר בין שמיים וארץ, המתרחק ככל שמתקרבים אליו", כלומר, הטרטור הזה לא היה נגמר אם הוא לא היה גומר אותו באיזה שלב מסוים.

כך זה גם התאוות האנושיות, אם אדם חושב שיהיה מאושר רק אם יהיה לו ויהיה לו . . אז אופק הסיפוק שלו, גם הוא קו דמיוני שמתרחק ככל שמתקרבים אליו. ואיך אומר החכם (פסחים קיד) "אכול פֶּצֶל ושב פֶּצֶל", פֶּצֶל - שהוא המצרך הזול ביותר, ופֶּצֶל-תסתפק במועט בצל השמש במקום כל הזמן לרדוף אחרי ההבלים.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

לחדד את כושר הספיגה - אל יבוש מפני המלעיגים

נאמר בתחילת שולחן ערוך - "אל יבוש מפני המלעיגים". על המזרון באומניות הלחימה זה נקרא "הרא", מה זה "הרא"? ! זו מילה ביפנית שמשמעותה מתיחת שרירי הבטן. בנערותי, למדתי איגרוף. המורה העמיד אותנו זה כנגד זה בעמידה מפוסקת שנקראת "גיגוטאיי", והתחלנו לתת אגרופים אחד לשני בתוך הבטן, כדי ללמוד להתחסן כנגד מכות אגרוף, ולאט לאט הגוף לומד להתחסן, ולהגיב נכון. מדוע צריך את זה? ! כי יכול להיות לוחם נהדר, בעל עבודת רגליים יוצאת מן הכלל, ועבודת ידיים עם טיימינג מצוין, עד שהוא חוטף, וכשהוא חוטף, לא נשאר ממנו שום דבר. חייב לפתח כושר ספיגה, צ'אמפיון [אלוף] בלי יכולת ספיגה, לא שווה שום דבר. יכולת ספיגה, היא שחוטפים וממשיכים הלאה. וזהו "אל יבוש מפני המלעיגים", אפשר לחטוף . . אך כשאדם יודע וחדור בכך שהוא עושה את העבודה הנכונה, אינו מתפעל כלל, וממשיך בעבודת השם שלו.

הרגע בשבילו נשלחת כדי לפעול, ולגלות את האמונה בשטח

בשנות השישים לפני מלחמת ששת הימים, כששמעון פרס היה שר הביטחון, היה מחדל בטחוני שהיווה סכנה מאוד גדולה, ובניסים גדולים, חלון ההזדמנויות הזה פוספס על ידי הערבים, ואנחנו היינו כמו שאומרים - "עם המכנסים למטה", זה נשאר בסוד וידעו על כך מספר מצומצם מאוד של אנשים במערכת הביטחון והצמרת הפוליטית, שהיו להם אינטרסים רבים לקבור את זה.

לא הרבה זמן אחרי המחדל הזה שעבר בנס, שמעון פרס היה אצל הרבי מלך המשיח ביחידות, והרבי שם את האצבע על המחדל. שמעון פרס

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

החוויר, והרבי שאל אותו: אתה כמופקד על הביטחון מה עשית פה? !
אני לא רואה את ההערכות הצה"לית של מערכת הביטחון, ביטחונם של
כמה מיליוני יהודים מופקד בידך... מה עשית? ! שמעון פרס התאושש
מהר, וענה לרבי - סמכנו על הקב"ה . .

נו, הוא נמצא אצל הרבי אז זה בסדר . . "בעזרת ה'" . . "סמכנו על אלוקים
ואלוקים יעזור". הרבי אמר לו - אני מאוד לא מרוצה מהתשובה שלך,
אמונה זה דבר טוב מאוד אבל אתה ממונה לפרוט את האמונה לצעדים
מעשיים !

כשמגיע הרגע שבשבילו בעצם צריך אותך (!), ולפתע, אתה לא קיים,
אז לא צריך אותך.

גם בעבודת ה' של יהודי, יש את ה'אמונות' הקטנות שהעולם מכיר בהם
ודעת הקהל תומכת בהם והכל בסדר . . שם אנחנו פורחים, אבל כשמגיע
ניסיון האמונה הגדולה שבעצם לרגע הזה אנחנו קיימים, כדי לעמוד
בניסיון, לפתע האדם אומר לעצמו - ה' יעזור.

זה היה הניסיון של עקידת יצחק — "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה".
פרשה זו נוכחת ונקראת בפתיחת יומו של היהודי, בתחילת היום,
כדחיפה ונתינת כח לעבודת ה' היומיומית בחיי החולין שבעולם הזה,
המלאים אתגרים והתמודדויות. ועם הנקודה הזו של העמידה בניסיון
"קח נא את בנך את יחידך", ו"עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה", יוצא
אדם לעבודתו . .

עמידה בניסיון של אמונה, היא מעל לשכל, ואפילו סותרת את השכל, זה
נראה כסוג של 'חידלון', אבל זה בעצם האלמנט ה'אין סופי' שמגבלות
הטבע, העולם והשכל אינם עוצרות אותו וזה באמת הגילוי של הנקודה
האין סופיות.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

בעבודתנו העכשווית – להכין את העולם לגאולה ולקבלת פני משיח צדקנו – זו הדרך להיגאל. הגאולה משמעותה, להכניס את ה'אל"ף את ה'אין סוף' ל'גולה', הגילוי של האלמנט האין סופי מלמעלה הוא ע"י הגילוי של האלמנט האין סופי באמונה שלנו מלמטה. אנחנו יונקים את האמונה ברבי מלך המשיח ובדבריו הקדושים והנצחיים, מ'עקידת יצחק', זו אותה נקודה.

נוסעים לרבי שליט"א מלך המשיח!

בית הכנסת של 770 הוא בערך כ-2 דונם, כ-100 מטר על 60 מטר, מקום רחב ידיים, אבל את הצפיפות אי אפשר לתאר, בשנים שזכינו לראות בעיניים הבשריות שלנו את הרבי, לא היו כל כך הרבה אנשים. וכיום לא רק הזקנים מכוח האינרציה[ההרגל] חייבים לנסוע ויהי מה. אלא אפילו צעירים וצעירות רבים.

במיוחד השנה, היה באמת ניסיון קשה, לא היו כרטיסי טיסה והעלו את מחירי הטיסות, ובשגרירות ארה"ב עשו צרות צרורות להשיג ויזות, שממש נהיה מסירות נפש לנסוע, הייתי בטוח שהשנה אני יראה פחות אנשים. ולפועל, לא היה איפה לשים פיסת רגל!

בכל מה שלמדתי וקראתי מבריאת העולם, לא קראתי לא שמעתי ולא נתקלתי, שהיה אי פעם דבר כזה. אתה נכנס לבית הכנסת, ופוגש אנשים שהגיעו מכל קצות העולם ונכנסו לחובות ואין להם בדיוק איפה לישון (90 אחוז מאלה שמגיעים, עד הרגע שמגיעים כולל כמה שעות אחרי שהם מגיעים, הם לא ידעו איפה הם יישנו). לא איזה יום אחד (רק בראש השנה) וגמרנו, חלק שוהים שם חמשה שבועות, כי רוצים להיות עם הרבי בכל התהליך של החגים. זה לבוא עם אמונה שלמה!

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

רק שתבינו, באים כך רבבות, אתה הולך ברחוב ואין לך איך להתקדם
נורמאלי במדרכה. אנשים מצטופפים בצורה שלא ניתנת לתיאור.

לאן כולם באים?! מה מושך את האנשים?! יש צעירים שבמשך כל
השנה חוסכים ואוספים פרוטה לפרוטה, ועובדים בכל זמן שיהיה להם,
בזמנים הפנויים מהלימודים, רק בשביל דבר אחד - בשביל שיהיה להם
כרטיס לנסוע לרבי. שואלים את הצעירים – מה, אתה רואה ושומע
משהו?! עוד לא... אבל אני מרגיש, ומוכן להישבע שהרבי פה! וזה לא
אחדים, זה רבבות.

יש תפילת שחרית, והרבי מלך המשיח שליט"א מתפלל בשעה 10, אנשים
שמדברים עשרות שפות ולא כולם יודעים אפילו את אותה שפה, מכל 5
יבשות תבל, מסה אדירה של אנשים, (אם פיל יכנס בכל הכוח בקהל הוא
לא יזיז מילימטר), זה דחוס במקסימום. זה לא עומד בשום קני מידה של
שום סדרי בטיחות, אם תביאו מומחה ביטחון שיראה מה נעשה שם, הוא
יחטוף שבץ רק מלראות את המצב... מימין לארון הקודש יש את הבמה
של התפילה של הרבי ומכינים את עמוד התפילה של הרבי ואת הכסא
המלכותי של הרבי ומסירים את הכיסויים שלהם, ומקבלים את פני הרבי
בשירה.

ולפני 3-4 שנים הרגישו שכשהרבי נכנס, חייבים לעשות שביל
(כמו שהיה כל השנים) שם כולם בגיל העמידה! בבית אפשר לשבת,
ושם אין מקום לשבת! כל אחד יכול לעמוד על חלק מכף הרגל. למשל,
על כפות הרגל שלי עמדו לפחות 2-3 אנשים על כל רגל... (אחרי זה אתם
רואים את הציפורניים באצבעות של הרגליים - כל אצבע צבע אחר, תלוי
כמה דרכו עליה חזק). גם כשהיה דחוס בצורה מפחידה, למשל בתפילות
בשמחת תורה. (העבירו אנשים מעל הראשים של הקהל, בן אדם לא יכול
ליפול, בשמחת תורה אתה לא יכול לזוז גם אם אתה רוצה, אין לך
שליטה).

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ופתאום מגיע הרגע שבו הרבי נכנס, אז לפני 3-4 שנים האנשים עשו את השביל... האנשים הרגישו משהו. השנה זה היה בדיוק הפוך, השביל עשה את האנשים. וזה עניין אותי, אז אני הלכתי לבדוק את זה, אם אתה רוצה ואם אתה לא רוצה, נהייה קריעת ים סוף אנושית, אתה פתאום רואה כמו יד בעוצמת ברזל אין סופית העושה שביל.

כל מי שנמצא שם לא יכול לרגע אחד לחשוב אחרת. אתה רואה שהרבי שם! כולם שרים ביחד, מנגנים ניגון, וזה שבת ואין רמקול. דבר כזה היה כשכולם ראו את הרבי, כולם ראו מתי הרבי מתחיל ומתי הוא מסיים, כשרואים את הרבי זה ברור. אבל בלי שרואים את הרבי וכלי שום אמצעי מנחה - יש ניגון שיודעים שהרבי רוצה אותו ואלפי גרונות שרים פה אחד. הניגון מושר מקיר לקיר והתרגשות בשיאה. אתה מרגיש שאין לך כלים להרגיש את זה... עוד רגע ויצטרכו לאסוף אותך עם פינצטה, אין כלים ואין איפה לאגור את זה, ולכן בעצם לאנשים קשה מאוד להסביר זאת...

הפלא והקדושה להרגיש את הכוח של הרבי היום, זה עוד יותר ממה שראו אותו. (כמובן, שלא מסתפקים בזה וצמאים מאוד לראותו!). כשרואים את הרבי ויש כוחות בלתי טבעיים ובלתי מובנים, איך שציבור שלם כאיש אחד עושה כל מיני דברים, אם זה לשיר ואם זה ללכת קדימה או אחורה או כל דבר אחר, אמנם מי שראה את זה תמיד היה מתבטל מכך, אך עדיין הדבר מסתדר יותר בשכל. אבל כעת כשרואים את הכוח של הרבי מלך המשיח שליט"א, אפילו שלא רואים אותו פיזית, אתה לא רואה אותו ואתה מתבטל. פשוט אי אפשר לתאר את זה.

אני רוצה שתבינו, רואים שהחבר'ה חוזרים מהרבי, ורואים שהם 'אש' ואומרים להם - תספרו משהו, אל תהיו אגואיסטים! והם לא יכולים לספר, כי זה קשה מאוד, כי לך תספר על מה שיש ואתה לא רואה... צריך לעבוד המון, בשביל לתרגם את זה ולנתח את זה ולהפיל את זה על רסיסי

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

עובדות כאלה ואחרים שליקטנו שמה, ולנתח את המשמעות שלהם וליצור מזה תמונה. יכול להיות שעכשיו כשאני מדבר, אני עוזר גם לאלה שהיו שם להבין את עצמם יותר טוב. וזה רק התחלה.

אבל זה הנקודה. יש פה משהו אדיר, שמצד אחד הוא רוחני שברוחני, ומצד שני הוא גשמי שבגשמי. (וזהי הברית מילה, זה חיבור אדיר, של העליון ביותר עם התחתון ביותר). ההעלם הזה עומד להתפוצץ, והכיסוי והערפל הזה עומד להיות נמוג, אנחנו ממש עומדים לראות את הרבי מלך המשיח גואל אותנו.

אנחנו חוזרים עכשיו משם, ואנחנו חייבים להביא את זה לפה וזו השליחות שלנו, כי אחרת אין שום סיבה או הצדקה שניתקן אותנו משם, פיזית לפחות.

כל אחד, חייב איפה שהוא לבוא לראות את הפלא הזה... אומנם אתם לא תצליחו להספיק בגלות, כי אנחנו עכשיו נגאלים, אבל יספרו לכם מה היה... גם אם תיסעו הלילה אתם תראו דבר הרבה יותר טוב – אתם תראו את הרבי מלך המשיח גואל אותנו. אבל את זה שרואים את הרבי עוד לפני שרואים אותו, זה דבר שאנחנו זכינו לראות - פלא פלאים.

ברכת הרבי מלך המשיח, הסירה את המחלה

ישנו יהודי יקר שגר פה באזור שהיה בחיל ההנדסה במלחמת ששת הימים, והוא נפצע אנושות מפיצוץ מוקש. הוא עיוור - כמעט לגמרי, יש לו מכשירי שמיעה, ונכרתו לו שתי הידיים עד למעלה. ואשתו גיבורה מאוד גדולה ובמצב הזה היא שיקמה אותו, וכך הלאה. הוא למד משמיעה של טייפים בתור סטודנט... והיום הוא פרופסור! במשך השנים הם התחילו להתקרב קצת ונהייה קשר, ולפני כ-15 שנים, גילו אצלו בחזה מחלה ממארת, אז החלפנו לו את המזוזות בבית וכתבנו לרבי מלך

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

המשיח והברכה שהרבי השיב הייתה. "עבר!" הרופאים לא ידעו איך להסביר את זה... כמו שזה בא זה הלך.

לפני כארבע שנים (תשס"א) הוא ואישתו מרימים אליי טלפון בחול המועד סוכות, ואני אמרתי להם שעוד כמה שעות אני נוסע עם הקבוצה של הרצליה לרבי מלך המשיח. אבל הם אמרו שהם צריכים אותי מאוד דחוף – "בוא מייד" אז הגעתי...

והם סיפרו לי שהם גילו עכשיו אצל אשתו בחזה את המחלה הממארת, והבן שלהם חטף משהו, אז אמרתי להם שאני נוסע לרבי מלך המשיח ואני יזכיר אותם שם.

למחרת הגעתי לרבי מלך המשיח, ולפני קריאת התורה ניצבתי במקום איפה הרבי מלך המשיח מחלק את הדולרים. ותפסתי בעשר אצבעות את הידית של החדר (גן עדן התחתון) שמוביל לחדר של הרבי (להתקרב מעבר לזה אנחנו לא מעיזים), אמרתי את השמות שלהם וביקשתי ישועה ורפואה שלמה, וגם לאחר מכן בקריאת התורה אמרתי את השמות שלהם לרפואה.

אחר כך שחזרתי חזרה, הרמתי אליהם טלפון לשאול מה נשמע... והם אמרו לי - הרב הלפרין, לא ידענו שחזרת, נס! הלכנו לביקורת, אצל האישה עבר, אצל הבן עבר... הכל עבר! וזה לא אני או אתה... זה הרבי מלך המשיח.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

חודש תשרי, המעבר ממנו, במשל המתנות לחתונה

פעם אחת הייתה משפחה שעשתה חתונה, חלק מביאים מתנות, חלק מביאים את עצמם, חלק מביאים את הילדים לקבל רבע עוף, וכל אחד מה שהוא מביא. כולם הולכים לכיוון החתונה פתאום בכניסה לאולם רואים שיש צומת עם שילוט - משפחה ימינה, השאר שמאלה. אחרי זה רואים עוד צומת - מביא מתנות ימינה, לא הביא מתנות, ישר אז מי שהביא מתנות נכנס לתוך האולם, ומי שלא הביא מתנות, אז הוא בא מסודר עם הפפיון והכל, ממשיך ישר ופתאום רואה דלת - הרחוב, יצאת החוצה.

חושב האדם לעצמו: בסדר, אני לא משפחה ולא הבאתי מתנה, אבל למה אני חייב לחזור חזרה לאותו רחוב שממנו הגעתי? ! אני התכוננתי... לבשתי בגדים הכי יפים, אפילו אני צמתי יומיים על חשבון הארוחה, ובסוף אני יוצא כמו שנכנסתי. חבל על הכל.

הנמשל: עברנו את ראש השנה, עברנו את יום כיפור - כבר באנו למסיבה.. מגיע חודש חשוון, אתה פותח את הדלת ומוצא את עצמך חזרה בחוץ כמו שהיית. לא יכול להיות! לא יכול להיות שאחרי כל מה שעשינו אנחנו נחזור להיות כמו שהיינו (צריכים לפחות איזה בורקס קטן לקחת..), מה הפרוש בטורקית מדוברת?! פירושו של דבר, שצריכים לקחת מהחגים החלטה טובה, איזו מצוה או הנהגה טובה. מי שעוד לא היה במכון כושר... שיתחיל לשים תפילין על השריר כי זה יפתח לו לפחות את השריר של הנשמה... וכך הלאה וכך הלאה...

ואם אתה כבר בזה, תסתכל מה הצעד הבא – ואם אתה לא יודע מה הצד הבא, קח את הקטלוג, קוראים לו מינימום "קיצור שולחן ערוך", תמיד בסעיף הבא יש דברים אטרקטיביים. צריך לצאת עם עוד החלטה טובה! כדי שתהיה כלי לכל האושר הרוחני האדיר הזה שכל אחד עבר אישית בחגים.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הרמב"ם אומר - "לעולם יראה אדם את עצמו שקול ואת העולם כולו שקול" - פה מיליארד טון ובצד השני מיליארד טון, "Fifty Fifty" [חמישים חמישים], וע"י מעשה אחד טוב או דיבור אחד טוב או מחשבה אחת טובה, אומר הרמב"ם - "מכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות ומביא ישועה והצלה לו ולעולם כולו", ה'חמישים חמישים' צועק, החלטה טובה!

כל אחד שיחשוב, אבל בשמחה ובכיף, לא שאם לא מקבלים על עצמנו, הנה יורד עלינו הגיהנום ספיישל, והתאונת דרכים כבר בפתח ח"ו על כל שונאי ישראל, השם הוא אבינו אב הרחמן, (את העונשים הוא משאיר בצד, לפחות בטריטוריה של הרבי מלך המשיח. בחב"ד ההדגשה היא תמיד על כך שהשם יתברך הוא הוא אבינו אב הרחמן) "ברחמך הרבים רחם עלינו ותן בליבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע וללמוד..." אלוקים הוא האבא שלנו והוא אוהב אותנו והוא רוצה שיהיה לנו טוב... נו, תעשו משהו בשביל האבא!! רק בשמחה ובטוב לבב!

מוכרחים לשדרג את הראש ואת החשיבה

לכפר רוסי קטן בערבות רוסיה, הגיעו פקידים ממשלתיים והחלו להניח חתיכות ברזל אחד אחרי השניה, ואחת ליד השניה. (מה שמוכר לנו היום כמסילת רכבת, אבל אז לא הכירו את מושג הזה!) כל הכפריים הפרימיטיביים (מעניין שעד היום, נוכל למצוא כפרים כאלה ואחרים במזרח אירופה ובאוקריינה, אלפים של כפרים שהם בעלי שטח גיאוגרפי עצום אבל עד היום אין להם מים, והם משתמשים בבארות מים).

הכפריים רואים ששמים להם את חתיכות הברזל שם בכמויות, ומאז שהניחו אותם עברו חודשים שבמהלכן גדל העשב ואפילו כיסה את אותן חתיכות הברזל.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

והנה יום אחד, הם שומעים לפתע רעשים וצפירות על הבוקר (לא היה להם שום כלי תקשורת, ואף אחד לא הודיע להם על כלום), הם הולכים למקום שממנו מגיע הרעש, היכן שהניחו את אותן חתיכות הברזל, והם מתמלאים בפחד כאשר הם רואים לפתע מפלצת ענק שרצה על הברזלים עם שני עיניים זוהרות! והיא רצה לה, והיא דומה לנחש ומחוברת חתיכות חתיכות, ועוד אחד ועוד אחד עד שאותה המפלצת עברה לה.

אחרי יומיים שלושה כולם התעוררו מחדש לרעשים דומים והנה רואים הם את אותה המפלצת שרצה לכיוון השני של הברזלים. והם השתגעו, ושאלו את עצמם מאיפה היא באה? ולאן היא הולכת?

אחרי שהם מעט נרגעו, החלו לחפש ולברר, ואמרו - זה רעיון! הרי כלי הרכב שלנו הם עגלה וסוס, והנה לראשונה אנו רואים כלי תחבורה ללא סוסים, אז אמרו הנה עגלה ללא סוס, זהו רעיון מדהים! לא צריך יותר להאכיל את הסוס, לא להברישי אותו ולא לתת לו לשתות, זה עגלה שנוסעת בלי סוס 'עגלת אין סוס'! אחרי ששברו את הראש, נזכרו בחכם הכפר, אדם אשר ידע קרא וכתוב והיה מתפרנס טוב, מכך שאנשי הכפר הנבערים היו משלמים לו על כל הטיפול במכתבים.

אספו כל אנשי הכפר הרבה כסף, וביררו איפה נמצאת האורווה של העגלה עם ה'אין סוס', איפה היא נחה, וגילו שהאורווה נמצאת בעיר הגדולה וצריך המון כסף בשביל שחכם הכפר יוכל לנסוע לשם, לאכול שם, לחיות שם בשביל שיוכל לחקור את העגלה בלי הסוסים ולהסביר להם את הפטנט.

לבסוף חכם הכפר נסע ושהה שם כחודש ימים. והנה הוא חזר לכפר וארגנו לכבודו אסיפה גדולה, הרי כולם שלמו לו כסף רב על מנת שיסביר להם מהי הטכניקה שעומדת מאחורי הדבר המופלא הזה.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

והנה יושב חכם הכפר והחל מפאר את עצמו – "אני נסעתי וחיפשתי ובדקתי ובררתי ולבסוף - הגעתי לאורווה ולאחר מכן למרכבה בלי סוסים, ויש לה 'שם' לעגלה בלי סוסים הזו – "רכבת" שמה.

"ולאחר מכן ביררתי, והחוליות חוליות שממנה מורכבת ה"רכבת" נקראים קרונות, נכנסתי לאחר זמן מה נכנסתי לתוך הרכבת ואני גיליתי שישנם 30 קרונות!" "ואתם יודעים איך נוסע הקרון האחרון האחרון - הקרון ה30?" (שם גם מוכרים סנדוויצ'ים – קרון המסעדה) מתח היה באוויר. כל הכפריים רצו לשמוע את התשובה, והיא לא איחרה לבוא.

אמר להם החכם – "הקרון האחרון; הקרון ה30, נוסע על ידי שהוא מחובר לקרון ה29 והקרון ה29 מושך אותו, אבל אל תראו אותי בור". "אני לא הסתפקתי בכל זה - אני הלכתי ובררתי כיצד נוסע הקרון ה29 וגיליתי שהוא מחובר לקרון ה28, והקרון ה28 מושך אותו", וככה הסביר החכם מה יש בכל קרון וכולם התפעלו! והוא החל והסביר להם איך נוסע כל קרון ואט אט הבינו הכפריים את הפרינציפ (הנקודה). והנה המתח עולה באוויר כאשר הוא מגיע ומספר כיצד נוסע הקרון השני, - "הקרון השני מחובר לקרון הראשון, לקרון גדול מאוד, הקרון עם העיניים הזוהרות, יתרה מזאת, אני לא הסתפקתי, אני חיפשתי ובררתי וגיליתי איך קוראים לקרון הגדול – קטר.

הקרון הראשון בעצם מושך את הקרון השני וכך הוא נוסע. והנה המתח עולה ביציעים וכל הכפריים מחכים לתשובה שעליה שילמו את כספם. "ואיך הקטר נוסע"? ! שואל החכם, וכולם במתח והוא עונה להם – "את זה לא הצלחתי לגלות"...

כל הכפריים התעצבנו, רגמו אותו בעגבניות וקראו לו גנב! אך הוא הצטדק ואמר - ברכבת ישנם 30 קרונות, 29 מתוכם הסברתי לכם בפירוט!"

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אז הם עשו עוד משלחת לעיר הגדולה והם הלכו לבדוק רק את הקטר, ועד שהם הצליחו להגיע ולהתפלח לקטר, וחזרו ואמרו "יש בידינו את התשובה". "בתוך הרכבת היה דוד גדול שכזה ובתוכו עצים וקיסור, ובפנים פתחנו את הדוד ולא ראינו בבירור, אבל אנחנו חושבים שאנחנו מבינים מה קורה שם!" "נו, מה קורה שאלו הכפריים?!"

ואז ענו להם אנשי המשלחת - "בתוך הדוד בקטר שם מתחת לעצים, ישנו סוס אחד קטן קטן, והוא סוחב את הכל! הרי בסוף חייב להיות שם סוס, אבל כיצד סוס קטן זה סחב את כל הרכבת, אה, זה כנראה סוס טוב, סוס של הקוזאקים . .

הנמשל: בחקר העולם יש שני אופני 'סיבה' יש סיבה ראשונית, ויש סיבה ישירה: אבא הוא הסיבה הישירה לבנו, אבל הקב"ה הוא הסיבה הראשונית. הבעיה של המדע וכל החקירה הטבעית, שהם חוקרים את הסיבה הישירה ולא את הסיבה הראשונית, כלומר מהסיבה הישירה, מבחינה איכותית הקרון ה-29 והקרון השני הם אותו הדבר, אמנם התקדמנו, יש תשובה, זה על ידי זה וזה על ידי זה שרשרת של תהליכים - תהליכים של סיבה ותוצאה, אבל זוהי סיבה ישירה ולא סיבה ראשונית. מהבחינה האיכותית, אבא וכן הם אותו הדבר ולפעמים הבן יכול להיות יותר טוב מהאבא.

אבל מהסיבה ה'ראשונית', הקטר הוא הסיבה הראשונית של הקרון השני, והקרון ה-29 באותה מידה. סיבת הסיבות ועילת העילות של הריאה כולה - הוא הקב"ה.

הנקודה השניה בסיפור היא, שלפעמים קשה לנו לשדרג את החשיבה. ולעניינו . אדם חושב בחשיבה שהיא מחוללת בצורה מגושמת, ולכן אנשים חושבים שמוכרח להיות 'סוס'! כלומר לא יכולים לחשוב שיהיה משהו במקום הסוס. חייב להיות סוס! אלא מה, לא ראינו בדיוק, אז

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

כנראה זה סוס אחד קטן, אבל רכבת כל כך גדולה וסוס כל כך קטן? ! לא משנה, סוס חייב להיות! ("סוס ללא היסוס"). הפתרון הוא לשדרג את הראש!

לשדרג את הראש, מעשה בפקס הראשון של בית חב"ד

כשקנינו את הפקס הראשון בבית חב"ד, זה היה הפקס השני או השלישי שהגיע להרצליה, אפילו מפקד המשטרה היה שולח פקסים לבית חב"ד. והפקס היה כמו טרקטור, משהו ענק ועלה אלפי דולרים, אך רצינו שיהיה לנו קשר ישיר ומהיר לרבי מלך המשיח, ואנשים רצו ברכות. כאשר שלחנו דרכו מסמכים הוא היה עושה מלא צפצופים, וכשהיה נשלח היה נדלק אור ירוק שכזה, וצפצוף בהתחלה וצפצוף בסוף וכל הדרך של העברה נשמע צליל חיוג, ולבסוף יצא גם מסמך Report (מסמך דו"ח - שמסביר כמה זמן לקח לשלוח והתשלום).

יום אחד, בא אדם מבוגר עם בעיות בבריאיות, והוא רצה לשלוח פקס לרבי מלך המשיח, כתבנו, והכנסנו את המסמך מצד אחד ומהצד השני המסמך היה צריך לצאת. אחרי שהמסמך נשלח ביקשנו ממנו 10 ₪ תשלום עבור המשלוח.

אותו האדם, בכלל לא הכניס את היד לכיס, וראיתי שהוא מהסס אם לומר או לא, ובסוף הוא אמר - "כבוד הרב, אני חייב להגיד לך משהו, תפסיקו להיות פרמיטיביים! אתם לוקחים כסף מאנשים, זהו מכשיר הונאה! אתם סוחטים אנשים!"

שאלתי אותו "למה?" והוא ענה "מה אתה רוצה להגיד לי, שעכשיו הכנסת מסמך מצד אחד, והמסמך יצא מהצד השני, ועכשיו הוא בניו יורק? ! תשמע כבוד הרב, אני אדם אינטליגנט. עלי לא תעבדו! רק על

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

כל הפרימיטיבים תעבדו! אני אדם עם שני תארים! איך אתה רוצה להגיד לי שזה עכשיו בניו יורק? ! הנה, זה פה!"

זו כבר בעיה, אני בא עם הדבר הכי מודרני ואני מואשם בפרימיטיביות. אמרתי לו "תראה... מה רצית, שהנייר הזה יכנס בתוך חוט ויעבור בתוך האין חוט את כל האוקיינוס? ! הוא יתרטב!"

אז הוא ענה "אני חשבתי על זה, בדיוק! אתם סתם עובדים עלי!" ואחרי יומיים הגיע מכתב תשובה מן הרבי דרך האוקיינוס באין חוט, ולאחר מכן הוא עשה ניתוח והגידול עבר ב"ה, ונהיינו חברים. ובאמת הוא שאל "תסביר לי איך זה עובד?! עלי לא תעבדו" .

לפעמים קורה דבר אבסורדי, אתה משדר על מעגלים, על רמות, על עוצמות הרבה יותר מעולות, אך אדם שהחשיבה שלו ודפוסי ההתנהגות שלו מאוד תבניתית ומאוד מקובעת הוא בטוח שאם זה לא בריבוע שלו, או שזה לא קיים או שאתה סתם פרימיטיבי.

כיום (תשס"ה...) יש דור שלישי בהכל, מכשירי הסלולארי בדור השלישי (מכשירים סלולרים המציעים שיחות וידאו), חודש סיון הוא הדור השלישי (ניסן, אייר, סיון).

היום אנחנו שידרגנו, הדור השלישי של הפקסימיליות זהו ה"אגרות קודש". אתה מבקש בעל פה, או על ידי נייר, שם בספר סוגר ולאחר מכן פותח. ואומרים לך תשמע עכשיו זה הגיע לרבי והנה זה כבר חזר, והנה התשובה!, "סליחה כבוד הרב, אתה עלי לא תעבדו!" - אבל היינו כבר בסרט הזה.

זה פשוט שדרוג של הדברים, ורואים שזה עובד, הגידולים נעלמים וניסים קורים. אם כן זוהי הנקודה. ברוך ה' שהחידושים הטכנולוגיים נותנים לנו משלים מספיק טובים להמרות המגושמות שלנו לצאת מן המקובעות,

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

להבין שיש מטה-פיזי (לא הכוונה שהפיזי מתה אלא הכוונה למעל, מעל הפיזי לקוח מהמילה מטה בלטינית שפירושה מעל).

שודדי רכבת הזהב - לומר דבר בשם אומרו

כאשר רכבת נוסעת מן מכרות הזהב לנמל, כל הדרך מהמכרות לנמל היא נראית רגילה כמו כל שאר הרכבות. וגם כאשר היא פורקת את הזהב בנמל ובדרכה חזור היא אוספת זבל, היא נראית אותה רכבת שאספה זהב, אלא שעכשיו היא מלאה בזבל.

חבורת שודדים החליטה לעשות שוד על הרכבת מלאת הזהב, בינתיים הם התיישבו ועשו 'על האש', בדיוק כאשר הרכבת עוברת מן המכרה זהב לנמל. אבל הם עם השישליק בפה, אז חלק מהם צועקים "בואו נלך... כל כך הרבה זמן תכננו את השוד, זהו שוד המאה, אסור לנו לפספס אותו!" אך אחד השודדים אומר לחבריו – "מה אתם דואגים, נסיים לאכול וניקח אותה שהיא חוזרת". . (הרי היא נראית אותה רכבת בדיוק). ואכן כך עשו, אך במקום לשדוד רכבת מלאה זהב, הם שדדו רכבת מלאה זבל.

חז"ל אמרו "כל האומר דבר בשם אומרו, מביא גאולה לעולם", ו"האומר שמועה, יהיה רואה את בעל השמועה כאילו עומד לפניו", חשוב מאוד לא לנתק את האמרה מן המקור שאמרה. אותם מילים, תלוי מי אומר אותם. אם הם באו ממכרה הזהב, אז אותה רכבת מלאה בזהב ואם זה בא ממקום אחר (זו אותה הרכבת), אבל הרכבת מלאה לפעמים בזבל לפעמים.

לכן כאשר אנו אומרים משהו בשם הרבי מלך המשיח, אם אנחנו רואים את הרבי באותו הרגע בעיני רוחנו, ומתחברים עם הקדושה שהרבי אמר,

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אז כנראה שמהו מהתוכן הפנימי שבמילים וקדושתם גם יוצא, אך אם אנחנו הופכים את זה לעיבוד ג'אז משלנו, אז יצא מזה דבר אחר לגמרי. .

הדג הולך אחר הפתיון

פעם הייתי באחד היובלים של נחל דן. ראיתי בן אדם שהגיע, עם דלי מים התיישב לו בשקט על כסא מתקפל, הניח את הדלי לידו, הוציא מתיקו קופסא ובה תולעים ושבלולים מעוכים - דליקטס לדגים. מניח אחד מהם בראש החכה, משליך את החכה למים, יושב בסבלנות וממתין. לפתע הוא מוציא את החכה ועליה תלוי דג, הוא מנתק את הדג מהחכה ומניח אותו בדלי, מסתכל על התולעת שנשארה תלויה בראש החכה, מחליט שהיא יכולה ללכת לעוד סיבוב, כי הדג אפילו לא הספיק לאכול את כל התולעת, מסכן מת ואפילו לא נהנה מהתולעת.

אני מסתכל, ולומד בעבודת ה'. אני רואה כמה פרייזרים יש. דג אחד, שתיים, שלוש ארבע ... עשר! וקולט שכולם הלכו שולל אחר אותו פיתיון. . בבית אמא תביא לך לאכול דג. הדג רצה לאכול, עכשיו יאכלו אותו. .

אמרתי, ריבנו של עולם - אני לומד הוראה בעבודת ה', אני רואה את הדגים הללו, זה אני!

אך מה ההבדל, שם כל פעם זה דג אחר, שלא לומד מהניסיון של אחרים, אבל אצלי זה אותו דג בדיוק. .

כמו שיש היום משחקי מחשב שמותר לך להיפסל 3 פעמים - תותחים, קפיצות, וכו' עד שנגמרים כל הפסילות.

כך גם אנחנו: היצר עובד עלינו פעם אחת, פעם שנייה, כל פעם הוא מחכה לנו למעלה עם החכה. אבל צריכים לזכור, שאצלנו זה משהו שונה.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הנשמות שלנו הם ה'גלגול' האחרון לפני הגאולה, וכל הסיבה שהורידו אותנו פה למטה, זה בשביל שיהיה את הניסיונות הללו, ונעמוד בהם! ההתמודדות עם הניסיונות מביאה אותנו למצב שאנחנו צריכים להתגבר ולצאת מההגבלות שלנו, ולגלות את הנקודה הנסתרת הבלתי גבולית של הנפש האלוקית. וכך הנפש עולה מעבר לאיפה שהיא הייתה בתחילה, כי בתחילה היא הייתה בטופ של הגבול, ממש תענוג רוחני יש שם, אך אין לה שום מצב ויכולת לעבור את הגבול הרוחני של המקום הרוחני שהיא נמצאת בו.

מורידים את הנשמה ממקום התענוג שלה למטה – לעולם הזה, נותנים לה ניסיונות, ממש כמו אותה תולעת בראש החכה, אבל הפעם הנשמה לא בולעת את הפיתיון ומתגברת על הניסיון ואז נפרץ הגבול הרוחני שלה, כך עד לפריצה של ה'בלי גבול' – הגאולה.

גם לשליחת השעיר לעזאזל, לא חסרו מתנדבים

בימי שלטון האימה של הקומוניסטים ברוסיה הסובייטית, היה חסיד שגר באחת מהעיירות. רכושו הסתכם בבית קטן ועלוב, שחציו שקוע באדמה (מין קומת מרתף כזו מתחת לבניין של כמה קומות מגורים), בביתו היה חדר אחד אבל גדול, עם חדרון קטן למטבח, ושירותים היו בחצר בחוץ בתוך 'בוטקה' (כשהיו צריכים ללכת לשירותים, זה היה מבצע גדול מאוד, במיוחד בעונת החורף), את החדר הזה הוא חילק עם סדין פרוס על חוט. אשתו ושתי בנותיו שהו מאחורי הסדין, ובחלק הגדול של החדר היה תלמוד תורה מחתרת, בית כנסת מחתרת ומשם נעשו כל פעולות החזקת היהדות בסביבה.

את הכל הוא עשה בסודי סודות, אבל הק.ג.ב. והנ.ק.וו.ד. יחד עם כל זרועותיהם האפלות, עלו עליו ועקבו אחריו, והוא היה כבר 'שרוף' מכל

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הכיוונים, זו הייתה שאלה של ימים או חודשים, עד ששולחים אותו לארץ גזרה, ואף אחד לא יראה אותו יותר לעולם. (אז שיפסיק! אנחנו אומרים... אבל הוא לא יכול, הוא חייל וחייל לא יכול להפסיק הוא צריך לקבל מהמפקד הוראה כדי לעשות כזה דבר). וכן הוא הסתכן ונסע אל הרבי (הקודם, הרבי הרי"צ).

עם היכנסו אל הרבי, החל לבכות במר נפשו, בבקשו שהרבי שיפטור אותו מהשליחות. . הוא ניסה להסביר לרבי שממילא העבודה שלו כעת לא יעילה כי המצור התהדק סביבו. .

אך הרבי הסביר לו אחרת לגמרי: בעיר שלך היו 2-3 מקוואות, והקומוניסטים הרסו אותם, ובמילא יש לך תפקיד חדש, לבנות במרתף שלך מקווה טהרה. (באותם ימים לבנות מקווה לא היה דבר פשוט כלל, כי מלכתחילה המקוואות היוו מטרה מרכזית בעבור הקומוניסטים, והם עשו כל שביכולתם בשביל להרוס אותם. ובנוסף, הקמת מקווה הייתה מאוד מורכבת – החפירה, הבאת מים הכשרים לטבילה וכל הפעולות הטכניות המינימליות ביותר הקשורות בזה, היו סבוכות ומורכבות. ואם עדיין העניין נשאר בסוד, ברגע שמפרסמים זאת לנשים, אין סיכוי שהדבר לא יתגלה). הלוא מקווה גם צריך לפרסם לנשים היהודיות, ואישה אחת שהיא לא בדיוק... ולא היו יכולים לדעת מי שטינקר באותם זמנים, שם זה היה ממש עניין של חיים ומוות [היו שם ילדים שהוציאו להורג את ההורים שלהם, כמו פאבליק מרוז - ילדים הלשינו על ההורים, ובעקבות זה תלו את ההורים ועוד למדו בבית ספר על הילדים האלה, שילמדו כולם מהו חינוך! (מאפיפה אני יודע את השם של הילד הזה? [פאבליק מרוז] כי זה ילד שלמדו עליו בבית הספר, שהוא היה בן 8 או קצת יותר והוציא את אבא שלו להורג).

הוסיף הרבי והסביר, העניין של המקווה, הוא ממש פיקוח נפש, כל טהרת המשפחה תלויה בו ואין אפשר ללא מקווה, זה בלתי אפשרי.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

וכן כן, כל מה שאתה עושה, צריך להמשיך לעשות, ובנוסף עליך לבנות מקווה במרתף.

החסיד התחיל לבכות והוא אמר לרבי שהוא ממש על הסף שגומרים אותו, והרבי עוד אומר לי לעשות מקווה - אני באתי לבקש שתפטור אותי, ואיפה אני יכול לעשות את המקווה, בתוך החדר. החסיד עמד וממש התחנן לפני הרבי על נפשו, מה יהיה? ! הוא שאל.

הרבי ענה לו: בבית המקדש היו הרבה עבודות, אחת העבודות שהיו בבית המקדש - עבודה נעלית מאוד שהייתה נעשית ביום הכיפורים, בעבודה זו, הכהן הגדול היה לוקח שני תיישים (שעירים) והיה עושה גורל את אחת התיישים היו מקריבים לה' לפי הגורל, והשני לפי גורל היה נשלח לעזאזל.

את השעיר לעזאזל היה לוקח 'כהן עיתי' מלשון עת, זמן כלומר אחד שהכינו אותו מראש לפני יום כיפור, הוא היה לוקח את השעיר מבית המקדש עד אשר היה מגיע לצוק מסוים במדבר יהודה, ושם עם הכנה מסוימת דוחף את השעיר לתהום, השעיר היה מנופל ומתרסק "לא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה איברים איברים".

עבודה זו (לקיחת השעיר לעזאזל), הייתה נחשבת לעבודה חשובה מאוד בבית המקדש. בגמרא כתוב שהכהן שנבחר להיות מלווה את השעיר לעזאזל לא היה מוציא את שנתו - כלומר שלא היה חי אפילו שנה אחת נוספת, יום הכיפורים לאחר מכן הוא כבר לא היה חי (אמנם זה לא דבר המפורש בתורה שככה צריך להיות, אבל באופן מעשי כך זה היה, ודבר זה היה מפורסם וידוע, שהכהן שלוקח את השעיר לעזאזל לא יחיה שנה נוספת).

סיים הרבי ואמר לו, ועם כל זה לא היה חסר מתנדבים שרצו וששו למלא את התפקיד הזה.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

כלומר ישנם לפעמים תפקידים שהסוף ידוע, ובכל זאת חייבים לעשות אותם.

לא לשרוף, לתקן ולהפוך לטוב!

כאשר אדמו"ר הזקן (האדמו"ר הראשון של חב"ד), השתחרר ממאסרו בידי הצאר הרוסי ביי"ט כסלו, חג הגאולה. שאל אותו מחותנו וחברו, רבי לוי יצחק מברדיצ'וב שהיה צדיק עצום, "רבי, למה נתת להם שייקחו אותך לבית הסוהר, הרי יכולת להצית את המקטרת שלך ולשרוף את כל פטרבורג?".

זאת אומרת שאם הרבי רוצה, הוא יכול לגמור את העניין בקצר, מציתים פשוט את המקטרת ובזה שורפים עיר שלמה של כמה מיליון תושבים (את הגויים כמובן, עם בית הסוהר, עם המנוולים ועם כל שונאי ישראל) ובזה נגמר כל הסיפור, אז למה לא?

הרבי ענה לו שלא זה התפקיד, אלא, לפעול אצלם שהם יכירו בגדולת ה' על כל המשתמע מכך (כידוע מה שהרבי מלך המשיח מבאר בעניין זה).

בעצם, ההכנה של העולם לגאולה, שאז הוא יהיה דירה בתחתונים, היא לא רק לשבור את הקליפות ולשבור את התחתון ולחסל אותו, אלא לרדת לתוכו ולזכך אותו, כמו שאומר דוד המלך "גם אויביו ישלים עימו".

הבעש"ט אומר, שלהינצל מגניבה יש שני דרכים, הראשונה, היא כשאתה מתעורר ולא עלינו רואה גנב, דרך אחת זה לצעוק גנב! ולהתקשר למשטרה ולעשות בלגן והוא בורח, אז הפעם ניצלת, אבל הגנב נשאר, והאטרקציה נשארה, והכל פתוח. דרך שנייה אומר הבעש"ט, היא לא לעשות רעש וצעקות אלא לתפוס את הגנב ולשבת עליו עד שיפסיק להיות

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

גנב.

[גם לנו זה קרה, פה בבית חב"ד פרצו שבע פעמים ובפעם השביעית תפסנו את הגנב עם המשטרה, ובסופו של דבר הוא התחיל להגיע לכאן לשיעורים, ונהיינו חברים].

על זה דורשים החסידות את הפסוק, "כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבית שביו. "מה הפירוש - "ושבית שביו"? ! אתה תשבה את כל מה שהוא שבה, תשבה את כל ניצוצות הקדושה ששבויים אצלו, תשבה אותם ותוציא אותם ממנו.

לגמל השני יש גיבנת ..

דבר ידוע שבמדבר אין ראי . . פעם שני גמלים נפגשו, אלו היו גמלים ששנים רבות חיו בבידודות, ואף אחד מהם לא ראה גמל הרבה זמן, ופתאום פעם ראשונה מזה הרבה זמן שגמל רואה גמל, ושניהם התחילו להתפוצץ מצחוק ! למה ? ! כי לשני יש גיבנת !

על זה אומרים חכמינו, מום שבו - האדם רואה בחברו, כלומר יש מגגנון מסוים בתת מודע, שמום שיש באדם עצמו הוא יודע ישר לזהות אצל חברו.

בהקשר לכך המשפיע שלנו בישיבה ר' מענדל סיפר, פעם אחת הוא למד מאמר חסידות של הרבי הקודם, והמאמר דיבר על מידה לא טובה שיש באדם וכיצד לתקן אותה ולהתמודד איתה, ולהאיר אור אלוקי שיעזור לשטוף אותה. והוא ראה שיש לו חבר שהוא אוהב אותו, והחבר הזה סובל מאוד מהבעיה הרוחנית הזו, וחשב שהמאמר הזה ממש נכתב עליו...

ר' מענדל היה חסיד גדול, ולא היה לו נעים להגיד לחבר שלו את זה ככה, אבל זה מאמר והוא חייב ללמוד את המאמר הזה.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הוא לקח את החבר שלו, והחל ללמוד איתו את המאמר ולאט לאט וכשמגיעים ללב העניין, כשהרבי הקודם מתאר את הבעיה בכל ההיבטים ובכל הכאב ובכל הגסות שלה, פתאום החבר אומר - אוי, ר' מענדל תגיד לי, זה לא ממש דומה לחסיד אחר, זה ממש הוא! לא נראה לך? ! בוא נלמד איתו את המאמר, כדאי ללמוד איתו את המאמר הזה!

הוא לומד את המאמר, שהמאמר הזה ממש פורטרט של הבעיה שלו, והוא בכלל לא שם לב, והוא אומר שזו בעיה הקיימת באופן מדויק אצל חסיד אחר.

ואז אמר ר' מענדל, הבנתי... אם כשאני לומד את המאמר הזה איתו וזה ממש הוא, והוא אומר שזה ממש מישוהו אחר, אז אולי זה ממש אני? !..

טוב עין הוא יבורך

הרבי הקודם מספר, שאביו הרבי הרש"ב נ"ע חניך אותו, שיש עין ימין ועין שמאל. כמובן שבצורה סימבולית, העין הטובה והחיובית זו העין הימנית, ובעין זו צריך היהודי להסתכל על זולתו.

רבי לוי יצחק מברדיצ'וב - סנגורם של ישראל, חבר ומחותן של האדמו"ר הזקן - ראה פעם אחת בעיצומו של יום השבת, יהודי הולך ברחוב ומעשן סיגריה בפרהסיה (זה היה מאוד נדיר בעיר חסידית כמו ברדיצ'וב).

רבי לוי יצחק ניגש אליו ואמר לו: "שבת שלום ר' יהודי" ענה לו היהודי: "שבת שלום רבי" אמר לו רבי לוי יצחק: "בוודאי שכחת שהיום שבת ולכן אתה מעשן" השיב לו היהודי: "לא רבי, אני יודע שהיום שבת" אז אמר לו רבי לוי יצחק: "אה... אז בוודאי שכחת שאיסור זה הוא מלאכה, ואסור לעשן בשבת, אתה יודע שהיום שבת, אבל שכחת שאסור לעשן בשבת". אמר לו היהודי: "לא רבי, אני יודע שאסור לעשן בשבת, אני גם יודע שהיום שבת, וגם יודע שאסור לעשן בשבת, אבל אני מעשן".

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

מה אנחנו היינו עושים? נותנים לו שני סטירות, איך שהוא מעיז להגיד כך לרבי! אך רבי לוי יצחק נכנס לדביקות והיהודי חיכה בסבלנות, פתאום אותו המעשן שהסגריה שלו כבר בטח הייתה על הרצפה, שומע את רבי לוי יצחק אומר: "ריבונו של עולם, תראה איזה ילדים יקרים יש לך, תראה איזה עם יש לך, תראה מה זה, שאפילו שיהודי נמצא בדרגה כל כך נמוכה, ולמרות שהוא יודע שזה שבת והוא יודע שזו מלאכה אסורה, ובכל זאת הוא מעשן, אבל שקרן הוא לא מוכן להיות, הוא אומר את האמת".

אז הנה, הוא מצא בו את הנקודה הטובה; גם חילל שבת בפרהסיא, גם התחצף לרב, אבל אמר את האמת, אפילו את האמת האיומה, אבל את האמת.

עוד מסופר, רבי לוי יצחק ראה עגלון שהיה צריך בבוקר לצאת לנסיעה ארוכה, ולפני הנסיעה היה עליו לשמן את הגלגלים, כי אחרת הצירים ישחקו, וזה נעשה על ידי שמן מכוונות מלוכלך, אך צריך גם להתפלל ואין לו זמן לשניהם. העגלון הוא התעטף בטלית ובתפילין, ותוך כדי תפילה הוא עשה את העבודה המלוכלכת הזו, וזה ביזוי של התפילה. רבי לוי יצחק מברדיצ'ב ראה את זה, ואמר: "ריבונו של עולם, תראה איזה ילדים נפלאים יש לך, איזה עם יקר, אפילו שהוא מתעסק עם העגלה בדברים הכי גסים, גם אז הוא מתפלל".

מזה משמע שאפשר לראות את המציאות בשני פנים, אך דבר אחד בטוח, מלראות טוב, רק מרוויחים. לא צריכים להיות מהמקטרגים. אבל ראיתי דברים לא טובים, - אז תחשוב על הטוב ... - אבל ראיתי לא טוב! אז אמרנו בתחילה, מום שבו - אדם רואה אצל חברו! אז תנקה אצלך ואולי אז כבר לא תראה את המום אצלו.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

העיקר, המאמץ!

במלחמת ששת הימים היו שתי פלוגות חיילים וצנחנים שיצאו למלחמה, אחת שכבשה את שארם א-שייח', ואחת שכבשה את גבעת התחמושת. שארם א-שייח' היא עיר שלמה שצנחנים צנחו בה, וגבעת התחמושת נמצאת בירושלים, ולמזלנו עדיין לא החזירו אותה. אבל זה ממש דונם, משהו קטן ביותר.

בגבעת התחמושת התבצעו אחד הקרבות הקשים ביותר, כשכל בונקר שם היה 2/2 והיו בו קרבות בלי סוף עם פצועים בצורה נוראה.

לעומת זאת בשארם א-שייח', כשהצנחנים צנחו שם הם מצאו את העיר ריקה לגמרי, ולא היו צריכים לירות אפילו כדור אחד.

כל פלוגה לפני ששלחו אותה, לא יכלו לדעת מראש איזה צרה יש בגבעת התחמושת ואיזה שממון יש בשארם א-שייח' - ובכלל לא היה ניתן לדעת בתקופה הזו, כי עדיין לא היה מודיעין.

אחרי המלחמה נפגשו שני צנחנים, ואחד אומר לחברו: "מה אתה עשית בשביל המדינה במלחמה"? ועונה לו השני, "אני כבשתי שתי רחובות לבד - שלושה קילומטר בערך", ושואל אותו בחזרה "ומה אתה כבשת?!"

עונה לו הראשון, "אני כבשתי בונקר של 2 מטר על 2 מטר". מי כבש יותר? ברור שההוא שכבש שני רחובות, כבש יותר, אבל מי התאמץ יותר? הראשון לא היה צריך לפתוח את הנצרה, רק ליתר ביטחון היא הייתה פתוחה. השני הלך לשיקום בתל השומר, והוא ממש נלחם בגבורה עילאית בקרב.

מי כבש יותר?! ברור שזה החייל משארם א-שייח', אבל מי התאמץ יותר?! זה החייל מגבעת התחמושת!

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

יש אנשים שהם עושים הרבה, אבל לא מתאמצים בכלל, וזה בא להם בקלות. אך יש אנשים שעושים בדיוק את אותם דברים או פחות, אך להם זה עולה במאמצים גדולים, זה עולה להם במלחמה ובמאבק פנימי גדול מאוד.

כל אחד הרי יכול להגיע להישגים מוחלטים בעבודת ה', והוא יכול להשתלט על היצר שלו תמיד, ובשפת הכדורגל זה נקרא: "לשמור על רשת נקייה", ולא לחטוף אף "גול" מהיצר הרע. יש מי שזה בא לו בקלות, ויש אדם שצריך להוציא את הנשמה בשביל זה. מי שזה בא לו בקלות והוא שומר על רשת נקייה, והוא לא נכשל – אז הוא גם כן קרוי בינוני (בין צדיק לרשע), יש לו יצר אך הוא מתגבר עליו בלי להתאמץ יותר מדי, אך יש מי שנולד עם יצרים חמים והוא לא מצליח להתגבר וזה עבודה מאוד קשה בשבילו.

ה'פרמטר' הוא: האם אנחנו עושים מה שאנחנו רגילים (אולי פעם עבדנו על זה קשה, אבל היום זה חלק מאתנו ומההרגל שלנו, ולכן כעת), הפעולה נעשית ללא כל מאמץ מיוחד. או שאנחנו מתמודדים, ומרחיקים מעל ההישגים וההרגלים שלנו, מתאמצים ומתעמלים עם היצר? ! זה האחרון, נקרא 'עובד ה'". וזולתו – למרות כל מעלותיו - נקרא, שלא עבדו.

נווט שטח

בצבא לימדו אותי כיצד להתמצא בשטח.

כל חייל, במיוחד ביחידת סיור - מוצא את עצמו הרבה פעמים במצבים בהם הוא לא מזהה, הכוונה שמנחיתים אותו (למשל ממטוס) באמצע המדבר והוא לא יודע בדיוק איפה הוא נמצא, לפעמים אפילו היו תרגילים בהם אתה נמצא בשטח אויב ומחפשים אותך ומנסים ללכוד אותך, או

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שיש משימה מסוימת לעשות בשטח לא מזוהה או להגיע חזרה למחנה שלך. ברמה הכללית של הדברים, אתה נעזב בשטח מסוים ולא ברור לך בדיוק איפה אתה.

הדבר הראשון שצריך לעשות, לזהות את המקום בו אתה נמצא. אבל איך מזהים את המקום? בכל זאת מדובר בחייל, אז בצידוד הבסיסי יש לו מפה - ודבר ראשון הוא צריך להצפין מפה (הפירוש להצפין מפה הוא, לזהות בשטח איפה הצפון. זה תלוי באיזה שעה של היום או של הלילה החייל נמצא בשטח, אם זה ביום לומדים לדעת איפה נמצאת השמש לפי עונות השנה או לפי השעה ביום. ואם זה בלילה אז יש כוכבים - כוכב הצפון וכו', על ידם אפשר למצוא את הצפון, זה בקצרה), לדעת איפה הצפון בשטח, ואיפה הצפון במפה כדי שיהיה "צפון מול צפון".

לאחר מכן, צריכים לזהות את המיקום שלך בשטח במפה, על ידי חיתוך לפנים וחיתוך לאחור, ומנסים לראות דברים בולטים בשטח, תלוי כמובן לפי איזה תוואי שטח ואיפה אתה נמצא, ומהם פני הקרקע - 'תבליט' ו'תכסית'. תבליט זה מה שקב"ה ברא, ותכסית זה מה שאנשים מכסים מעל זה - למשל בניינים ואנטנות.

הדבר ראשון - אדם צריך להיות מזוהה, ואם לא, אז בלשון הנוטים בצבא זה נקרא - "הִתְקַבְּרוּת בשטח". אדם שלא יודע איפה הוא נמצא, הולך לכיוון לא נכון, וכפתגם העולם 'מה שלא נכנס דרך הראש, נכנס דרך הרגליים'. הולכים הרבה וטועים וכואבים עד שלומדים, או בלשון חז"ל: "אין אדם עומד על דבר הלכה אלא אם כן נכשל בו".

אך יש עוד ניווט, והוא בעצם הראשון, זה הניווט בדרכי החיים: הנשמה של כל יהודי, לא הנחיתו אותה באמצעות הליקופטר, אלא הנשמה גם ירדה מאוצר הנשמות ממעלה מעלה, לתוך גופו של היהודי, ויצא עמו לאוויר העולם בעת לידתו. זו ממש נחיתה 'צניחה' לתוך שטח מדברי - ככתוב בפרשת ואתחנן - "המוליכך במדבר הגדול והנורא מקום נחש

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שרף ועקרב וצימאון אשר אין מים" כך אומר משה רבינו. במדבר הזה, אליו ירדה הנשמה של כל אחד מאיתנו, יורדת היא עם ציוד נוסף (הגוף והיצירים), ורצונה במקום זה להידבק בקב"ה.

[בתרגילים הקשים שהיו לי בצבא הייתי צריך 'לעלות על ציוד' וללכת 40 קילומטר לצד השני של הגבול ולכבוש מבצר בריטי. היה חם והלכנו מהר מאוד בוואדיות כדי להתחמק מן האויב, ואני לקחתי על עצמי לפחות 40 קילו חומר נפץ על הגב חוץ משאר הציודים ומהרובה ומהמימיות ו-7 מחסניות, רימונים, ושאר ציודים. הייתי כמעט כפול מהמשקל שלי ועוד התעקשי ללכת עם טלית קטן מצמר בהידור, שגורם לך עוד יותר להזיע].

הגענו ליעד, שם היה צריך לטפס, בלי טיפת כח אחרי המסע הארוך, כל השרירים תפוסים, ואין ברירה אחרת מוכרחים לטפס לאט לאט, זה היה טיפוס קשה מאוד (ויוני נתניהו הי"ד שהיה המפקד של כל היחידה, בא לראות אותנו מלמעלה מטפסים). כמעט פי 2 במשקל ממשקל הגוף בגלל כל הציוד, ואסור שאפילו משהו קטן ירשרש. בסוף ב"ה עשינו את זה בסוף והצלחנו לכבוש את היעד ולפוצץ אותו. אחר כך היה צריך ללכת את הכל חזרה, כי פיצצת אז עכשיו כולם מחפשים אותך וצריך להתחמק....

חשבתי לעצמי באותו רגע, הרי כל מה שיהודי רואה ושומע זה הוראה בעבודה ה', ונפלה לי תובנה שאני מכיר את הסיפור הזה - שאני עובר מאיזה שהוא מקום אחר (לפעמים אדם עובר משהו, והוא בטוח שכבר היה שם, והוא כמעט יכול לומר מה יהיה רגע אחרי, זה לא היה בדיוק כך אבל הכרתי את זה ממקום אחר).

זה ממש משל של הנשמה היורדת בגוף, כמו שאני מרגיש שעם כל המשא הזה, להתקדם ומהר ולעמוד במשימות זה קשה מאוד, וההרגשה היא כאילו אתה לא יכול, אבל בסוף אתה רואה שאם אתה מאוד רוצה אתה כן יכול, ומצליח. זה בדיוק המשל של הנשמה שיורדת לגוף ;

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הנשמה יורדת לפה למטה ואז שמים עליה 'ציוד' – הגוף. והגוף הזה ששמים על הנשמה, קשה לה מאוד לסחוב אותו, כי היא רוצה לבצע את המשימות - לכבוש את היעד, לקיים מצוות, ללמוד תורה ולהתחבר עם הקב"ה, אבל לגוף יש תוכניות אחרות, כמו איזה חומר נפץ של 40 קילו שמכביד בכיוון ההפוך, אנחנו רוצים להתקדם אבל התרמיל לא בא לו כל כך להתקדם והוא עושה את המקסימום שתרד מהרעיון. הגוף רוצה לאכול, לשנות, לעשות בילויים וכו' אין בעיה הכל בסדר, אבל מה עם הנשמה? !

רק לזרוק עצם קטנה לנשמה. . ולא זוכרים אותה. הנשמה סובלת בשקט ולא פותחת את הפה וצועקת, הכל אצלה כביכול בשקט. בנוסף עלולים להתבלבל, כי הגוף כל הזמן מציע לנשמה לאן כדאי לה ללכת, גם כשזה מקומות לא הכי רצויים.

הצעד ראשון לביצוע המשימה של השליחות הנשמית היא - להצפין את המפה. יהודי צריך לדעת שיש לו מפה, ואחרי זה הוא צריך לראות איך שמים נכון את המפה ולבדוק איפה הוא נמצא - אם אני פה בהרצליה אבל אני שם את האצבע במפה על פתח תקווה אז יש לי טעות.

המפה שלנו היא התורה, ואדמו"ר הזקן אומר, שצריך "לחיות עם הזמן" הפירוש לחיות עם הזמן הוא, לחיות לפי פרשת השבוע.

כתוב בזוהר הקדוש: "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא" - אין דבר שלא רמזו בתורה, או בלשון המשנה: "הפוך בה והפוך בה דכולא בה" – הכוונה: הסתכל בתורה והסתכל שוב ותמצא את הכל בה, כל היקום נמצא בה. או בלשון מדרש נוסף: "התורה היא הייתה אומנותו [תוכניתו] של בורא", "קודשא בריך הוא [הקב"ה] הסתכל באורייתא [בתורה] וברא עלמא [את העולם]". משמע, לפי התורה נברא העולם - כלומר לא שהתורה מתאימה לעולם, זה נכון שיש התאמה אבל זה לא נכון לומר זאת כך, אלא העולם מתאים לתורה - כי הוא נבנה על פי התורה. מה

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

מתאים בעולם לתורה? הכל! גם כל המאסות גם כל הזמנים וגם כל ההתרחשויות, החיבור של הזמן עם המקום - שהוא ההתרחשות, כל האנרגיות - הכול!

זאת אומרת שמה שאנו עוברים ומתמודדים כעת, ותמיד! הפיתרון להכל נמצא בתורה ובפרט בפרשת השבוע.

נסיון העושר ונסיון העוני, לדעת להתמודד כמו יהודי

מספרים על אחד מבניו של רוטשילד, שלא ידע מאיפה להתחיל לספור את הכסף שהיה לו ורק הכפיל ושילש את ההון שלו עוד יותר ועוד יותר, והיה לו חדר ענק רק לכספת. מספרים שהוא כמה פעמים התבטא בציבור: ש"אם אני יפסיד פה ואני יפסיד שם, הכל אצלי מושקע בגיוון של השקעות, מה אלוקים יכול לעשות לי - אני יכול להיות חולה, אני יכול למות, אבל עשיר אני תמיד יהיה. אם השקעה אחת תרד אז השנייה תעלה - מה שבטוח, זה שאני לא ימות מרעב".

ובסופו של דבר, יום אחד הוא נכנס לחדר הכספת ושכח לקחת את המפתח ונסגר עליו החדר שהיה אטום, והוא מת מרעב בתוך אוצרות אדירים שהיו שווים מיליארדים. ומספרים שלפני מותו הוא כתב שם בחדר, שעכשיו הוא מבין שאלוקים יכול להרוג את רוטשילד דווקא מרעב. (זה באמת מזכיר לנו את אגדת החורבן על אותה עשירה שזרקה את הכסף בחוצות כי לחם לא היה לה).

עשירות זה ניסיון, "שמנת עבית כסית, ותיטוש אלוקה" - ניסיון האמונה בה'. בן אדם נהיה עשיר והוא מתחיל לחשוב שזה הוא שעשה את הכסף והעשירות - וזה ניסיון.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

עניות, היא גם ניסיון. אדם שקשה לו בפרנסה ובכסף, אבל בכל זאת הוא צריך להאמין שהקב"ה יעזור לו.

לעשיר, כל דבר שהוא נוגע בו הולך לו, ולעומת זאת העני כל דבר שהוא נוגע בו לא הולך לו, והוא צריך לדעת שבכל זאת הקב"ה אוהב אותו ויעזור לו, והוא צריך להמשיך להאמין ולהמשיך לעשות.

אלה הם שני ניסיונות קשים, כשאדם במצב טוב מידי - הוא יכול לחשוב שהכל מידי, ואז מתכסה האמונה בכך שהכל מאלוקים. וכשאדם במצב רע מידי - הוא יכול לחשוב איפה אלוקים והוא לא עוזר - ושוב מתכסה האמונה באלוקים.

בניסיון העושר, למרות שאתה לא רואה שעוזרים לך, אתה צריך לדעת שעוזרים לך וזה לא אתה - זה אלוקים. ובניסיון העוני, למרות שאתה לא רואה שעוזרים לך, וכל מה שאתה לא עושה אתה לא מצליח אתה צריך להמשיך להאמין באלוקים ולדעת שהוא עוזר לך.

כלומר, יש שתי נקודות קיצוניות שמתחברות לאותה נקודה - לנקודת האמונה. זאת אומרת, שליהודי טוב אז יש לו כיסוי והסתר והוא יכול להתבלבל ולפספס את האמונה האמתית בבורא, וכשליהודי רע וקשה, יש לו כיסוי והסתר והוא יכול להתבלבל ולפספס גם כן את האמונה האמתית באלוקים.

הרבי מלך המשיח שליט"א אמר פעם בהתוועדות שזה שני סוגי ניסיונות, אך ניסיון העושר הוא קשה יותר.

בהקשר לכך מספרים על רבי לוי יצחק מברדיצ'וב - סנגורם של ישראל, שהיה מגיע לעיירה מסוימת פעם בכמה זמן, והתארח אצל יהודי חייט שהיה עני אך עם לב פתוח לכל העניים האחרים, וכל מה שהיה לו הוא חלק עם עוד יהודים והוא היה רגיש, ותמיד כאב לו על אחרים ומידת

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הכנסת האורחים שלו הייתה מאוד מאוד גדולה, הוא ממש נתן את הלחם של ילדיו לאורחים,

ר' לוי יצחק מברדיצ'וב ראה שכל ליבו נתון לאחרים, אז הוא עורר בשמים שיתנו לו עושר, ואכן נתנו לו עושר, ובפעם הבאה שר' לוי יצחק הגיע לעיר, היה לאותו יהודי כבר ארמון עם כל סממני העושר – משרתים וכלבים וכו' וכבר לא היה כל כך פשוט להיכנס, אבל שהוא שמע שזה הרבי, אז הוא נתן לו להיכנס. והרבי ראה שיש לו הרבה כסף, אבל פחות רואים אצלו יהודים אחרים.

לפני שהוא עזב, הוא שאל אותו יש לך מראה - ראי - בבית? (ובזמנים ההם רק לעשירים היה ראי, כי הוא היה עשוי מזכוכית שהייתה מצופה בשכבה דקה של כסף, והכסף היה מספק את ההחזרה של האור, וזה היה מאוד יקר בתקופה הזו), והוא שמח מהשאלה שהרבי מתעניין בעושר שלו, אז הוא ענה שיש לו ראי, והרבי הוסיף ושאל: יש לך גם סכין? והוא השיב שגם כן יש לו, והביא לו את הסכין וכיוון אותו לראי.

ר' לוי יצחק העמיד את היהודי העשיר מול החלון שפונה לרחוב עם אותם היהודים המסכנים שהיו מתארחים אצלו בזמנים אחרים, והרבי שם בין החלון לבין היהודי העשיר את הראי, ושאל אותו מה אתה רואה? אז ענה לו היהודי: זה ראי, אני רואה את עצמי! והרבי לקח את הסכין, והתחיל לקלף את כל הכסף מהזכוכית, עד שהזכוכית נהייתה שקופה.

ועכשיו כשהראי שוב מול החלון שאל את היהודי העשיר: מה אתה רואה עכשיו? ענה לו היהודי: הנה אני רואה את שמר'ל הסנדלר, אשתו חולה והילדים מסכנים, ואין להם מה לאכול...

אמר לו רבי לוי יצחק: "כשלא היה לך כסף ראית יהודים אחרים, אבל כשציפו אותך בכסף התחלת לראות את עצמך, אני יגרד לך את הכסף ותתחיל לראות שוב יהודים אחרים". היהודי העשיר, הבין שזה לא רק

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

לגרד את הכסף של הראי אלא לגרד את כל הארמון. והוא עמד בניסיון ושם את הראי בצורה כזו שלא הפריעה לו לראות את היהודים האחרים.

מהסיפור הזה רואים שהעושר הוא ניסיון יותר קשה מעוני. הרבי אומר שלמרות שהעושר הוא ניסיון קשה יותר, הוא מאחל לכולם את הניסיון הזה, ושיהיה לכולנו כוח לעמוד בו.

אם מסתכלים פנימה רואים, שלכל אחד בכל רגע יש את שני הניסיונות כי זה לא רק בכסף, זה בהרבה דברים, יש דברים שבהם אני עשיר ויש דברים שבהם אני עני. לפעמים הולך לי בעבודה ובחברה, ולפעמים לא.

האדם נע כמטוטלת, בין תחושת עוצמה לבין תחושת אין אונים לפעמים הוא מרגיש 'על הסוס' בתחומים שונים - לימוד, קליטה, הנאה, בריאות עוצמה פיזית, חברתית ורוחנית - הכל! ולפעמים מרגיש חסר אונים בכל . . כמין גלגל ענק - פעם נמצא למטה ופעם למעלה, והכל באותו כרטיס . . לכן צריך האדם, גם כשהוא נמצא למעלה וגם כשיררד למטה, להבין שהוא ב'גלגל' שיש לו ציר, ויש נקודת אמצע לדברים. והשאלה כלפיו היא: האם כשאתה למעלה אתה רואה את אלוקים, והאם גם כשאתה למטה אתה רואה את אלוקים ? !

הנה עכשיו, עברנו מצבים קשים, פינו אחים יקרים וגרמו לסבל עצום, והוא מעשה בלתי אנושי שגרם לשבר גדול מאוד מהרבה בחינות לכולם, ודבר שני זה פשוט פיקוח נפש לפתוח את הארץ לסכנת נפשות למיליוני יהודים - היו לא תהיה.

מעשה זה עורר שבר גדול אצל אנשים. ובדיוק בזמן כזה על האדם להיצמד ל'ציר המרכזי' של החיים. עליו לדעת שגם ברגע שהאמין רצה והבין בכל מאודו שאסור שזה יקרה, והנה הדבר אכן קרה, כנגד התפילה והאמונה שלו. צריך 'להיות חתול' (קוראים לזה) - איך שלא תזרוק חתול

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הוא ייפול על הרגלים. אז את הנקודה הזו יש גם ליהודי, אתה למעלה אתה למטה אבל אתה תמיד על הציר !

הציר המרכזי של החיים, זו נקודת האמונה בבורא עולם - שתמיד קיימת. לכן יהודי אף פעם לא יכול להיות מרוצה מעצמו "שכוחי ועוצם ידי עשה לי את החייל הזה", גם כשיהודי בשיא הגובה, הוא צריך שיהיה לו את הענווה את הביטול ואת הידיעה הברורה שהקב"ה עושה את הכל. וגם כשהוא למטה, עליו לדעת שהוא אף פעם לא 'יתום' ומוזנח. גם בנקודת השפל הגדולה ביותר יש מי עושה את הכל ושולט בכל לכוונה אחת כרצונו יתברך.

בסוס מצליפים! ללא ניהול דיונים

סוחר, מחליט לנסוע ליריד (יריד זה שוק אזורי שהיה בחוץ לארץ, פה יש פחות אולי רק יריד הברדאים בבאר שבע וביבנה, כמו שיש יריד המזרח בגני התערוכה. וביום היריד מכל האזורים היו מביאים סחורה ועושים עסקים) אז הסוחר מביא סחורה ורוצה לנסוע לעיר שבה מתקיים היריד.

בדרך, הבן אדם – הסוחר, חושב. והסוס, גם חושב. חושב הסוחר, "כל הנסיעה היא בשבילי, אני עושה את העסקים, בשביל זה השכרתי את הסוס והעגלה, נגיע קודם כל למקום היריד ונעשה את העסקים, ואחרי שנגמור את העסקים, ונגמור את העניין שלשמו נסענו, אלך לאכול במסעדה וגם אתן לסוס את שלו". זה מה שחושב הסוחר - הכל בשבילו והכל בגללו ! לכן כשיגיע ליריד, אז סדרי העדיפויות הם שעושים את העסקים קודם ורק אח"כ אוכלים.

אבל גם הסוס חושב, "הטמבל הזה מאחורה יכול לחשוב מה שהוא רוצה, אבל מי פה הראשון ? !" (כמו שאומרים החברה' בכדורגל: "מי שבעט הכי גבוה הוא ראש הקבוצה") "מי סוחר פה את הכל אם לא אני..."

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ההוא מאחורה בכלל לא היה פה! אז אני הראשון, ואני סוחר את כל העסק, ואני קובע! לכן כשאנו נגיע, קודם כל נעשה את העסקים הרציניים - אלך למסעדת הסוסים, ושם אשתה מים צלולים ואוכל שחת ריחני ואשבע, וההולך על שתיים ההוא יחכה לי בחוץ, ורק לאחר מכן, אם יישאר קצת זמן ניקח אותו למקום המחניק הזה שבו כולם צועקים ומזיעים, שיחליף את מה שהם רוצה ויעשה מה שנראה לו.

אז כל אחד חושב, אבל מה קורה שהמחשבות נפגשות? מי מנצח?! בוא נגיד שכמו שה' פתח את הפה של אתון בלעם אז גם הסוס והסוחר נפגשים - ממחשבות לדיבורים! מה השגיאה הגרועה ביותר? כשהסוחר מתחיל להתווכח עם הסוס!

להתחיל להתווכח עם סוס זו בעיה... מכל מיני סיבות.

מה כן צריך לעשות? זה נקרא: "שמייס" - בשביל זה יש שוט, ועל זה נאמר: "הצלף בסוסים, עד שידעו שהם סוסים!" וזה השלב הראשון. דבר ראשון, סוס צריך לדעת שהוא סוס - כל אחד שיהיה במקומו! עם סוס לא מתווכחים, זבנג וגמרנו וזו השפה המובנת! הבעיה היא, כשמתחילים להתווכח עם הסוס ומנהלים עמו דיון אקדמי. זה המשל.

הנמשל: הנשמה - הסוחר יורדת מלמעלה, והיא רוצה לעשות את העסקים שלה בעולם הזה, וזה היריד, כאן צריך לעשות את העסקים, "טובה תורה מכל סחורה", הסחורה היא התורה והמצוות.

אבל איך היא תגיע ליריד?! היא צריכה את הסוס! - נעים מאוד, נא להכיר את - הגוף! כמו שבלי הסוס - הסוחר לא יכול להגיע ליריד, כך בלי הגוף, הנשמה לא יכולה להגיע לעולם הזה ולעשות את העסקים תכל'ס: לאכול כשר, להניח תפילין לשמור שבת וכו'.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אבל הנשמה חושבת (כמו שהסוחר חושב): הנה עכשיו, אני יעשה את העסקים שלי, אני יעשה מצוות, ילמד תורה, ואני יעשה מה שצריך.

אבל לגוף, לסוס, יש גם מחשבות משלו, והכי גרוע אמרנו, שמתחילים דיונים בין הנשמה לבין הגוף - בין הסוחר לבין הסוס, אז מה צריך לעשות? זבנג! וכל אחד יבדוק איפה השוט. לפעמים אני מדבר עם אנשים, אני שואל שאלה את הנשמה ומי עונה לי? - הסוס! יש בעיה? הוא עולה על הקו? תסגור את הטלפון!

הכי גרוע זה הערבוביה בין התחומים.

כיום, מודעות זה הדבר החשוב ביותר, ברגע שבן אדם לא יודע מי הוא, זו בעיה קשה מאוד.

יש מילתא דבדיחותא, שמבארת את הנושא טוב: במרכז בריאות הנפש, בתא אחד היו שני פציינטים, שסבלו מסכנים מתסביכים ודימויים לא נכונים על עצמם. הראשון חשב שהוא חתול, והשני, למרות שהוא היה פי שתיים בגודל מהראשון, חשב שהוא עכבר. בחדרם היתה מטת קומותיים, בקומה השנייה לא ישן אף אחד, בקומה הראשונה ישן החתול, והעכבר ישן מתחת למיטה של החתול - ברצפה, כשהוא רועד מפחד מפני החתול!

יום אחד הגיע צוות חדש, עם דרכים ושיטות חדשות. הם בודדו את העכבר לתא נפרד, וחודש שלם עבדו עליו בכל מיני דרכים חדשות, בטיפולים פסיכולוגיים חדשים ובישיחות ובתרופות גם יחד, והגיעו איתו למסקנה שהוא לא עכבר והשני לא חתול, כלומר - חיברו את הבעיה עם הדימוי וע"י זה רצו להוציא אותו מהבעיה.

ובאמת, היו תוצאות מאוד טובות והוא החל להתייחס לעצמו כאדם, ואף החל להתבדח עם צוות המטפלים על זה שחשב את עצמו לעכבר ואת השני לחתול. אז אחרי שראו הרופאים שהעניין התבסס והתיקון התדמייתי

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

פועל, הם החליטו שהגיע הזמן למבחן האמיתי - שיכניסו אותו בחזרה לתא שבו היה קודם, ששם מחכה לו השני שחושב את עצמו לחתול. לפני שפותחים את התא השני כדי שיכנס, שואלים אותו, מי אתה? ! - בן אדם! ומי השני? ! - בן אדם! ומה זה עכבר? ! - שיגעון! אתה צריך לפחד ממנו? ! - בטח שלא! אז אפשר להחזיר אותך? ! - כן, ברור!

אותו אדם נכנס חזרה לחדר, ותוך מספר שניות טס מתחת למיטה של האדם החושב עצמו לחתול, כשהוא רועד כולו. אז הפרופסור זחל מתחת למיטה, וראיין אותו במקום - שאל אותו: מי אתה? ! - בן אדם! אז למה אתה מפחד? ! - אני יגיד לך פרופסור, אני יודע שאני בן אדם! אבל החתול, הוא לא יודע שאני בן אדם! הוא חושב שאני עכבר!

זה נשמע מצחיק? ! אך זה קורה לכל אחד מאיתנו - שיהודי חושב שהוא משהו אחר, ואז הוא מתנהג כמו משהו אחר, יש לנו תפקיד מיוחד בעולם, ויש לנו נשמה מיוחדת בעולם ולמעלה מחכים שהנשמה תיקח את המנהיגות ותתחיל לנווט אותנו.

וזה שמשכנעים אותנו שאנחנו כל מיני אנשים אחרים, ושיש לנו כל מיני סדרי עדיפויות שונים ומעוותים, צריך לצאת מהם! איך? ! - צריך לראות מי אנחנו באמת, צריכים להסתכל פנימה! - "הביטו אל צור חוצבתם" - חייבים לדעת את השורש".

בלשון התנא במשנה: "דע מאין באת ולאן אתה הולך", דרך שני נקודות יכול לבוא רק קו ישר אחד, דרך נקודה אחת יכולים לעבור אין סוף קווים, אך דרך שתי נקודות אתה יכול להעביר רק קו ישר אחד!

הבעיה הקיימת בדור שלנו, שממנה מתחיל הבלבול ואובדן הדרך, היא מכך שלאדם יש רק נקודה אחת - ההווה - מה קורה היום, ותו לא. ומה אומרים לנו חז"ל? - "דע מאין באת": קח את השורש, דע את שורש

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הנשמה, את שורש העם, ואם תדע "מאין באת", אז תעביר קו ותדע גם את "לאן אתה הולך" - "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון".
חייבים שיהיו לנו שתי נקודות מאחז, לא רק ההווה אלא העבר, השורש והמקור - מי אנחנו? ! מה הנשמה שלנו? ! ומאיפה אנחנו? ! וכשתדע "מאין באת" תדע גם "לאין אתה הולך".

קראת את כל הספר, או רק שמעת פירורים?!

יש בית ובו בעל ואישה, ופעם אחת הביאה האישה ספר חדש שיצא, והספר מגולל את סיפור חייו של אדם שהיה בשואה ועבר את כל איימי השואה, והוא מתאר את כל מה שעבר ומפרט את כל השנים הללו.

והאישה קוראת את כל הספר שמכיל 300 עמודים עם פרטים ופרטי פרטים ולבסוף גומרת את הספר בכמה שעות, כי לא יכלה להתנתק ממנו באמצע. לאחר שגמרה את הספר, היא לא מסוגלת לאכול ולא מסוגלת לתפקד, פשוט נורא! והבעל רוצה להוציא אותה מזה וקצת גם להשתתף איתה ביחד בחוויה ושואל אותה הבעל - מה קרה?

והאישה עונה לו, אתה יודע איזה ספר קראתי? ! אתה יודע כמה שזה נוגע ללב? ! אני לא מסוגלת להכניס אוכל לפה ולפתוח את המקרר. והבעל משיב, את יודעת מה? תשתפי אותי! מה הדברים הכי הכי מזעזעים וקשים שקראת בספר? את יכולה לתמצת לי אותם בכמה דקות? האישה עונה, כן! והיא נותנת לו בצורה מאוד מתומצתת ומברקית כמה תיאורים מזעזעים ביותר מן הספר ובעלה עונה לה - שהתיאורים והספר מאוד מאוד מזעזעים אבל לא צריך להגזים! זה באמת מאוד מזעזע וזה טרגדיה נוגעת ללב, אבל אני אנושי לא פחות ממך ולא אטום אך הנה אני פותח את המקרר, ואני אוכל ענבים והכל בסדר, תצאי מזה!

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

והאישה אומרת - אתה לא מבין כלום ממה שאני מדברת!! ובעלה שואל, למה אני לא מבין מה שאת אומרת? ! אני הקשבתי לך, יש דברים יותר גרועים בספר שלא אמרת לי? ! והאישה משיבה, לא, אין. את הקטעים הכי קשים אמרתי לך! את רואה... משיב בעלה, אני יודע הכל אבל עדיין אני מסוגל לאכול והכל אצלי כרגיל. אתה יודע מה, אומרת האישה - תקרא את הספר וניראה אותך אחרי זה! שואל הבעל, אבל אני לא יקרא שם דברים יותר גרועים וקשים ממה שסיפרת לי נכון? ! ומשיבה האישה, שלא. אומר בעלה, את יודעת מה! אני יקרא את הספר וניראה באמת! רק בשבילך בכדי לבדוק את העניין.

הבעל גם אדם רגיש, והוא קורא את הספר וזה לוקח גם לו מספר שעות ואחרי כמה שעות שגמר לקרוא את הספר הוא נכנס לאותה תסמונת של אשתו, הוא לא מסוגל לפתוח את המקרר והוא לא יכול לאכול שום דבר ואשתו שואלת אותו, נו? ! ומשיב לה, את יודעת מה, את צודקת. אז היא שואלת אותו, מה קראת דברים יותר גרועים ממה שאמרתי? ועונה לה הבעל - לא. שואלת האשה: אז למה שאמרתי לך את זה, זה לא פעל עליך, אבל שקראת את הדברים הללו עם עוד 300 עמודים זה כן פעל עליך? !

התשובה היא: זה משהו אחר לגמרי, כי כשאתה יורד לפרטים וכל כולך נכנס לתוך זה ואתה חי את זה, אז זה פועל עליך אבל כשאתה שומע את הדברים בצורה לקונית בלי הפרטים ובלי פרטי פרטים וכל הדברים הקטנים שמקריבים אליך את הסיפור ומערבים אותך בסיפור ומחברים אותך אליו והופכים אותו לחי ואנושי, אז הכל נשאר בגדר אינפורמציה.

וזה בדיוק אותה הנקודה - כשאנחנו מפעילים את הדעת שלנו ואת המוח שלנו ומתבוננים בגדולה של הקב"ה, אז ההתבוננות מביאה להבנה וחיות.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

יכול לבוא בן אדם ולהגיד - תשמע לא צריך להגזים. בוא תסביר לי בעקרון מה הגדלות של אלוקים - הוא מחייה את העולם, הוא בלי התחלה, הוא בלי סוף הוא בלי הגבלה, הכל ממנו - בסדר הבנתי. אבל אתה כל כך מדקדק בכל מצווה ומצווה, ואני שמעתי את זה. אבל בכל זאת אני יכול ללכת למקור ולאכול ולהמשיך לזייף.

- אבל זה לא הולך ככה, אם אתה תראה את הפרטים ואת פרטי הפרטים...

רגע, אני אמצא שם משהו עוד יותר ממה שאמרת לי? לא!

אבל הפרטים - 300 העמודים החסרים - עושים את התמונה כולה והם מחברים והופכים את העניין לחי אצלנו, ואז זה משפיע עלינו בצורה אחרת לגמרי.

וזו ההתבוננות! הפרטים ופרטי הפרטים ופעם נוספת, עד שיש פעפוע ודיפוזיה בין הרעיון לבין האדם - וזה משפיע עליו אחרת לגמרי!

רגע איכותי, שמשפיע על היום כולו!

הרבי המהר"ש (האדמו"ר הרביעי של חסידות חב"ד) אמר לחסידים שלא היה להם הרבה זמן ללמוד, כי הם היו עסוקים מאוד בפרנסה: תלמדו כל יום בבוקר רבע שעה חסידות, אבל 'תפזרו את זה' על כל היום. מה זה לפזר את זה על כל היום?

אז אחד המשפיעים הסביר, שזה כמו שבאים לשעת תה, באים לשעות תה. אז מוזגים תה, שואלת בעלת הבית את החברה שלה - כמה כפיות סוכר את רוצה?! - כפית אחת. ושואלת בעלת הבית את חברתה השנייה, וכמה כפיות סוכר את רוצה?! 10 כפיות. 10 כפיות?! כן!

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אחרי זה בעלת הבית מתעניינת אם זה טעים להך, אז היא הולכת ושואלת את החברה הראשונה שרצתה כפית אחד - התה מתוק? ! כן, מתוק, מצוין! ולאחר מכן שואלת את החברה השנייה שבחרה 10 כפיות סוכר, האם התה מתוק? ! בכלל לא !

והכל נכון, הכוסות זהות ורמת המסיסות זהה והכל אותו דבר ובעלת הבית בודקת עם קשית את הכוס של התה עם הכפית האחת, ואכן התה מתוק לאחר מכן בודקת בעלת הבית עם קשית את כוס התה עם ה- 10 כפיות, ובאמת התה תפל ולא מתוק בכלל, איך זה יכול להיות? ! זה פשוט מאוד, זאת עם הכפית האחת ערבבה את הסוכר בתה. מה קורה שמערבבים? מעלים את רמת המסיסות, ואז בעצם הסוכר נמס והגרגרים נמסים והסוכר מתאחד לגמרי עם הנוזל – עם התה, וכל התה הופך למתוק. לעומת זאת אם אתה שם 10 כפיות ואתה לא עושה עם זה כלום, אז יש בוץ לבן ששקע למטה, אז סנטימטר - סנטימטר וחצי מעל הסוכר יהיה מאוד מתוק אך שניים שלושה סנטימטר מעל, כבר אין שום זכר לסוכר.

כך גם פה, יש אנשים שיכולים ללמוד שעות רבות תורה, אך אם הם לא מתדירים וממוססים את דבר התורה אליהם - חושבים על זה, חיים את זה, חובקים את זה, אז התה לא מתוק. כשהחומר לא נהייה חלק מהם, אז אדם יכול 5,6,10 שעות ללמוד, וחצי שעה לאחר מכן אתה יכול לפגוש אותו ברחוב ואין שום זכר לתורה שלמד. זה שקע, יש לו מאגר והוא יכול לדלקם לך, אבל לא רואים את המתיקות של התורה עליו.

לעומת זאת, יכול לבוא אדם לשיעור פעם בשבוע וללמוד רבע שעה ביום, אבל הוא לוקח את זה והוא חודר עם זה והרעיון אופף אותו והוא חי עם זה והוא משתדל להשליך את זה על כל מה שהוא רואה בחיים, אז בדיוק כמו שאת הכפית האחד מוססנו אז כל הכוס מתוקה.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

את הרבע שעה הזו מוססנו לתוך האישיות שלנו, ומכך יוצא בעצם שהאדם הזה בכל המעת לעת – הוא נמצא ב'עיר-מקלט' של התורה, כי את המעט שלומד הוא מפזר ומחדיר בכל היום שלו.

ברעיון זה, ישנו סיפור על האחים קדושים, חבריו של הרבי בעל התניא – האדמו"ר הזקן, ותלמידים של המגיד ממזריטש: ר' זושא מאניפולי ור' אלימלך מליז'נסק שהיו יהודים מאוד קדושים, וכחלק מהצורך והרצון שלהם להזדכך, בשלב מסוים של החיים הם ערכו גלות. גלות מהי? !הם היו מסתירים את הזהות האמיתית שלהם, ובאותם זמנים כשאין אינטרנט טלוויזיה וכו', זו לא היתה בעיה גדולה. וכך היו נודדים ועוברים מעיירה לעיירה. כך הם הסתירו את זהותם, לבשו בגדים של עניים, נדרו מעיירה לעיירה והסתפקו בתנאים גשמיים ופיזיים דלים ביותר.

מצד אחד, הם אספו כסף כדי לפדות כל מיני יהודים שנשבו ונאסרו ע"י פריצים ואף אחד לא היה מושיע אותם - פדיון שבוים. ומצד שני, הם עוררו עם הכוחות המיוחדים שלהם את העם להתקרב לקב"ה.

פעם אחת הם הגיעו לפונדק דרכים וראו שבעל הפונדק היה יהודי והוא הניח תפילין שהיו לו כנראה עוד מאביו והם ראו ב"רנטגן הרוחני" שלהם שהיהודי הזה מניח תפילין פסולות. הם לא רצו להעליב אותו, אז אמר אחד האחים למשנהו - "תגיד בדקת את התפילין שלך"? ! וכך הם התחילו לדבר אחד עם השני בנושא בדיקת התפילין. היהודי המארח האזין לדבריהם, וביקש מהם – "אני בן 80 ואף פעם לא בדקתי את התפילין שלי, אולי אתם מוכנים לבדוק לי את התפילין"? !". התיישב אחד מן האחים ובדק לו את התפילין - ואמר לו שהתפילין פסולות.

אותו יהודי כמעט התעלף, נהייה לו רע על הלב שכמעט כל החיים לא הניח תפילין כשרות. האחים הקדושים ניסו לנחמו ואמרו לו שהעיקר

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שהתכוון וכו'. אבל אז אמר ר' אלימלך לאחיו - ומה הוא יניח מחר? הרי הוא יהודי בודד על אם הדרך!

היה להם מוכן בתיק קלף דיו, וכו' (העזרה הראשונה הרוחנית) למקרים כאלו. ור' זושא ניגש למלאכת הכתיבה. אמר לו ר' אלימלך "כשאתה כותב את התפילין הללו תכניס כזו כוונה בכתיבה, שבהנחת תפילין אחת, יהיה בסה"כ 80 שנה של הנחת תפילין".

שער
עיונים
בהלכה

לבישת מעיל חורף מעל החליפה בעת התפילה

מדברי הפוסקים נראה, שיש להסיר את מעיל החורף, בעת שעומד להתפלל כדי שיהיה ניכר שתפילתו היא מתוך יישוב הדעת וההכנה הראויה לבוא לפני המלך ולא מתוך חיפזון ודרך בריחה, כדרכם של עובדי דרכים, כמי שאינו רוצה "להתעכב" בתפילתו.

הטור מביא בסוף סימן צ"א את דברי הרמב"ם¹⁰⁰: לא יעמוד אדם בתפילה באפונדתו¹⁰¹, ולא בראש מגולה, ולא ברגלים מגולות, אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני גדולים אלא בבתי רגלים¹⁰².

¹⁰⁰ הל' תפילה פ"ה ה"ה

¹⁰¹ "הוא חגור חלול ומשימין בו מעות והוא דרך ביזוי" (פרישה, שם)

¹⁰² הפוסקים הראשונים נחלקו בדין תפילה ללא כיסוי לרגליו, האם איסור תפילה ברגליים מגולות הוא איסור מצד הדין בכל אדם ובכל מקום, או שתלוי הוא במנהג אנשי המקום -

דבמקום שנהגו לעמוד בפני הגדולים והחשובים ברגליים מגולות - מותר להתפלל ברגליים מגולות, או שגם במקומות אלו חובה על האדם להתפלל במנעלים לרגליו.

ומחלוקתם הוא בביאור דברי הגמרא (חגיגה יג) - "לאו אורח ארעא לגילויי כרעיה קמיה מריה" והעולה מדברי הראשונים שישנם שני אופנים ללמוד מימרא זו בגמרא.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אופן הא' - אין זה דרך ארץ כלל לעמוד גלוי רגליים לפני האדון, ובתפילה לפי השם, ובכל מקום אין זו דרך ארץ.

אופן הב' - מאחר והגמ' תלתה זו ב'דרך ארץ' בהנהגת בני האדם, הרי שבמקום שה'דרך ארץ' - המנהג לעמוד כך בפני הגדולים - לא קאי מימרא זו - ויהי' מותר לעמוד כך בתפילה.

דהמרדכי, רש"י ותוס', (וכן נראה הפשט בדברי ההגה"מ) ס"ל - כאופן הא' ולשיטתם כיסוי רגליים הוא מצד הדין, בכל מקום. ואילו הרמב"ם ס"ל כאופן הב' שהוא תלוי במנהג המקום באופן עמידתם לפני הגדולים והחשובים, וכפי אופן עמידתם לפניהם יהיה הדין בתפילה.

אלא שהרב בית יוסף כשהביא דברי ההגהות מימוניות דייק בדבריו לומר שגם לשיטת ההג"מ - במדינות שנהגו לילך ברגליים גלויות, אין איסור לעמוד כך בתפילה, ואלו דברי הב"י:

"בהגהות מיימוניות כתוב: אסור להתפלל בלא מנעלים, דאמרינן בחגיגה: לאו אורח ארעא לגלויי כרעיה קמיה מריה, עכ"ל. ולא חילק בין מקום למקום.

ומיהו אפשר דבמקום שנהגו לעמוד יחפים בפני הגדולים אינו בכלל זה, דהא חזינו דאורחיהו לגלויי כרעייהו קמי מרייהו, ולא אמרינן בהו דבטלה דעתן.

וכן נהגו העולם בכל ארץ הערב להתפלל יחפים".

הב"ח הביא את שיטת המרדכי ורש"י הסוברים שאין מנהג זה תלוי במנהג המקום - ודינו שווה בכל מקום.

"ז"ל התוס' בפ"ק דשבת "רמי פוזמקי" - מכאן יש להוכיח שאין להתפלל יחף אלא בט' באב ויה"כ" עכ"ל. וכן כתב במרדכי.

ונראה דלא כתבו כך, אלא להוציא ממקצת מדינות שמתפללין יחף. ולכך אמר דלאו שפיר עבדי, שהרי אפילו כשנועל מנעליו הקפיד דרמי פוזמקי ומצלי, כ"ש דאסור ביחף.

וכן נראה מפירש"י שכתב "רמי פוזמקי" - נותן אנפילאות חשובות ברגליו".

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אבל רבינו לא נראה לו לאסור במדינות שנוהגין להתפלל יחף, כיון שכך נוהגין לעמוד לפני גדולים. ולכך הביא דברי הרמב"ם שאינו אוסר אלא במקום שאין עומדין יחף לפני הגדולים, דלא כמ"ש התוס' לאסור בסתם.

נראה אם כן שהטור והבית יוסף קאי בשיטת הרמב"ם (ולשיטת הב"י דעת ההגה"מ גם היא כך) - שהתפילה ברגליים מגולות, תלויה במנהג המקום. שיטת המרדכי, תוס ורש"י שהובאה בב"ח - שגם במקום שנהגו לעמוד ברגליים מגולות - בתפילה עליהם לכתות רגליהם ולנעול מנעלים.

בפשטות נראה שגם הב"ח סובר כדעת הטור והב"י, שעיקר מנהג אופן העמידה בתפילה קשור ישירות למנהג אנשי המקום בעת עמידתם בפני הגדולים והחשובים, שהרי בתחילת הסימן ביאר את דין והטעם לאופן העמידה לתפילה שהוא קשור עם מנהג אנשי המקום:

"גרסי' פ"ק דשבת (דף י'): רבה בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי וכו' - נראה, דמדקאמר דבשעת תפלה רמי פוזמקי, אלמא דכל היום לא ראמי להו, אלא היה לבוש בתי שוקים של פשתן בלחוד. אבל אינו הגון לעמוד בהן בשעת תפלה לפני ממ"ה הקב"ה, ולכך נתקשט בבתי שוקים של בגד.

וכן קבלתי, דאין להתפלל בבתי שוקים של פשתן בלחוד, אם לא לביש עליהו פוזמקי שקורין זאק"ן ארוכין, דכיון דגנאי הוא לעמוד לפני השררה והגדולים בבתי שוקים של פשתן, א"כ יש להקפיד שלא יעמוד בהם בשעת תפלה.

ומכ"ש שיש לגעור באותם שלובשין בתי שוקים של פשתן, ונועלין פנטאפלי"ן שהעקב מגולה, ומקצתן לובשין בתי ידיים שקורין הנטשק"ש ועומדין בתפלה, ומהר"ר יעקב פולק ז"ל קרא עליהם המקר' הזה אל תבואני רגל גאוה ויד רשעים אל תנידני. ועיין במ"ש בסוף סימן זה.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ובשו"ע הלכות תפילה¹⁰³ פסק המחבר "לא יעמוד באפונדתו (טאסק"ה בלע"ז), ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולים אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני הגדולים אלא בבתי רגלים¹⁰⁴:"

המגן אברהם דייק על יסוד דברי הב"ח שדרך הלבוש בתפילה צריך להיות א - מכובדת כדרך העמידה בפני הגדולים. ב - שלא יהיה נראה שהוא מתפלל כדרך עובדי דרכים (ממהר בתפילתו). "אין להתפלל בלי בתי שוקים של צמר - דגנאי הוא לעמוד לפני הגדולים בבתי שוקים של פשתן, ומכ"ש כשלובשי" סנדל שהעקב מגולה. וגם אין ללבוש בתי ידים - כדרך עובדי דרכים.

אלא שבשערי כנסת הגדולה דייק שאם לבש בגד ארוך שמכסה את רגליו, רשאי להתפלל כך - אפילו במקומות שהמנהג לעמוד במנעלים לפני הגדולים, מפני שמכל מקום באופן זה רגליו מכוסות.

נראה שסברת השכנה"ג היא שהעיקר במנהג הוא, שרגלי המתפלל לא יהיו 'מגולות' (ולכן סגי בכיסויים - אף ללא מנעלים לרגליו). ואילו מהמג"א נראה שס"ל שיש כאן עניין נוסף "שלא יהיה נראה כעובדי דרכים".

ויש להוסיף בזה לפי מה שכתב ה'ברכי יוסף' - שבהכנת הלבוש לתפילה ישנם שני עניינים א - לבוש הראוי כפי שהוא מנהג העולם לעמוד לפני הגדולים (באותו המקום). ב - אופן הראוי לעמידה בתפילה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שאינו תלוי במנהג המקום, אלא בהכנה הראויה מצד "הכון לקראת אלוֹקֵיךָ יִשְׂרָאֵל" (הובאו דבריו בכה"ח ס"ק כג).

¹⁰³ שם ס"ה

¹⁰⁴ יש להעיר מהמנהג במדינות מסוימות שאין נכנסים לבית הכנסת בנעליים כלל, וכפי שהביא מנהג זה בכך החיים סקכ"ה, ע"ש.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

"ונראה דבמקום דרובא דעלמא מכסין אך אין קפידא לעמוד לפני הגדולים - נהי דאיסורא ליכא, כל דליכא קפידא כמ"ש מרן. אבל נכון מאד לכסותם כיון דרובא דעלמא הכי נהגינן, משום 'הכון'"¹⁰⁵.

והנה רבינו הזקן בשולחנו הביא את דברי המג"א והב"ח "שלא יהיה נראה כעוברי דרכים" וז"ל בהלכה זו:

"לא יעמוד אדם בתפלה באפונדתו ולא ברגלים מגולים, אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני הגדולים אלא בבתי רגלים. אבל אם דרכם לעמוד יחפים בפני הגדולים כמו בארץ הערב, מותר להתפלל יחף.

"ובמדינות אלו, אין להתפלל בבתי שוקיים של פשתן אם לא ילבש עליהם אנפלאות (שקורין זאק"ן) שגנאי הוא לעמוד בפני הגדולים בבתי שוקיים של פשתן בלבד ומכל שכן כשנועלין סנדל (שקורין פאנטאפי"ל) שהעקב מגולה (אבל באנפלאות מותר להתפלל אף בלא בתי שוקיים מאחר שיש לו אזור להפסיק בין לבו לערוה או שבגדיו מונחים ממש על בטנו כמ"ש בסעיף ב').

"וכן אין ללבוש בשעת התפלה בתי ידים כדרך עוברי דרכים".

וצריך להבין מה פירוש הגדר 'עוברי דרכים' - דאפשר לבארו בשני אופנים א- שאינם מקפידים על לבושם מפני שמהלכין בדרך. ב - שהינם ממהירים בדרכם.

¹⁰⁵ ולהמתיק סברתו דהברכ"י - יש להוסיף מה שכתב בספר חסידים (הובא שם ס"ק כ"ו) "כתיב הכון לקראת אלקיך ישראל, כשאדם בא לפני מלך בשר ודם, לא יבוא כדרך שבא לשוק, אלא יתעטף להיות לפניו באימה וביראה וכבוד, אנו שהולכים לפני אדון כל הארץ יתברך שמו עאכ"כ שיש לנו להתעטף להיות לפניו באימה וביראה.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ונראה שההגדרה העקרית של עוברי דרכים הוא באופן הב', והסמך לכך ניתן להביא מהמבואר בהלכות סוכה¹⁰⁶:

"... אבל כשהגיע למקום ישוב אפילו הוא ישוב גוים ורוצה לאכול או לישן שם חייב לעשות לו סוכה ויכנס לתוכה לאכול ולישן.

במה דברים אמורים, כשיש לו פנאי לעשות סוכה משעה שהגיע לישוב עד שעת האכילה והשינה של עוברי דרכים כיוצא בו, דהיינו שאם הוא מהלך ביום ולן בלילה בישוב, ויש פנאי לעשות סוכה משהגיע לישוב עד עת האכילה והשינה של עוברי דרכים - המהלכים ביום ולנין בישוב, וממהרין לאכול ולישן בתחלת הלילה בענין שיוכלו לקום בהשכמה לילך לדרכם.

אבל אם הגיע לישוב סמוך לעת האוכל או לעת השינה של עוברי דרכים כיוצא בו, בענין שאם יטריח לעשות סוכה קודם עת האכילה והשינה של עוברי דרכים כיוצא בו, יהיה לו עיכוב בדרכו שלא יוכל לילך למחר בהשכמה לדרכו, אינו צריך לטרוח ולעשות סוכה ומותר לו לאכול ולישן בבית".

המובן מהלכה זו היא - שעוברי דרכים, מוגדרים ככאלו שאין בידם לעשות דברים שיעכבו אותם מדרך הליכתם.

ובענין התפילה נאמר שלא יתפלל "כדרך עוברי דרכים", כלומר שאם הוא משאיר את לבושי באופן כזה שבתפילתו ניכר שהוא נחפז לדרכו, ולכן לא הסיר בגדים אלו - הרי שאין זה האופן הנכון והראוי לעמוד לפני המלך ולדבר עמו כשמראה שבעת עומדו לפניו נחפז הוא לדרכו.

ויתירה מזו, שחיפזון הוא היפך יסוד עניין התפילה כמבואר בריש סימן צ"ד "המתפלל צריך שישהה במקום שמתפלל שעה אחת קודם תפלתו,

¹⁰⁶ סימן תר"מ, סט"ז

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

כדי שיכוין לבו למקום שנאמר אשרי יושבי ביתך ואח"כ יהללך סלה. ושעה אחת אחר תפלתו, שלא תהא נראית עליו כמשאוי שממהר לצאת ממנה שנאמר אך צדיקים יודו לשמך ואח"כ ישבו ישרים את פניך" ¹⁰⁷. ולכן לפי זה נראה, שיש להסיר את המעיל העליון (מעל החליפה), בעת שעומד להתפלל כדי שיהיה ניכר שתפלתו היא מתוך יישוב הדעת וההכנה הראויה לבוא לפני המלך ולא מתוך חיפזון ודרך בריחה, כדרכם של עובדי דרכים שאינו רוצה "להתעכב" בתפלתו.

[מובן ופשוט, שאין דבר זה אמור, אם לובש את המעיל העליון מחמת הקור (ולולא לבישתו, אינו יכול להתפלל במנוחת הדעת מחמת הקור¹⁰⁸).

¹⁰⁷ וברמב"ם הלכות תפילה פרק ד' חמישה דברים מעכבין את התפילה, אף על פי שהגיע זמנה - טהרת הידיים, וכיסוי הערווה, וטהרת מקום התפילה, ודברים החופזים אותו, וכוונת הלב.

וכי שמבאר שם מהלכה טו ואילך

¹⁰⁸ וכפי שהביא בזה בפסק"ת סימן זה אות ה

הרחת בשמים במוצש"ק של פסח

ההנהגה במוצאי שבת של חול המועד פסח, בנוגע להרחת בשמים. מנהג הרבי, שלא לברך במוצאי שבת חול המועד פסח על בשמים, ואפילו באחרון של פסח כאשר חל בשבת, וההבדלה היתה לאחר צאת השבת והחג, מנהגו שלא לברך על הבשמים בהבדלה. כך עלינו לנהוג, בפרט כאשר הרבי נהג בכך ברבים ובפרסום – שזו הוראה עבור הכלל¹⁰⁹.

תקנת חז"ל להריח בשמים במוצש"ק

אודות ההנהגה במוצאי שבת, בנוגע להרחת בשמים כתב אדה"ז בשולחן¹¹⁰: "הנהיגו חכמים להריח בבשמים בכל מוצאי שבת כדי להשיב את הנפש שהיא דואבת ליציאת השבת, בשביל הנשמה יתירה שהלכה, לפיכך מיישבים ומשמחין אותה בריח טוב".

¹⁰⁹ סיפר לי ר' איצ'ה לוי, נקודה מעניינת בשמו של הרב ע"ה: כאשר הרבי נהג בעניין מסויים בביתו, אפילו כשנתפרסם הדבר, אין זו הוראה עבור הכלל בפרט אם זה סותר דבר מפורש שהרבי כתב כהוראה לכלל. אך דבר שהרבי נהגו ברבים, מהווה הדבר הוראה לרבים. עניין זה גם עולה משיחותיו ומכתביו של הרבי בכמה מקומות.

¹¹⁰ סימן רצ"ז

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

האם צריך לחפש אחר בשמים כדי לברך עליהם?!

"במה דברים אמורים כשיש לו בשמים, אזי הוא צריך להריח בהם. אבל אם אין לו, אין צריך לחזור אחריהם כדרך שמחזירים אחר המצות, הואיל ואינם אלא בשביל להשיב את הנפש".

סוגיית ומקור המנהג, ודברי הראשונים והפוסקים בזה

יסוד הדברים הוא כידוע, בגמ' מס' ברכות וביצה: במסכת ברכות¹¹¹ נאמר יסוד המנהג שיש לברך על הבשמים בהבדלה. בגמרא מס' ביצה¹¹², מוסיפה הגמרא והראשונים, לבאר את הטעם בברכת הבשמים במוצאי שבת: שהוא מטעם דאבון הנפש בצאת השבת כנאמר "'ווינפש", ודרשינן נוטריקון ווי-נפש. ועל כן מריחים בבשמים כדי להנאותה ולהשיב לה את מנוחתה".

הראשונים הטעימו מנהג זה בכמה פנים: הרמב"ם כתב¹¹³ משמחים אותה (את הנפש), ומיישבים אותה בריח טוב. הרשב"ם¹¹⁴ והתוס'¹¹⁵ והאבודרהם¹¹⁶ כתבו: שהוא כדי ליישב דעתו של האדם, שניטלה ממנו נפש יתירה שהיתה עמו בשבת. יש מהראשונים שכתבו: שעל ידי הנשמה יתירה נתווסף לאדם תענג באכילתו, ובהינטלה ממנו במוצ"ש, נגדעה תאוותו ונתווספה לו חולשה, ועל ידי הרחת הריח הטוב משיבים אלו את

¹¹¹ נא: נג:

¹¹² טז: לג:

¹¹³ היד החזקה לרמב"ם, זמנים, הלכות שבת פכ"ט הכ"ו

¹¹⁴ פסחים קב:

¹¹⁵ ד"ה 'כי', ביצה לג:

¹¹⁶ סדר מוצאי שבת

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

נפשו. האור זרוע כתב¹¹⁷: שהטעם להרחת הבשמים הוא מפני שהאש של הגהינם ששבתה, חוזרת במוצאי שבת, והרחת הריח הטוב הוא להעביר את הריח הרע שנהיה כתוצאה מאש הגהינם.

הטעם שאין מברכין על הבשמים במוצאי יום טוב, ובמוצאי שבת שהוא יום טוב

אודות ברכת הבשמים בהבדלה שמוצאי יום טוב, וכן במוצאי שבת שנכנס ליום טוב נפסק להלכה, ברמב"ם ובטוש"ע¹¹⁸ שאין מברכים על הבשמים: "במוצאי יום טוב, בין במוצאי יום טוב לחול בין במוצאי יום טוב לחולו של מועד, מבדיל בתפילה כמו במוצאי שבת, אלא שאינו מברך לא על הנר ולא על הבשמים". ובב"י על הטור כתב עוד: "וכן משמע מדאמרינן בפרק ע"פ (קב.) דבמוצאי שבת ליו"ט מברכים יקנה"ז ולא הזכירו בשמים".

רש"י¹¹⁹ כתב שאין מברכים על הבשמים במוצאי שבת שנכנס ליום טוב, ושלל את מגנא וקולניא שנהגו לברך על הבשמים ביום טוב שחל להיות במוצאי שבת. הר"י ביאר את טעמו של רש"י מפני שתענוג יום טוב ושמתו משיב הנפש שאבדה.

התוס' הנ"ל, מחדשים ומדייקים בתוך דבריהם, שהמנהג הוא לברך על הבשמים רק במוצאי שבת שיוצא לתוך ימות החול, אבל במוצאי יום טוב – אין מברכין על הבשמים. וכן במוצאי שבת שנכנס לתוך יום טוב, למרות שעושים הבדלה בקידוש (יקנה"ז), אין מברכין על הבשמים.

¹¹⁷ ח"ב סי' צב

¹¹⁸ סי' תצא

¹¹⁹ דברים אלו הובאו בבית יוסף סי' תצא

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הב"ח¹²⁰ סיכם את ביאור התוס' וחידושם בדין זה: "דטעמא דבשמים, משום דמפסיד נפש יתירה במוצאי שבת. וביום טוב ליכא נשמה יתירה. והא דאין מברכים על הבשמים ביום טוב שחל במוצאי שבת דאבדה הנפש, היינו טעמא: דכיון דיש לו מאכלים טובים, מיישב דעתו ממילא, בלא ריח בשמים"¹²¹.

אלא שהב"ח עצמו, שילב בין הטעמים של האור זרוע והתוס'¹²² וכתב: "נראה דלא תקנו לברך על הבשמים אלא בדאיכא תרתי אבדת הנפש וגם התחלת אש של גיהנם דשורף ומסריח דהשתא כיון דחלש' דעתא דאדם

120 סי' רצז

121 בדבריהם דוחים התוס' את סברת האור זרוע, שאם הטעם הוא רק משום אש של גהינם, היו צריכים לברך במוצאי יום טוב, שהרי גם ביום טוב אין האש של גהינם שולטת, ומתחשת במוצאי יום טוב.

122 בדבריו דחה את הסברא של התוס' שכתבו הטעם להרחת בשמים משום השבת הנפש על ידי ריח טוב, או מאכלים ערבים במוצאי שבת שהוא יום טוב. משום שאם הדבר תלוי בעריבות המאכלים, אם כן, מי שיש לו מאכלים ערבים בכל עת יהיה פטור מברכת בשמים?! לכן מפרש דאיכא לשני הטעמים.

והנני בעוני דעתי, רוצה לומר, שדברי התוס', הוא לא מחמת ערבות המאכלים הגשמיים שיש לפניו, אלא מצד מצות עוג יום טוב שיש באכילת המאכלים, שזו אכילה המשביע את הנפש, כידוע מצד דין במחת ועונג יום טוב, שהיא למעלה בדרגתה משמחת ועונג שבת. ועוד זאת מאחר והקושי הוא בדאבון הנפש, הרי שבאכילה שהיא מצוה כביום טוב, נעשית השבת הנפש, וכן נראה גם ממה שכתב הרמב"ם בדין מי שאינו מאכיל לעני וכו' ביום טוב, שאין זו שמחת נפשו וכו', ומכלל דבריו מובן שהמקיים את המצות האכילה כראוי ביום טוב, זו שמחת הנפש ועונגה, ולכאורה לזה כיוונו התוספות, וראה מה שהבאתי לעיל בשם הר"י וכן בשם הרשב"א לקמן. ועל כן אין מקום לכאורה לשאלת הב"ח.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

דאבדה לו הנפש בקל יגיע לידי חולשא מסרחון אשו של גיהנם אבל כשאין כאן אבדת נפש אין לחוש לסרחון כי היכי דאין חוששין כל ימות החול ולכן אין מברכים במוצאי י"ט אע"פ דאיכא סרחון כיון דאין שם אבדת נפש וכן אין מברכין ב"ט שחל להיות במ"ש אע"פ דאיכא אבדת נפש כיון שאין כאן סרחון".

במוצאי שבת ישנה התחדשות הבריאה שאינו ביום טוב

האבודרהם הביא שלשה טעמים נוספים לכך שברכת בשמים היא דווקא במוצאי שבת, ולא במוצאי יום טוב. א: הרשב"א¹²³ ביאר, שבכל יום מימות השבוע נפעלת הפעולה מעין מה שהיה באותו היום בששת ימי בראשית, ומכיון שמצאת השבת - השלמת השבוע, עוברים ליום ראשון שהוא התחלת הבריאה, הנפש זקוקה לחיזוק שבא על ידי הריח. אך ביום טוב שחל באמצע השבוע אין חשש זה, לכן לא צריך לברך על הבשמים במוצאו.

כאשר מוצאי שבת נכנס לתוך יום טוב, התחזקות זו נעשית על ידי עונג יום טוב שכוחו גדול אפילו מהנשמה יתירה עצמה.

¹²³ נשאל הרשב"א, מפני מה אין מברכין על הבשמים במוצאי יום טוב שחל להיות בתוך השבת כמו שמברכין במוצאי שבת, שהרי יש ביום טוב נשמה יתירה ועל זה מברכין ביום טוב שחל להיות במוצאי שבת יקנה"ז ואין מברכין על הבשמים! והשיב: "נראה לי כי נשמה יתירה שאמרו הוא מפני שהימים נפעלים כפי התחלת בריאתם. . וכשיצא השבת, חוזרות ימות השבת חלילה להיותם נפעלים בתחילתם, ויום הראשון חלוש מכולם שממנו התחלה. . ולפיכך צריך ריחני להשיב את הנפש ולחזקה, אבל במוצאי יום טוב אינו צריך, ומכל מקום, כשבא יום טוב במוצאי שבת, אינו צריך לבשמים, שעונג יום טוב עולה כבשמים לנשמה יתירה ויותר".

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ב: ויש מפרשים נשמה יתירה, היא המנוחה והעונג שהנפש מוצאה בשבת, כאלו היא נשמה יתירה, וכשנכנס לימי הטורח והעינוי כאלו אבדה ממנו נשמה יתירה ונחלש. ולפי פירוש זה, בשבת ניתוספת בו נשמה יתירה מפני שהוא יום מנוחה, ואפילו ממלאכת אוכל נפש, מה שאין כן ביום טוב. ומכל מקום כשחל יום טוב במוצאי שבת אינו צריך לבשמים, שעונג יום טוב עולה כבשמים (ע"כ תשובת הרשב"א).

ג: וה"ר אבן בן עזרה ז"ל פירש, "נשמה יתירה כי בשבת יתחדש בגופות יתרון כח, ובנשמה יתרון השכל, וזה ויברך אלהים את יום השביעי, ולפי פירוש זה אין חידוש זה ביום טוב ולפיכך אין מברכין על הבשמים במוצאו".

הטעם שאין צריכין לחזר אחר בשמים כדי לברך עליהם

בבית יוסף הביא את דברי הגמרא בהמשך הסוגיא (נג): "אמר רב יהודה אמר רב, אין מחזירין על האור כדרך שמחזירין על כל המצות" (כלומר, שאין מצוה לטרוח ולחפש אחר האש, כדי לברך בורא מאורי האש במוצ"ש"ק). "וכתב הרא"ש, ומכל שכן על הבשמים דאינה אלא להשבת נפשות (הרא"ש למד מדברי רב יהודה, שוודאי שאין צורך לחזר ולחפש אחריהם כדי לברך). והוסיף הרב בית יוסף לציין לדברי הראשונים, הסוברים כדברי הרא"ש: הרב המגיד בפכ"ט, הרשב"א בשם הראב"ד ז"ל, וכ"כ רבינו ירוחם.

וזה לשון הרב המגיד¹²⁴: "בחידושי הרשב"א ז"ל - כתב הראב"ד, כל שכן על הבשמים, דאינה אלא הנאה לנפשיה, ואור לרבנותא נקטיה. והני

¹²⁴ על הרמב"ם הנ"ל

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

מילי במוצאי שבתות, אבל על אור ששבת במוצאי יוה"כ, איכא למימר דמהדר וכו'".

המובן מדברי הגמ' והראשונים: המנהג הוא לברך במוצאי שבת על הבשמים, אלא שמנהג זה אינו בגדר מצוה שצריך לחזר אחריה, מפני שטעמה וסיבתה היא להשיב את דאבון הנפש, ולגרום הנאה לנפשו, אך אם אין לו בשמים אינו צריך לחפש אחריהם.

מדברי רבינו הזקן הנ"ל ובהמשך הסימן נראה שנקט, שעיקר הטעם הוא מפני דאבון הנפש על חסרון הנפש יתירה, ובהרחת הבשמים מיישב את נפשו ובלשונו¹²⁵ שברכה זו נתקנה "בשביל הנאת האדם", ונראה שמדיוק דבריו אלו, יומתק טעם המנהג שלא לברך במוצ"ש חוה"מ פסח, על הבשמים, וכדלקמן בעה"ת.

גדר ברכה זו, הא ברכת הנהנין ולא ברכת המצוות

ברור הדבר, שרק מי שיכול להנות מן הריח יכול לברך ברכה זו, אבל מי שאינו יכול להריח, אפילו אם עושה הבדלה לאחרים, אינו יכול לברך על הבשמים, וכדברי אדה"ז בהמשך הסימן:

"מי שאינו נהנה מריח שאין לו חוש הריח, לא יברך על הבשמים כשמבדיל, אלא אם כן נתכוין להוציא בני ביתו הקטנים המריחים שהגיעו כבר לחינוך ברכות. אבל אינו יכול לברך בשביל גדולים המריחים, אף שאינם יודעים לברך בעצמן, לפי שברכה זו היא ברכת הנהנין, וברכת הנהנין אין מי שאינו נהנה יכול לברך בשביל מי שנהנה".

¹²⁵ סו"ס ז

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הסיבה שברכת הבשמים במוצאי שבת, זקוקה לטעם מיוחד

בכללות, מנהג הרחת בשמים וברכתם, היה רווח גם במצוות נוספות הטעונות ברכה על כוס יין: בקידוש של ליל שבת¹²⁶, בברית מילה¹²⁷, ובברכת חתנים בעת הנישואין¹²⁸.

אלא שבכל אלו, לא מצינו שביארו טעם מיוחד מפני מה מברכים על הבשמים, ואילו במוצאי שבת, טרחו לבאר המנהג שתיקנו חכמים לברך על הבשמים. ביאר הדרישה: "הא דצריכין טעם לבשמים של מוצאי שבת, משום נשמה יתירה, אף על פי שמדרכין היה לברך על בשמים והדס גם בשאר עננים?! יש לומר משום דבמוצאי שבת קבעו חז"ל לברך אבשמים והדס, משום הכי הוצרכו טעם למה קבעוהו לחיוב".

מהמבואר עד כאן נראה ברור ומוכן מעלת מנהג הרחת הבשמים במוצאי שבת, אלא שכאמור בראשית הדברים, מנהג הרבי, שלא לברך על בשמים במוצאי שבת של חול המועד פסח, וכן במוצאי אחרון של פסח כשחל בשבת והבדיל ברכים, לא בירך על הבשמים.

¹²⁶ כפי שהביא המגן אברהם ריש סימן רס"ב מנהג האריז"ל, לברך על ב' אגודות הדס בכל ג' קידושים, והביאו אדה"ז בשולחנו סי' עדר ס"ז. ומקורו בכלל מהמעשה ברשב"י ובנו עם 'ההוא סבא שרץ בערב שבת וב' אגודות של הדסים בידיו, וביאר להם שהם כנגד זכור ושמור, ולוקחם על מנת להריח בהם בשבת, ואמר רשב"י לבנו בא וראה כמה חביבין המצוות על ישראל.

¹²⁷ כנזכר בשולחן ערוך יורה דעה סי' רס"ה ס"א.

¹²⁸ כנזכר בטוש"ע אבן העזר סי' ס"ב

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

בכלל איסור הנאה מחמץ – איסור הרחתי

וביאור הדברים גבי פסח פסק אדה"ז¹²⁹ שמצד גדר ודין איסור הנאה מחמץ משעה שישית של ערב פסח ואילך, אסור להריח דבר של חמץ, כדי להינות מריח זה. "מתחלת שעה ששית ולמעלה אסרוהו גם בהנאה. אפילו אינן שלו אלא של הפקר, ואפילו חמצו של נכרי אסור בהנאה (לפיכך אסור להריח פת חמץ של נכרי משעה ששית ואילך).

בנוגע למיני בשמים כתב הרמ"א בסימן תס"ז¹³⁰, והביאו אדה"ז בשולחנו¹³¹: "המנהג במדינות אלו שלא לאכול כרכום שקורין זפרי"ן או נעגלי"ך" (מהרי"ל), והטעם "והצפורן, שורים אותו במי שעורים קודם שמייבשין אותו".

ומטעם זה נהגו שלא להריח במיני בשמים אלו בימי חג הפסח.

כאשר ישנם מיני בשמים שאין בהם חשש חמץ

על כך מתעוררת השאלה, כל החשש הוא באותם מיני בשמים שידוע שנעשו והוכשרו בשרייתם במיני חמץ, אך כאשר ישנם מינים אחרים שאין בהם חשש זה, מדוע שלא לברך עליהם?!

ברכו של הרב ז"ל, אין צריך למצוא טעם מעבר למה שנהג הרבי ובפרט ברבים. שהרי יכלו לדאוג כפשוט שיביאו מיני בשמים שאין בהם חשש

¹²⁹ סימן תמג ס"ג

¹³⁰ ס"ח

¹³¹ סכ"א

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

חמץ ולברך עליהם. ומאחר ולא עשה כן, הרי שזו ההוראה שבפסח אין מברכים על הבשמים. וכך אכן הורה כאמור.

נתינת טעם למנהג שלא לברך על בשמים בהבדלה בשבת חוה"מ פסח

אלא שראיתי לנכון להוסיף בזה טעם וביאור: הובא לעיל דברי אדמון"ר הזקן בטעם הרחת הבשמים במוצאי שבת. מבין כל הטעמים שכתבו הראשונים נקט אדה"ז בטעם שהרחתם היא כדי "להשיב את הנפש שהיא דואבת בצאת השבת", והוסיף "אבל הבשמים במצאי שבת לא הנהיגו כמים, אלא בשביל הנאת האדם להשיב נפשו".

והנה, לגבי פסח נקט אדמו"ר הזקן "לפי מה שכתב האריז"ל להחמיר כל החומרות בפסח, פשיטא שיש להחמיר כהרשד"ם שבפרי חדש¹³². מכלל דבריו "להחמיר בכל החומרות", וכמבואר בעניין זה בדברי הרבי, שהבא את דברי הבאר היטב בשם האריז"ל "הנזהר ממשו חמץ בפסח, מובטח לו שלא יחטא כל השנה כולה" וביאר שההנהגה צריכה להיות באופן כזה שנוזהר אפילו 'ממשהו' חמץ¹³³, "כאשר יודעים ש'משהו חמץ' נוגע להנהגה במשך כל השנה כולה, הרי בודאי שאף אחד לא יחסוך כל מאמץ בכל הקשור לשמירה וזהירות ממשהו חמץ"¹³⁴.

¹³² שו"ת סימן ו', לעניין חשש מצה שרויה, שמנהגו להחמיר בזה הוא על יסוד דברי האריז"ל, אלו.

¹³³ מכתב כללי ר"ח ניסן תשמ"ג

¹³⁴ ר"ח ניסן ה'תשמ"ב

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

והוסיף לבאר עוד שהנהגה בדרך זו, של זהירות ממשהו חמץ בפסח, מהווה הדרך לשמירת הנפש ורפואתה ממכשול בעוון בשוגג במשך כל השנה כולה¹³⁵.

לפי זה, מאחר וטעם הרחת הבשמים הוא להשבת הנפש מהיותה דאבה בצאת השבת, הרי שבפסח אם חלילה יש חשש אפילו שהוא חשש רחוק של משהו חמץ, הנפש עצמם אינה רוצה בזה, ולא תהיה לה הנאה בהרחת זו, מאחר ורוצה היא בשמירתה המעולה בכל ימי השנה, ולכן לא טרחו להשיג בשמים לברך עליהם, מאחר ואלו עיקרם להנאת נפשו של האדם, ובמצב זה אין את הנאה הזו.

כך נהגו עוד מגדולי ישראל

בפסקי תשובות¹³⁶ הביא שיש עוד מגדולי ישראל שנהגו באופן האמור, אע"פ שיכלו להשיג מני בשמים מסוג אחר – אלא שמרו את המנהג שלא לברך על הבשמים בהבדלה בימי הפסח, והטעים מנהגם בטעם נוסף, שמצוות עונג ימי חול המועד באכילה ושתייה שווים למוצאי שבת שנכנס ליום טוב, שאין מברכים על הבשמים, כך כאן מחמת עונג ימי חול המועד כהלכתם, מתענגת הנפש בזה ואין צורך להשיב דאבונה בברכת הבשמים דווקא. וטעם זה של מצות העונג מתאם לדברי הרשב"א שהוזכרו לעיל אודות עונג הנפש ביום טוב שחל במוצאי שבת, שהוא אפילו למעלה מנשמה יתרה.

וניתן להוסיף בזה, על פי המבואר בגודל קדושת ימי חול המועד, והמצוה לאכול ולשתות בהם ולנהוג בהם קדושה יתירה, כקדושת ימים טובים

¹³⁵ הגש"פ. ש"פ שמיני ה'תשמ"ג ועוד.

¹³⁶ סימן תצא סק"ב ובהערה 14

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

וכלשון המובא במשנ"ב "חייב לכבד חול המועד במאכל ומשתה . . דמצות ושמחת בחגיך קאי גם על חול המועד", והביא את מנהג המהרי"ל שלבש בגדי שבת בחול המועד. לומר לך, שקדושת ועונג הנפש בימי חול המועד הינה בדרגתה כביום טוב עצמו (אלא שמצד דיני המלאכות, קלים הם מיום טוב עצמו), ולכן שמחת הנפש גדולה היא ואינה זוקקה כל כך להשבה בהרחת בשמים כבכל מוצאי שבת.

עיקר הטעם הוא משום זהירות יתרה מכל חשש משהו חמץ בפסח

נראה לומר שעיקר הטעם לענייננו, שלא להריח בשמים בהבדלה של ימי הפסח, הוא משום הרחקה יתירה מחשש משהו חמץ בפסח, ולשומר נפשו אין הנאה בעוברו על חשש זה אלא להיפך. דאילו לטעם השני, שהוא מפני שחול המועד יש בו עונג כמו ביום טוב, יוקשה מה טעם בחול המועד סוכות כן מברכים על הבשמים? ! אלא שוודאי עיקר הטעם הוא משום הרחקה מכל חשש חמץ, ובנוסף הטעם השני שחול המועד הינו מבחינת עונג הנפש כמו יום טוב, ולכן אין בו כל כך דאבון הנפש, ומצד שני טעמים אלו יחד, אין מברכין על הבשמים ואין צורך לחזור אחרי כאלו שכן יהיה ניתן לברך עליהם.

המורס מכל האמור לעיל

בהבדלה של מוצאי שבת בימי הפסח, אין מברכים על הבשמים, כהנהגת הרבי.

לסמוך על שומר לעניין קביעת סעודה בימי הספירה

בימי ספירת העומר, האם ניתן להתחיל בסעודה והתוועדות רעים סמוך לזמן הספירה, בהסתמך על כך שיתפללו ערבית ויספרו ערבית בסיום הסעודה?

תשובה: מעיקר הדין ניתן לסמוך על שומר, ובפרט כשמדובר בציבור. אך לכתחילה ראוי שלא לסמוך על כך ולא להיכנס לשאלה האמורה ולהתחיל את ההתוועדות והסעודה אחרי תפילת ערבית. המיקל יש לו על מי לסמוך והמחמיר יש מקום נכון לחומרתו.

ספירת העומר האידנא, דאורייתא או דרבנן

יסוד הדיון בשאלה זו מתחיל מהבירור האם ספירת העומר בזמן זה, עד שנזכה לבנין בית המקדש על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו, היא מדאורייתא או מדרבנן ? !

תמצית המחלוקת הובאה בביאור הלכה "הנה דעת הרמב"ם והחינוך שהוא נוהג מן התורה גם עתה. אכן דעת הטור ושו"ע וכמה פוסקים שאינה בזה"ז אלא זכר למקדש, שהקריבו עומר וכן הוא סוגית הפוסקים בסימן זה.

אכן באמת הרמב"ם ג"כ לאו יחידאה הוא בדעתו שגם דעת רבינו ישעיה כן הוא . . וכן הוא ג"כ דעת ר' בנימין . . וכן הוא ג"כ דעת ראבי"ה . . ומשמע שם דגם האו"ז מודה ליה . . וכן מדברי רב יהודאי ורב עמרם ורי"ץ גיאות שהסכים לדבריהם . .

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ולפ"ז יש סעד גדול למנהגנו, שאנו זהירים שלא לספור עד צאת הכוכבים, אחרי דלדעת כמה רבוותא הוא דאורייתא".

הכרעת הבית יוסף היא בדעת הראשונים הסוברים שספירת העומר בזמן הזה היא מדרבנן¹³⁷ 'זכר למקדש' - "הר"ן כתב, רוב המפרשים מסכימים דספירת העומר השתא, דליכא הבאה ולא קרבן, אינה אלא מדרבנן בעלמא – זכר למקדש".

ביאור צדדי המחלוקת:

בספר המועדים בהלכה¹³⁸ להגר"י זוין מבאר את צדדי המחלוקת, ומביא דעה נוספת של רבינו ירוחם "מקור המחלוקת, תלוי בפירוש הגמרא במנחות: לאביי ורבנן דבי רב אשי - המצוה למנות ימים ולמנות שבועות, אמימר, מנה את הימים בלבד, אמר זכר למקדש הוא. להרמב"ם, החולקים על אמימר בדין, חולקים אף על הטעם, לדעתם - והלכה כמותם, אין הספירה זכר למקדש, אלא, מצוה של תורה".

"לשאר הראשונים, הכל מודים שזכר למקדש הוא. אלא, שזכר זה, הם מצריכים לעשות אף במנין השבועות".

"דעה שלישית יש לרבנו ירוחם - ספירת הימים, היא מן התורה אף בזמן הזה, וספירת השבועות בזמן הבית בלבד".

הערוך השולחן מחדש סברא לומר שמצות הספירה בזמן הזה היא דאורייתא וכתב "וכשקבלו התורה הוי דמות אדם להנה, ולכן קרבנם מן החטים מאכל אדם, ולכן צותה התורה למנות להקרבן. אבל עיקר הכוונה הוא למתן תורה, ולכן המצוה גם בזמן הזה (כן נראה לעניות דעתי)".

¹³⁷ ריש סימן תפט

¹³⁸ פרק ספירת העומר בתחילתו. וראה בזה מ"ש בכה"ח סק"ה. וכן האריך לבאר ולהטעים בזה בילקוט יוסף פ"א ס"ג, ובהערותיו שם.

ספר זיכרון – 'שמע ישראל'

שתי נפק"מ אם ספירת העומר היא מדאורייתא או מדרבנן

כפי העולה מדברי הפוסקים, למחלוקת זו באם ספירת העומר האידנא היא מדאורייתא או מדרבנן, יש שתי נפק"מ (בענייננו¹³⁹):

א- זמן הספירה שצריך להיות אחר צאת הכוכבים ולא בזמן שהוא ספק יום ספק לילה.

ב- אם ראוי להתחיל בסעודה, בזמן הסמוך לספירה. וכשהתחיל בסעודה, האם עליו להפסיק סעודתו כשהגיע זמן הספירה ולספור.

נפק"מ א' – ספירה לפני צאת הכוכבים

בתשובת הרשב"א שהובאה בבית יוסף, דן בשאלה: "ציבור שטעו ביום המעונן, ובירכו על ספירת העומר" היינו שאלו התפללו לפני השקיעה, ומחמת העננים חשבו שהגיע הלילה וספרו ספירת העומר, ולאחר מכן התפזרו העננים וראו שהוא עדיין יום, האם עליהם לחזור ולספור בברכה? פסק הרשב"א בתשובתו "חוזרין. דהיכי לימא היום עשרה ימים ואינם אלא תשעה, כי אותו היום, יום תשיעי הוא ולא עשירי, עד צאת הכוכבים. וכן ראוי לעשות". ומוסיף הבית יוסף "וכן הוא מנהג העולם".

הרב בית יוסף למד מתשובת הרשב"א "וכן ראוי לעשות", שזמן ספירת העומר הוא מהשקיעה – זמן בין המשמשות, אלא שהמדקדקין אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות. אמנם מי שספר מהשקיעה, עלתה לו הספירה. וכפי שביאר במשנ"ב¹⁴⁰: "רצונו לומר, דמן הדין היה

¹³⁹ ובכללות יש בזה כו"כ נפ"מ כפי שדנו בהם הפוסקים באריכות. ולכל ראש בביאורו הנפלא של הרבי בלקו"ש ח"א, חכ"ו ועוד בעניין קטן שהגדיל, ביציאה מגלות לגאולה בבב"א ועוד.

¹⁴⁰ סקי"ד, וראה עוד מה שביאר בזה בילקוט יוסף – ספירת העומר בהערות להלכות אלו באריכות הביאור.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אפשר להקל לספור משתחשך, אף קודם צאת הכוכבים, דבין השמשות הוא ספק לילה, ואזלינן לקולא בספק דרבנן בספירה בזמן הזה שהוא מדרבנן לרוב הפוסקים. אלא דמכל מקום, אינו נכון להכניס עצמו לספק לכתחילה, ולהכי המדקדקים ממתנים עד צאת הכוכבים, שהוא בודאי לילה".

ומה שנקט בתשובת הרשב"א הלשון "עד צאת הכוכבים", ביאר בשער הציון¹⁴¹ "ואף על פי שדברי המחבר הוא לשון הרשב"א בתשובה, ולפי דברי הרשב"א שם, עד צאת הכוכבים הוא יום, ומדינא אין לספור"? ! "יש לומר דגם לדידיה, בספק לילה מותר. וצאת הכוכבים דנקט מלתא דפסיקא נקט ולא אתי אלא לאפוקי מפלג המנחה דהוא יום. ועל כל פנים בדברי המחבר ששינה הלשון מלשון הרשב"א ובמקום עד צאת הכוכבים כתב עד שתחשך, שפיר מתוקן הלשון שמסיים והמדקדקים, וכמו שפרשנו".

דעת הרשב"א והמנהג, בדברי אדה"ז

והנה מלשון אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך, נראה שלומד בתשובת הרשב"א, שאכן כוונת הרשב"א בתשובתו היא שגם האידנא שספירת העומר דרבנן, מכל מקום זמן הספירה הוא בצאת הכוכבים, אלא שהמנהג הוא להקל לספור בין השמשות, והיה ראוי לכל אדם לעשות כן ולספור רק אחר צאת הכוכבים. "יש אומרים שמותר לברך ולספור בבין השמשות, אף על פי שהוא ספק לילה וספק יום העבר, ואם כן היאך יאמר היום שני ימים שמא עדיין הוא יום ראשון. מכל מקום, כיון שהספירה בזמן הזה מדברי סופרים ספק דברי סופרים להקל. ויש חולקין על זה

¹⁴¹ סקי"ח

ספר זיכרון – 'שמע ישראל'

ואומרים, שלכתחלה אין להכניס עצמו לידי ספק אפילו מדברי סופרים ואין לספור עד צאת הכוכבים שהוא לילה ודאי, וכן עושין המדקדקים, וכן ראוי לכל אדם לעשות, ומכל מקום המנהג ההמון עכשיו כסברא הראשונה, לספור בבין השמשות".

ספרו בזמן פלג המנחה, האם יחזרו לספור בברכה

תשובת הרשב"א הנ"ל דנה בציבור שטעו וספרו לפני השקיעה, ופסק שעליהם לחזור ולספור בברכה. נחלקו האחרונים – מאחר וספירה האידנא דרבנן, האם חזרו לספור בברכה כאילו לא ספרו כלל, או שמכיון שלענין תפילת ערבית נחשב מפלג המנחה ללילה, על כן גם לענין ספירת העומר יחזרו לספור אבל בלי ברכה.

בשער הציון¹⁴² הביא בזה מחלוקת האחרונים: "ועין באליה רבה בשם עולת שבת, דהיכי שהתפללו מפלג המנחה ולמעלה, ואחר כך ברכו על הספירה, אינו חוזר ומברך, וסופר בלי ברכה, ומסיים בצריך עיון. ובאמת דבריו צריך עיון גדול, שהרי גם דברי המחבר בסעיף זה מירי מפלג המנחה ולמעלה, כפי מקור דין זה בתשובת הרשב"א . . . שאין חוזרים להתפלל משום טרחא דצבורא . . . ואפילו הכי כתב דלענין ספירה, לא שייך כלל סברא זו דטרחא . . . ואי אפשר לומר כלל שיהא הברכה שבירך ביום התשיעי, על ספירה של יום העשירי חל, אף על פי שהספירה גופא אינה כלום. וכן משמע מביאור הגר"א שדעתו נוטה להלכה כהרשב"א".

"אלא, דמכל מקום אין לדחות דברי האליה רבה בזה לגמרי, שעל כל פנים יש להם מקום לפי שיטות אחרות"¹⁴³.

¹⁴² סקי"ז

¹⁴³ ובכף החים סקט"ל, הביא את הדיעות החולקות בזה: דעת השולחן גבוה סקי"ב, שחוזרים לספור כשתחשך ומסתברא דחזור לספור בברכה, כיון

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אמנם אדמו"ר הזקן, הכריע בזה בפשטות, שמתעם ספירה דרבנן, יחזור לספור בלי ברכה. בהקדמת דבריו מבאר שאין המנהג כלל לספור ספירת העומר בבין השמשות, אלא שכאשר טעו וספרו, תקנתם היא לספור שוב בזמן הספירה, אך מבלי לברך על הספירה:

"וכל זה הוא בבין השמשות, אבל קודם בין השמשות אין מנהג כלל לספור, אפילו בערב שבת שמקדימין לגמור תפלת ערבית בציבור בבית הכנסת קודם בין השמשות. . כל אחד סופר בביתו כשיגיע הזמן".

שבירך בלא זמנו. והעולת שבת אות ב' והחק יעקב כתבו שאם היה מפלג המנחה ואילך, חוזר ומונה בלא ברכה.

האליה רבה אות יו"ד כתב דדוקא אחר שהתפלל מעריב אבל קודם מעריב מונה בברכה. וכן בפסקי תוספות כתבו: יש אומרים דלאחר שהתפללו ערבית, כיון דהוי לילה לענין קריאת שמע ותפלה, הוי לילה גם כן לענין עומר עכ"ל.

נמצא דדבר זה בפלוגתא שניא, ואם כן לפי מה דקיימא לן דברכות אין מעכבות, וספק ברכות להקל, על כן כל שספר מפלג המנחה ולמעלה, יש לחזור ולמנות כשתחשך בלי ברכה.

ובילקוט יוסף הכריע כעין פשרה בזה:

המתפלל ערבית עם הצבור מבעוד יום בימי הספירה סמוך לחשכה, וסיימו התפלה בבין השמשות וברצונם לספור מיד ספירת העומר בבין השמשות טרם ילכו לביתם, והיחיד הזה נוהג בכל לילה לספור העומר אחר צאת הכוכבים כמנהג המדקדקים במצות, אך מאידך הוא חושש פן ישכח לספור בביתו ויפסיד לגמרי את מצות ספירת העומר בשאר הלילות. טוב שיספור עם הצבור בלי ברכה, ויחשוב ויתנה בדעתו לאמר אם אשכח לספור בלילה בביתי הריני סומך על ספירה זו לצאת בה ידי חובתי. ואם אזכור בלילה לספור העומר, אני מכוין שלא אצא ידי חובת ספירת העומר, במה שאני מונה עכשיו עם הצבור, ואז כשיזכור בלילה יספור בברכה כמנהגו הטוב לספור אחר צאת הכוכבים.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

"ואם טעו ביום המעונן ובירכו וספרו ואחר כך נתפזרו העבים, ונודע שהיה קודם בין השמשות, צריכין לחזור ולספור אבל לא יברך שנית, אם כשספרו היה מפלג המנחה ואילך, שהרי מנהג העולם לקרות קריאת שמע של ערבית מפלג המנחה ואילך, לפי שסומכין על האומרים שמפלג המנחה ואילך, כשם שהוא כלילה לענין תפלת ערבית לרבי יהודה, כך הוא כלילה לענין קריאת שמע של ערבית. ואם כן הוא הדין שהוא כלילה לענין ספירת העומר לרבי יהודה לפי דבריהם, ומכל מקום צריכים לחזור ולספור כשיגיע הזמן לפי שהעיקר כהאומרים שמפלג המנחה אינו חשוב כלילה אפילו לרבי יהודה אלא לענין תפלה בלבד אבל לא לענין שאר דברים שמצותם בלילה.

סיכום הנפק"מ הא' לעניין זמן הספירה

העולה מדברים אלו, ספירת העומר האידנא דרבנן, וכן הכרעת אדמו"ר הזקן. אלא שלכתחילה גם בדרבנן, אל לו לאדם להכניס עצמו לספק, ויברך כשהוא ודאי לילה. אלא שהמנהג להקל לברך מזמן בין השמשות. ואם בדרך מזמן פלג המנחה ואילך, יחזור ויספור בזמנה מבלי לברך על ספירתו¹⁴⁴.

¹⁴⁴ באגרת קודש מהוד הרבי מה"מ (אגרות קודש ח"ט ע' ערב), במענה לאדם שעלו להתפלל (כנראה במושב או קיבוץ וכדומה, שמתפללים פלג ואינו יכול לפרוש מהם, או מפני שזה המניין היחיד או מפני סיבה וטעם אחר), כיצד ינהג?

כתב שלעניין תפילה יכול ע"פ ההלכה להתפלל עמהם, אלא שבנוגע לק"ש וספירת העומר, יחזור ויספור בזמנם כהלכה, וכן מציע לעניין זה כלפי בני המניין הנזכר, שינהיג שיספרו שוב סכל בוקר לאחר שחרית בלי ברכה.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

נפק"מ ב' – אם רשאי להתחיל באכילה סמוך לזמן הספירה

בדרכי משה על הטור חידש דין לענין אכילה סמוך לזמן הספירה וז"ל: "ונראה דכי מטא זמן ספירה, אסור להתחיל לאכול עד שיספור. ואם התחיל אחר שמטא זמן חיוב, למאן דאמר ספירה דאורייתא, צריך להפסיק ולספור. ולמאן דאמר דרבנן אינו צריך להפסיק. ואם התחיל לאכול קודם שהגיע זמן הספירה, אינו צריך להפסיק אפילו למאן דאמר דאורייתא". הרמ"א הביא דברים אלו להלכה בשולחן ערוך¹⁴⁵.

"במה שכתב שמתפללים מעריב בעוד היום גדול, כמה טעמים להיתר נמצאים בספרי הפוסקים. ובפרט שבטח אומר אחר כך ק"ש בזמנה, וכן ספירה.

אלא שבהנוגע לספירה, בטח יעלה בידו לספור רק לאחר צאת הכוכבים, שהרי הספירה היא בחשאי (בפשטות הכוונה, שלא ניכר בזה שפורש מן הציבור, שהר כל אחד סופר לעצמו). ועוד יש תקוה שאולי עוד כמה מבני המושב יעשו כמוהו, על ידי זה.

ובתור מאמר המוסגר והערה בהענין באם כנ"ל הספירה דיום שלאחרי זה יספרו ג"כ בעוד היום גדול, יש לסדר שיספרו למחרת עוה"פ, כמובן בלא ברכה בעת תפלת השחר. והרי בלא"ה יש כאלה הסופרים בלילה וכן ביום אותה הספירה.

וראה מה שהאריך בילקוט יוסף פ"ב סכ"א, לבאר בדין ספירה מפלג המנחה לכתחילה ובדיעבד, ומה שהשיב בזה על דבר שה"ל, ומסקנתו שזקנים בבית אבות המתפללים במנין ערבית מוקדם מפלג המנחה, לא יברכו בברכה, אלא יאמרו את הספירה בלא ברכה, ואחר צאת הכוכבים יספרו בברכה וכן יזכירו את הספירה למחרת בבוקר. ונראה שכן גם דעת אדמו"ר הזקן.

¹⁴⁵ ס"ד

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אדמו"ר הזקן¹⁴⁶, ביאר שחשש זה ברמ"א לאכילה לפני הספירה, נובע משתי יסודות א – שמא יגרר בסעודתו וישכח לספור. ב - החשש לדעה שספירה האידנא דאורייתא, במקום שאין בו טורח. ופוסק: שבמקום שיש שמש קבוע שקורא לצבור לספור, יכול להתחיל באכלתו, מאחר והשמש יקרא לו. ג- שהתחיל בסעודתו משהגיע זמן הספירה - למרות שנתבאר לעיל שספירת העומר האידנא דרבנן, מכל מקום בדבר שאין בו טורח, יש לחשוש לדיעה זו, ויפסיק לספור באמצע סעודתו¹⁴⁷.

¹⁴⁶ סי"ז. וכן האריך לבאר בכה"ח שדברי הרמ"א וחיידושו, הוא רק מטעם שחש להסוברים שספה"ע הייאדנא דאורייתא, אך לפי מה דקי"ל שהיא מדרבנן, אפילו החל לאכול בתוך הזמן, אינו צריך להפסק ויספור לאחר סעודתו. ע"ש בס"ק ס"ח-ט.

147 הפוסקים האחרונים דנו בעניין ספירת העומר בלילה שני בחו"ל, אם נכון לאחרה לאחר קיום ליל הסדר או לספור בתפילה בתחילת הלילה. בערוה"ש סי"א: ודע שיש סופרים ספירה ראשונה אחר הסדר. והדבר תמוה: איך מותרים לאכול מקודם? וצריך עיון (ואפשר לומר דהמגן אברהם בסעיף קטן א הקשה בשם הכסף משנה, דאיך מותרים לספור בליל שני? הא הוי זלזול ליום טוב שני, דמראה שהוא חול. ותירץ: כיון שבאמירתו אינו אומר שחול הוא – לית לן בה, עיין שם שמתרץ עוד תירוצו. ונאמר דהנוהגים כן – סבירא להו כתירוצו זה, ולכן מראים דאין הספירה מעכבת, מפני שהיום יום טוב). ודו"ק.

ובכה"ח סק"ה, הביא דברי האחרונים הדנים בזה: הברכי יוסף כתב: "ראיתי מדקדקים שבליל יום טוב שני נוהגין לעשות הסדר, ואחרי ככלות הסדר כולו מברכין על ספירת העומר, ונותנים טעם נכון על דרך האמת ונראין הדברים, אך מה נעשה דלפי הדין אסור לאכול עד שיספור ומה גם דבכל אורך הסדר קרוב שישכח מלספור".

והוסיף לחזק בזה מדבר הנהר שלום, שגם על פי הסוד יש לברך תיכף אחר תפילת ערבית ולא אחר עריכת הסדר (לשיטתו מצות הספירה היא דאורייתא, בעוד עריכת הסדר בלילה שני הוא דרבנן): "כי מצות ספירת

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

"בימי הספירה, לא יתחיל לאכול אפילו סעודה קטנה חצי שעה קודם זמן ספירה, דהיינו חצי שעה קודם בין השמשות, גזירה שמא ימשוך בסעודתו וימנע מספירת העומר, אלא אם כן הוא מקום שנוהגין שהשמש קורא לספור ספירה כשמגיע זמנה, שאז אין לחוש שמא ימשוך בסעודתו.

ואפילו במקומות שלא נהגו כן, אם עבר והתחיל בסעודה בתוך חצי שעה סמוך לזמן הספירה, אין צריך להפסיק באמצע סעודתו) אבל אם התחיל הסעודה לאחר שהגיע זמן הספירה צריך להפסיק ולספור באמצע סעודתו להאומרים שספירה בזמן הזה היא מן התורה, כמו שנתבאר בסימן רל"ה ואף שהעיקר כהאומרים שספירה בזמן הזה היא מדברי סופרים מכל מקום בדבר שאין בו טורח כלל, דהיינו להפסיק מעט ולספור יש לחוש לסברא הראשונה)".

מדברי אדמו"ר הזקן נראה, שהדרך להתיר אכילה לפני ספירת העומר היא רק במקום שיש שמש קבוע שמזכיר לציבור שהגיע זמן הספירה. אך במקום שאין שמש כזה, אין להתחיל באכילה מחצי שעה סמוך לבין השמשות. ואם התחיל בסעודה בזמן האסור, יפסיק בסעודתו לברך וספור ספירת העומר¹⁴⁸.

העומר היא מצות עשה דאורייתא, והסדר בלילה הזה לבני חוצה לארץ הוא ממצוה דרבנן. וכל אחד יש לו בחינה בפני עצמו, ולפיכך צריך לברך ברכת העומר תיכף אחר תפלת ערבית דיום טוב שני, ולא יאחרנה אחר הסדר כמו שכתבו קצת המקובלים, שאם יאחרנה הרי גורם לתת אחיזה לחיצונים".

¹⁴⁸ וראה בילקוט יוסף, כתב שאם מברך באמצע סעודתו, יראה שפיו יהיה נקי ממאכל לברכה ולספירה.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

האם מינוי שומר מועיל כ'שמש'

היתר זה של שמש קבוע במקום שכך הוא המנהג, מביא לשאלה האם יועיל למנות שומר שיזכיר לאדם על ספירת העומר, ואם יאמר לחברו שימש כשומר על כך יוכל לאכול בזמן הזה?

מדברי אדה"ז ניתן לדייק לשני צדדים, מחד ממה שציין להלכות ק"ש, ששם נפק שמועיל שומר, ניתן לומר שגם כאן יועיל שומר. לאידך מהא שציין רק את האופן של שמש קבוע ולא נחית לפרט הדוגמא של שומר, ניתן לדייק שכוונתו שבספירת העומר לא ניתן לסמוך על שומר שממנה אותו כעת להזכירו.

בהלכות בדיקת חמץ, כתב רבינו הזקן: אם הוא יושב ולומד קודם צאת הכוכבים, ואומר לחבירו שאינו לומד שכשיגיע זמן הבדיקה יזכיר אותו ויפסיקו מלמודו, הרי זה מותר, אף אם הוא תוך חצי שעה לפני צאת הכוכבים. ואילו כאן בדין זה של ספירת העומר, נקט רק "אלא אם כן הוא מקום שנוהגין שהשמש קורא לספור ספירה", ולא הביא כבבדיקת חמץ את האפשרות שיאמר לחברו שיזכירו על כך.

ואולי יש לומר שהסברא היא, שבהא חמירא אכילה סמוך לזמן הספירה מבדיקת חמץ, שבבדיקת חמץ הרי סוף סוף יחזור לביתו (כפי שמבואר שם הטעם לעניין ציבור הלומדים שיעור קבוע), אז ביחד עם השומר מועיל הדבר להמשיך בלימודו. משא"כ באכילה שנגררת ועלול לשכוח לגמרי מחובת הספירה.

ברור הדבר מדברי אדה"ז בהלכות בדיקת חמץ, שאם רוצה לסמוך על דין זה של שומר גם כאן, הרי שהשומר צריך להיות אחר, שלא מבני החבורה שיושבים לאכול, ואם הוא עמהם, אינו יכול להחשב לשומר. מכל מקום

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

לענ"ד נראה מהבנת דברי אדה"ז, שבנדו"ד אין לסמוך על שומר, אלא רק על שמש קבוע¹⁴⁹.

ובזה גופא דייק בנט"ג ובפסק"ת, שדין שומר לשיטת אדה"ז מועיל רק אם החל לאכול לפני שהגיע זמן הספירה, אבל לאחר שהגיע זמן הספירה אין לסמוך על שומר. ובשו"ע הרב (סעי' י"ז) ועוד אחרונים, ומלשון זה משמע שרק לענין החצי שעה שלפני צה"כ מועיל קריאת השמש, וה"ה שומר ומנין קבוע, אבל לאחר שהגיע הזמן אין מועיל להתיר האכילה לפני ספיה"ע ע"י העמדת שומר או מנין קבוע.

מסברא נראה לומר, שהאופן המצוי יותר שקיים כיום מושג של שומר קבוע, הוא בשיבות, שיש משגיח שקורא לתלמידים לסדר ולתפילה. אך באופן כללי אינו מצוי כל כך¹⁵⁰.

על כל פנים נראה מהבנת דברי אדה"ז, שאין הדבר פשוט כל כך, להתחיל באכילה, במקום באין שמש שזה תפקידו ודרכו באופן קבוע.

האם נכון להקדים את הספירה לפני הסעודה

הפוסקים, ובכללם אדמו"ר הזקן מתייחסים לשאלה האם ניתן להקדים את ספירת העומר לתפילת ערבית, וז"ל אדה"ז¹⁵¹ "מותר לספור קודם תפלת ערבית אפילו במוצאי שבת שמוסיפין מחול על הקודש, שמכל

¹⁴⁹ בילקוט יוסף עמ' רפג הביא שכן הוא דעת הגרשז"א שלא מועיל שומר לענין ספירת העומר. אך הוא עצמו סובר שמועיל שומר לענין זה.

¹⁵⁰ ויש לדון אם מכשיר הטלפון יכול להחשב כשומר או שמש קבוע לענין זה. ובילקוט יוסף הכריע ששעון ותזכורת בטלפון, נחשבים כשומר לענין זה, אך בהערות הביא דעת הסוברים ששעון וטלפון גריעי משומר. וראה עוד מה שכתב בענין תלמידי הישיבות.

¹⁵¹ סט"ז

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

מקום לילה הוא, ואינו נחשב ליום העבר אלא ליום המחרת. ומכל מקום ראוי להקדים תפלת ערבית לספירה שתפלת ערבית היא תדירה והספירה אינה תדירה ותדיר קודם לשאינו תדיר".

מדבריו עולה, שאכן מעיקר הדין ניתן לספור מייד בזמן עוד לפני תפילת ערבית. אך מצד הסדר ההלכתי הנכון, אין נכון לעשות כן מאחר ויש להקדים את ה'תדיר' - תפילת ערבית לשאינו תדיר' ספירת העומר.

הקדמת התנועות או סעודה לתפילת ערבית בכלל, ובל"ג בעומר בפרט.

יש להוסיף שכל דיון זה הוא מצד גדרי ספירת העומר. אך בזה גופא יש לדון מצד דין קביעת סעודה לפני תפילת ערבית וקריאת שמע של ערבית, כמבואר בשו"ע או"ח סי' רלה.

אלא שבנוגע לסעודת והתנועות ל"ג בעומר, הורה בזה הוד כ"ק אדמו"ר הרי"צ, שנהגו להתוועד בין מנחה לערבית. והרבי, התייחס לזה וביאר את ההיתר המיוחד שבל"ג בעומר דווקא. הובאו הדברים ונתבארו בספר שולחן מנחם ח"א סי' קלט ובהערות שם.

המסקנא למעשה מהאמור לעיל

ספירת העומר בזמן הזה היא מדרבנן, אלא שגזרו בזה שלא להתחיל באכילה חצי שעה סמוך לזמן הספירה. למרות שיש פוסקים שכתבו שגם במקום שאין שמש קבוע, ניתן למנות שומר שיזכיר על הספירה, הרי שלכתחילה נכון שלא להתחיל בסעודה וההתוועדות לפני שהתפללו וספרו ספירת העומר.

להקדים את הספירה לאכילה, לפני שהתפללו אין נכון לעשות כן ובפרט אם התחלת האכילה היא לפני בין השמשות. א- קודם בין השמשות אין

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

המנהג לספור כלל. ב - לכתחילה לשיטת אדה"ז, גם במצוה דרבנן, ראוי לכל אדם לחכות על לצאת הכוכבים כדי לספור.

לכן, נכון שלא להתחיל בסעודה והתוועדות בזמן של חצי שעה סמוך לזמן הספירה, ואם מינו שומר, יש להם על מה שיסמוכו, ובלבד שהשומר אינו מיסב עמהם.

ריקודים ומחולות בבר מצוה בימי הספירה לדעת אדה"ז

רצוי שלא לעשות שמחה וריקודים ומחולות, וגם לא שירה שמביאה לידי ריקודים ומחולות, בסעודת בר מצוה שבימי הספירה (ועאכו"כ בימי בין המצרים). אמנם, מי שנוהג שמחה וריקודים ומחולות בבר מצוה יש להם על מה שישמוכו.

א

כתב אדמו"ר הזקן¹⁵²: "נוהגין שלא לישא אשה ושלא להסתפר בין פסח לעצרת שמתאבלין על כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו בימים הללו". "אבל מותר לעשות שידוכין בלא נישואין שמא יקדמנו אחר ומותר ג"כ לעשות סעודה לאחר הקידושין אבל לא יעשו ריקודין ומחולות ואין צריך לומר שלא יעשו ריקודין ומחולות של רשות, אבל מותר לעשות סעודות הרשות כגון שמחת מריעות בלא ריקודין ומחולות ושמחות יתירות". וממשיך (בס"ב): "מי שקפץ ונשא בימים הללו אין קונסין אותו כלום כיון שעשה מצוה, אבל מי שהסתפר בימים אלו קונסין אותו על שעבר על המנהג".

וכתב עוד (ס"ג): "מי שלא קיים עדיין פריה ורביה או שאין לו מי שישמשו . . מותר לישא באבלות ימים הללו שאינן אלא מנהג בעלמא. ומכל מקום מנהג מדינות אלו להחמיר".

¹⁵² סימן תצג ס"א

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

כאשר נדייק בדברי אדמו"ר הזקן, נשים לב לכמה פרטים שלהם נפק"מ הלכתית:

- א – האבלות בימי הספירה היא מכח מנהג ולא מצד הדין.
- ב – מזכיר את סעודות שידוכין ונישואין, ובהם שולל את קיום הריקודים ומחולות.
- ג – סעודת מריעות מותרת, אך ריקודים ומחולות של רשות, פשוט שאסור.
- ד – קונסין דווקא מי שהתספר, ולא מי שנשא בימים אלו שלא כדין.

ב

כח מנהג האבלות בימי ספירת העומר הוא מצד המנהג, כפי שניתן ללמוד מדברי אדה"ז הן בפתיחת דבריו, והן בס"ב וס"ג שכתב "נוהגין", "שעבר על המנהג" "מנהג בעלמא". ומכל מקום מנהג זה התקבל כהלכה למעשה בכל מקום כפי שפסקו הטוש"ע ושאר פוסקים¹⁵³.

¹⁵³ המחלוקת היא רק לגבי זמן מנהג האבלות בימים אלו. ונראה שמנהגנו לנהוג מנהגי אבלות בכל ימי הספירה מיוסד על מה שפסק אדה"ז בהמשך בס"ז "אם יש לו ספק במנהג המקום אינו יכול לתפוס קולי המנהגים. . . אבל יכול לתפוס חומרי המנהגים דהיינו שינהג איסור מפסח ועד ערב שבועות או עד יום ראשון של הגבלה חוץ מל"ג בעומר".

וכפי שכתב בהיום יום ובספר המנהגים "כשהסתפרו בימי הגבלה, קודם עחה"ש, לא היתה רוח אאמו"ר נוחה מזה" הטעם לזה מבואר בכ"מ (וראה בנט"ג הלכות ספה"ע שכתב, דין תספורת ודין נישואין, אחד הוא).

ומה שיקשה המקשה הרי בסיום ס"ז שם כתב אדה"ז "ומכל מקום אין צריך לעשות כן אלא יכול לתפוס איזה מנהג שירצה. . . כיון שאבילות אינה אלא מנהג בעלמא אין להחמיר בספיקא".

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אלא שמכיוון שקאי במנהגי אבלות, יש לעיין מעט בגדר סעודת מצוה והשתתפות האבל בה בזמן אבלו (תוך ל' או תוך יב"ח), ומכך נבין גם לעניין הנידון כאן.

נחלקו הפוסקים אם מותר לאבל להשתתף בסעודת ברית מילה, הן אמת שלכל הדיעות היא 'סעודת מצוה', אלא שנחלקו האם יש לה גדר 'שמחה', ובהתאם לכך תהיה ההכרעה האם מותר לאבל להשתתף בסעודת מילה.

בבית יוסף (יו"ד סי' שצא) הביא את דברי המרדכי בשם רבינו טוביה, ובהם כלל גדול בנוגע לסעודות בהם מותר או או אסור לאבל להשתתף "רבינו טוביה היה מחמיר על האבל שלא לאכול בחופה . . . וכן נמי בסעודת מילה . . . דלא שרינן אלא סעודת מצוה דלית בה שמחה, כגון קידוש החודש ועיבור שנה".

ובשם הגה"מ כתב עוד "ועל שבוע הבן (ברית מילה), רגיל לומר דלא הוי שמחה . . . משום צערא דינוקא שטרודין בו, ולא הוי שמחה גמורה". וכן הסמ"ק כתב "בסעודת ברית מילה נוהגין להתיר" אלא שלבסוף הביא את הכרעת המרדכי "הלכה למעשה, שמותר להיות בעל ברית, ואסור להיכנס לסעודה", אך הוא (הב"י), מסיים להכריע כדעת מהרי"ל (שהוא בתראה) המורה להקל לאבל להשתתף בסעודת ברית.

הרי שבכגון דא כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח (אג"ק ח"ז עמ' שח) "בשאלתו במקום סתירה בין המובא בהיום יום, וסי(דור) או שולחן ערוך – **מובן שיש לנהוג ככתוב בהיום יום, שהרי הוא בתראי.** ושם כתב שמנהגו הוא למשך כל ימי הספירה. וכידוע ופשוט עניין זה, להולכים בהתאם לשיטת האריז"ל (ואכמ"ל).

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

וב'דרישה' הביא את תמצית מחלוקתם " . . . בסעודת מילה יש אוסרים, דהוי סעודת שמחה דכתיב שש אנכי על אמרתך וגו', ויש מתירין משום צערא דינוקא, והמנהג לאסור".

מתמצית הדיעות עולה, שלכל הדיעות אסור לאבל להשתתף בסעודת מצוה שהגדר שלה הוא "שמחה", אלא שלגבי סעודת ברית נחלקו מה גדרה (וראה ההכרעה למעשה בשו"ע, יו"ד סי' שצ"א).

אלא שכל זה הוא באבילות דיחיד, אבילות שלושים על שאר קרובים או אבילות על אב ואם י"ב חודש, ר"ל.

אמנם באבילות דרבים שהיא מכח המנהג (כנ"ל), לא החמירו שאין להיכנס לסעודת מריעות או סעודת מצוה, ואדרבה מותר לעשותם, אלא שאין לעשות בסעודות אלו "שמחות יתירות" – "מותר לעשות שידוכין בלא נישואין שמא יקדמנו אחר ומותר ג"כ לעשות סעודה לאחר הקידושין . . . מותר לעשות סעודות הרשות כגון שמחת מריעות".

למרות שמותר לקיימם בימים שנהגו בהם אבלות, אך מכל מקום "לא יעשו ריקודין ומחולות . . . (ובסעודת רשות הוסיף גם שאין לעשות) שמחות יתירות".

ג

והנה כשנדייק יותר בדברי אדמו"ר הזקן נראה שנקט סעודות מצוה מסוימות שמותר לקיימן, אלא שבהם אין לקיים ריקודין ומחולות" – סעודות שידוכין ואחר הקידושין. ונראה שנקט דוגמאות אלו בדווקא, מפני שרצה שמהן נבין את ההנהגה לשאר סעודות מצוה.

סעודות אלו, הינן סעודות הקשורות בשמחת חתן וכלה, והדרך בסעודות אלו היא שלכתחילה נעשות באופן שמרבין בהם בשמחה ומחולות יתירות לכבוד החתן והכלה. כפי שהביאו הטור והבית יוסף (יו"ד שם)

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שעיקרן של סעודות אלו הוא ריבוי השמחה שעושים שם "והרמב"ן כתב שאסור ליכנס שם כלל, בין בשעת אכילה בין בשעה שעסוקים במזמוטי חתן וכלה" ובבית יוסף "בפרק בתרא דמועד קטן, אסור להיכנס לבית השמחה כגון סעודת אירוסין ונישואין" (וכידוע בריבוי מקומות שעיקר סעודת חתן וכלה, היא לשמחם, ועל מנת כן מתאספים לסעודה).

ומאחר שסעודות אלו – שידוכין וקידושין, הן סעודות שלכתחילה נעשות באופן שמרבין בהם בשמחה יתירה, ומותר לקיימן בימי הספירה, נקטם אדה"ז כאן כדוגמא ואמר, שעם כל זה שמותר לקיימן, אסור לקיים בהן ריקודים ומחולות. ומכך יבין הלומד שאם באלו – שזו דרכם, אין לקיים בהם ריקודים ומחולות עאכ"כ שבשאר סעודות [כגון ברית מילה ופדיון הבן, ובר מצוה המתקיימת ביומה שנחשבת לסעודת מצוה] אין לקיים בהם ריקודים ומחולות¹⁵⁴.

ד

אלא שיש השואלים, אם נער הבר מצוה או אדם אחר יערוך סיום מסכת, האם על ידי זה יותר לערוך ריקודים ומחולות?

¹⁵⁴ ובעניין נחיצות קיום סעודות אלו דווקא בימי הספירה ולא יאמר לדחותם, פשטות הדבר הוא מפני שגדר סעודות אלו, שכל זמן הוא 'זמנם', שחיישינן שמא יקדימנו אחר.

ונראה לדייק זאת גם ממה שכתב רבינו הזקן גבי קנס, שקונסים דווקא את מי שהסתפר ועבר על המנהג. אבל מי שלא קיים פריה ורביה וקדם ונשא, אין קונסים אותו שהרי קיים מצוה, ובגלל מנהג לא גזרו שתבטל מצוה פו"ר.

ונראה שהוא מפני שהדבר מצוה בסעודות אלו, הוא חלק עיקרי במצות פו"ר מחשש שמא יקדימנו אחר.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ובפשטות נ"ל שהמענה לכך הוא: אדמו"ר הזקן נקט את סעודות שידוכין וקידושין (בנוסף למבואר לעיל), מפני שאלו הן סעודות מצוה א': כפי שנקט כאן אותן בתחילה כסעודות מצוה, ב' - כפי שהזכירם במקומות נוספים (סי' רמט, ותמד) כסעודות מצוה.

ולמרות שאלו הן סעודות מצוה, הרי שחלק מגדר מנהג האבלות בימי הספירה הוא שאין עושין בסעודות מצוה ריקודין ומחולות.

עוד זאת, ששאלה זו על עשיית סיום מסכת, היא תמוהה מעיקרה, שהרי סעודת בר מצוה ביום הבר מצוה – היא עצמה בגדר סעודת מצוה¹⁵⁵. וממילא מה יוסיף הסיום מסכת לעניין זה, מאחר שגם מבלעדי הסיום נחשבת היא לסעודת מצוה. ועם כל זה כנ"ל, אדה"ז שלל ריקודים ומחולות גם בסעודת מצוה.

ולפי הנ"ל נראה פשוט שמחד מותר ומצוה לקיים סעודת בר מצוה בימי הספירה ובזמנה, אך אין לערוך בה ריקודין ומחולות ושמחות יתירות. גם אין נראה כ"כ הרעיון לדחות את סעודת המצוה של הבר מצוה לזמן שאחרי ספירת העומר, שהרי עיקר עניינה הוא ביום הבר מצוה עצמו, כנראה ממענה כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א (הובא בשולחן מנחם

¹⁵⁵ "מצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשה בו בר מצוה כיום שנכנס לחופה" (מג"א סי' רכה סק"ד).

ומביא הרבי (שולחן מנחם ח"ג עמ' שלד) "איתא בזוהר שביום הבר מצוה של רבי אלעזר, עשה רשב"י שמחה גדולה כמו ביום החופה" ומבאר שטעם שמחה זו הי "על יסוד הכלל בהלכה, שישראל בחזקת כשרות, היינו, שבודאי יקים כל דיני התורה ומצוותיה, ולכן שמח ביום שזכה לחיוב במצוות".

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

שם עמ' שמא) "חגיגת הבר מצוה מובן שצריכה להיות ביומו, ועל פי מה שנאמר אני היום ילדתיך"¹⁵⁶.

*

עוד זאת, אדה"ז כתב בנוגע לריקודים ומחולות ושמחות של רשות, ש"אין צריך לומר" שלא יעשום בימים אלו. בפשטות נראה שאין לערוך ריקודים בימים אלו (כמובן בימי החול ולא בשבת). שירה וכדומה שהיא חלק מתפילה או התוועדות, אינן בכלל ריקודים ומחולות, אך ריקוד סתם, לפי המבואר בהלכות אלו, יש להמנע מהם בימי הספירה.

*

אלא שעם כל זה, יש פוסקים רבים וביניהם מחשובי רבני חב"ד שהתירו ריקודים ומחולות בבר מצוה (וראה בזה ב'נטעי גבריאל הלכות פסח ח"ג פרק נ"א, בין פסח לשבועות פרק טו, ובפסק"ת סי' תצג ס"ה הכריע "ונכון להמנע עכ"פ מנגינה בכלי זמר, והמקלים יש להם על מי לסמוך). למסקנת הדברים: לכתחילה, רצוי שלא לעשות שמחה וריקודים ומחולות, וגם לא שירה שמביאה לידי ריקודים ומחולות, בסעודת בר מצוה שבימי הספירה (ועאכו"כ בימי בין המצרים). אלא לעשות את סעודת הבר מצוה בזמנה, וללא ריקודים ומחולות (כך עולה בפשיטות מדברי אדמו"ר הזקן, וכן"ל).

אמנם, מי שנוהג שמחה וריקודים ומחולות בבר מצוה יש להם על מה שיסמוכו.

¹⁵⁶ ובמענה נוסף שם (עמ' שמב) בנוגע לבר מצוה שחל ביום שישי "ביום מלאת לו י"ג שנה יעשו התוועדות עכ"פ עשרה מישראל . . ושאר ההתוועדויות הרי זה איך תלוי שירצו לסדר בהתאם לתנאי העיר והמקום".

לימוד בקורסים משותפים לגברים ונשים

אודות לימוד בקורסים שונים, במסגרות שומרי תורה ומצוות בהם לומדים גברים ונשים יחד, אם כי לא בערבוביא אלא בישיבה נפרדת (ללא מחיצה), ובמהלך הקורס מתקיימת סימולציה ושיח בין גברים ונשים, ולדברי מנהלי הקורס, דבר זה הוא לתועלת מטרת הקורס כסיוע לאנשים שונים במהלך חייהם. אם הלכתית מותר להשתתף בקורס המתקיים באופן זה.

תמצית התשובה: ברורה היא דעת הרבי ושיטתו שמציאות זו של לימוד משותף של אנשים ונשים, יש בו משום פריצת גדר, ובפרט ניהול סימולציות שיחות הינו דבר האסור בתכלית, ויש בזה משום חשש של אביזריהו דעריות ושומר נפשו ירחק מהם. וודאי שיש להשתתף רק בקורסים כאלו המתקיימים בהפרדה מלאה על כל פרטיה¹⁵⁷.

¹⁵⁷ לפני מעט יותר משנתיים התייעצתי בשאלה מעין זו דומה עם מו"ר הרב ישראל הלפרין ע"ה, ועל יסוד שיחתנו מאז נכתבה התשובה שלקמן. השאלה היתה אודות אשה שרצתה ללמוד מקצוע מסוים, שהאפשרות היחידה באותו זמן היתה בקורס שיש בו גברים ומעט נשים. הרב ע"ה שלל זאת.

בדין ודברים שנמשך בקשר לאותה שאלה, אותה אשה טענה שזו האפשרות היחידה שלה להתפרנס וכו', הרב ע"ה ענה, שהדרך לאפשר לימוד במקום כזה הוא רק בתנאים שלקמן. א – שתשב בכיתה במקום רחוק מישיבת הגברים. ב – לא תשתתף בדיונים ושיחות משותפות. ג – לא תהיה חברה

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אמת הדבר שעניין זה הוא מדברים הפשוטים וברורים לכל בר בי רב דחד יומא, ובפרט ההולכים בשיטתו של הרבי¹⁵⁸. אלא שמחמת חזרת השאלה על עצמה באופנים שונים, ומצד התקופה בה אור וחושך משמשים בערבוביא ויש האומרים לאור חושך ולחושך אור, מלקט הנני את הדברים השייכים לעניין זה, והמסקנא בנושא כדלקמן:

ובהקדים דברי קודשו של הרבי (שיחת ש"פ אחרי ה'תשכ"ה) "בפירוש קש"י בתחילת פרשת עריות "רבי אומר, גלוי וידוע לפניו, שסופן לינתק בעריות . . לפיכך בא עליהם בגזירה "אני ה' אלקיכם" – דעו מי גוזר עליכם, דיין להפרע, ונאמן לשלם שכר" (ע"כ לשון רש"י)."

"שכיוון ש"נפשו של אדם מתאוה להם", יש צורך באזהרה יתירה "דעו מי גוזר עליכם, הקב"ה – בורא עולם ומנהיגו, שלכן לא יתכן שתהיה לו טובה ממלוי תאוה שהיא היפך רצון הבורא".

"וגם אם חושב שבינתיים יהנה, עליו לדעת שהקב"ה הוא "דיין להפרע", כך שתתבטל ההנאה, ולאידך, כשיתגבר על התאוה יקבל שכר "נאמן לשלם שכר". ובסוף הפרשה, החתימה היא מעין הפתיחה, זירוז נוסף מצד השלילה "אם תטמאו איני אלקיכם".

בקבוצת דיון וירטואליות. ד – תשוחח עם המשפיעה שלה לפני כניסתה לקורס, ואחת לשבועיים תדווח לה מכל מהלך הקורס.

וגם זה בדוחק גדול, והעיקר לדעת שברכת השם אמיתית, לפרנסה, היא רק בדברים שנעשים בהתאם לרצונו יתברך והרבה דרכים לפניו לפרנסה בדרך ישרה.

¹⁵⁸ וכן באגרת מכ"ק אדמו"ר הרי"צ (ח"ט עמ' פב): "הנני מתפלא על השאלה של שטות בדבר הלימוד של תערובת . . הלא במפורש התנתי בתנאי כפול ומשולש, אשר בשום אופן לא יעשו תערובות בהנהגת מוסדות התורה, וכן לשמור את הגבולות אשר הגבלתי להם".

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אקדים ואומר עוד, מאחר וממקור מים שאינו טהור לא יצאו מים חיים טהורים, ברור ופשוט שהנהגה שהיא היפך ההלכה הפשוטה והברורה כאור לישראל במשך כל הדורות, לא תביא הוספה בהנהגה של טוב וקדושה ושלום בית אמיתי, בבתי בני ישראל.

ידועה היא שיטתו של הרבי¹⁵⁹, שיש להמנע מכל עניין של לימוד בתערובת, ואפילו במקום שהיה מקום לומר שזו הדרך היחידה שיכולו להביא חינוך כשר, שלל הרבי דבר זה בתכלית¹⁶⁰: ". לא נראית לי הסברה שילמוד בביה"ס בכתות מעורבות וכיו"ב, שהרי זה נתינת הכשר, ולא עוד אלא שגם מעין פרצות גדר דהנהגת החוג בו נמצא".

". ואף שבתקופתנו זו עבודה בחינוך עטה"ק ענין הכי נעלה וחיוני הוא הרי עוד חזון למועד כשאפשר יהי' לסדר הדבר באופן שלא תהינה כל סרכות בהאמור".

ובקובץ יגדיל תורה¹⁶¹ מובא מכתב הרבי: ". כנראה מהשאלה מדובר בגדולים וגדולות, מכמה נקודות חמורה היא משאלה .. ולכן יש להשתדל ככל האפשרי שילמדו בהפרדה".

¹⁵⁹ וכן מה שהתיר הרבי בחוג מסויים לקיים שיעורים לגברים ונשים, כתב הרב באותו מכתב ושנה ושילש: ברצוני להדגיש שוב שההיתר הנ"ל, ללמודים מעורבים מבוסס על נסיבות מקילות מיוחדות, הקיימות במדינה זו בהעדר דרך אחרת להצילם מהתבוללות ונשואי תערובת, בשום אופן אין זה מהווה תקדים למדינות אחרות שתנאים אלו אינם שוררים שם אין להסתמך על היתר זה אף באותה המדינה כאשר התנאים שם ישתפרו (שולחן מנחם ח"ה עמ' פ).

¹⁶⁰ אגרות קודש חלק יח עמ' י

¹⁶¹ ה'תשמ"א עמ' 241

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

"ואפילו את"ל שבלימודם אצל מורים האחרים לא תהי' הפרדה האמורה, הרי עליו להפגין עכ"פ בשטח שלו נחיצות ההפרדה, זה ישמש בתור מחאה מצדו ויתן מקום להתבונן בשאלה זו לאלו שלע"ע אין מסכימים על הפרדה בראותם ההצלחה במקום שהפרידו, וק"ל".

וכן במכתב להנהלת רשת אהלי יוסף יצחק, עומד הרבי על עיקרון זה באופן ברור ביותר – אמנם המכתב ממוען להנהלת הרשת, אך תוכנו מדבר לכלל מוסדות החינוך ולכלל הגילאים, ואם אז (תשי"ז) היו דברים אמורים, על אחת כמה וכמה בשנים אלו, כידוע . . .):

"בהנוגע הפרדת בנים ובנות, שאמרתי לו שאי אפשר לוותר על זה, ואשר ויתור או פשרה במקום אחד יגרום ויתורים ופשרות במוסדות חנוך חב"ד בכמה וכמה מקומות, וזה ג"כ נתקבל, והבטיח שישתדל בכל כוחו אשר עקרון ההפרדה בבתי ספר חב"ד יתקיים בפועל, ואם יודיעו לו דוגמאות שכך הוא במוסדות חינוך שבאה"ק – ממלכתי דתי אחרים, זה יקל עליו ההשתדלות. וכן יקל עליו להשתדל בזה אם יוכל לומר שענין זה הוא דרישה ממני, וכמובן שאמרתי לו שהרשות בידו לומר כן, כי כן הוא. והדגשתי כי דרישתי על שמירת עקרון ההפרדה במוסדות חב"ד אינה באשר מוסדות חב"ד הם, אלא דעתי ברורה שכן צריך להיות בכל בתי-ספר ומוסדות חנוך, ובעוה"ר בדורנו דור יתום אין זה רק שאלת-דת, אלא גם במוסר וצניעות במובנים הכי פשוטים, וכמו שרואים התוצאות במוסדות אשר בהם אין עקרון זה נוהג, שרבו כ"כ עדי אשר למרות כל ההשתדלות להעלים אותן ולמנוע פרסום בלתי נעים, בכל זה מתפרצות מפעם לפעם ומגיעות לאזני הקהל¹⁶².

¹⁶² ובעניין כעין זה (אמנם לא דומה ממש, אבל תוכנו הכללי שייך גם לכאן), ניתן לראות מהנכתב בנושא ישיבה מעורבת בשמחות, כתב הרבי (אג"ק ח"ט עמ' א ואילך): " . . . ודאי מיותר לתאר את המתרחש בשנים האחרונות

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ניהול שיח וסימולציה

הנ"ל הוא בנוגע לעצם העניין של לימוד בכיתה משותפת של אנשים ונשים, ובפרט כשמדובר גם בנשים נשואות שיש בזה עוד מחומר האיסור של צניעות דאשת איש.

יש להוסיף בזה עוד בנוגע לעניין ה"סימולציה" ושיח משותף: ובהקדים, בעניין חז"ל שיערו את נפש האדם, שיש בעניינים כגון דא הרבה בלבול מחמת היצר המתאוה ואמרו¹⁶³ "אמר מר גזל ועריות נפשו

בעולם בכלל, ובעם ישראל בפרט. ואם בכל הזמנים היה הכרח להזדקק להקב"ה לברכה והצלחה, ויותר מזה לחיים בריאים ושמחים, הרי בדורנו הדבר הכרחי פי כמה, והיחיד המסוגל להבטיח זאת הוא זה שהוא האדון של כל העולם הוא הקב"ה.

. . אין עניני להכריח לעשות כדעתי אין עניני בכלל לכפות את דעתי על אנשים וכן אין עניני לומר מילים קשות . . ומובן מאליי שלא יתפוס מקום אם החברות תהיינה שבעות רצון או לאו, **ובלבד שהתורה הק' תהיה שבעות רצון** מסדרי החתונה, וכאמור לעיל אם רוצים באמת שבנישואין אלה תפסוק התורה הק', **שאפשר לומר שהשמחה במעונו**, ועל ידי כך תשרור השמחה בכל החיים קובע השלחן ערוך, שהחתונה צריכה להיערך במחיצה. **ידוע לי** שהיו חתונות רבות גם של דתיים בלי מחיצות לצערנו, **אך ידועות לי גם** הצרות שבאו לצערנו לאחר מכן".

אמנם מכתב זה קאי בשמחת נישואין, ויש מקום לומר שאפשר לחלק בין הנושאים, אך התוכן הכללי הוא: המשכת וגילוי ברכת השם להצלחה בחיים, היא רק בדרך שהקב"ה בחר בה, ולא ניתן לעשות זאת בדרך ההפוכה. מדרך התורה וההלכה.

¹⁶³ חגיגה יא:

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

מחמדתן ומתאוה להם¹⁶⁴, ולכן טועה האדם למצוא לעצמו היתר בדברים מסויימים בלא משים לב לחומרת הדברים.

משנה מפורשת היא בפרקי אבות¹⁶⁵ (והטועה בדבר משנה, מחזירין אותו) "אל תרבה שיחה עם האשה באשתו אמרו, ק"ו באשת חברו". ובמסכת כלה¹⁶⁶ אמרו: "שיחה מביאה לידי הרהור, הרהור מביא לידי תאוה, תאוה לידי רדיפה, רדיפה לידי מעשה".

כתב הריטב"א¹⁶⁷: "דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו, אם ראוי לו לעשות הרחקה ליצרו עושה. . שאין ראוי להקל בזה אלא לחסיד גדול שמכיר ביצרו. ולא כל תלמידי חכמים בוטחין ביצריהן כדחזינן בשמעתין בכל הני עובדין דמיייתין, ואשרי מי שגובר על יצרו". ובשל"ה הק'¹⁶⁸: "לפיכך כל מי שיש בידו יראת חטא, יציל עצמו מרשת זו הטמונה לכל בני אדם, המביאה לאדם לידי זנ', שהיא קשה מכל העבירות".

ובשולחן ערוך נפסק¹⁶⁹: "צריך אדם להתרחק מן הנשים מאד מאד. . ואסור לשמוע קול ערוה. . והמתכוין לאחד מאלו הדברים מכין אותו מכת מרדות". וביאר הב"ח¹⁷⁰: "דלפי שנפשו של אדם מחמדתן כתב מאד מאד מאד, והוסיף בספר אפי זוטרי וביאר: דאף שבכל המדות המיצוע

¹⁶⁴ וכידוע שזה הטעם לקריאת פרשת עריות במנחה של יום הכיפורים "לפי שהעריות עבירה מצויה שנפשו של אדם מחמדתן ויצרו תוקפו". רמב"ם תפילה וברכת כהנים יג, יא. שו"ע אדה"ז ס' תרכב, ד

¹⁶⁵ פרק א,ה

¹⁶⁶ פרק ב

¹⁶⁷ קידושין פב.

¹⁶⁸ שער האותיות ס' שכח

¹⁶⁹ אבן העזר סימן כא

¹⁷⁰ על הטור שם ודבריו הובאו בריבוי פוסקים ונו"כ השו"ע

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הוא היותר נבחר, מכל מקום. . צריך להתרחק מהנשים עד קצה האחרון, וביפה ללב כתב, דגם האשה צריכה להתרחק מן האנשים מאד מאד, שאין חילוק בזה בין איש לאשה".

ובנוגע לעצם השיחה עם אשה שיהא בגדר 'ערוה' עליו כתבו הפוסקים: שריבוי שיחה עם האשה אסור מצד דין ערוה, אך דיבור קצר מותר¹⁷¹. ובספר תורת ההסתכלות (להגרבי"ז) כתב על פי דברי 'ספר חסידים' דאסור למורים גברים ללמוד עם נשים משום קול באשה ערוה (וריבוי השיחה מעורר עניינים שליליים אצל האיש וק"ל).

עוד זאת שכתוצאה מסגנון של לימוד משותף באופן זה, בנוסף לעצם הבעייתיות שבו כנ"ל, עלול להיווצר (מצד ההיכרות והנימוסים) מצב של קירוב גדול יותר ובעיקר שאילת שלום והתענינות הדדית הולכת ומתפתחת, שהוא דבר חמור מאד, ובפרט באשת איש: ונפסק בשו"ע¹⁷²: "אין שואלין בשלום אשה כלל": (והוא על יסוד דברי הגמ' קידושין ע:, וכתב רש"י שם): "שמה מתוך שאלת שלום, יהיו רגילים זה עם זה ויבואו לידי חיבה.

וביאר בעזר מקודש¹⁷³ לחלק בין ברכת נימוסין הנהוגה וכדומה, לבין התעניינות בשלומה מעבר לברכת נימוסין שהיא אסורה¹⁷⁴.

מצב זה של סימולציות ושיחות, יש בו הן משום ריבוי דברים בין איש לאשה שאינה אשתו ועאכו"כ כשמדובר באשת איש. דיבור זה מעורר

¹⁷¹ ים של שלמה – קידושין, מעשה אברהם

¹⁷² שם ס"ו

¹⁷³ כאן, ובפוסקים נוספים

¹⁷⁴ וראה עוד מ"ש בכגון דא בשו"ת שה"ל ח"ה סי' ר"ו

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

רגשות וכו' כפשוט. שאילת שלום במצבים כגון אלו, הינו מעבר לשאילת שלום נימוסית, ומכאן ואילך צא וחשוב.

ברור אם כן, שכל רעיון זה של לימוד גברים ונשים משותף, ויתירה מכך ניהול סימולציית שיחות משותפות, הוא דבר מושלל מעיקרו מבחינה הלכתית ואין לו כל מקום. וודאי שלא מועיל לו "פיקוח", ש"אין אפוטרופוס כו'", ולכן שומר נפשו ירחק מכל לימוד באופן זה.

הרצאת אשה בפני גברים

ויש להוסיף בזה עניין נוסף, והוא כללות בעניין של הרצאת דברים של אשה בפני גברים. אקדים שתי ממצעות הרבי בנושאים מעין זה: "למה ידחו ודאי דיראת שמים (ודכל הנוכחים שי)", מפני ספק ממון (ודאחדים שי)¹⁷⁵ ? !

ככלל במהות הגישה בענייני צניעות, הדגיש הרבי שאמנם הדבר מסור להחלטת הרב מרא דאתרא, אבל "להחמיר ולא להקל, כמובן": שהרי "בענייני צניעות וכיוצא בזה נוסף על גדרי הצניעות שאין לשנותן, בכל מקום ישנם גם כן פרטים התלויים במנהג המקום, תלויים להחמיר אבל לא להקל כמובן, הנה בזה על כל רב ומורה הוראה במקום לברר ולהורות בנוגע למעשה בפועל"¹⁷⁶.

אכן, נדון זה הובא כבר בפי גדולי הפוסקים בדור האחרון, ואביא מדבריהם מה שכתבו בעניין זה:

"ומיהו אף כי להלכה לפענ"ד ליכא איסור מדינא לשמוע רק לדברי נואמה, אבל מ"מ מידי ריחוק מן הכיעור לא יצא, ובפרט אם הוא נהנה

¹⁷⁵ שליחות כהלכתה עמ' 124

¹⁷⁶ אגרות קודש חכ"ז ע' רנו

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

מקול דבורה, א"כ איכא אז איסור ג"כ, ומאן יכול להבחין בזה. ועיין חיי אדם כלל ד ס"ח - דאע"ג דקול דבור לא הוה ערוה, אפ"ה אסור לכוין ליהנות מדבורה, שהרי אפילו בבגדיה אסור להסתכל וליהנות.

ובר מן דין, פשוט דאם יושב ומאזין לנאום אשה, א"א שגם לא יעבור אל הסתכלות בה, שכך הוא דרך בנ"א שמסתכל בהנאום, להבין יותר או לראות התנועות שלו, ולראות תנועות האשה בעצמה הם איסור בפני עצמו, כמבואר בשו"ת הרדב"ז סימן תשע, דאסור לילך אפילו אחורי אשתו משום הרהור, ובאשתו נמי איכא הרהור על ידי הילוכה ותנועותיה יבא לידי הרהור. הנה מבואר, דע"י תנועת אשה נתעורר ההרהור, וא"כ הכ"נ כיון דאשה שנאמת א"א שלא תעשה כל מיני תנועות, וזה כבר בא בענין ההסתכלות. ולכן לפענ"ד, ודאי דיש ליזהר לאיש מלשמוע נשים נואמות, אי משום קול שלא יכוין ליהנות, אי משום תנועותיה¹⁷⁷."

ועוד כתבו בזה¹⁷⁸: "אשה נואמת ברבים: כתבתי בעניי בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' יד) דמשמעות לשון הרמבם פכ"א מאיסור"ב והשו"ע כאן סי' כא - דכל קול שלה אסור, אפי' אינה זמר. וכפשטות הש"ס דקדושין ע עא".

והוסיף עוד¹⁷⁹: "אשה נואמת ברבים: כתבתי בעניי דלמש"כ הפוסקים דקול באשה ערוה, לאו דוקא קול זמר כמ"ש הרשב"א בברכות ובפוסקים או"ח סי' ע"ה. , א"כ בנאומים, בפרט שלא בעניי מצוה כיון דבמשך נאומה דרכה להנעים קולה להחניף השומעים כידוע. לא גרע מהשבת שלום דאסיר".

¹⁷⁷ שו"ת משנה הלכות (ח"ה סי' רי"ח)

¹⁷⁸ שו"ת שה"ל ח"ה סי' קצ

¹⁷⁹ שם סימן קצח

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

אמירת קדיש או הספד על ידי אשה

יתירה מזו, דנו הפוסקים לעניין אמירת קדיש ע"י אשה כאשר אין בנים במשפחה שיאמרו קדיש, וכתב בזה בעל המטה אפרים: "מי שאין לו בנים רק בת וצוה לפני פטירתו שילמדו עשרה בביתו בשכרם ואחר הלימוד תאמר הבת קדיש, אין לשמוע לו ויש למחות שלא לעשות כן".

"ומכל שכן שאין להניח שתאמר קדיש של תפלה ואפילו אם היא פנויה אסורה, ובמכל שכן אי אפשר חלילה להשמיע קולה לרבים באמירת קדיש בין בבית הכנסת, בין במנין (שלא בבית הכנסת)".

"אלא אם תרצה לזכות את אביה, תהיה זהירה בכל עתות התפלה בין בבית הכנסת בין במנין (שלא בבית הכנסת), להטות אזנה באמירת קדישים, לענות אמן בכוונה רצויה. ויודע מחשבות, יחשוב לה כאילו אמרה וקיימה מצות אביו" [וביאר שם שהדין כן, אף במקום שאין משום קול באשה ערוה].

ובשו"ת חוות יאיר¹⁸⁰ כתב "יש למחות ביד אשה שרוצה לומר קדיש", ובבית לחם יהודה¹⁸¹ ועוד פוסקים עד לאחרוני זמננו עהחזיקו את דברי שו"ת חחר"י והמטה אפרים, והסכימו לאסור אמירת קדיש ע"י אשה.

בעניין הספדים על ידי נשים כשיש בקהל גברים¹⁸²: לענ"ד, ההיתר קלוש מאוד, ובחוגים החרדיים בוודאי ובוודאי לא מצוי שאשה מדברת ברבים, ופריצת הדור מספיק רבה. ואל לכבודו להיות שותף לסדוק עוד את כרם השמירה, ולשתף ולהרגיל את הבנים עם הבנות, והנשים עם הגברים,

¹⁸⁰ סי' רכב

¹⁸¹ יר"ד סי' שעז סק"ה

¹⁸² כ"כ הרב אליהו בר שלום הובאו דבריו בשו"ת אבני דרך חט"ו עמ' 503, וכן הוא ב'חשוקי חמד מו"ק כח:

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ולהוסיף עוד ועוד קירוב הדעת במקום שאינו נדרש. . טמון כאן שבירת עוד מחיצות של צניעות.

מסקנת הדברים:

ברור הדבר שאין ללמוד ולהשתתף בקורס המיעד לגברים ונשים כאחד. עאכו"כ שאין לשבת בסימולציה וסימפוזיון שגברים ונשים משוחחים ועונים תשובות זל"ז. ואם בשעת צער הקפידו בזה, עאכו"כ במקום שיש בו הרווחה, ויתירה מזו דברי שחוק וכו', וכידוע וק"ל.

ובעניין הפרנסה, הדרך להמשכת ברכת השם היא בהתאם לרצונו יתברך (ופרנסה בלי ברכה, מה צורך יש בה). ובעיקר, בעניין זה שבנוסף לכהנ"ל יש בו מעניין השלום בין איש לאשתו - הדרך הטובה ביותר להביא שלום בביתם של ישראל, היא רק זו המיוסדת על יסודי התורה, המצווה וההלכה, "היטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם"¹⁸³.

¹⁸³ יש לעורר תשומת לב לתופעה נוספת שפשטה במחננו לאחרונה, שהתוצאות שלה כבר כיום (כידוע לרבנים ולעוסקים בשאלות כגון דא), חמורות מאד!

(אמנם ביאור עניין זה קובע ברכה לעצמו, אך אתאפק לא אוכל). נסיעת החתן והכלה לבדם ברכב, בפגישות או בין השידוך לחתונה. דבר ברור ומפורש, שחתן וכלה טרם חתונתם אסורים בכל דיני ייחוד, נגיעה וכו'.

מצב זה שהבחור המיועד לוקח לבדו את הכלה ברכב, מכניס ויוצר שאלות של ייחוד ופעמים רבות איסור ייחוד ממש, ויתירה מזו נגררים לדברים האסורים ממש שאין כאן המקום לפרטם, ולעיתים כתוצאה מכך גם נגרם פירוק השידוך.

לכן, יש לעורר את תשומת לב העוסקים בשידוכים, ואת החתנים והכלות, להישמר מלהגיע למצבים אלו ואין לחתן לקחת את הכלה ברכב כשהם

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

נוסעים לבדם. ובע"ה יקימו את ביתם נאנמה על יסודי התורה והמצווה,
כרצון ולנח"ר מלכנו משיחנו.

אכילה בשיעורים לכתחילה, בחולה שאב"ס בד' תעניות

חולה שאין בו סכנה, שהותר לו לאכול ולשתות בד' תעניות, האם יש עניין להורות לו לכתחילה לאכול ולשתות בשיעורים, ורק אם לא מספיק יאכל וישתה כרגיל?

דעת הרב ע"ה היתה¹⁸⁴ שלכתחילה יש להורות על אכילה ושתיה בשיעורים בכל ד' תעניות ואפילו בתענית אסתר, יסוד דבריו היה מהא דבספר המנהגים חלק ד' תעניות' הכנים הרבי את עניין השיעורים לחולה.

אחרי שיצא השולחן מנחם' וכתבו שם כמה הערות בנידון, שוחחנו על כך שוב, ואמר לי, שכל הסברות טובות, אבל יסוד הדברים נשאר אותו יסוד וכן מורה לכתחילה, שחולה אם יכול יאכל וישתה בשיעורים, ובאם אינו אפשרי, יאכל וישתה כהרגלו.

¹⁸⁴ אציין לנקודה מעניינת בעניין זה, שסיפר לי כמה פעמים על שני מעשים שהיו בענייני הלכה עם הרבי מלך המשיח, כפי ששמע מהרב לוי ביסטריצקי ע"ה, וכלפי אותם 'מעשים' אמר לו הרב אליהו יאכיל סימפסון ע"ה, שכשאשר הרבי שואל, צריך לדעת לכוון למה שהרבי רוצה שיפסקו עבורו. .

ובכלל שיטתו של הרב הלפרין בעניינים אלו היתה ברורה, שבכל העניינים וגם בענייני הלכה הנתונים במחלוקת הפוסקים, דיי במה שהרבי הביע דעתו בפירוש או ברמז ויש ללכת בשיטה זו לכל אורך הדרך.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

*

בספר המנהגים חב"ד, נכתבו הדברים כדלקמן: "שיעור עינוי בד' צומות, הוא בככותבת". ובשוה"ג ציין את המקורות, והוסיף – "והטעם דרבנן כעין דאורייתא – צום יוהכ"פ – תיקון. ולפי זה גם בתענית אסתר, בה"ב וכו' השיעור הוא ככותבת¹⁸⁵".

דעת הרב ע"ה היתה שכוונת הרבי, בהביאו דברים אלו בספר המנהגים, הוא לחוש לחומרא, שכל עוד אפשר, יש להורות לאכול בשיעורים גם בד' תעניות ואפילו בתענית אסתר. אלא שאם אין הדבר אפשרי, יאכל כדרכו.

תוקפם ההלכתי של ארבע צומות

יסוד הדיון מתחיל מהשאלה היסודית אודות הגדר ההלכתי של ארבע צומות, אי הוי מדברי קבלה, או מתקנת חכמים – דרבנן.

ארבעת התעניות (י"ז תמוז, תשעה באב, צום גדליה ועשרה בטבת), נזכרו בנביא, ומכיוון שכך חל עליהם (לכאורה) גדר של 'דברי קבלה' שדינם

¹⁸⁵ וראה מ"ש בזה בהרחבה הגארעז"ס, קובץ אהלי שם ח"ג עמ' קח ואיל.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

כדברי תורה¹⁸⁶, וכשם שתענית של תורה (יום הכיפורים), אין להקל בה, כן הוא בד' תעניות שמדברי קבלה¹⁸⁷.

אלא, שהגמרא (ר"ה יח:) פסקה לחלק בין מהות התענית בזמן דברי הנביא, לבין תקפה עתה, שאינה אלא מצד כח המנהג שקבעו חז"ל (דרבנן) - [הדיון הכללי בגמרא שם, נסוב על שליחת שלוחים להודיע על קביעת החודש, היו יוצאין באב מפני תשעה באב, הגמ' דנה מדוע לא יצאו על חודשים נוספים שיש בהם תעניות הנזכרות בנביא, ומסקנת הגמ' היא כדלקמן]:

"אמר רב פפא הכי קאמר: בזמן שיש שלום, יהיו לששון ולשמחה. יש גזרת המלכות, צום. אין גזרת המלכות ואין שלום, רצו מתענין רצו אין מתענין. אי הכי ט"ב נמי?! אמר רב פפא שאני ט' באב הואיל והוכפלו בו צרות".

היינו שלדברי רב פפא, קיומן של התעניות הוא מצד כח המנהג שקיבלו על עצמן "רצו מתענים", אלא שבזה גופא חמור תשעה באב שהוכפלו בו

¹⁸⁶ באיניציקלופדי' תלמודית ערך 'דברי קבלה' עמ' קח, כתב "דברי קבלה, כדברי תורה. וכשם שדברי תורה אינם צריכים חיזוק, כך דברי קבלה אינם צריכים חיזוק. ולכן ב' בתשרי בזמן שבית המקדש היה קיים, לא היה אסור בתענית, כיום שלפני יום שנהרג בו גדליה בן אחקם, לפי, שיום גדליה בן אחיקם הוא מדברי קבלה, ודברי קבלה אינם צריכים חיזוק לאסור גם את היום שלפניו, כדי שלא יבואו להתענות בו.

וכן כתבו ראשונים, שא"פ ששלושה עשר באדר הוא יום לפני פורים, מתענים בו, לפי שפורים הוא מדברי קבלה, ודברי קבלה אינם צריכים חיזוק, לאסור את יום שלפניו בתענית

¹⁸⁷ להעיר שהפוסקים נחלקו בדין גדרם של דברי קבלה ובספקם, אי אזלינן לקולה או לחומרה, כלומר אי הווי ספר דאורייתא או ספק דרבנן, ועיין באינצ' שם.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

צרות, וכפירוש רבינו חננאל שם "משום שהוכפלו בו צרות מפני שחרב בו הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר קבלו עליהן ט' באב צום לעולם בגלות ואע"פ שאין שם סכנה בזמן הזה".

על יסוד דברי הגמרא, פסק הרמב"ם (הל' תעניות פרק ה"ה) שצומות אלו "נהגו בהם כל ישראל".

וביאר הרב המגיד: "תלה רבינו ענינן במנהג, לפי שנתבאר בגמרא שם, שבזמן שיש שלום - דהיינו לכשיבנה בהמ"ק, הן לששון ולשמחה. אין שלום ואין גזרה ידועה על כל ישראל, רצו מתענין רצו אין מתענין, חוץ מתענית תשעה באב הואיל ונכפלו בו צרות. ועכשיו נהגו הכל כמ"ש רבינו, והרי הן חובה על כל ישראל, עד שיבנה בהמ"ק:

בהגהות מימונית על הרמב"ם הנ"ל, כתב לבאר, שאמנם מעיקרן תעניות אלו הינן מדברי קבלה, אלא שגדרן כיום הוא רק מחמת המנהג: "ר"ת התיר לאשה יולדת לאכול בצום גדליה שהיה שמיני ללידתה. ואע"ג דאמרינן דלאחר ז' ימים אם אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת, וצום גדליה דברי קבלה, ודברי קבלה כדברי תורה? ! אפילו הכי מותר! דאמרינן בפ"ק דר"ה קרי ליה צום וקרי ליה ששון וכו' עד רצו מתענין רצו אין מתענין, ולכך הוא רשות ומותר לה לאכול, ע"כ מצאתי".

העולה מדברי ההגהות מימוניות, הוא בשניים: א - מעיקרם, אכן כוח של תעניות אלו הוא כדברי קבלה שהן כדברי תורה, ולחומרא אזלינן, ואפילו יולדת היתה צריכה להתענות בו כביום כיפור. ב - האידנא, תוקף תעניות אלו הוא מכח המנהג הנזכר בגמרא "רצו מתענין" ולכן מקלין ליולדת ואינה צמה.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

מחלוקת הפוסקים בתוקף גדרו ההלכתי של תשעה באב דברי הטור וביאורם | דעת המהרש"ל ותשובת הב"ח

כתב הטור (ריש סימן תק"נ): והאידנא, רצו ונהגו להתענות, לפיכך אסור לפרוץ גדר . . . הילכך הכל חייבין להתענות מדברי קבלה ותקנת הנביאים.¹⁸⁸

פתח ב"רצו ונהגו" וסיים ב"חייבין להתענות מדברי קבלה". לכאורה יש מקום להסתפק בכוונתו, האם כיום כח תעניות אלו הוא מחמת כח המנהג לקיים את דברי הנביאים והקבלה בעניין התעניות, או שכוחן הוא מחמת מחמת דברי קבלה ממש? ! אם נאמר שהן בגדר של דברי קבלה, הרי צריך להחמיר בהן ככל הלכות של תורה "שדברי קבלה כדברי תורה", אך אם נאמר שהוא רק מכח המנהג שקיבלו עליהם לקיים את דברי הנביאים והקבלה, ניזיל לקולא.

הבית יוסף הרגיש בפשטות בשאלה זו, והתייחס לכך בסימן תקנ"ד, בדין מעוכרות ומניקות בתשעה באב וכתב:

" . . . ואע"ג דאמרינן . . . דלאחר ז' אם אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת, וצום גדליה דברי קבלה, ודברי קבלה כדברי תורה? ! אפילו הכי מותר, דכיון דרצו מתענין רצו אין מתענין, אם כן רשות הוא, ומותר לה לאכול ע"כ. וכ"כ בהגהות מרדכי . . . ומסיים בה ועתה אין שמד ואין שלום".

¹⁸⁸ בעניין זה של 'רצו מתענין', יש להדגיש את דברי הפוסקים, ש"רצו" זה, אינו תלוי ברצונו של כל אדם, אם ירצה יתענה ואם לא ירצה יכול שלא להתענות. אלא כוונת חז"ל בזה היא שמעת שרצו ישראל וקיבלו עליהם מרצון להתענות תעניות אלו, הרי הן חובה על כל ישראל עד שיבנה המקדש, כדברי הטור הנזכרים, וכן כ' הבית יוסף שם בשם ה"ה, והוא דבר ברור ופשוט.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

מדברי הבית יוסף עולה ההסברה, שכוונת הדברים היא, שאכן ייסודם של תעניות אלו הוא מדברי קבלה והיה ראוי להחמיר בהן כדברי תורה, אבל למעשה כיום כוחן הוא רק מחמת המנהג - דרבנן.

לאידך המהרל"ח דייק בדברי הטור שכוונתו שבזמן זה שגדרו הוא "אין שלום", תעניות אלו הינן מכח דברי קבלה (אמנם, הוא עצמו ס"ל אחרת, כנראה מדבריו) "לפי מה שכתב רבינו . . שבדורות הללו יש שמד, חייבים להתענות מדברי קבלה, היה נראה לומר שיהיו אסורים בכל החומרות כמו בתשעה באב, כיון שאין החיוב עתה משום המנהג, רק מדברי קבלה."

אלא שמיד לאחר מכן סיג את דבריו וביאר באופן אחר "מכל מקום, צריך לומר דסבירא ליה לרבינו דלאו שמד ממשי הוא אלא כיון שיש קצת שמד, הרי ראוי לנהוג כחומרא הדורות שלפנינו, וכיון שהם לא נהגו בשאר החומרות גם אנו אין לנו לנהוג איסור בשאר החומרות."

המורם מדבריהם, שאמנם היה מקום להבין בדעת הטור שכוונתו שגם בזמן הזה כח תעניות אלו הוא מדברי קבלה שהן כדברי תורה, אלא שמסקנתם היא, שכוונת הטור לומר ששורש תעניות אלו הוא מדברי קבלה ותקנת הנביאים, אך האידנא כוחן הוא מצד המנהג שקיבלו עליהם כתקנת חז"ל להתענות (על יסוד מה שאמרו נביאים).

והנה הב"ח (סימן תקנ"ד), הביא את דברי המהרש"ל, לשיטתו תענית תשעה באב חמורה היא, ודנים בה כדין תענית של תורה, ולכן יש להחמיר בה אפילו ביולדת תוך שלושים יום, אלא שאם אמרה צריכה אני לאכול, מקלין לה.

המהרש"ל כתב את דבריו בשו"ת שלו (שי' נ"ג) "שאלה: אשה יולדת בשבת ב' באב, וט' באב חל בשבת ונדחה התענית ליום א', צריכה להתענות יום א' או לא ?

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

תשובה: יראה דצריכה להתענות. ומה שפסק הרמב"ן והטור הביאו . . ומיהו חיה (- יולדת) כל ל' יום וכן החולה שצריך לאכול, אין צריך אומד, ומאכילין מיד, דבמקום חולה לא גזרו רבנן, ע"כ.

מכל מקום נראה ליישב, דאיירי באומרת צריכה אני.

. . ונראה דאפי' עוברות ומניקות דעלמא שהיו מצטערים, שהיו להם לאכול בכל אלו הצומות לבד מט"ב (תשעה באב), מדאמרינן: בט"ב מניקות ועוברות מתענות ומשלימות בו, כדרך שמתענות ומשלימו' בי"ב. מכלל, דבשאר תעניות שאין חמורות כ"כ אין משלימות בו, עכ"ל.

אלמא דלא קא שרי אלא משום דרצו מתענים כו', דלא חמירא לן אלו תעניות כ"כ, אבל ט"ב שחובה הוא להתענות ואין ב"ד יכולים לבטלו, כיון שהוכפלו בו הצרות, כדאיתא התם, בעל כרחם עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, ומשום הכי עוברות ומניקות נמי שמצטערות הרבה שאין משלימות בשאר תענית, ובט"ב משלימות".

הב"ח השיב על דברי המהרש"ל, וסבירא ליה שגם בתשעה באב, עוברות ומניקות אינן מתענות מצד הדין אלא רק מפני המנהג, ולכן כשהן חלושות מחמת הלידה יש להקל להן "השבתי עליו בתשובתי, דמן הדין אין איסור כלל, ומכל מקום כבר נהגו בנות ישראל להחמיר להתענות כל זמן שאין להן חולשה ונתרפאת מלידתה".

מדברי הפוסקים הנ"ל עולה המסקנא כדלקמן:

א: חיוב ד' תעניות כיום, הוא מכח המנהג של "רצו מתענים".

ב - לכולי עלמא, תשעה באב חמור יותר. אלא שיש מי שחומרותו היא מצד הדין, ויש מי שנקט שחומרותו היא מצד המנהג.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

פסיקת ההלכה - דעת המחבר והרמ"א, ועיון בדברי הרמ"א

דברים אלו נפסקו להלכה בשו"ע, סימן תק"נ: הכל חייבים להתענות ארבע צומות הללו, ואסור לפרוץ גדר. הגה: מיהו עוברות ומיניקות שמצטערות הרבה, אין להתענות. ואפילו אינן מצטערות, אינן מחויבות להתענות, אלא שנהגו להחמיר. ודוקא בשלושה צומות, אבל בתשעה באב מחויבות להשלים.

ובסימן תקנ"ד ס"ה: עוברות ומיניקות מתענות בתשעה באב כדרך שמתענות ומשלימות ביום כיפור. אבל בג' צומות אחרים פטורות מלהתענות. ואף על פי כן, ראוי שלא תאכלנה להתענג במאכל ומשתה, אלא כדי קיום הולד:

ובס"ו: חיה כל שלושים יום, וכן חולה שהוא צריך לאכול, אין צריך אומד אלא מאכילין אותו מיד, דבמקום חולי לא גזרו רבנן: הגה: ומיהו נוהגין להתענות, כל זמן שאין להם צער גדול שהיה לחוש לסכנה, והמיקל לא הפסיד:

נראה, שדעת המחבר היא ש"במקום חולי לא גזרו רבנן כלל". ואילו הרמ"א נקט לכאורה לשון שיש בה חידוש, "ומיהו נוהגין להתענות כל זמן שלא היה... לחוש לסכנה."

דברי הרמ"א מיוסדים על מה שכתב בדרכי משה הארוך "ורבינו ירוחם כתב, דעוברות ומניקות אסורות להתענות בתעניות אלו, ומשמע שם אפילו אינן מצטערות נמי אסור, ואין המנהג כדבריו".

נראה לכאורה¹⁸⁹, שישנה מחלוקת יסודית בין המחבר לרמ"א ביחס להיתר האכילה בת"ב. דהמחבר ס"ל כפי שהביא שיטתו בבית יוסף שמעיקרא לא תקנו רבנן קבלת תענית זו על הפטורים (חולים וכיו"ב).

¹⁸⁹ ועיין במשנ"ב ובביאור הלכה שם.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

ואילו הרמ"א ס"ל, שגם עליהם יש דין תענית ואם אינן מצטערין מחמת התענית עליהם להתענות, אלא שבמקום חשש סכנה לא יתענו.

והנפק"מ ביניהם פשוטה, דלשיטת המחבר ודעימיה - הנכללים בגדר חולה, אין עליהם חיוב תענית מעיקרא כלל. ואילו לשיטת הרמ"א, יש עליהם חיוב תענית, אלא שאין להם להעמיד עצמם בסכנה, אבל כל עוד אין צער גדול וחשש סכנה עליהם להתענות מצד המנהג.

[אולי י"ל שמחלוקתם זו היא ע"ד הדין גבי פיקוח נפש עבור חולה בשבת, אי הותרה שבת בפני פיקוח נפש או דחוויה שבת, וכידוע הנפ"מ בזה¹⁹⁰. וגם כאן, אם נאמר שבדרבנן הותרה תענית בפני כל חולה, אזי אין עליו גדר תענית כלל (כדברי המחבר). ואם נאמר דחוויה תענית, אזי כל עוד יהיה ניתן להשאירו בגדר מתענה נעשה זאת, על ידי שיאכל בשיעורים - כמובן כל עוד אין זה עלול להביאו לידי סכנה ח"ו].

נראה שכך הבינו המגן אברהם (סק"ח, ט), והפמ"ג בא"א (שם) - שבצום ת"ב שאינו נדחה אין להקל ליולדת כביו"כ "וכל שיש סכנה, אף ביום הכיפורים אינו מתענה. ובתשעה באב נדחה, הקלו.

וכן באשל אברהם (בוטשאטש, סי' תק"נ ס"א), פסק כדעת המג"א שבתשעה באב שחל בזמנו, אחר ז' יולדת מתענה.

190 סימן שכ"ח, סי"ג: "שהשבת דחוויה היא אצל פיקוח נפש ולא הותרה לגמרי, וכל שאפשר להצילו בלא חילול שבת אינה נדחית בשבילו".

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

דברי הרבי בספר המנהגים, בגדר כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון

והנה בספר המנהגים הנ"ל, כתב "שיעור עינוי בד' צומות הו בככותבת, והטעם, דרבנן כעין דאורייתא - צום יוהכ"פ - תיקון. ולפי זה גם בתענית אסתר, בה"ב וכו' השיעור הוא ככותבת".

בדברים אלו ישנם מספר חידושים הלכתיים:

א - היסוד, כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון - ולעניין התעניות כעין יום הכיפורים.

ב - כן הוא בכלל הד' תעניות לא רק תשעה באב.

ג - אפילו בתענית אסתר ובה"ב.

נראה שהיסוד אותו מניח הרבי וממנו מסתעף ההשלכה המעשי, היא מה ש"כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון", ולכן על כל התעניות חל הדין שלכתחילה יש להאכיל את הזקוק לכך בשיעורים, כביום הכיפורים.

יחס זה ליסוד ההלכתי "כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון" הינו שיטתי בתורת הרבי בכו"כ סוגיות הנובעות מכלל זה, ומהם:

א) בדין המהלך בדרך (לקו"ש ח"ח שי' ג' לפ' נשא): "היה מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים ומשמר יום אחד". ומביא הרבי את שיטת רש"י דמשמר יום אחד הוא "מדברי סופרים",

ומוסיף: "הכרחי לומר, שיהודי זה צריך לשמור את יום השבת לא רק כסימן, אלא כיון שעל ידי ספירתו נקבע אצלו, היום השביעי מדרבנן, כיום שחלה לגביו קדושת השבת."

ולחידוד העניין מסיק בדברי קדשו שהכח לחלות קדושת השבת באופן זה, הוא מכיון שביסוד הדברים, התורה נתנה כח לספירתם של ישראל, ו"כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון", לכן יש כל לספירת הימים של אותו יהודי הטועה בדרכו, לקדש את היום השביעי כשבת ממש.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

(ב) בדיני מצוות הפסח:

בדין 'הסיבה' בליל הסדר (לקו"ש חל"א שי' ב' לפ' בא): מבאר את דעת הרמב"ם (ואדמו"ר הזקן בשו"ע) וסברתו בעניין גדר חיוב ההסיבה בליל הסדר, שכל מעשה לילה זה צריכין להעשות דרך חירות, שנובע מיסוד הגדר הכללי ש"כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון", ומאחר ותקנה תורה שדרך אכילת שמצוות הפסח נעשית בדרך גדולה כבני מלכים, הנה גם מצוות ההסיבה דרבנן, מתחברת יחד עם המצוות דאורייתא הנוהגות בלילה זה - להדגיש את הדרך חירות שבקיומן, וע"ש עוד.

אכילת מצה באחרון של פסח, וכמנהג חב"ד (בחוץ לארץ) באופן של שרויה (לקו"ש חכ"ב שי' לימים האחרונים של חה"פ), שנובע מיסוד זה ש"כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון", שאכילת המצה ביום זה נובעת מ'הרשות' באכילת מצה בשביע של פסח, ומכך בא היהודי למעלה שיוכל להפוך אפילו ספק חמץ לקדושה.

ג. במעלת יום טוב שני של גלויות, שהוא מתקנת חכמים, ובמהותו כעין דאורייתא תקון - מעין ה'יום טוב' של שמיני עצרת. שמיני עצרת הינו מן התורה, ומיוחד הוא בשתי מעלות א- שאמנם קדוש הוא בקדושת יו"ט, אך ההדגשה בכתוב היא רק על כך שתהיו "עצורים מעשיית מלאכה", ב- שבא מצד חביבותן של ישראל, כדברי חז"ל שהקב"ה מבקש מבניו כיכול שיתעכבו עמו עוד יום א' מצד חביבותן של ישראל. כך גם ביו"ט שני של גלויות שהוא מדרבנן, א - אין קדושתו חמורה של יום טוב ראשון. ב - חביבות של יו"ט שני לפני הקב"ה מבחינה הלכתית, מכיוון ש"ערבין" ו"חביבין" עלי דברי סופרין (תקנת יו"ט שני) יותר מד"ת, לכן יש חומרה מצד הדין במחלל יו"ט שני (כמבואר שו"ע שי' תצז).

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

וכן הוא בעוד כמה נקודות, בהם מודגשת שיטתו הנ"ל של הרבי שהגדר ד"כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון", הוא גדר במהות הדין המתחדש¹⁹¹.

מאחר ויסוד זה ש"כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון", הכוונה לממש כעין דאורייתא, נוכל להבין שגם בעניינו תקנת התענית (ד' תעניות ותענית אסתר) היא כעין דאורייתא - כעין יום הכיפורים - ממש. היינו שלמרות שהם רק תקנה דרבנן (כיום, ואין בהם גדר מצוה מדברי קבלה), עכ"ז, מאחר ורבנן תקנום "כעין דאורייתא ממש", אזי גם על הפטור מהתענית לעשות מה שניתן כדי שיהיה בכלל המתענים, ולכן "נוהגין להתענות כל זמן שלא היה... לחוש לסכנה". ולכתחילה יאכל בשיעורים באופן שלא יצא מכלל המתענים.

במקורות לדבריו ציין הרבי לכו"כ מגדולי האחרונים. אלא שיש רבים מהפוסקים שביארו בדבריהם, א - שכוונת הפוסקים הדנים בעניין זה היא רק לגבי תשעה באב.

ב - כוונתם היא רק למי שהוא בריא, ובעולם יש חשש מחלה כגון מגיפת החולירע (ל"ע), שהיתה בזמנם, ואז הורו מחשש חולי כללי שגם הבריא יאכלו מעט מעט פחות מכשיעור, כדי שישמרו על בריאותם ולא יחלו ח"ו, אבל אין כוונתם על מי שהוא חולה שיאכל בשיעורים.

ונראה שסברא זו בא הרבי לשלול, ולאידך להדגיש שתקנת רבנן בכל ד' תעניות ותענית אסתר, היא לכלתחילה 'כעין דאורייתא', ומודגש בדבריו במה שהוסיף:

¹⁹¹ ויש להרחיב עוד בזה, מהמבואר בעוד כמה משיחותיו הק', מהם עולה שגדר זה הוא מהותי אפילו בדברים שנתחדשו בדורות האחרונים, כמנהגי חב"ד וכדומה.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

א - "והטעם, דרבנן כעין דאורייתא - צום יוהכ"פ - תיקון", כשם שביום הכיפורים לא אמרין שפקע חובת התענית מהחולה, כך בדרבנן שתקנו כעין דאורייתא, וכשם שביוה"כ מאכילין אותו פחות מהשיעור¹⁹², וחזינן אם דעתו מתיישבת עליו, כך ג"כ בתעניות דרבנן.

ב - "שיעור עינוי בד' תעניות, ולא רק תשעה באב (ובהערה מציין לשו"ת צ"צ שיובא לקמן, ומדגיש ששם בשו"ת צ"צ הוא לעניין תשעה באב, אך כאן בפנים מרחיב שהוא לכל ד' תעניות).

ג - "ולפי זה גם בתענית אסתר . . . השיעור הוא ככותבת".

ומטעם זה, היתה דעת הרב ע"ה שיש להורות לכתחילה גם לחולה, ולילודת בריאה, שאם יכולים יתענו בד' תעניות ובתענית אסתר, ע"י אכילת שיעורים, ואם זה אינו עוזר אז יאכלו וישתו הצריך להם כהרגלם, לבריאות גופם¹⁹³.

*

¹⁹² סימן תרי"ח, סעיף י"ג: "כשמאכילין את החולה שאינו אומר צריך אני לאכול . . . וכן כשמאכילין את המעוברת שהריחה . . . וכן כשמאכילין את היולדת שאינה אומרת צריכה אני לאכול כגון תוך שלשה ימים ללידתה, כל אלו מאכילין אותן מעט מעט כדי שלא יצטרף לכשיעור . . . שחייבים עליו כרת ומלקות כדי להקל מעליהם מאיסור כרת ומלקות, לאיסור בלבד.

לכך מאכילין אותו בתחלה פחות מכותבת . . . ואח"כ יהיו כדי אכילת ארבע ביצים ויחזרו ויאכילוהו כשיעור אכילה ראשונה". ועי"ש עוד.

¹⁹³ לתוספת עיון בסוגיא זו, עיין בשו"ת צ"צ ח"א סי' קח - ק"י, שו"ת חת"ס חאר"ח סי' קנז, שו"ת מהר"מ שיק חאר"ח סי' רפ"ט, שולחן מנחם אר"ח ת"ג סי' רסב ובאהלי שם ח"ג עמ' ק"ח ואילך, דן הגרע"ז סלונים באריכות בדברי כ"ק אד"ש ושו"ת צ"צ הנ"ל, עיי"ש.

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

תכלית המכוון הוא שנזכה בע"ה לשלימות התיקון והבירור בהפיכת ימים
אלו לששון ולשמחה ולמועדים טובים, בביאת משיח צדקנו והגאולה
האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

נסיעת הילדים לרבי באופן הנכון והמועיל

הדברים שלקמז, נכתבו בהתאם לתוכן שיחת הטלפון האחרונה שהיתה לי עם הרב הלפרין, בנוגע לנסיעתו של בני שי' לרבי מלך המשיח. על ההורים, לגשת לעניין נסיעת ילדיהם לרבי, מתוך שני הנחות יסוד ברורות:

א. כל העניין של נסיעת הילדים לרבי מלך המשיח, צריך להיות מתוך הבנה ברורה שכוונת ומטרת הנסיעה היא, להוסיף בחינוכם והתקשרותם לרבי.

ב. תפקיד ההורים, הוא להוביל את החינוך וההדרכה של ילדיהם, כפי שנראה להם לנכון, וכפי שמבינים שאכן נדרש מהם, ולא לפי לחץ סביבתי. גם כאשר הילד מאוד לוחץ, יש להורים את הכח מהקב"ה לחנך את הילדים בצורה נכונה, לומר 'כן' על מה שצריך ולא על מה שלא צריך, ויש דברים שיאפשרו אותם, אך במסגרת מסוימת, המתאימה להבנתם והשקפתם.

עצם הרצון של הילדים לנסוע לרבי הוא בהחלט רצון טוב, שראוי ונכון שיהיה, ואנו צריכים לשמוח שזו הכמיהה שיש לילדים שלנו. אך יחד עם זה, הילדים לא מספיק בוגרים להבין את המשמעות בנסיעה לחודש שלם ללא ההורים, והאחריות על כך – היא על ההורים!

האתגרים החינוכיים בנסיעה מתחילים לכל לראש בהכנה לנסיעה, ובעצם הנסיעה והטיסה. יכול להיות שהילד יעשה את כל ההכנות לנסיעה לרבי, אבל לצערנו עם כל הניסיונות שיש בטיסה עצמה, האופציות השונות והמשונות שיש בכל מושב ובכל מסך, במראות שהם רואים סביבם, ואופן

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

הנהגה שיש בין אנשים מסוימים וכו' - יכול להרוס את כל ההכנות של הנסיעה, לעורר את היצר הרע ולהעלות את ההתמודדות והאתגרים לרף גבוה מאוד.

לכן גם אם מחליטים שמאפשרים לילדים ליסוע, מוכרח למצוא דרך שיהיה מבוגר אחראי שניתן לסמוך עליו, שילווה אותם, יהיה איתם בטיסה, ויהיה צמוד אליהם במהלך הנסיעה.

מלבד זאת, מוכרח לעשות קודם הטיסה את כל הבירורים, שיש להם מסגרת מסודרת של הישיבה או אצל הבנות – מסגרת שלהן, אשר עוטפת אותם במהלך כל השהות שם.

באם אפשר לדאוג לשני העניינים הנ"ל, בהחלט כדאי לעשות מבצע הכנה, ולהתייעץ עם המשפיע על סגנון המבצע באופן שיביא הכי הרבה תועלת.

נקודה נוספת וחשובה נוגעת למשך זמן הנסיעה: לנסוע לרבי – צריך, אבל פעמים רבות הוכח שדוקא נסיעה לזמן קצר יותר, יכולה לתת יותר כח ולהביא תועלת אמיתית ופנימית יותר. לפעמים נסיעה לזמן ארוך של כמה שבועות יכולה להרוס את האיכות של הנסיעה (בבחינת 'ימים אשר אין לי בהם חפץ', והשיעמום מביא לדברים לא טובים). ואילו דוקא נסיעה לזמן קצר, כמו מאמצע חג סוכות עד אחרי שמחת תורה, או לכל חג סוכות, ייתן יותר משמעות לנסיעה, כקפסולה סגורה, בפרט כשילד טס בפעם הראשונה (לפעם הראשונה, יש משמעות עמוקה על כל היסוד בנסיעה לרבי, המשמעות, והתכלית שלה).

בפעמים הבאות, שהילד יגדל ונעשה בוגר ואחראי יותר, וגם יש לו את היסוד הנכון כיצד צריכה להיות השהות אצל הרבי, והאופן הנדרש לנצל נכון את ההות שם, כפי שחונך בפעמים הראשונות שנסע, יהיה לו את

ספר זיכרון - 'שמע ישראל'

היכולת לנסוע לבדו ולזמן ארוך יותר, באופן שבעזרת השם יתברך יביא את התועלת הרצונית והברכה הגדולה בחינוכו.

ואם אכן מדובר על ילדים שהם שלוחים במקומם ויכולים לעזור בשליחות, כדאי לדבר איתם ולהסביר להם את החשיבות בשליחות, ושהם עצמם שלוחים, ושלוחים בדרך כלל לא נוסעים לתשרי, אלא בזמנים אחרים, כמו כינוס השלוחים וכדומה. בכך גם ניתן להרויח שהילדים יסעו ביחד עם ההורים, ולזמן קצר יותר, שיתן להם טעם רוחני של עוד, ביחד עם המעלות הגדולות של נסיעה לרבי, בשילוב מעלת השליחות.

לסיכום הדברים:

השאלה וההתמודדות של ההורים היא התמודדות נכונה – ההבנה שיש כאן ענין חינוכי עמוק וחשוב ליסוע לרבי, ויחד עם זה לעשות את זה נכון, ולמרבה הצער ישנן מקרים וסיפורים שראינו במוחש, על הנזק כשהנסיעה לא נעשית באופן נכון.

ההורים צריכים אם כן, להדריך את ילדיהם ולומר להם: אכן, אנו רוצים שתיסעו לרבי, אבל שתיסעו לרבי בצורה נכונה. ולפעול באופן זה.

כמובן, יש לבחון כל מקרה לגופו, ולהתייעץ עם המשפיע שמכיר את הנפשות, כיצד לסדר את הנסיעה באופן שיביא את התועלת החינוכית השלימה עבור ילדיהם.

לע"נ

הגה"ח הרה"ת

הרב ישראל בן אשר אנשל ע"ה

שליח כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

להרצליה והגלילות

נלב"ע ה' אלול ה'תשפ"ב

ת"נ צ'ב'ה'

הקיצו ורננו שוכני עפר והוא בתוכם

בביאת משיח צדקנו בקרוב ממ"ש

*

לזכות

הרבנית הנכבדה

מרת אסתר הלפרין תחי'

שליחת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח להרצליה

לאריכות ימים ושנים טובות

מתוך בריאות ונחת

ותזכה לקבל את פני משיח צדקנו